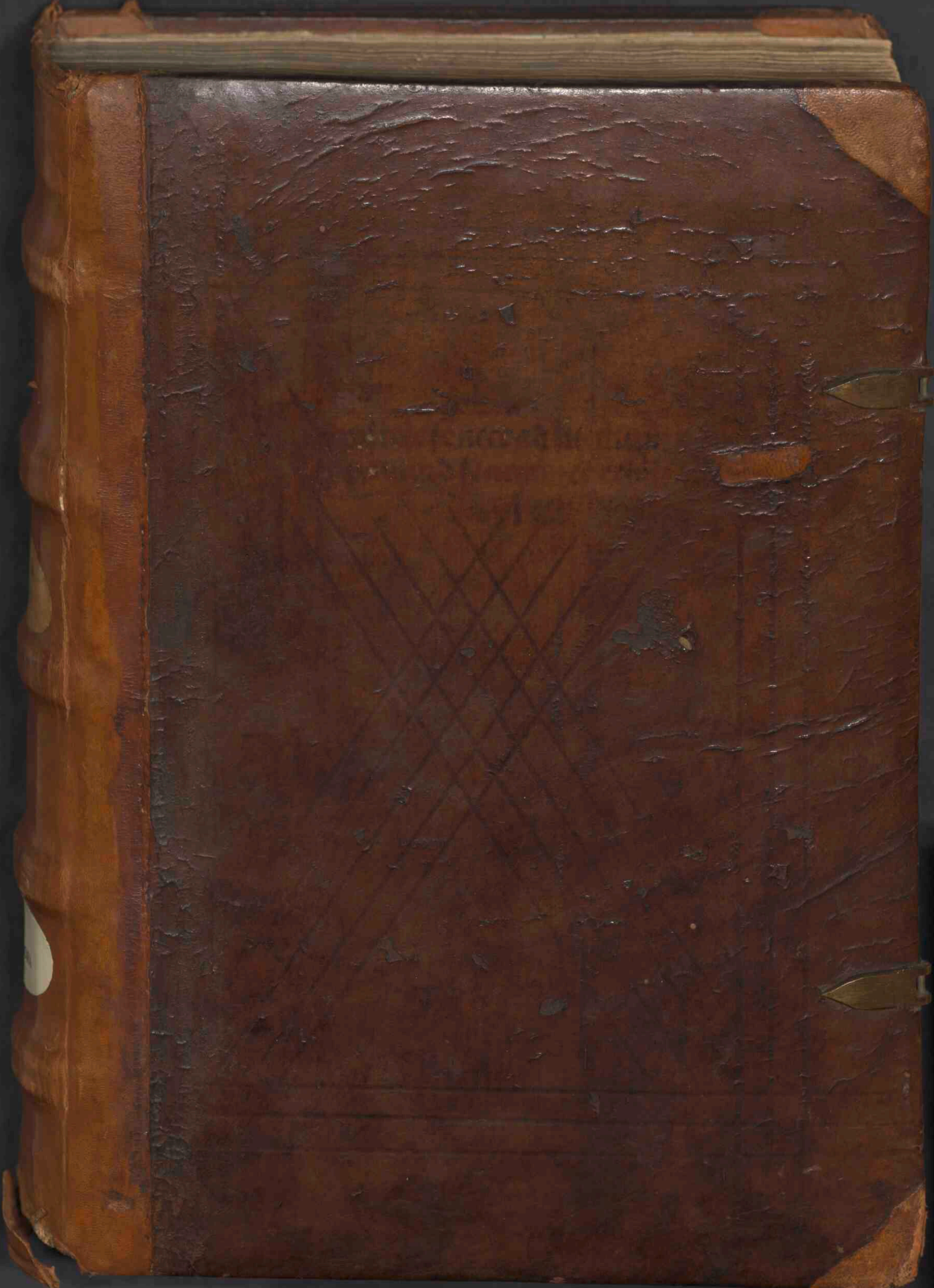

Lucii Annei Senece Cordubensis ad Lucilium epistole

<https://hdl.handle.net/1874/461563>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

omnibus dicas quos supra capita hominū: supraq; tur-
bam delicatos lectica suspendit. omnium istorum per-
sonata felicitas est. contemnes illos si dispoliaueris.
Equum empturus solui iubes stratum. detrahis vesti-
menta venalibus: ne qua vicia corporis lateant homi-
nem inuolutum estimas. **M**angones quicquid est qđ
displiceat aliquo lenocinio abscondunt. Itaq; ementibz
ornamenta ipsa suspecta sunt siue crus alligatum: siue
brachium aspiceres nudari iuberis & ipsum tibi cor-
pus ostendi. vides illum **S**ithie **S**armathie ye regem
insigni capitis decore. si vis illum estimare: totumq;
scire qualis sit. fastiam solue. multum mali sub illa la-
tet. **Q**uod de aliis loquor si perpendere te voles: sepo-
ne pecuniam: domum: dignitatem. intus teipse consi-
dera. nunc qualis sis aliis credis. **V**ale

Quod propter ingratitudinem nō est a beneficio cessan-
dum. **D**e cōpensatione iniurie & beneficii q; nemo scit
referre gratiam nisi sapiens. **lxxxv.**

Quod vereris incidisse te in hominem ingratum. **S**i
hoc nunc primum age aut fortune aut diligē-
cie tue gratias. **S**ed nil facere hoc loco diligē-
cia potest nisi te malignum. **N**am si hoc periculum vi-
tare volueris: non dabis beneficia. Ita ne apud alium
pereant apud te peribunt. nō respondeat potius q; nō
dentur. **E**t post malam segetem ferendum est. **S**epe
quicquid perierat assidua infelicitis soli sterilitate vni9
anni restituit vbertas. **E**st tāti vt gratum inuenias ex-
periri & ingratos. **N**emo habet tam certam in benefi-
cii manum vt non sepe fallatur. abhorrent vt aliquan-
do hereant. **P**ost naufragium maria temptantur. fene-
ratorem non fugat a foro coactor. **C**ito inerti ocio vi-
ta torpebit si relinquendum est quicquid offendit. te
vero benigniorē hec ipsa res faciat. **N**am cuius rei euē-
tus incertus est: id vt aliquando procedat sepe temp-
tandum est. **S**ed de isto satis multa in his libris locu-

C m
ti sumus qui de beneficiis inscribunt. **I**llud magis que-
rendum videtur quod non satis vt existimo explicatū
est. an is qui profuit nobis si postea nocuit paria fece-
rit & nos debito soluerit. adice si vis & illud: multo
plus postea nocuit q; ante profuerat. **S**i rectā illam ri-
gido iudicio sententiam queris alterum ab altero ab-
soluet & dicet: quamuis iniurie preponderent: tamen
beneficiis donetur. quod ex iniuria superest plus no-
cuit: sed prius profuit. Itaq; habeat & temporis ratio
Iam illa manifestiora sunt q; admoneri debeas queren-
dum esse q; libēter profuerit: q; inuitus nocuerit. quo-
niam animo et beneficia & iniurie constant. **N**olui be-
neficium dare. victus sum aut verecundia: aut instan-
tis ptinacia: aut spe. eo animo quidq; debetur quo da-
tur: nec quantum sit: sed a quali profectum voluntate
perpenditur. nunc cōiectura tollatur: & illud benefi-
cium fuit. et hoc quod modū beneficii prioris excessit
iniuria est. **V**ir bonus vtrosq; calculos sic ponit vt se
ipse circumscribat beneficio adicit: iniurie demit. **I**lle
alter remissior iudex quem esse me malo iniurie obli-
uisci debebit officii meminisse. hoc certe inquit iusti-
cie conuenit suum cuiq; reddere. beneficio graciā. in-
iurie talionem. aut certe malam gratiam. verum erit
istud cum alius iniuriam fecerit. alius beneficium de-
derit. nam si idem est beneficio vis iniurie extinguit.
Nam cui eciam si merita non antecessissent: oportebat
ignosci post beneficia ledenti plus q; venia debet. **N**ō
pono vtriq; par preciū pluris estimo beneficium q; in-
iuriam. **N**on omnes gratis sciunt debere beneficium.
Potest eciam imprudēs et rudis et vnus de turba uti-
q; dum prope sibi est reddere beneficium & pēsare ab
accepto. **I**gnorat autem quantum pro hoc debeat. vni
sapienti notum est quanti res queq; taxanda sit. **N**am
ille de quo loquebar modo stultus eciam si bone volun-
tatis est: aut minus q; debeat: aut tempore: aut quo nō

X. fo.
91

RARIORA

Cm

Cm

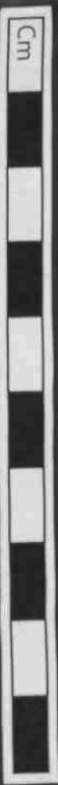
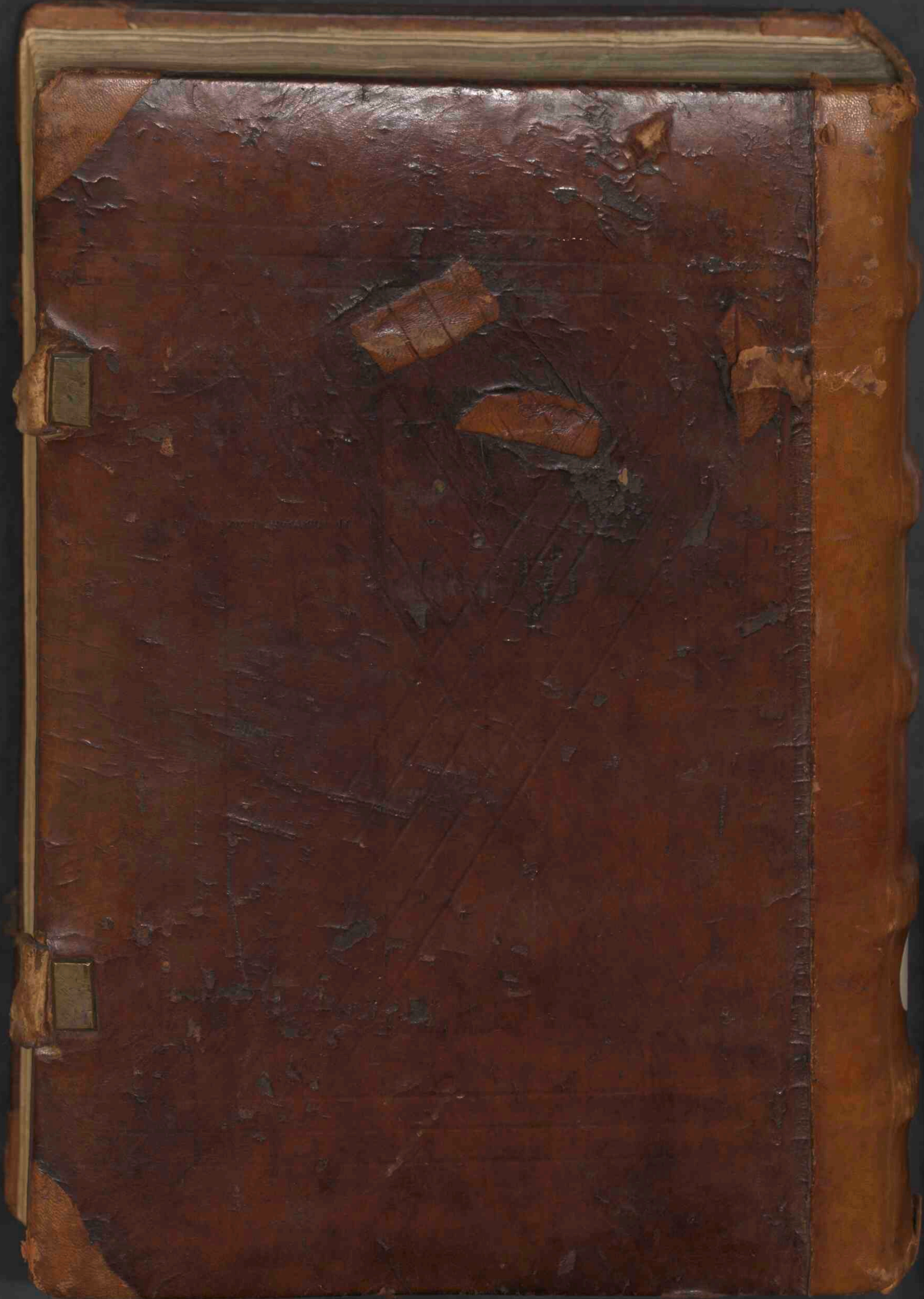
57

1

Cm

Cm

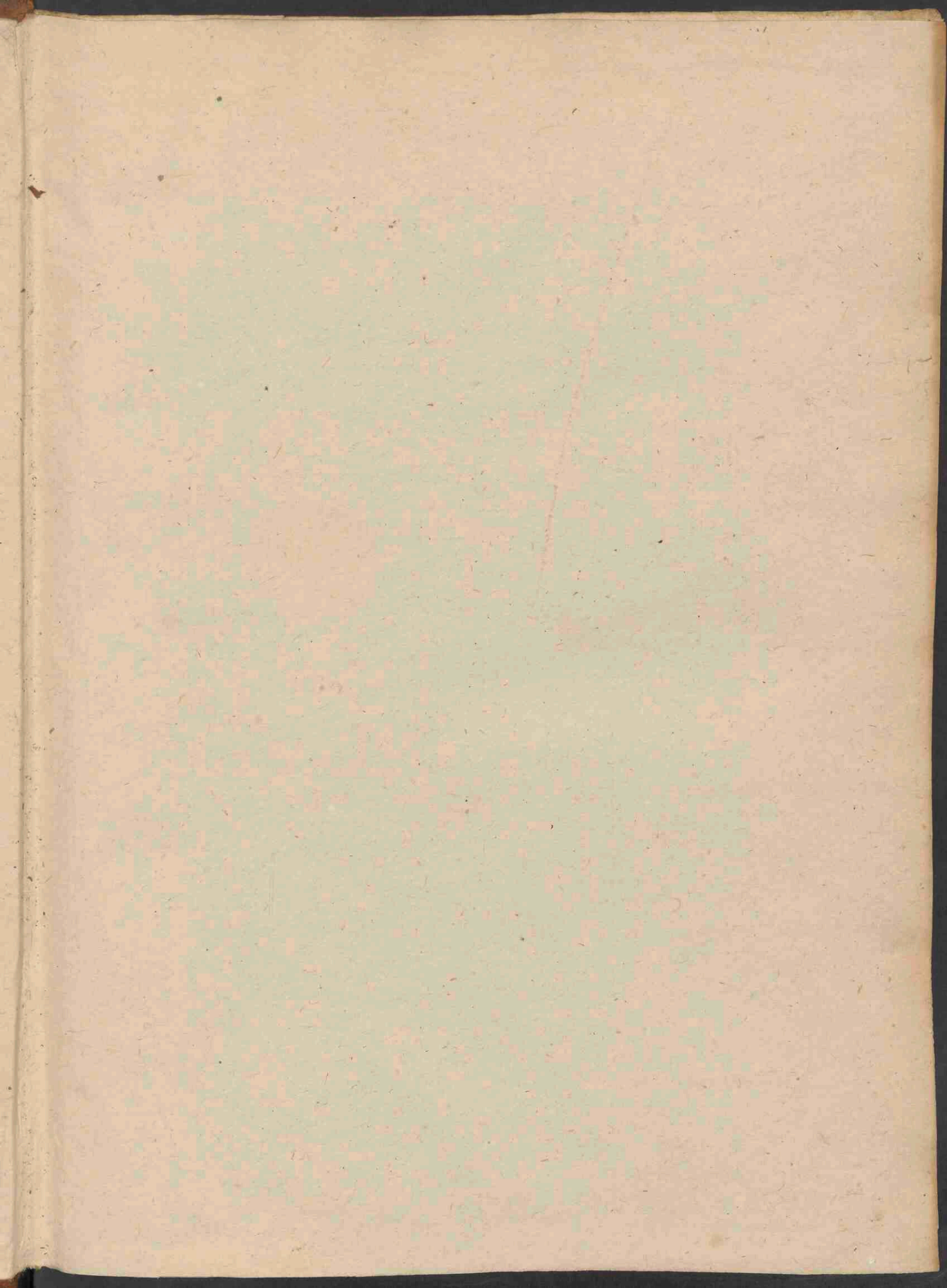
X. fo.

91

682. Seneca, L. Annaeus, Epistolae. [Straatsburg, Ado. Rusch]
z. j. 2o. X. 2o. 91

Type 1 (BMC 103). — HC* 14597. — BMC I p. 62. — MMW II 740. —
Pr. 243. — Bijgevoegd op 2 bl. in gelijktijdig hs.: een tabel der brieven
in 2 kol.

Het exlibris op bl. 215a is onleesbaar gemaakt. — In oorspr., herstelden
led. band, waaraan de sloten ontbreken.

1
Nō pñs eplāre senecē vñ hñ vñd e dñd eplāz ordmē Cū mñ de vñt phōz
m allegando senecē eplāz obfuarē hñ oīda vīdē?

Epistole senecē ad Lucillium

N° 109. y.

~~N 115.~~ B.

X f 91

J

Lucii Annei Seneca Cordubensis ad Lucillum epi-
stole Feliciter Incipiunt .

Prima. **D**e colligenda & sistenda fuga temporis. &
q̄ pauper non est cui quantulumcunq̄ superest sat est .

Ta fac me Lucilli: vendica te tibi:
& tempus quod adhuc: aut auferre
batur: aut turripiebatur: aut excide
bat. collige & serua. Persuade sic es
se vt tibi scribo. Quedam enim tem-
pora eripiunt nobis: quedam subdu-
cunt: quedam effluunt. Turpissima
tamē iactura est que per negligēciam fit. Et si volue-
ris bene attendere: magna vite pars elabit male agen-
tibus. maxima nihil agentibus. tota aliquid agentibus.
Quem mihi dabis qui aliquod preciū temporis ponat.
qui diem existimet: qui intelligat se quotidie mori.
In hoc enim fallimur q̄ mortem procul esse conicimus:
magna pars eius iam preterit. Quicquid etatis retro
est mors tenet. Fac ergo mi Lucilli quod facere te scri-
bis. omnes horas cōplectere: sic fiet vt minus ex crasti-
no pendeas: si hodierno manum inieteris: dum differē
vita transcurrit. Omnia mi Lucilli aliena sunt: temp⁹
tantum nostrum est. In huius vnus rei fugacis ac lu-
brice possessionē natura nos misit: ex qua nemo expelli
tur nisi quicunq̄ vult. sed tanta stulticia mortaliū est:
vt que minima & vilissima sunt: certe reparabilia im-
putari sibi cum periire paciant. Nemo iudicat se quic-
quam debere qui tempus acceperit: cum interim hoc
vnum est quod nec gratis quidem reddere potest. In-
terrogabis fortasse quid ego faciam: qui tibi ista preci-
pio: fateor ingenue quod apud luxuriosum: sed diligē-
tem euenit. Racio mihi constat impense. nō possum di-
cere nihil perdere: sed perdā & quare & quēadmodū
dicam. Causas paupertatis mee reddam. Sed euenit

mibi quod plerisque non suo vicio ad inopiam reductis.
Omnes ignoscunt nemo succurrit. Quid ergo est? Nō
puto pauperem cui quantulūcūq; superest sat est. Tu
tamen malo serues tua: & bono tempore uti incipias.
Nam ut visum est maioribus nostris: fera parsimonia in
fundo est. Non enī tantum minimum in imo: sed pessī
mum remanet.

Epistola Secunda.

**De mutacione locoꝝ & multiplicum voluminum lecti
one vitanda. & q̄ honorabilis res est leta paupertas.**

Ex his que mibi scribis: & ex his que audio: bo
nam spem de te concipio. Non discurre: nec lo
corum mutacionibus inquietaris. Egri animi
iactancia ista est. Primum argumentū composite mē
tis existimo posse consistere: & secū morari. Illud autē
vide: ne ista lectio multoꝝ autorum: & omnis generis
voluminum habeat aliquid vagum & instabile. Certis
ingeniis immorari et inutiri oportet: si velis aliquid
trahere quod in animo fideliter sedeat. Nusquam est
qui ubiq; est. Vitam in peregrinatione agentibus hoc
euenit: ut hospicia multa habeāt: amicitias nullas. Idē
accidit his qui nullius se ingenio familiariter applicāt
sed omnia cursim & properanter transmittūt. Non p
dest cibns: nec accedit corpori qui statim sumpt⁹ emit
titur. Nihil eque sanitatem impedit quā remedioꝝ cre
bra mutacio. Non venit vulnus ad cicatricē in quo cre
bra medicamēta temptant. Non cōualescit planta que
sepe transfertur. Nil tam utile est quod in transitu p
sit. Distrabit animum libroꝝ multitudo. Itaq; cum le
gere non possis quantum habueris: satis est habere q̄n
tum legas. Sed modo inquis hunc librum euoluere vo
lo: modo illum: fastidientis stomachi est plura degusta
re. Que vero varia sunt & diuersa inquinant: nō alunt
Probatos itaq; lege semper: & si quando ad alios diuē
tere libuerit ad priores redi. aliquid quottidie aduer
sus paupertatē: aliquid aduersus mortē auxilii cōpara

Coronatus de variorū
Nusq; deuenit q̄t
vidz tot p̄stus mille

m.

nec minus aduersus ceteras pestes: & cum multa percurreris: vnum excerpe: quod in illo die excoquas: hoc ipsum quoque facio. Ex pluribus que lego aliquid apprehendo. Hodiernum hoc est quod apud epicurum nactus sum. Soleo enim & in aliena castra transire: non tanquam transfuga sed tanquam explorator. Honesta inquit res est leta paupertas. Illa vero paupertas non est si leta est. Cuicumque cum paupertate bene conuenit diues est. Non qui parum habet: sed qui plus cupit pauper est. Quid enim refert quantum illi in archa: quantum in horreis iaceat: quantum pascat et fenoret: si alieno imminet: si non acquisita: sed acquirenda computat. Quis sit diuiciarum modus queris. primus habere quod necesse est. proximus quod satis est.

Tercia epistola. **D**e modo eligendi & colendi amicum. & quod tam viciū est omnibus credere quam nullis sicut vel semper inquietum esse vel semper quiescere.

Epistolas ad me perferendas tradidisti. Vt scribis Damico tuo. Deinde admones me: ne omnia cum eo ad te pertinencia communicare, quia non soleas tu ipse quidem id facere. Ita eadem epistola: illum & dixisti amicum & negasti. Itaque sic priore illo verbo quasi publico usus es: & sic illum amicum vocasti. quomodo omnes candidatos viros bonos dicimus quomodo obuios (si nomen non occurrit) dominos salutamus hoc aberit. Sed si aliquem existimes: cui non tantundem credis: quantum tibi: vehementer erras: & non satis nosti vim vere amicicie. Errat & ille qui amicum in atrio querit: et in conuiuium probat. Nullum habet maius malum occupatus homo & bonis suis obsessus: quam qui amicos sibi putat quibus ipse non est. Tu vero omnia cum amico delibera. sed prius de ipso: post amiciciam credendum est: ante amiciciam iudicandum. Isti vero prepostero ordine eque officia permiscunt: qui circa precepta Theophrasti: cum amauerint

iudicant: & non amant cum iudicauerint. diu cogita:
an in amicicia aliquis sit tibi recipiendus. cum placue
rit tibi fieri: toto illum pectore admitte. tam audactē
cum illo loquere quā tecum. **T**u quidem ita viue: vt
nihil tibi committas: nisi quod cōmittere eciā inimico
tuo possis. **S**ed quia interueniunt quedam que cōsue
tudo fecit archana: cum amico omnes curas: omnes co
gitaciones tuas misce: fidelem si putaueris facias. **N**ā
quidam fallere docuerunt dum timent falli: & illi vsū
peccandi suspicando fecerunt. **Q**uid ergo est: quare vl
la verba coram amico meo retraham? **Q**uid est quare
me coram illo solum non putem? **Q**uidam que tātum
amicis cōmittenda sunt obuiis narrant: & in quaslibz
aures quicquid illos vrit exonerant. **Q**uidā rursus eci
am in carissimozq; conscienciā reformidāt. & si possent
nec ipsi sibi quid credituri: interius premunt omne se
cretum. neutrum faciendū est. vtrunq; enī viciū est
& omnibz credere & nulli. **S**ed alterum honestius dix
erim viciū: alterū tucius. **S**ed vtrosq; reprehendas.
& eos qui semp inquieti sūt: & eos qui semp quiescūt
Nam illa tumultu gaudens non est industria: sed exa
gitate mentis cōcursacio. & hoc non est quies que mo
rum omnem molestiam iudicat: sed dissolucio & lang
uor. **I**taq; hoc quod apud Pompeium legi animo man
dabit: quidam adeo in latebras refugerunt vt putent
in turbido esse quicquid in luce est. **I**nter se ista miscē
da sunt: & quiescētī agendum: & agenti quiescendum
est. **C**um rerum natura delibera: illa dicet tibi & diē se
fecisse & noctem.

C.iiii.

De contemnenda morte constanti animo. & q̄ magne
diuicie sūt secundum naturam composita paupertas.

Per se uera vt cepisti: & quantum potes prope
ra: diucius quo frui emēdato animo: diu & cō
posito possis. frueris quidem & dum emēdas
eciam dum componis. **A**lia tamē illa voluptas est: que

percipit ex cōtemplatione mentis : ab omni labe pure
et splendide . **T**enes vtiq; memoria quantum senseris
gaudium: cum pretexta depōsita virilem togam sump-
sisti: et in forum deductus es . **M**aius expecta cum pu-
erilem animum deposueris: et te in virum philosophia
transcripserit. adhuc enī non puericia: sed quod ē gra-
uius puerilitas remanet. & hoc quidē peius est: q̄ auc-
toritatem habemus senum. vicia vero puerorū: nec pue-
rorū tantum sed infantum. **I**lli leuia: hi falsa formidāt:
nos vtrāq; . **P**rofice modo: & intelliges quedam ideo
minus timenda: quia multum metus afferūt. **N**ullum
magnum quod extremū est. **M**ors ad te venit: timen-
da esset si tecum esse possit. **N**ecessē est aut non perue-
niat aut transeat. **D**ifficile est inquis animū perducere
ad contemcionem anime . **N**on vides quam ex friuolis
causis contemniē. alius ante amice fores laqueo pepen-
dit. alius se precipitavit e tecto: ne dominū stomachan-
tem diucius audiret. alius ne reduceret a fuga ferrum
adegit in viscera. **N**on virtutē putas hoc effecturam:
quod efficit nimia formido. **N**ulli potest secura vita cō-
tingerē qui nimis de producenda cogitavit. qui inter
multa bona multos cōsules numerat. hoc quotidie me-
ditare: vt possis equo animo vitam deducere vel relin-
quere. quam multi sic complectunt & tenent: quomo-
do qui aqua torrēte rapiunt per spinas & aspera: ple-
riq; inter mortis metum & vite tormenta miseri fluc-
tuant: & viuere nolunt & mori nesciunt. **F**ac itaq; io-
cundam vitam tibi: omnem pro illa sollicitudinē depo-
nendo. **N**ullum bonum adiuuat habentem: nisi ad cu-
ius amissionē preparatus est animus. **N**ullius autē rei
facilior est amissio: quā que desiderari amissa non po-
test. **E**rgo aduersus omnia que accidere possunt: etiā
potentissimis: adhortare te: & indura. de Pompeio ca-
pite pupillus & spado vilem tulere sentēciā. **D**e Cras-
so crudelis & insolēs parthbus: **C**aius cesar iussit lepidū

dextro tribuno prebere ceruicem. **I**pse etheree prestitit. **N**eminem eo fortuna prouexit: vt non tantum illi minaret quantū promiserat. **N**oli tranquillitati huic cōfidere: momento mare euertit. **E**adem die vbi luserūt nauigia sorbenē. **C**ogita posse & latronē & hostem ad mouere iugulo tuo gladium: vt potestas maior absit. **N**emo non seruus habet tue vite necisq; arbitriū. **I**taq; dico: quisquis vitam suam cōtemsit tue dominus est. **R**ecognoſce exemplum eoz qui domesticis insidiis perierunt: aut aperta vi aut dolo intelliges: nō pauciores seruorū cecidiſſe ira quam regum. **Q**uid ad te itaq; q̄ potens sit quem times: cum id propter quod times nemo non possit. aut si forte in manus forcium incideris victor te duci iubebat: nempe eo quo duceris. quid te ipsum decipis. & hoc nunc primum quod olim paciebaris itelligis. **I**taq; dico ex quo natus es duceris. **H**ec enī & huiusmodi versanda sunt in animo: si volum⁹ illam horam vltimam placidi expectare. cuius met⁹ omnes alias inquietas facit. **S**ed vt finem epistole imponā: accipe quod mihi hodierno die placuit: & hoc qđ ex alienis articulis sumptū est. **M**agne diuicie sunt lege nature composita paupertas. **L**ex autē illa nature scis quos nobis terminos statuatur. nō esurire non sitire: non algere: vt famem sitimq; depellas: non est necesse superbis assidere liminibus. nec superciliū graue: et cōtumeliosam eciā humanitatē pati: non est necesse maria temptare: nec sequi castra. **P**arabile est quod natura desiderat. & appositum ad superiora sudať. **I**lla sūt que togam conterunt: que nos senescere sub tentorio cogunt que in alia littora impugnant. ad manum ē qđ satis est. **C**ui cum paupertate bene cōuenit diues est.

Epistola Quinta. **D**e vitanda nimia vite districtione & malo spei & timoris & bono exēplaris doctrine.

111
m

Quod pertinaciter studes : & omnibus omiſſis
hoc vnum agis : vt te meliorem quotidie faci-
as : & probo & gaudeo. nec tantum hortor vt
perſeueres : ſed etiam rogo. Illud autē te admoneo : ne
eorū more qui non proficere : ſed conſpici cupiunt. faci-
as aliqua q̄ in habitu tuo aut genere vite notabilia ſūt.
aſperum vultum : & inſuſum caput : & negligenciore
barbam . & inditum argento odium : & cubile humi
poſitum . & quicquid aliud ambicionē peruerſa via ſe-
quit̃ : evita. Satis ipſū nomen philoſophie : etiam ſi mo-
deſte tractet̃ inuidioſū eſt. Quid ſi nos hominū conſue-
tudinē ceperim⁹ excerpere. Intus omnia diſſimilia ſūt
frons noſtra populo cōueniat : non ſplendeat toga : non
ſordeat quidē . non habeamus argentū in quo ſolidi au-
ri celatura deſcendat. Sed nō putemus frugalitatis iu-
diciū auro argentoq̃ caruiſſe. Id agamus vt meliore
vitā ſequamur q̃ vulgus : non vt cōtrariam. alioquin
quos emendare volumus fugamus a nobis : & auerti-
mus. Id q̃ efficimus vt nihil imitari velint noſtri dum
timent : ne imitanda ſint omnia. Hoc primum philoſo-
phia promittit ſenſum cōmunē humanitatē & congre-
gacionē . a qua profeſſione diſſimilitudo nos ſeperabit
videamus ne iſta per que admiracionē parare volum⁹
ridicula & odioſa ſint. Nempe propoſitum eſt noſtrum
ſecundū naturā viuere. Hoc contra naturā eſt tor-
quere corpus ſuum : & faciles odiſſe mūdicias : & ſqua-
lorem appetere : & cibis non tantū vilibus vti : ſed cer-
tis et horridis. Quemadmodū deſiderare delicatas res
luxurie eſt . ita vſitatas & non magno parabiles fuge-
re demencie eſt. Frugalitatē exigit philoſophia nō pe-
nam. Poſteſt autē eſſe non incompta frugalitas : ſed mi-
hi hic modus placet. Tempereſcit vita inter bonos mo-
res et publicos. Suſcipiant omnes vitam noſtram ſc̃z et
non agnoſcant. Quid ergo eadem faciamus que & ce-
teri : nihil iter nos et illos itererit. Plurimū diſſimiles

esse nos vulgo sciat: qui inspexerit propius: qui domū
intrauerit: nos potius miretur quā suppellectilem no-
stram. Magnus ille est qui fictilibus sic utitur quēad-
modum argento. nec ille minor est qui sic argento quē
admodū fictilibus utitur. Infirmi animi est pati nō pos-
se diuicias. Sed ut huius quē diei Lucilli mi tecum com-
municem: apud Hecathontem nostrum inueni cupidita-
tum finem: etiam ad timoris remedia proficere. De-
nes inquit timere si sperare desieris. Dices quomodo
ista diuersa pariter sūt. Ita est mi Lucilli cum videan-
tur dissidere cōiuncta sunt. quēadmodū cathena eadē
& custodem & militem copulat: sic ista que tam dissi-
milia sunt pariter incedunt. Spem metus sequit̃. Nec
miror ista sic ire. vtrunq; pendentis animi est: vtrunq;
futuri expectatione sollicitat̃. Maxima autē vtriusq;
causa est quod non ad presētia aptamur: sed cogitationes
in longinqua premitimus. Itaq; prouidencia maximū
bonum cōdicionis humane in malum cōuersa est. Fere
pericula que vident fugiunt: cum effugere secure sūt
Nos & venturo torquemur & preterito. Multa bona
nostra nobis nocent. Timoris enī tormenta memoria
reducit: prouidencia anticipat: nemo tantum presenti-
bus miser est. Vale.

¶vi.

Quod honesta bonorum viroꝝ societas sit utilis & iocūda.
Intelligo mi Lucilli non emendari me tantū:
sed transfigurari. nec hoc promitto. iam autē
spero nihil in me superesse quod imitandū sit.
Quid nī multa habeam que debeant corrigi: que exte-
nuari: que attolli: & hoc ipsum argumētum est in me-
lius translati animi. quod vicia sua que adhuc ignorauit
videt. Quibusdam egris gratulatio fit cum ipsi egros
se esse senserunt. Cuperem itaq; tecum communicare
tam subitam inuacionem meam. tunc amicicie nostre
cercioꝝ fiduciam habere cepissem. Illius vere quod nō
spes: non timor: non vtilitatis sue causa diuellit. Illius

cum qua homines moriuntur: pro qua moriuntur. multos tibi dabo qui non amico: sed amicicia caruerunt. Hoc non potest accidere: cum animos in societate honestam capiendi par voluntas trahit. Quid enim non possit. Sciunt enim ipsos omnia habere communia. & quid magis aduersa concipere animo non potes: quantum momenti afferre mihi singulos dies videam. Mitte inquis & nobis ista que tam efficacia expertus es. Ego vero omnia cupio in te transfundere: & in hoc aliquid gaudeo discere ut doceam. Nec me ulla res delectabit: licet sit eximia & salutaris: quam vni mihi sciturus sum. Sic cum hac exceptione detur sapiencia: ut illam inclusam teneam: nec enunciem: reiciam. Nullius boni sine socio iocunda possessio est. Mittam itaque ipsos libros: & me multum opere impendas dum passim profutura sectaris imponam notas. ut ad ipsa protinus que proba & miror accedas. plus tamen tibi & viva vox: & conuictus quam oratio proderit. In rem presentem venias oportet primum. quia homines amplius oculis quam auribus credunt. Deinde quia longum iter est per precepta: breue et efficax per exempla. Zenonem Cleantes non expressisset si eum tantummodo audisset. Vite enim eius interfuit: secreta prospexit: observauit: ut ex formula sua videret Plato & Aristotiles & omnes in diuersum itura sapientium turba: plus ex moribus quam ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Helimacum & Polienum viros magnos: non scola epicuri: sed contubernium fecit nec in hoc te accuso tantum ut proficias sed ut peris. Plurimum enim alter alteri conferemus. interim quoniam diurnam tibi mercedulam debeo. Quid me hodie: & apud Hecatonem delectauerit dicam. Queris inquit quid profecerim: amicum esse mihi: multum proficit: qui nunquam erit solus: scito hunc amicum omnibus esse. Vale.

.vii.

De fugiendo turbe consorcio.

Quid tibi vitandum precipue existimes queris.
turbā. non dum illi tute committeris. **E**go cer
te confitebor imbecillitatem meam. nuncq̃ mo
res quos extuli refero: aliquid ex eo quod cōposui tur
bat. aliquid ex his que fugavi redit. **Q**uod egris eue
nit quos longa imbecillitas vsq̃ eo affecit vt nuncq̃ sine
offensa proferantur. hoc accidit nobis quoq̃ animi ex
longo morbo reficiuntur. **I**nimica est multorum conuē
facio **N**emo non aliquod nobis viciū: aut cōmendat:
aut imprimit: aut allinit. **V**tq̃ quo maior est populus
cui cōuersemur: et hic periculi plus ē. **N**ihil vero tam
damnosum bonis moribus: q̃ in aliquo spectaculo resi
dere. tunc enī p voluptatem facilius vicia subrepunt.
quid me existimas dicere: auarior redeo: ambiciosior:
luxoriosior. imo vero crudelior et inhumanior. quia in
ter homines fui. **C**asu in meridianum spectaculum in
cidi. lusus aspectās & sales & aliquid lamenti quo ho
minū oculi ab humano cruore acquiescant contra est.
quicquid autem pugnaq̃ est misericordia fuit. **N**unc o
missis nugis mera homicidia sunt. nihil habent quo te
gantur: ad ictum totis corporibus expositi: nuncq̃ fru
stra manum mittunt. hoc pleriq̃ ordinariis paribz &
postulantiis preferūt. **Q**uid ni preferant: nō galea: nō
scuto repellit ferrū. quo munimēta: quo artes: omnia
ista mortis more sunt. **M**ane leonibz et vrsis homines
meridie spectatoribz suis obiciunt. **I**nterfectores inter
fecturis iubent obici: & victorem in aliam detinēt ce
dem. **E**xitus pugnanciū mors est. ferro & igne res ge
ritur: hec fiunt dum vacat arena. **S**ed latrocinium fe
cit aliquis. quid ergo occidit hominē. quia occidit ille
meruit vt hoc patere. tu quid meruisti miser: vt hoc
spectes: occide: verbera: vire: quare timide currit ī fer
rum? quare parum audacter occidit? quare parum li
benter morit: plagis agitur in vulnera: mutuos ictus
nudis & obuiis pectoribz excipiunt? **I**ntermissum est

spectaculū interim iugulant homines. ne nihil agatur
 age. ne hoc quidem intelligitis mala exempla ī eos re
 dundare qui faciunt. **A**ge dis immortalibus gratias: quod
 eum docetis crudelem qui non potest discere. **S**ubdu
 cendus est populo tener animus: & parum tenax recti
 facile transitur ad plures. **S**ocrati & **P**latoni & **L**elio
 excutere morem suum dissimilis multitudo potuisset.
 adeo nemo nostrum qui cum maxime cōcinnamus ī ge
 nium: ferre impetum vicioꝝ cum comitatu magno ve
 niencium potest. vnum exemplū luxurie aut auaricie
 multum mali fecit. **C**onuictor delicatus paulatim enē
 uat & mollit. **V**icinus diues cupiditatē irritat. **M**a
 lignus comes quāuis est candido & simplici rubiginē
 suam affricuit. **Q**uid tu his accidere moribus credis: in
 quos publice factus est impetus. necesse est aut imite
 ris aut oderis. **V**trumque autē deuitandū est: ne ve simi
 lis malis fias: quia multi sunt. ne ve inimicus multis:
 quia dissimiles sunt. **R**ecede in te ipso quātum potes.
Cum his cōuersare qui te meliorem facturi sunt. **I**llos
 admitte quos tu facere potes meliores. **M**utuo ista fi
 unt & homines dum docent discunt. **N**on est ergo quā
 te gloria publicandi ingenii producat ī medium vt re
 citare istis velis: aut disputare quod facere te vellem:
 si haberes isti populo idoneam mercem. **N**emo est qui
 intelligere te possit: aliquis fortasse: vnus aut alter in
 cidet. & hic iste tibi formandus erit: instruendusque ad
 intellectum tui. **C**ui ergo ista didici. nō est ergo quod ti
 meas ne operam perdideris tibi didicisti. **S**ed ne mihi
 soli hodie didicerim cōmunicabo tecum que occurrerūt
 mihi egregie dicta. **C**irca eundem vero sensum ex qui
 bus vnum hec epistola solui: duo in antecessum accipe
Democritus ait: vnus mihi pro populo est: & populus
 pro vno. bene & ille quisquis fuit. **A**mbigit enī de au
 tore cum quereretur ab illo: quo tanta diligencia artis
 spectaret ad paucissimos peruenire. **S**atis sūt inquit

mibi pauci. Satis est vnus: satis nullus. Egregie hoc
tercium. Epicurus cum vni ex cōfortibus studioꝝ suo
rum scriberet. hoc ego inquit nō multis sed tibi. satis
enī magnum alter alteri theatrū sumus. Ista mi Lucil
li cōdenda in animo sūt: vt contemnas voluptatem ex
plurium assensione venientē. Multi te laudāt: & quid
habes cur placeas tibi. Is si es quem intelligāt multi:
introrsus bona tua spectent. Vale. Cviii.

Viscatum beneficium fortune reprobatur: & frugalita-
tem cōmēdat. & q̄ philosophie seruire vera libertas ē

V me inquis vitare turbam: iubes secedere: &
cōsciencia esse contentū: vbi nulla precepta no-
stra que imperant in actu mori. Quid ergo vi-
deor tibi interim suadere. In hoc me recondidi et fores
clausi: vt prodesse pluribus possim. Nullus mihi p̄ oci-
um dies erit. partem noctium studiis vendico. non va-
co somno: sed succumbo: & oculos vigilia fatigatos ca-
dentesq; in opere detineo. Secessi nō tantum ab homi-
nibus sed a rebus. & in primis a meis rebus posterorū
ago negocium. Illis aliqua que possunt prodesse cōscri-
bo. Salutares ammoniciones velut medicamētoꝝ vti-
lium cōposiciones litteris mando. esse illas efficaces in
meis vlceribus expertus. que etiā si persanata non sūt
serpere desierunt. Rectum iter quod sero cognoui: &
lassus errando aliis monstro. Clamo vitare quecumq;
vulgo placent. q̄cumq; casus attribuit: ad omne fortui-
tum bonum suspiciosi pauidiq; subsistite. Et fera & pi-
scis spe aliqua oblectante decipiūt. Munera ista fortu-
ne putatis insidie sunt. Quisquis vestrū tutam agere
vitam volet: quantum plurimū potest: vilitata fortune
beneficia deuotet. in quibus nos q̄ miserimi fallimur.
habere nos putam⁹: habemur. In principio cursus iste
deducit huius eminentis vite exitus. deinde ne resiste-
re quidem licet. cum conceperit transuersos agere
felicitas. Aut saltem rectis. aut timet facere eos

sc3 qui hoc faciunt . Non evertit fortuna sed ceruulat
 et allidit . **H**anc ergo sanam et salubrem formam vite
 tenete: vt corpori tantum indulgeatis: quantum bone
 valitudini satis est. durius tractandū est ne animo ma-
 le pareat. cibus famem sedet. pocio sitim extinguat .
 vestis arceat frigus. domus munimētum sit aduersus
 infesta corporis. hanc vtrum celsus extruxerit. an va-
 rius lapis gentis aliene nihil interest. **S**citote tam be-
 ne hominē culmo tegi quā auro. **C**ontemnite omnia :
 que superuacuis labor velut ornamentū ac decus po-
 nit. **C**ogita nihil preter animū esse mirabile: cui mag-
 no nihil magnum est. **S**i hoc mecum: si hoc cum poste-
 ris loquor. **S**i magnus fuerit animus: non videor tibi
 plus prodesse quā cum ad vadimonium aduocatus de-
 scenderem: aut tabulis testamēti anulum imponerem.
 at in senatu candido vocem & manum cōmendarem .
Mibi crede qui nihil agere videntē maiora agūt: quia
 diuina humanaq; simul tractant. **S**ed iam finis facien-
 dus est: & aliquid vt insti tui pro hac epistola dependē-
 dum. **I**d de meo non fiet: adhuc **E**piciuz; complicamus
 cuius hanc vocem hodierno die legi: philosophie serui-
 as oportet: vt tibi contingat vera libertas . nō differē-
 in diem qui se illi subiecit & tradidit statim circumia-
 gitur. **H**oc enī ipsum seruire philosophie libertas est.
 potest fieri vt me interroges . quare ab **E**picro tam
 multa beneficia referam potius quā nostrorū. **Q**uid est
 tamen quare istas epicuri voces putes esse non publi-
 cas. quoniā multa poete dicunt: que a philosophis aut
 dicta aut dicenda sūt. **N**on attingam tragicos aut to-
 gatos nostros: habent q; aliquid serenitatis. & sūt iter
 comedias & tragedias medie. **Q**uātum disertissimorū
 versuum inter mimos iacet. quam multa publici non ex
 calceatis: sed coturnatis dicenda sūt. vnum versū eius
 qui ad philosophiam pertinet. & ad hanc partem que
 modo fuit in manibus referam . que negat fortuna in

nostro habenda. Alienum est omne quicquid optando
euenit. Hunc versum a te dici non paulo melius: sed a
strictius memini. Non est tuum quod fortuna facit tu
um. Illud etiā nunc melius dictum a te non preteribo
dare bonum quod potuit auferre potest: hoc nō impu
to solutum de tuo tibi. Vale.

Qualiter sapiens seipso cōtentus nō egeat. Cix.

HMerito reprehendat in quadā epistola Epi
curus eos qui dicunt sapientem seipso esse con
tētum: & propter hoc amico nō indigere. hoc
obicit Stilboni ab epicuro. & his quibus summum bo
num visum est animus impaciens: in ambiguitatē in
cidendū est si exprimere affatim vno verbo cito volue
rimus: & impacienciā dicere. Poterit enī contrarium
ei quod significare volumus intelligi. nos enī eum vo
lumus dicere: qui respuat omnis mali sensum. accipiet
his qui nullum possit facere malum. Vide ergo num sa
cius sit aut inuulnerabilē animum dicere: aut animum
extra pacienciā positum. hoc inter nos & illos interest
Noster sapiens vincit quid incōmodum omne: sed sen
tit: illoꝝ ne sentit. quid illud nobis et illis cōmune est
Sapientem seipso esse cōtentum. sed tamē amicum ha
bere vult & vicinum & cōtubernalem: quāuis sibi ipse
sufficiat. Vide q̄ sit se contentus aliquādo sui parte cō
tentus est. Si illi manum aut morbus: aut hostis: aut
gladius exciderit. Si quis oculum aut oculi. Casus
excusserit: reliquie illi sue sufficient. & erit in minuto
corpore & amputato tam letus q̄ in integro. Sed que
sibi defunt non desiderat: nec deesse mauult. Ita sapiēs
cōtentus se est vt non uelit esse sine amico: sed vt pos
sit. Et hoc quod dico possit tale est: amissum equo ani
mo fert. sine amico quidem nunq̄ erit. in sua potest ar
te habet q̄ cito reperiet. Quomodo si perdidit fidi
as statuam protinus alteram faciet. Sic hic faciendaz
amiciciaꝝ artifex statuet aliā in locum amissū. Quæris

quomodo amicum facturum sit: dicam si illud mihi tecum conuenerit ut statim tibi soluam quod debeo. & quantum ad hanc epistolam paria faciamus. **H**ecato ait Ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento: sine herba: sine ullius venefice carmine. **S**i vis amari ama. **H**abes autem non tantum in usum amicitie veteris: & certe magnam voluptatem: sed etiam iucium et comparationem noue. **Q**uod interest inter metentem agricolam & serenam: hoc inter eum qui amicum parauit & qui parat. **A**ttalus philosophus dicere solebat: Iocundius esse amicum facere quam habere. **Q**uomodo artificii iocundius est pingere quam pinxisse. **I**lla in opere suo occupato sollicitudo ingens oblectamentum habet in ipsa occupatione. **N**on eque delectatur qui ab opere perfecto remouet manum. **I**am fructu artis sue fruatur: ipsa fruebatur arte cum pingere. **F**ructuosior est adulescentia liberorum: sed infanciam dulcior. **N**unc ad propositum reuertamur. **S**apiens etiam si contentus est se: tamen amicum habere vult: si ob hoc nihil aliud ut exerceat amicitiam. ne tamen magna virtus iaceat: non ad hoc quod dicebat **E**piscurus in hac ipsa epistola: ut habeat qui sibi egro assideat. succurrat in vincula coniecto vel inopi. sed ut habeat aliquem cui egro assideat: quem ipse circumuentum hostili custodia liberet. **Q**uomodo aliquis sibi amicum faciat. & quod nisi sapienti sua non sufficiunt siue placent. **C**ontinuatio epistole precedentis.

Qui se spectat et propter hoc ad amicitiam venit male cogitat: quemadmodum cepit sic desinet. parauit animum aduersus vincula laturum opem cum primum crepuerit cathena discedet. **H**ec sunt amicitie quas temporaneas populus appellat. que utilitatis causa assumpta est. tamdiu placebit quamdiu utilis fuerit. **H**ac re florentes amicorum turba circumfledet. circa euersos solitudo est: & inde amici fugiunt ubi probantur. hac re ista tam neptaria exempla: sunt aliorum metu

relinquenciū: aliorū metu prouidenciū. necesse est ini-
cia inter se et exitus congruāt. **Q**ui amicus esse cepit
quia expedit placebit. aliquod preciū est cōtra amici-
ciam si nullum in illa placet preter istam. in quo ami-
cum paras: vt habeam pro quo mori possim: vt habeā
quē in auxilium sequar. cuius morti me opponā & im-
pendam. **I**ta quā tu **E**picure describis negociacio est:
non amicicia que ad commodum accedit. que quicquid
cōsecutura sit spectat. **N**on dubie habet aliquid simile
amicicie affectus amanciū. possis dicere illam infamiā
esse amiciciā. **N**unquid ergo quisquā amat lucri causa
Nunquid ambicōnis & glorie: ipse per se amor omniū
alienarū rerum negligens: animos in cupiditatē forme
nō sine spe mutue caritatis accendit. **Q**uid ergo ex ho-
nestiore causa coit turpis affectus. **N**on agitur inquis
nunc de hoc an amicicia vera expeti per se debeat. **N**ā
si propter seipsam appetēda est potest ad illam accede-
re qui seipso contentus est. **Q**uomodo ergo ad illam
accedit. quomodo ad rem pulcerrimam non lucro cap-
tus: nec varietate fortune perterritus: detrahat amici-
cie maiestatem suam: qui illam parat ad bonos casus: se
cōtentus est sapiens. hoc mi **L**ucilli pleriq; perperā in-
terpretant. sapientē vndiq; submouent: & inter cutem
suam cogunt. **D**istinguendū est autē quid & quatin9
vox ista promittat. se cōtentus est sapiens ad bene vi-
uendū non ad viuendū. ad hoc enī multis illi rebus opus
est. ad illud tantū animo sano & erecto: & despicientē
fortunā. **V**olo tibi **C**risippi q̄ distinctionem indicare.
vt sapientem nulla re egere: & tamē multis illi rebus
opus esse. **E**cōtra stulto nulla re opus est. nulla enī re
vti scit: sed omnib9 eget. **S**apienti & oculis & multis
ad quotidianū vsum necessariis opus est. eget enī nul-
la re. **E**gere enī necessitatis est. nihil necesse est sapiē-
ti. ergo quāuis seipso cōtentus sit: amicis illi opus est.
hos cupit habere quā plurimos: nō vt beate viuat: vi-

re.

uet etiā et sine amicis beate. **S**ummū bonum extrinse-
cus instrumēta nō querit arte domi colit ex se totum ē
Incipit fortune esse subiectus si quā sui partem foris q̄
rit. **Q**ualis tamē futura est vita sapiētis si sine amicis
relinquat. in custodia cōiectus est: vel in aliqua gente
aliena destitutus. vel in nauigatione longa retent⁹: aut
in desertum littus eiectus. **Q**ualis est Iouis cum resolu-
to mundo & diis in vnum confus⁹ palisper cessante na-
tura acquiescit sibi cogitationib⁹ traditus. tale quidē
sapiens facit: in se recondit: secum est quādiu quid illi
licet suo arbitrio res suas ordinare se cōtent⁹ ē et du-
cit vxorē se cōtent⁹ est: et liberos tollit se cōtentus est
et tñ nō viuet si fuerit sine hoīe victur⁹. ad amiciciam
fert illū nulla vtilitas sua s̄ natural⁹ irritacio. nā aliaz
vt nob⁹ rez⁹ innata dulcedo ē sic amicicie. **Q**uomō i odi-
um est solitudo: & appeticio societatis placet. **Q**uomō
do hominē homini naturaliter cōciliat. **S**ed inest huic
q̄ rei stimulus amiciciaz qui nos appetentes faciat. **N**i-
hilominus cum sit amicorū amātissimus cum illos sibi
cōparet sepe preferat omne intra se bonum terminabit
et dicet q̄ **S**tilbon ille dixit quē **E**picuri epistola inse-
quit. hic enī capta patria: amissis liberis: amissa vxore
cum ex incendio publico solus: & tamē beatus exiret.
Interrogāti **D**emetrio cui cognomē ab exicio vrbium
Policrates fuit nunquid perdidisset. omnia inquit bo-
na mea mecū sunt. **E**cce vir fortis ac strenuus ipam bo-
stus sui victoriam vicit. nihil inquit perdidit: dubitare
illum coegit: an vicisset. **O**mnia mea mecum sunt. **I**u-
sticia virtus prudēcia: hoc ipsū nihil bonum putas qd̄
eripi posset. **M**iramur animalia quedā que per medi-
os ignes sine noxa corpor⁹ transeunt: quanto hic mira-
bilior vir qui per ferrum & ruinas & ignes illesas eua-
sit & indemnis. **V**ides quāto facilius sit totam gētem
quā virū vnum vincere. hec vox illi cōmunis est cū sto-
icis. **E**contra & hic intacta bona p̄ cōcrematas vrbes

fert. se enī ipso contentus est. hoc felicitatem suā sine
designat. Nec existimēs nos solos generosa verba iac-
tare: & ipse Stilbonis obiurgator Epicurus similem il-
li vocem emisit: quā tu boni cōsule eciā si hunc diē iam
expunxi. Si cui inquit sua nō videat amplissima: licet
dominus tocius mundi sit: tamē miser est. Vel hoc mo-
do melius tibi enunciari videt. Id enī agendū est: vt
non verbis seruiamus sed sensibz. Miser est qui se non
beatissimū iudicat licet imperet mundo: vt scias enim
hos sensus esse cōmunes natura scz dictante apud poe-
tam comicū inuenies. Non est beatus: esse se qui non
putat. Quid enī refert qualis status tuus sit: si tibi vi-
det malus. Quid ergo inquis si beatū se dixerit ille tur-
piter diues: & ille multoz dominus: sed plurium ser-
uus beatus sua sentēcia fiet. Non quid dicat sed quid
senciat refert. Nec quid vno die senciat sed quid assi-
due. Non est autē quod verearis: ne ad indignū res tā
ta perueniat: nisi sapiētī sua non placent. Omnis stulti-
cia laborat fastidio sui. Vale.

De solitudine vitanda imprudentibus. & de sincerita-
te orandi deum.

Cx.

Sic est non muto sentēciam: fuge multitudinē:
fuge paucitatē: fuge eciā vnum. Nō habeo cū
quo te cōmunicatū velim. & vide quod iudi-
cium habeas adeo tibi te credere. Crates vt aiunt hui9
ipsius Stilbonis auditor: cuius mencionē priore episto-
la feci. cum vidisset adolescētulū secreto ambulante
interrogauit quid illic solus faceret. mecum inquit lo-
quor. Cui Crates inquit. Caue inquit rogo & diligen-
ter attende: ne cum homine malo loquaris: lugentē ti-
mentemqz. custodire solemus ne solitudine male vta-
tur. Nemo est ex imprudentibus qui relinqui sibi debeat.
tunc mala cōsilia agitant: tunc aut aliis aut ipsis futu-
ra pericula struunt. tunc cupiditates improbas ordi-
nant. tunc quicquid aut metu aut pudore celabat ani-

mus exponit. tunc audaciā acuit libidinem irritat: ira cundiam instigat. **D**einde q̄ vnum solitudo habet cōmodum nulli committere: non timere iudicem: perit stultus ipse se perdit. **V**ide itaq; quid de te sperē: imo quid spondeam mihi. **S**pes enī incerti boni nomen est. **N**on inuenio cū quo malim te esse quā tecum. **R**epeto memoria q̄ magno animo quedā verba proieceris: quā ti roboris plena. **G**ratulatus sū protinus mihi & dixi. **N**on a summis labiis ista veniunt: habent hee voces fū damentū. **I**ste homo non est vnus de populo: ad salutē spectat. **S**ic loquere: sic viue. vide ne te vlla res depri mat: votoꝝ tuorū veterum licet graciā de diis facias. alia de integro suscipe. **R**oga bonam mentem: roga va litudinē bonā animi: deinde tui corporis. **Q**uid nī tu ista vota sepe facias: audacter deū roga. **N**ihil illum de alieno rogaturus es. **S**i ex more meo cū aliquo munus culo epistolā mittam. verum est quod apud antenodo rum inueni. **T**unc cito te esse omnib; voluptatib; solu tum cū eo perueneris vt nihil deū roges: nisi quod eū possis rogare palam. **N**unc enī quāta demencia est ho minum q̄ turpissima vota diis insusurrant. **S**i quis ad monerit aures cōcitescent. & quod scire homines nolūt deo narrant. **V**ide ergo ne hoc salubriter precipi possit. **S**ic viue cū hominib; tanq̄ deus videat. sic loquere cū deo tanq̄ homines audiant. **V**ale.

De inuincibilis verecūdie qualitate.

Cxi.

Locutus est mecum amicus tuus bone indolis in quo quantū esset animi: quantū ingenii: q̄n tum eciā iam profectus sermo primus ostēdit dedit nobis gustum ad quē respondebit. **N**on ex pre parato locutus est: sed subito deprehensus ibi se colli gebat. verecundia bonum in adolescente signum. vix potuit excutere adeo illi ex alto suffusus est rubor. hic illum quanto suspicor: & cum se confirmauerit: & om nibus viciis exuerit: sapientē q̄ sequetur. **N**ulla enim

sapiencia naturalia corporis: aut animi vicia deponuntur. Quicquid infixum vel ingentum est non leniter arte vincitur. quibusdam enim constantissimis in conspectu populi sudor erumpit: non aliter quam fatigatis & estuantibus solet. Quibusdam tremunt genua dicturis quorundam dentes collidunt: lingua titubat labia concurrunt. hec nec disciplina nec usus vnquam excutit: sed natura vim suam exercet. & etiam illos vicio suo robustissimos admonet. Inter hec esse & ruborem scio: qui grauissimis viris quam subitus affunditur: magis in iuuenibus apparet: quibus et plus caloris est & tenera frons. Nihilominus veteranos & senes tangit. quidam nunquam magis quam cum erubuerint timendi sunt quasi omnem verecundiam effuderint. Silla tunc erit violentissimus cum faciem eius sanguis inuaserat. Nihil erat mollius ore Pompei. nunquam ne coram pluribus erubuit. Vtique in concionibus Fabianum cum in senatum testis esset inductus erubuisse memini. & hic illum pudor mire decuit. Non accidit hic ab infirmitate mentis: sed a nouitate rei que inexercitatos etiam si non contigit: mouet naturali in hoc facilitate pronos. Nam ut quidam boni sanguinis sunt: ita quidam incitati ac mobilis: & cito in os prodeuntes. hoc ut dixi nulla sapiencia abigit. alioquin haberet rerum naturam sub imperio si omnia eraderet vicia. Quicunque attribuit condicio nascendi & corporis temperatura cum multum diuque se animus composituerit habebunt. nihil eorum vetari potest non magis quam accersiri. Artifices scenici qui affectus qui metum & trepidationem exprimunt qui tristitiam representant hoc iudicio imitantur verecundiam. deiciunt enim vultum: verba submittunt: figunt in terram oculos: & deprimunt: ruborem sibi exprimere non possunt. nec prohibetur hic nec adducitur. Nihil aduersus hec sapiencia promittit: nihil proficit. sui iuris sunt. iniussa veniunt: iniussa discedunt. iam clausulam epistola poscit. Accipe equidem utilem ac salu-

tarem quā te affigere animo volo. aliquis vir bonus eligendus est nobis: ac semper ante oculos habendus: ut sic tanq̃ illo spectante viuamus: & omnia tanq̃ illo vidente faciamus. **S**ed mi **L**ucilli **E**picurus precepit custodem nobis et pedagogū dedit. nec immerito. **M**agna pars peccatorū tollit si peccatori testis assistit: aliquid quem habeat animus quē vereat: cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. **O** felicem illum qui non actus tantū: sed & cogitatus emendat. **O** felicem illum qui sic aliquē vereri potest: ut ad memoriam q̃ eius se cōponat atq̃ ordinet. qui sic aliquem vereri potest cito erit verendus. **E**lige itaq̃ **C**athonem. **S**i hic tibi videt̃ minus rigidus: elige remissioris animi virū **L**elium. **E**lige aut eum cui vita & oratio tibi placeat & ipsius animū ante te ferens & vultum: illum semper tibi ostende: vel custodem vel exemplū. **O**pus est inq̃ aliquo ad quē mores nostri seipsos erigant. nisi ad regulam praua non corriges.

De cōmendacione & bono senectutis. & q̃ in necessitate viuere nulla necessitas est. **¶** xii.

Quocunq̃ me verto argumenta senectutis meo video. veneram in suburbanū meum & querebar de impensis edificii mei delabentis. ait villicus mihi. non esse negligēcie sue viciū: omnia se facere. sed villam veterem esse. hec villa inter manus meas creuit. **Q**uid mihi futurū est si tam putrida sūt etatis mee saxa. **I**ratu illi proximā occasionem stomachādi accipio. apparet inq̃ platanos has negligi: nullas habent frondes: q̃ nodosi & retorridi sunt rami. quā tristes & squalidi trunci. hoc non accideret si quis has circumfoderet: si quis irrigaret: iurat per genium suum se omnia facere: n̄ nulla re cessare curam suam: sed illas vetulas esse. **Q**uid inter nos sit: ego illas posuerā. ego illarū primum videram folium: cōuersus ad ianuā quis est iste inq̃ decrepitu: & merito ad hostium admotus

foras enī spectat vnde iste natus ē. quid te delectauit
alienum mortnū tollere. at ille cognoscitis me inquit.
Ego sum **F**elicio cui solebas sigillaria afferre. **E**go sū
Philosici villici filius deliciolum tuum. perfecte inq̃
iste delirat. populus eciam delictum meum factus est
prorsus potest fieri. dentes illi cū maxime cadunt: de
beo hoc suburbano meo: quod mihi senectus mea quo-
cunq̃ auerteram apparuit. **C**ōplectamur illam: & ame-
nius plena ē voluptatis si illa scias vti. **G**ratissima sūt
poma cū fugiunt. puericie maximus in exitu decor est
deditos vino pocio extrema delectat: illa que mergit
que ebrietati suamā manum imponit. **Q**uod in se iocū
dissimū hominis voluptas habet in finem sui differt.
Locūdissima est etas deuexa: iam non tamē preceps: et
illam q̃ in extrema regula stantem iudico habere suas
voluptates. aut hoc ipsum succedit in locum volupta-
tum nullis egere. quam dulce est cupiditates fatigasse
ac reliquisse. **M**olestum est mortem ante oculos habe-
re. primum ista tam seni ante oculos esse debet quā iu-
ueni. **N**on enī citamur excessu. **D**einde nemo tam se-
nex est vt non improbe vnum diem speret. **V**nus autē
dies gradus vite est. tota etas partibz cōstat: & orbes
habet circūductos maiores minoribz. **E**st aliquis qui
omnes amplectat & cingat. hic pertinet a natali ad di-
em extremū. **E**st alter qui annos adolescēcie excludit
Est qui totam puericiā ambitu suo astringit. **E**st dein-
de ipse annus in se omnia cōtinens tempora. quoz mul-
tiplicatione vita componit. **M**ensis arcioze precingit
circulo. angustissimū habet dies girum. & hic ab ini-
cio ad exitum venit: ab ortu ad occasum. **I**deo **H**eracli-
tus cui cognomen **S**chotomon fecit oracionis obscuri-
tas. vnus inquit dies par omniū est. hic alius alter ex-
cepit. dixit enī parem esse horis: nec mentiē. **N**am si
dies est tempus. xxiiii. horaz: necesse est omnes inter
se dies pares esse. quia nox habet quod dies perdidit.

Alius ait parem esse vnum diem omnibus similitudine. Nihil enim habet longissimi temporis spacium: quod in vno die inuenias lucem & noctem: & alternas mundi vices. planeta facit ista non alias contractionior alias productior. Itaque sic ordinatus dies omnis tanquam cogat agmen atque expleat vitam. Pacunius qui Siriam usu suam fecit cum vino: & illis funebribus epulis sibi parentauerat sic in cubiculum ferebat a cena: ut inter plausus exoletorum: hic ad symphoniam caneret bebiote nullo non die se extulit. hoc quod ille ex mala conscientia faciebat: nos ex bona faciamus: & in supremum ituri leti & hilares dicamus. vixi: & quem dederat cursum fortuna peregi. Crastinum si adiecerit deus leti recipiamus. Ille beatissimus & securus sui possessor est: qui crastinum sine sollicitudine expectat. Quisquis dixit vixi quottidie ad lucrum surgit. Sed iam debeo epistolam includere. Sic inquis sine villo ad me peculio veniet. Noli timere aliquid secum fert. Quare aliquid dixi multum. Quid enim hac voce preclarius quam illi trado ad te perferendam. malum est in necessitate viuere: sed in necessitate viuere necessitas nulla est. Quid ni nulla sit. patent undique ad libertatem vie multe breues faciles. Agamus deo gratias: quod nemo in vita teneri potest. calcare ipsas necessitates licet. Epicurus inquis inquit. Quid tibi cum alieno. quod verum est mecum. perseverabo Epicurus tibi iungere ut isti qui in verba iurant non quid dicatur estimant sed a quo. Sciatisque queque optima sunt esse communia.

De utilitate exercitationis contra aduersa. et de remediis contra mala fortuita. & quod stulticia semper viuere incipit.

Cxiii.

Multum te esse animum scio. nam etiam antequam instrueres te preceptis salutaribus & dura vincitibus. satis aduersus fortunam placebas tibi & multo magis postquam cum illa conseruisti manum viresque expertus es tuas quam nunquam certam dare fiduciam sui possunt

nisi cum multe difficultates hinc & illinc apparuerint aliquādo vero & propius accesserint. Sic verus ille animus & in alienum non venturus arbitrium probatur. hec eius est probacio. Non potest ad leta magnos spiritus ad certamē afferre qui nunq̃ sugillatus est. Ille q̃ sanguinē suū fudit cuius dentes crepuere sub pugno. Ille qui supplātatus aduersariū toto tulit corpore. nec proiecit animā proiect⁹ qui quociēs cecidit cōtumaci or resurrexit: cū spe magna descendit ad pugnā. Ergo vt similitudinē istam prosequamur. sepe iam fortuna supra te fuit. nec tamē tradidisti te: sed subiluisti: & acrior extitisti. Nullum enī adicit sibi virtus laceSSita tamē si tibi videt̃ accipe a me cōsilia quib⁹ te munire possis. Plura sunt Lucilli que nos terrent quā que premunt. & sepius opinione q̃ re laboram⁹. Nō loquor te cum stoica lingua: sed hac submissiore. Nos enī dicim⁹ omnia ista que gemitus mugitusq̃ exprimūt leuia esse & cōtemnenda. omitamus hec magna verba: sed dii dent bona verba. Illud tibi precipio ne sis miser ante tēpus cū illa velud imminēcia expauiisti fortasse nunquā ventura sunt certe nec venerunt. Quedam enī nos magis torquēt quā debent. quedam minus q̃ debent. quedam torquent cū omnino non debeant. aut agimus dolorem: aut fingimus: aut precipim⁹. Primum illud q̃ res in cōtrouersia est: & litem cōtestatam habemus in presēcia differat̃. Quod ego leue dixero: tu gratissimum esse cōtendas. Scio alios inter flagella ridere alios gemere sub colapho. postea videbimus vtrū ista suis virib⁹ valeant: an imbecillita tenostrea. Illud presta mihi vt quociēs circūsteterint qui tibi te miserū esse p̃suadeant. non quid audias sed quid sentias cogites. & cū paciēcia tua deliberes: ac teipsum īterroges qui te optime nosti. quid enī est quod trepident q̃ cōtagium q̃ mei timeant: quasi transilire calamitas possit: & aliquid istic mali: aut res ista magis infamis est q̃ mala.

Em

Ipse te interroga. Nunquid sine causa crucior et mereo. & quod non est malum facio. Quomodo inquis intelligam si vana sint an vera quibus angor. Accipe huius rei regulam: aut presentibus torquimur: aut futuris: aut utrisque. De presentibus facile iudicium est. Si corpus tuum liberum est sanum est. nec ullus ex iniuria dolor est. Videbimus quid futurum sit: hodie nihil negotii habet aut enim futurum est. primum despice an certa argumenta sunt venturi mali. plerumque enim suspicionibus laboramus. & illudit nobis ea que conficere bellum solet: fama multo aut magis singulos conficit. Ita est mihi Lucilli cito accedimus opinioni. non cognouimus illa que nos in metum ducunt: nec excutimus sed trepidamus. & sic vertimus terga. quemadmodum illi quos pulvis motus fuga pecorum exiit castris. aut quos aliqua fabula sine auctoritate falsa commotum. Nescio quomodo magis vana commutant. Vera enim modum suum habent. quicquid ex incerto venerit coniecture & paucis animi licencie tradit. Nulli itaque tam perniciosi tam irrevocabiles quam lymphatici metus sunt. Ceteri enim sine ratione huius sine mente sunt. Inquiramus itaque in rem diligenter verisimile est aliquid futurum mali: non statim verum est quam multa non expectata venerunt. quam multa expectata nusquam comparuerunt. etiam si futurum est quid iuuat dolori suo occurrere. Satis cito dolebis cum venerit. Interim tibi meliora promitte: quid facies lucri tempus. Multa interuenient quibus vicinum periculum non prope admotum aut subsistat aut desinat aut in alienum caput transeat. Incendium ad fugam patuit: quosdam molliter ruina disposuit: aliquando gladius ab ipsa ceruice renouatus est. aliquis carnifici suo superstes fuit. Habet etiam mala fortuna lenitatem: fortasse erit fortasse non erit Interim non est. meliora propone. non nunquam nullis apparentibus signis que mali aliquid pronuncient animas sibi falsas imagines fingit. aut verbum aliquod dubie sig-

nificacionis detorquet in penis: aut maiorem sibi offen-
sam proponit alicuius q̄ est: & cogitat nō quantū ira-
tus ille sit: sed quantū liceat irato. **N**ulla autē causa vi-
te est: nullus miseriaꝝ modus: si timet quantū potest.
hinc prouidencia prosit: hinc robur animi: euidentē q̄
metū respue. **S**i minus viciū vicio repelle. **S**pe me-
tum tempera. **N**ihil tam certū est ex his que timent:
vt nō cercius sit & formidata subsidere: & sperata de-
cipere. ergo spem ac metū examina: & quociēs incerta
erunt omnia faue tibi quod maius crede. **S**ed plures
habebis sentēcias metus. nihilominus in hāc partē po-
cius inclina: et perturbare te desine: aut subinde hec in
animo volue: maiorē partem mortaliū esse cū illi nō sit
quicq̄ mali: nec pro certo futuꝝ sit estuare ac discure-
re. **N**emo enī resistit sibi cū ceperit impelli. nec timo-
rem suum redigit ad verum. **N**emo dicit vanus autor
est vanus aut finxit aut credidit damus nos referēdos
Expauescim⁹ dubia pro certis. nō seruamus modū re-
rum. statim in timorem venit scrupulus. pudet me sic
tecū loqui: & de tam leuibo remediis facillare. **A**lius
dicat fortasse non veniet. & tū dicis quid porro si ve-
nerit. videbimus vtrum veniat. fortasse pro me venit
& mors vitam honestabit. **C**icuta **S**ocratem mag-
num confecit. **C**athoni gladium assertorem libertatis
extorque. & magnam partem detraxeris glorie. pri-
mum diu te cobortor cū tibi admonicōe magis quā ex-
hortacione opus sit. **N**on in diuersum a natura tua du-
cimur natus es ad ista quæ dicimus. eo magis bonū tu-
um auge & exorna. **S**ed iam finem epistole faciā si illi
signū suum impressero: id est aliquā magnificā vocem
perferendā ad te mandauero. Inter cetera mala hoc q̄
habet stulticia propriū semp incipit viuere. **C**onsidera
quid vox ista significet **L**ucilli viroꝝ optime: & intel-
liges quā fedā sit hominū leuitas: quottidie noua vite
fundamēta ponenciū: nouas spes eciā in exitu inchoan-

cium. Circūspice tecum singulos occurrent tibi senes: qui secum maxime ad ambicionē: ad peregrinationes: ad negociandū parent. Quid est autē turpius q̄ senex viuere incipiēs. non adicerē autorem huic voci nisi esset secreciior. nec inter vulgata epicuri dicta: que mihi & laudare & adoptare promisi. Vale.

Vt non seruiat corpori. & qualiter vitāda sit nocitura potēcia. et q̄ maxie frui qui nō indiget diuiciis. Xiiii

Fateor mi Lucilli insitam esse nobis corporis nostri caritatē. fateor huius nos gerere tutelam. nō nego indulgendū illi: seruiendū nego. Multis enī seruiet qui corpori seruit. qui pro illo nimium timet: qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus non tanq̄ propter corpus viuere debeam⁹: s̄ tanq̄ nō possumus sine corpore huius nos nimius amor timorib⁹ inquietat: sollicitudinib⁹ onerat: contumelias obicit: honestū ei vile est: cui corpus nimis carum est. Agat eius diligētissime cura: ita tamē vt cum exiger ratio: cū dignitas cū fides mittendū sit in ignes. Nihil ominus quantū possumus euitem⁹ incōmoda q̄ nō tantum pericula & in tutum nos reducamus. excogitātes subinde quib⁹ possint timēda expelli. quoz tria (ni fallor) genera sūt. timet inopia. timent morbi: timent q̄ per vim potēcioris eueniunt. Ex his omnib⁹ nihil nos cōcutit: quā quod ex aliena potēcia impendit. Magna enī strepitu & tumultu venit. Naturalia mala que retuli inopie atq̄ morbi silencio subeunt. nec oculis: nec aurib⁹ quicq̄ terroris incuciunt. Ingens alterius mali pompa est. ferrum circa se & ignes habet & cathenas & turbam feraz quā in viscera immittat humana. Cogita igit hoc loco carcerē & cruces & eculeos & vncū et adactum per medium hominē qui per os emergeret stipitem: & distracta in diuersū actis crurib⁹ membra & illam tunicā alimētis ignium & illitam & textā: & quicquid aliud esset preter hec cōmutata tormēta: se

uicia est. **N**on est itaq; mirz si maximus hui9 rei timor
est. cuius & varietas magna & apparatus est terribil?
Nam quēadmodū plus agit tortor quo plura istrumē
ta doloris exposuit. spē enī vincunt qui paciēcia resti
tissent. Ita ex his que animos nostros subigunt & do
mant. plus proficiūt quia habent quod ostendūt. Ille
pestes non minus graues sūt. famem dico & sitim & p
cordioꝝ suspiraciones; & febres viscera ipsa torrentes
sed latent: nil habent quod intentent: quid preferant
hec vt magna bella aspectu paratuq; vicerunt. **D**emus
itaq; operam abstineamus offensis. interdū populus ē
quē timere debeamus. Interdū si ea ciuitatis discipli
na est vt plurima per senatū trāsfigant: graciosi in eo
viri. Interdū singuli quib9 potestas populi & in popu
lum data est: hos omnes amicos habere operosū est: in
imicos non habere satis est. Itaq; sapiens potenciū nun
quam iras prouocabis: imo declinabis. nec aliter quam
in nauigādo procellam. **C**um peteres **S**iciliam traieci
sti fretum: temerarius gubernator cōtemsit austri ma
nas. Ille enī est qui siculū pelagus exasperet: & in ver
tices cogat. non sinistrum petit littus: sed id quod pro
prior caribdis maria cōuoluit. at ille caucior peritos lo
coꝝ rogat: quis estus sit: que signa dent nubes longe
& ab illa regione verticib9 infamis cursum tenet. **I**dē
facit sapiēs: nociturā potenciā vitat. hoc primū caue
re & vitare videat. pars enī securitatis & in hoc est nō
ex professo eā petere. non est nostre professionis vulgi
fauores appetere: quia que quis fugit damnat. **C**ircū
spiciendū est ergo nobis quomodo a vulgo tuti esse pos
sumus. primū nihil cum eo cōcupiscamus. rixa enim ē
inter cōpetitores: deinde nihil habeam9 quod cū mag
no emolumento insidiantis auferri possit: quā minimū
sit in corpore tuo spolioꝝ. **N**emo ad humanū sanguinē
propter ipsū venit: aut admodū pauci plures cōputāt
quā oderunt. nudum latro trāsmitit: eciam in obsessa

via pauperi pax est. Tria deinde ex precepto veteri p-
standa sūt vt vitentur: odium: inuidia: & cōtemptus.
Quomodo hoc fiat sapiēcia sola mōstrabit. Difficile ē
enī temperamentū: verendūq; ne in cōtemptum nos in-
uidia & timor trāsferant: ne dū calcari nolumus videamur
posse calcari. Multis timēdi attulit causas time-
ri posse vndiq; nos reducamus: nō minus cōtemni quā
suspici nocet. Ad philosophiam ergo cōfugiendū est.
hec littere non dico apud bonos: sed apud mediocriter
malos insularq; loco sūt. Nam forensis eloquēcia: & que
cūq; alia populum mouent aduersarios habet hec quie-
ta & sui negotii cōtemni nō potest. cui ab omnib; arti-
bus & apud pessimos honor est. Nunq; intantū conua-
lescit nequicia. nunq; sic cōtra virtutes cōiurabit vt n̄
philosophie nomē venerabile & sacrum maneat. Ceterū
philosophia ipsa trāquille modesteq; tractāda ē. Quid
ergo inquis videt tibi. M. Catbo modeste philosopha-
ri qui bellum ciuile sua sentēcia reprimat: qui princi-
pum furencium armis medi9 interuenit qui alius Pom-
peium offendentib; aliis Cēsarem simul laceffit duos.
potest aliquis disputare an illo tēpe capescenda fue-
rit sapiēti respublica. Quid tibi vis. M. Catbo. Iam n̄
agit de libertate olim pessundata ē. Quare vtq; Cesar
an Pompeius possideat rempublicā. Quid tibi cū ista
cōcione: nulle partes tue sūt: diuinis eligiē. quid tibi
an alter vincat: potest melior vincere. non potest peior
esse qui fictus fuit: melior qui vincit. vltimas partes
attigi Catbonis: sed ne priores quam anni fuerunt:
qui sapientē in illam rapinam reipublice admitterent.
Quid aliud vociferat9 est Catbo cū misit irritas voces
cum modo per populi leuatus manus & obrutus spu-
tis & portandus extra for; traheret. modo a senatu in
carcerem duceret. Sed postea videbimus vtrū sapien-
tis opera pendēda sūt. Interim ad hos stoicos te voco:
qui a republica exclusi recesserunt ad colendam vitam

& humano generi iura cōdenda sine vlla potēciōis of-
fensa nō cōturbabit sapiens publicos mores nec popu-
lum in se nouitate vite cōuertet. **Q**uid ergo itaq; erit
tutus qui hoc propositū sequat̃ promittere hoc tibi n̄
magis possum quā in homine temperātī bonam valitu-
dinem. perit aliqua manus in portu. sed quid tu accide-
re in medio maris credis quāto huic periculū paracius
foret: multa agenti moliētīq; cui nec ociū quidē tutū
est pereūt aliquādo innocētes qui negat nocētes tamē
sepius: ars ei cōstat qui per ornāmēta percussus ē. De-
niq; cōsiliū rerū omniū sapiēs non exitum spectat. in-
icia in potestate nostra sūt de euentu fortuna iudicat.
Qui de me sententiā non dō. at aliquid vexaciōis affe-
ret aliquid aduersi. nam damnat̃ latro cū occidit. **N**ūc
ad quotidianā stipitē manū porrigis aurea te stipe i-
plebo. **E**t quia facta est auri mēcio: accipe quēadmodū
v̄sus fructusq; eius tibi graciosior esse possit. **I**s maxime
diuiciis vtiē qui minime diuiciis indiget. **E**de inquis
autorem vt scias q̄ benignissimus: propositū est aliena
dare. **E**picuri est aut **M**etrodori aut alicuius ex illa of-
ficina. **E**t quid interest: quis dixerit. **Q**ui eget diuici-
is timet pro illis. **M**emo autē sollicito bono fruiē: adi-
cere aliquid illis studet: dū de incremēto cogitat obli-
tus est v̄sus: ratiocinacōnes accipit: for̄ cōterit: calen-
dariū versat: fit ex domino procurator. **V**ale
De non saginando vel impinguando corpore: et de ipsi-
us exercitacione & moderacione vocis: & quare stul-
ta vita ingrata sit. **. xv.**

Mos antiquus fuit & vsq; ad meā seruatus eta-
tem primis epistole verbis adicere **S**i vales be-
ne est: & ego valeo. **R**ecte nos dicimus: si phi-
losopharis bene est. **V**alere enī hoc demū est: sine hoc
eger est animus. **C**orpus q̄ ecia si magnas habet vires
nō aliter quā furiosi aut frenetici validū est. ergo hāc
precipue valitudinē cura: deinde & illā secundā que n̄

magno tibi cōstabit si volueris bene valere. Stulta enī est mi Lucilli & minime cōueniēs litterato viro occupatio exercēdi lacertos : & dilatandi ceruicē ac latera cōfirmādi. Cum tibi feliciter sagina cesserit : & thori creuerint : nec vires vnq̃ opum bonis aut pondus equa bis. adice nunc q̃ maiore corporis sarcina animus eliditur & minus agilis est. Itaq̃ quantū potes circūscribe corpus tuū & animo locū laxa. multa incomoda sequūtur huic deditos cure. **P**rimum exercitacōes quaz̃ labor spiritum exhaurit & inhabilē intēcioni : ac studiis acrioribz reddit. **D**einde copia ciboz̃ subtilitas animi impedit. **A**ccedūt pessime noctes mācipia in magisterium recepta : homines inter oleum & vinū occupati : quibz ad votū dies actus est : si bene desudauerūt si ī locum eius quod effluxit pocionis multū alterius in ieiunio gutture regesserūt. bibere & sudare vita candiaci est. **S**unt exercitacōes & faciles & breues que corpus & sine mora lassent : & tempori parcunt. **C**uius precipua ratio habēda est cursus : & cū aliquo pōdere man⁹ mote & saltus : vel ille qui corpus in altum leuat : vel ille qui in longum mittit : vel ille qui vt ita dicam salutaris aut vt cōtumeliosus dicā fullonius : quēlibet ex his elige vsum : facilē : rudem. **Q**uicquid facies cito redi a corpore ad animū illū diebz ac noctibus exerce. labore modico ille aliq̃. hanc exercitacōem nō frigus nō estus impedit. **N**ec senectus quidē. id bonū cura quod vetustate fit melius. **N**eq̃ enī ego te iubeo imminere semper libro aut tabulis aut pugillaribz dādū est aliquod interuallū animo : ita tamē vt nō resoluať : sed remittat gestacio corpus cōcutit : & studio nō officit : possis legere : possis dictare : possis loqui : possis audire. quoz̃ nihil ambulacio quidē ne vetat fieri. nec tu intēcionē vocis cōtemseris : quā veto te per gradus et certos modos vlt̃ numeros extollere : deinde reprimere. **Q** si velis deinde quemadmodū ambules discere. admitte istos quos

noua artificia docuit fames. erit qui gradus tuos receperet: & buccas edentis obseruet. & intantū procedz inquantū audaciā eius paciēcie crudelitate perduxeris. **Q**uid ergo a clamore protinus: & a summa cōtentione vox tua incipiet: vsq; adeo naturale est paulatim incitari: vt litigātes q̄ a sermone incipiāt & ad vociferationē trāseant. **N**emo statim qui ritum fidem implo- rat: ergo vtrūq; impetus tibi animi suaserit: modo vehemēcius fac vicinis cōuiciū modo lencius: prout vox q̄ te exhortabit in id lacus modesta cū receperis illam reuocauerisq; descēdat non decidat. moderacionis sui temperamentū habeat: nec indocto & rustico more de seuiat. nō enī id agamus vt exerceat vox: sed vt exerceat. detraxit tibi pusillū negociū mercedula: & vnus gratus ad hec beneficia accedet. **E**cce insigne preceptum: stulta vita ingrata est: trepida vita tota in futurū fert. **Q**uis hoc inquis dicit: is qui supra. **Q**uam nunc vitam dici existimas stultā: **B**abe & Isionis: non est ita nostra certe quos ceca cupiditas in nocitura certe nunquā faciatura precipitat: quib; si quid satis esse posset fuisset qui nō cogitamus quā iocundū sit nihil poscere quā magnificū sit plenū esse: nec ex fortuna pendere. **S**ubinde itaq; mi **L**ucilli quā multa sis cōsecuturus recordare cum aspexeris que te antecedāt: cogita que sequent. **S**i vis gratus esse aduersus deū: & aduersus vitam tuā: cogita quā multos antecesseris. **Q**uid tibi cū ceteris teipsū antecessisti. finem cōstitue quē transire nō possis. quod si velis discedāt aliquādo ista insidiosa bona: & sperātib; meliora quā assecutis. **S**i quid ī illis esset solidi aliquādo adimplerēt. nunc bauriencium sitim cōcitant: mutant speciosi apparatus: & quod futuri temporis incerta fors voluit. quare potius a fortuna īpetrem vt det quā a me ne petam. quare autē petā oblitus & fragilitatis humane. **C**ogerā iquit laborē. ecce hic dies vltim⁹ ē vt nō sit prope ab vltimo est. **V**ale

Luc

Ut ad bonā vitam veniēs in philosophiē robore solide
& quomodo qui ad naturā viuit nūq̃ pauper est. qui
ad opinionē nūquā diues erit. LXVI.

Iquere hoc tibi Lucilli scio: neminē posse bea-
te viuere: ne tollerabiliter quidē sine sapiencie
studio. & beatā vitam perfecta sapiēcia effici.
Ceterū nec tollerabilē sine ipsa & inchoari. Sed quid
quodlibet firmandū & alcius quottidiana meditacōne
fugendū est. plus operis est in eo vt proposita custodi-
as: quā vt honesta proponas. perseuerandū est: & assi-
duo studio robur addendū: donec bona mens sit quod
bona volūtas est. Itaq̃ tibi apud me pluribz verbz haud
affirmatis: nec tamē longis intelligo multū te profecis-
se. que scribis vnde veniāt scio: nō sūt ficta nec colora-
ta. dicam tamē sententiā quā de te spem habeā: nōdū
fiduciā. tu q̃ idem facias volo. Non est qđ tibi cito &
facile credas: excute te & varie scrutare & obserua il-
lud ante omnia: & vide vtrū in philosophia: an in ipsa
vita profeceris. Non est philosophia populare artifici-
um: nec ostentacōni paratū: nō in verbis sed in rebus est
nec in hoc adhibet: vt cū aliqua oblectacōne consumat
dies: vt demat ocio nausea animū format & fabricat.
vitā disponit: acciones regit. agenda & omittenda de-
monstrat. sed & gubernaculum est: & per anticipicia
fluctuanciū dirigit gressum: sine hac nemo securus ē.
Innumerabilia accidunt singulis horis: quod cōsiliū exi-
gant ab hac petendū est. Dicet aliquis quid mihi pro-
dest philosophia si fatū est. quid prodest si deus rector
est. quid prodest si casus imperat? nam & mutari cer-
ta nō possunt: & nihil preparari potest aduersus incer-
ta. Sed aut cōsiliū meum deus occupauit: decreuitq̃
quid facerē: aut cōsilio meo nihil fortuna promittit.
Quicquid est ex his Lucilli: vel si omnia hec sūt philo-
sophandū est. siue nos inexorabili lege fata constringāt
siue arbiter deus vniuersoz cuncta disponit. siue casus

res humanas sine ordine ipellit & iactat. philosophia
nos tueri debet. hoc adhortabitur ut libenter deo pareamus:
ut fortune contumaciter resistamus: hec docebit:
ut deum sequaris: feras casum. Sed non est nunc in hanc
disputationem transeundum: quid sit iuris nostri si providen-
tia in imperio est: aut si factorum series illigatos trahit:
aut si repentina aut subita dominantur. Illo nunc reuertor
ut te moueam & hortor: ne paciaris impetum animi tui de-
labi & refrigescere. Contine illum & constitue ut ani-
mi habitus fiat: quod est impetus. Iam ab initio si bene
te noui. circumspecies: quid epistola hec munusculi attu-
lerit: excute illam & inuenies. Non est quod mireris animum
meum vel tuum adhuc de alieno liberalis sum. Quare autem
alienum dixi: quicquid bene dictum est ab illo meum est: si-
cut id quod ab epicuro dictum est. Si ad naturam viues nunquam
eris pauper: si ad opinionem nunquam eris diues. Exiguum
natura desiderat. opinio imensum. Congerat in te quic-
quid multi locupletes desiderant. ultra priuatum pecu-
nie modum te fortuna promoueat auro tegat: purpura
vestiat: & deliciarum opumque eo producat ut terram marmori-
bus abscondas non tibi tantum habere liceat: sed calcare di-
uicias: accedant statue & picture: & quicquid ars illa
luxurie elaborauit: maiora ab his cupere discas. Natu-
ralia desideria finita sunt. ex falsa opinione nascuntur ubi
desinant non habent. nullus enim terminus falsus est: viam enim
aliquid est extremum error imensus est. **R**etrabe ergo
te a vanis & cum voles scire quod petes utrum naturalem
habeat an cecam cupiditatem considera unde possit alicubi
consistere. Si longe progressus semper aliquid longius restat
scito id naturale non esse. Vale.

C. xvii.

Quomodo ad philosophiam tendenti paupertas expediat

Recce omnia ista si sapias: imo ut sapias: & ad bo-
nam mentem magno cursu ac totis viribus tende
Sed quid est quo teneris aut expedi aut incide
Mora me inquis res familiaris: sic illam disponere volo

vt sufficere mihi nihil agēti possit. ne aut paupertas mihi oneri aut ego alicui. cū hoc dicis nō videris vim aut potēciā eius de quo agitas boni nosse: & sūmā quidem rei nō puides quantū philosophia profit. partes autem nondū satis subtiliter despicias: nec dū scis quātū ubiq; nos adiuuet: quēadmodū & in maximis: vt **C**iceronis vtar verbo opituleſ: & in minima descēdāt. **M**ibi crede adducta illa in cōsiliū suadebit tibi ne ad calculos se deas: nēpe hoc queris: & hoc ista dilacione vis cōsequi nec tibi paupertas timēda est: quid nisi appetēda ē. **M**ultis ad philosophādū obstitere diuicie: paupertas expedita est: secura est. cū classicū cecinit: scit non se peti. cū aliquo cōclamatū est quomō exeat: nō quid efferat querit: aut si nauigādū est: nō strepūt portus: nec vni⁹ comitatu inqeta sūt litera. nō circūstat illū turba viroz; ad quos pascēdos trāsmarinaz; regionū est optāda fertilitas. facile est pascere paucos vētres & bene institutos: & nihil aliud desiderātes q̄ impleri. paruo fames cōstat magno fastidiū: paupertas cōtēta est desideriis in stātib; satisfacere. **Q**uid ē ergo quare hāc recuses cōtubernalē cui⁹ mores sanus diues imitat. **S**i vis animo vacare aut pauper sis oportet aut pauperi similis: non potest studiū salutare fieri sine frugalitatis cura. frugalitas autē paupertas volūtaria est. **T**olle itaq; has excusacōes. nōdū habeo qđ satis est. si ad illā sūmā peruenero tūc me totū philosophie dabo. atqui nil prius q̄ hoc parādū est qđ tu differis: & post cetera pares ab hoc incipiēdū est. **P**arare inq; vnde viuā volo simul & parare disce. **S**i quis te vetat bene viuere: bene mori nō vetat. nō est quo nos paupertas a p̄bia reuocet: ne egestas quidē. tollerāda est enī ad hoc properātib;: vel fames quā tollerare quidā ī obsidionib;: & quid aliud illis erat paciēcie premiū: q̄ in arbitriū nō cadere victoris. quāto hoc maius est quo p̄mittiē perpetua libertas et nullius nec hoīs nec dei timor. **E**quidē vel esuriēti ad

istam veniendū est. perpassi sūt exercit⁹ inopiā omniū
rez. vixerūt herbaz radicib⁹ & dictu fedis tulerūt fa
mē hec omnia passi sūt p regno quo magis mireris ali
eno. dubitabis aliquē ferre paupertatē vt animū a fu
rorib⁹ liberet. **N**on ē ergo prius acqrendū licet etiam
ad philosophiā sine viatico peruenire. Ita est cū omnia
habueris tūc & sapiēciā habere voles: hec erit vltimū
vite instrumētū: & vt ita dicā additamētū. **T**u vero si
ue aliquid habes iā p̄bare: vnde enī scis an iā nimis ha
beas siue nihil: hoc prius quere quā quicq̄. **A**t necessa
ria deerūt primū deesse nō poterūt: quia natura mini
mū petit. **N**ature autē sapiēs se accomodat: sed si neces
sitates vltime inciderūt iandudū exhibit e vita & mole
stus sibi esse desinet. **S**i vero exiguū erit & angustū q̄
possit vita p̄duci id boni cōsulet: nec vltra necessaria
solicit⁹ est aut auxius vētri aut scapulis suū ius reddz
& occupacōes diuitū cōcursacōesq̄ ad diuicias eunciū
secur⁹ letusq̄ ridebit ac dicet. **Q**uid ī lōgū ip̄e te dif
fers? expectabis ne fenoris questū: aut ex mercede cō
pendiū: aut tabulas beati senis cū f. eri possis statim di
ues. rēp̄sentat opes sapiā quascūq̄ fecit supuacuas de
dit. hec ad alios pertinet: tu locupletib⁹ ppior es. **S**e
culū muta nimīū habes. id est autē ī omni seculo qđ sat
est. poterā hoc loco epistolā claudere nisi te male insti
tuissē. **R**eges partos nō potest quisquā salutare sine
munere: tibi vale dicere nō licet gratis. **Q**uid istic ab
Epicro nunciū sumā: multis parasse diuicias nō finis
miseriaz fuit s̄ mutacio. **N**ihil miror: nō enī est ī reb⁹
viciū s̄ in ip̄o aīo. **I**llud qđ paupertatē nobis grauē fece
rat & diuicias graues fecit. quēadmodū nihil refert:
vtrū eger ī ligneo lecto aut in auro colloques: quocunq̄
illū trāstuleris morbū suū secū trāsfert. sic nihil refert
vtz anim⁹ eger ī diuiciis vel ī paupertate ponat. nā ma
lū suū ip̄m sequit̄. **V**t sine luxuria fest⁹ agat dies et
de paupertate vlt⁹ petēda: et q̄ modica ira gignit īsaniā

C

Decēber est mēsis cū maxīe ciuitas su Cxviii.
 dat ius luxurie publice datū ē & ingēti appa-
 ratu sonāt oīa tanq̃ quicq̃ inter saturnalia in-
 terfit & dies reꝝ agēdazq̃ adeo nihil interēst vt videat̃
 mibi nō errasse q̃ dicit olim mēsem decēbrē fuisse nūc
 annū. **S**i te hic habere libēter tecū cōferrē: quid existi-
 mares esse faciēdū vtzq̃ nil ex quottidiana cōsuetudine
 mouēdū: an ne dissidere videremur cū publicis moribz
 & hilari⁹ cenādū et excuciendū togā. nāq̃ fieri nisi in
 tumultu et triste tempe ciuitatis n̄ solebat voluptatis
 causa ac festozq̃ dieꝝ vestē mutauim⁹. **S**i te bene noui
 arbitrii potestatibz funct⁹: nec p̃ oīa similes nos esse.
 nec p̃ oīa dissimiles nisi forte his diebz maxīe aīo imp-
 andū est: vt tūc voluptatibz solus abstineat cū in illas
 oīs turba ꝑcubuit. **C**ertissimū argumentū firmitatis
 sue capit si ad blāda & ad luxuriā trabēcia: nec it: nec
 adducit̃. hoc multo forci⁹ est ebrius ac vomitāte populo
 siccū ac sobriū esse. illud temperācius nō excerpere se
 nec insignire nec misceri oībz: et eadē s̃ nō eodē mō fa-
 cere. licet enī sine luxuria agere festū diē. ceterzq̃ adeo
 mibi placet temptare aī tui firmitatē vt ex precepto
 magnozq̃ virozq̃ tibi q̃ ꝑcipiā. **I**nterponas aliquot dies
 quibz cōtent⁹ minimo ac vilissimō cibo dura atq̃ horri-
 da veste dicas tibi hoc esse qđ timebat̃. In ip̃a securita-
 te anim⁹ ad difficilia se preparet: et cōtra iniurias for-
 tune ad beneficia firmeť. **M**iles ī media pace sine vllō
 hoste vallū facit: et sup vacuo labore lassat̃ vt sufficere
 necessario labore possit. quē si in ip̃a re trepidare volu-
 eris ante rē exerceas hoc secuti sūt q̃ omnibz mēsibus
 paupertatē imitati ꝑpe ad inopiā accesserūt: ne vnq̃ ex-
 pauescerēt qđ sepe didicissent. **N**on ē nūc q̃ existimes
 me dicere admoneas cenas et paupezq̃ cellas et quicqd
 aliud est ꝑ qđ luxuria diuiciazq̃ tedio ludit: grabat⁹ il-
 le vet⁹ sit et sagū & panis dur⁹ ac sordid⁹ hoc triduo
 et q̃triduo fer: interdū pluribz diebz vt nō lusus sit: s̃

55
experimētū . tūc mibi crede **L**ucilli exultabis stipen-
dio satur. & itelliges ad securitatē nō op⁹ esse fortuna
hoc enī qđ necessitati sat ē det natura. n̄ est tamē qre
tu multum tibi facere videaris. facies enī quod multa
milia seruorū: multa milia pauperum faciunt. Illo no-
mine te suscipe quod facies non coactus quantū facile
erit tibi illud pati semper quā experiri aliquando. **E**x-
erceamur ad paululū: & ne imperatos fortuna depre-
hendat fiat nobis paupertas familiaris: securius diui-
tes erimus si scierimus quā nō sit graue pauperes esse
Certos habebat dies ille magister voluptatis **E**picur⁹
quibus maligne famem extingueret: visurus an aliqd
deesset: & an dignum quod quis magno labore pensa-
ret. hic certe in his epistolis ait quas scripsit **C**arino
de magistratu ad **P**ollienum. **E**t quidē gloriatur non
toto assē pasci metrodoz: qui nōdū tantum profecerit
toto in hoc tu ictu saturitatē putas esse: & quidē vo-
luptas est. voluptas autē non illa leuis & fugax: & sub
inde restituenda: sed & stabilis & certa. **N**on enī iocū
da res est aqua & polēta aut frustulum panis ordeacii
sed summa voluptas est posse eciā capere ex his volup-
tatem: & ad id se deduxisse: quod eripere nulla fortu-
ne iniquitas possit. **L**iberiora sunt alimēta carceris se
positis ad capitale suplicium. non tam anguste qui oc-
cisurus est pascit: quāta est animi magnitudo ad id sua
sponte descendere: quod ne ad extrema quidē detrac-
tis timendum sit: hoc est preoccupare tela fortune. In-
cipe ergo mi **L**ucilli sequi eoz cōsuetudinē: & aliquos
dies destina quibus secedas a tuis rebus: minimoz te
facias familiarē. Incipe habere cum paupertate cōmer-
cium: aude hospes contemnere opes: & te qđ dignū sin-
ge deo. **N**emo alius est deo dignus quam qui opes con-
temserit: quarū possessionē non tibi interdico: sed effi-
cere volo vt illas intrepide possideas: quod vno conse-
queris modo si te eciā sine beate victurum persuaseris.

tibi: si illas tanquā exituras semper aspexeris. Sic iam incipimus epistolam cōplicare. prius inquis redde qđ debes: delegabo te ad Epicurum ab illo fiet remunera- cio. In modica ira gignit insaniam: & hoc quam verum sit necesse est scias. & cum habueris te seruum & inimi- cum in omnes personas hic exardescit affectus: tam & ex amore nascit quam ex odio. Non minus habet inter- seria quam inter lusus & iocos. nec interest ex q̄ mag- na causa innascat: sed i qualem perueniat animum. Sic ignis non refert quā magnus sit sed q̄ incidat. Nā etiā maximum solida non recipiunt. Rursus arida & conbu- ri facilia scintillam q̄ fouent vsq; in incendium. Ita est mi Lucilli ingentis ire exitus furor est. Et ideo ira vi- tāda est nō moderacionis causa s̄ sanitatis vel salutis.

De secessu in ocium: & de perplexitate concatbe-
nancium: seu cupiditate vitanda: & de cena habenda
cum amicis.

xix.

Exulto quociens epistolas tuas accipio. Implēt enī me bona spe: & iam non promittunt de te sed spondent. Ita fac oro & obsecro. Quid enī habeo melius q̄ amicū rogem: quam q̄ pro ipso roga- turus sim. Si potes subduc te istis occupationib. si mi- nus eripe. Satis multum temporis sparsimus. Incipia- mus vasa in senectute colligere. nunquid inuidiosū est In freto viximus moriamur in portu. neq; ego enī sua- serim tibi nomen ex ocio petere. quod nec iactare de- bes nec abscondere. Nunq̄ enī vsq; eo te abigam gene- ris humani furore damnato vt latebram tibi aliquā pa- rari: & obliuionem velim. Id age vt ocium tuū nō emi- niat sed appareat. Deinde videbunt de istis quib; inte- gra sūt: & prima consilia: an velint vitam per obscurū transmittere tibi liberum nō est. in medium te protu- lit īgenii vigor: scriptoz; elegancie & nobiles amicicie & clare. Tanta noticia te inuasit: vt si in extrema mē- garis ac penitus recordaris: tamē priora monstrabunt

tenebras habere non potes. **S**equetur quocumque fugeris
multum pristinae lucis quietem potes vendicare sine ul-
lius odio: sine desiderio aut morsu animi tui. **Q**uid enim
relinques quod inuitus relictum a te possis cogitare.
clientes quoque nemo te ipsum sequitur amici: sed aliquid
olim ex te pro amicitia petebat nunc preda. **M**utabunt
testamenta destituti senes migrabit ad aliud limen sa-
lutator. **N**on potest paruo res magna constare. **E**xisti-
ma utrum te relinquere an aliquid ex tuis malis. uti-
nam tibi senescere contigisset: intra natalium tuorum mo-
dum. nec te in altum fortuna misisset. **T**ulit te longe
a conspectu vite salubris: rapida felicitas prouincia &
procuratio & quicquid ab istis promittitur: melia dein-
de officia te excipient & ex aliis alia: quis exitus erit.
quid expectas? donec desinas habere quod cupias. nun-
quam erit tempus: qualem dicimus esse seriem causarum
ex quibus nescitur fatum talem esse cupiditatum finem
altera ex fine alterius nascitur. In eam demissus es vi-
tam que nunquam tibi terminum miseriae aut seruitutis
ipsa factura sit. **S**ubduc cervicem iugo tritam: semel
illum incidi quam semper primi facius est. **S**i te ad pri-
uata retuleris minora erunt omnia: sed assatim imple-
bunt: at nunc plurima & vndique ingesta non faciant. utque
aut maius ex inopia saturitatem an in copia famem. et
arida felicitas est & aliene auiditati exposita: quamdiu
satis tibi nihil fuerit: ipse aliis non satis eris. **Q**uomo-
do inquis exhibeo utrumque. **C**ogita quam multa temere
pro pecunia quam multa laboriose pro honore temptaue-
ris: aliquid & pro ocio audendum est: aut in ista solici-
tudine procuracionum: & deinde urbanorum officiorum se-
nescendum in tumultu: ac semper nouis fluctibus quos
effugere nulla modestia: nulla vite quiete contingit.
Quid enim ad rem pertinet an tu quiescere velis fortuna
tua non vult. **Q**uid si illi etiam nunc permiseris crescere
quantum ad successum accesserit accedet ad metus. vo-

tibi hoc loco referre dictū me cenatis vera in ipso ecua
lio docuit Ipsa enim altitudo attonat sūma. Si queris
in quo libro dixerit. In eo qui prometheus inscribitur
hoc voluit dicere. attonita habet sūma. Est ergo tanti
ulla potencia ut sit tibi tam ebrius sermo. Ingeniosus
vir ille fuit magnum exemplū rōne eloquēcie datur⁹.
nisi illū eneruasset felicitas imo castrasset. hic te exit⁹
manet nisi iam contrabes vela nisi q̄ ille sero voluit ter
ram leges poteram tecum hac mecenatis si natura pa
rē facere rōnem. Sed mouebis michi controuersiam si
nouī te. nec voles quod debeo in aspero et probo accipe
ut se res ab epicuro versuro facienda est. Ante inquit
circum spiciendum est cum quib⁹ bibas et edas quam
quid edas et bibas. Non sine amico visceracio leonis ac
lupi vitanda est. hoc non continget tibi nisi secesseris.
alioquin habebis cōuiuas quos ex turba salutaciū scru
tator nominū vel nomini dator. alias nomenclator di
gesserit. Erat qui amicum in atrio querit in conuiuio
probat. Nullum habet maius malum occupatus homo
et bonis suis obsessus quam q̄ amicos sibi putat quib⁹
non est ipse q̄ beneficia sua efficacia iudicat ad consili
andos. cum quidam quos pl⁹ debent magis oderint le
ue es alienum debitorem facit grauem īmicum. Quid
ergo beneficia non parant amicicias. parant si acceptu
ros licuit eligere si collocata non sparsa sunt. Itaq̄ dum
incipis esse mentis tue interim hoc consilio sapiencium
vtere ut magis ad rem existimes pertinere quis quam
quid acceperit. Vale

De concordia doctrine cum vita et de inequalite vi
te cauenda et de beneficio paupertatis et q̄ magnus ē
qui in diuiciis paupē et securior qui car⁹. Cxx.

Suaues et te dignum putas qui aliquando fias
tuus gaudeo mea enim gloria erit si te istinc.
vbi sine spe exeūdi fluctuaris extraxero. Illud
autem te mi lucilli rogo atq̄ hortor ut philosophiam ī

in precordia yma demittas et expimentū pfectus tui
cupias. **N**on oracione non scripto sed animi firmitate.
cupiditatū diminucione. **V**erba rebus proba aliud pro
positū ē declinantibz et assencionem corone captātibz
aliud his qui nuenum et ocioz aures disputatione
varia ac volubuli detinent. **F**acere docet philosophia
non dicere hoc existit ut ad legem suā quisqz viuat. nec
oracione vita dissenciat ut ipsa intra se vita vnus sit si
ne omniū accionum dissencione coloris. **M**aximum est
hoc et officium sapiencie et iudicium ut verbis opa con
cordent ut ipse vbqz par sibi idemqz sit. **Q**uis hoc pre
stabit pauci et nōnulli ē difficile hoc ne et hoc dico sapi
ētem vno semp ituz gressu sed vna via. **O**bserua itaqz
nunquam tua vestis domus qz dissenciant nūquā in te.
liberalis sis in tuos sordidus. nūquid cenas frugaliter
edificas luxuriose. vnā semel ad quam viuas regulā
pretēde et ī hac omnem vitam tuam exequa. **Q**uidam
se domi eotrahunt dilatant foris et extendunt. vicium
est hec diuersitas et signum vacillātis animi ac nondū
habentis tenorem suum. **E**t nunc dicam. vnde sit ista
inconstancia et dissimilitudo rez consilioz qz nemo p
ponit sibi quid velit. nec si proposuit pseruerat in ea si
transtulit nec tantum mutat sed redit et in ea qz dese
ruit ac dapnauit reuoluit. Itaqz ut reliquam diffinicio
nes sapiencie veteris et totum complectar humane vite
modum hic possum contentus esse. **Q**uid est sapiencia
semper idem velle atqz nolle idem licet illam exceptiū
culam non adicias ut rectum sit quod velis non potest
enim cuiquam idem semper placere nisi rectum. **N**esci
unt ergo homines qd velint nisi illo momento qz volūt.
In totum nulli velle aut nolle decretū est variat cotidie
iudicium & in cōtrarium vertit ac plerisqz agitur vita
per lusu. preme ergo quod cepisti et fortasse pduceris
aut ad summū aut eo qd summū esse nondum solum in
telligas. **Q**uid fiet inquis huic turbe familiaris siue rei

familiaris. **T**urba ista cum a te pasci defierit . ipsa te
pascet aut qđ tuo beneficio tu non potes scire pauper-
tatis scies. **I**lla veros certo qđ amicos retinebit . discēdit
quidquid non te sed aliud seq̃bat̃ . **N**on est aut tibi vel
ob hoc vnum amāda paupertas qđ a quibus amēis osten-
dit. **Q**uando veniet ille dies qđ nemo in honorem tuū
menciat̃ur huc ergo cogitaciōes tue tendant . hoc cura
hoc opta omnia aliena vota deo remissur̃ vt content̃
tu sis temet ipso vt ex te nascentibus bonis que potest
esse felicitas ppriō. Redige enim te ad parua ex quib̃
cadere non possis. Idqđ vt libentius facias ad hoc pt̃ieb̃
tributum huius epistole qđ statim coferam . Inuideas
licet etiam nunc libenter pro me dependet epicurus .
Magnificencior mihi crede sermo tuus in grabato vi-
debitur & in panno . **N**on enim tantum dicunt̃ illa sed
probabunt̃ . **E**go certe aliter audio qđ dicit denetri⁹
noster . cum illum vidi nudum quanto minus qđ cum in
strumentis ac incubantem. **N**on preceptor veri s̃ testis
est. **Q**uid ergo non licet diuicias in sinu positas contē-
nere . **Q**uod ni liceat & ille ingentis animi est qui illas
circumfusas sibi multum diuqđ mirat̃ qđ ad se venerint .
ridet suas qđ audit magis esse qđ sentit . multum est nō
corrupti diuiciaz contubernio . **M**agnus ille qui diui-
ciis pauper est . **N**escio inquit quomodo paupertatem
iste laturus sit si in illam inciderit . **N**ec ego epicuri an-
gelus si iste pauper contempturus sit diuicias si in illas
inciderit . itaqđ in vtroqđ mens estimanda ē . Inspicien-
dum est an ille paupertati indulgeat an hic diuiciis nō
indulgeat . alioquin leue argumentum est bone volun-
tatis grabatus aut pānus nisi apparuit aliquē nō neces-
sitate pati sed malle . **C**eterz̃ magne indolis est ad illa p̃-
parari nō tanqđ meliora sed prepari tanqđ ad facilia bec
sūt **L**ucili facilia . **C**um vero multo ante meditatus ac-
cesseris iocunda quoqđ . Inest enī illis sine qua nihil io-
cundum est securitas . **N**ecessarium ergo iudico id qđ

scripsi tibi magnos viros fecisse qđ . Sape aliqđ dies in-
terpone quibus nos innagmaria paupertate exerceam9.
ad veram. qđ eo magis faciendum est quo deliciis per-
maduim9 et omnia dura ac difficilia iudicam9 potius
exitandus est & vellicandus est animus ad mouendus
qđ naturam nobis minimū constituisse . nemo nascit di-
ues quisquis exit in lucem iussus est lacte & pane esse
contentus ab his iniciis nos regra non capiunt

Quod tendentem ad philosophiam impedit mūda-
ne felicitatis existimacio & qđ solum ingeniū studiosū
facit aliquem hilarem **Lxxi** .

Quoniam istis tibi esse negotium iudicas de quibus
scripseras . maximum negotium tecum habes
tu mihi molestus es quid velis nescis . melius
probas honestas qđ sequaris . Vides vbi posita sit felici-
tas sed ad illam puenire nō audes . Quid sit autem qđ
te impedeat dicam quia paz ipse despicias . Magna hec
esse existimas que relicturus es et cū pposuisti tibi il-
lam securitatem ad quā transitur9 es retinet te huius
vite a qua recessur9 es fulgor tanqđ infordida & obscu-
ra casuz . Erras . Lucilli ex hac vita ad illam ascēditur
qđ interest inter splendorem et lucem cū hec certam .
originem habeat ac suā illa nitet alieno hoc inter hanc
vitam & illam fulgore extrinsec9 veniente p cussa est
crassam illi statim vmbra faciet quisquis obstiterit
illa suo lumen illustris est . Studia te tua claz & nobi-
lem efficient **E**xemplum epicuri referam cum idiome-
nio scriberet . & illum a vita spaciola ad fidelem stabi-
lemqđ gloriam euocaret . rigide tunc potencie ministrū
& magna tractantem singula inquis tangeris . nociorē
te epistole mee facient qđ omnia ista que colis & ppter
qđ coleris . nūquid ergo mentitus est . Quis Idoneo nos-
set nisi epicurus literis incidisset omnes illos mestiga-
nos & satropas & regem ipsū ex qđ idomēei ppl9 pote-
bat . Obluio alta sup pssit nomen actrici . periēre cice-

tem

ronis epistole non sinūt: nihil p̄fuiſſet gener agrippa
& **T**iberi⁹ progenē &: druſus ceſaris p̄nepos inter tā
magna nomina tacereſ niſi cicero illū applicuiſſet: pro
funda ſup nos altitudo temporis veniet: pauca ingenia
caput exercēt. **E**t id ſi encium quādoq; obitura obliui
oni reſiſtent ac ſe diu iudicabūt qđ epicur⁹ amico ſuo
potuit p̄mittere: hoc tibi promitto **L**ucilli habebeco
apud poſteros graciā poſſū meū duratura nomina
educere: virgilius noſter duobus memoriā eternā
promiſit & preſtet fortunati ambo ſi qđ mea carmina
poſſent: nulla dies inq; memori nos exiet tuo: dū dom⁹
Enee capitolii immobile ſaxū accolet imperiumq; pater
Romanus habebit quocūq; in medium fortuna ptulit
quicūq; membra ac poteſtates aliene potencie fuerant
hoꝝ gracia figuit: domus frequentata eſt dū ipſi ſtete
runt poſt ipſos cito memoria defecit. Ingemoꝝ creſcit
dignacio: nec ipſis tantū honor habet ſi quicquid illoꝝ
memorie adheſit excipitur: nec gratus iudomeneus in
epiſtole memoriā venerit ipe de ſuo redimet: ad huc
epicurus illam nobilem ſentēciā ſcripſit qua hortat ut
phitoelea locupletem nō publica nō ancipiti via faciet
Si vis inquit phitoelea diuitem facere nō pecunie adi
ciendum ſed cupiditabus detrahendum eſt: & ap̄ior
iſta ſentēcia eſt q̄ ut interpretandū ſit & diſercior q̄
ut ad iuuāda hoc vnū te admoneo ne iſtud tātū exiſti
mes dictum de diuiciis: quocūq; tranſtulerit idem po
terit. **S**i vis phitoelea honeſtū facere: non honoribus
adiciendum eſt ſc̄z cupiditabus detrahendum. **S**i vis
phitoelea eſſe in perpetua voluptate: non voluptatib⁹
adiciendum eſt ſed cupiditatib⁹ detrahendum. **S**i vis
phitoelea ſenē facē & iplere vitam: nō annis adiciēdū
eſt ſc̄z cupiditatibus detrahendū: has voces nō ē q̄ epi
curi eſſe iudices publice ſūt. Quod fieri in ſenatu ſolet
faciendū in philoſophia quoq; exiſtimo. **C**ū cenſerit
aliquid qđ expoteſtate mihi placeat iubes illū diuidē

sententiam & sequor pro eo libencius epicuri egregia
dicta cōmūro ut isti qui ad illā confugient spe mala
inductu qui velamentum ipsa se officiorum suoz ha-
bituros existimant probant quocūq; ierint honeste eē
viuendum. **A**udieritis ortulos & inscriptū ortulis ho-
spes hic bene manebit: hic sūmum bonū voluptas ē pa-
ratus istius erit domicilii custos hospitalis humanis &
tepolenta excipient: aquā quoq; large ministrabit: &
dicit hic quid bene acceptus es non irritant inquit hii
ortuli famem s̄ extinguūt nec maiorem ipsis pocioibz
faciunt sitim s̄ naturali & gratuito remedio secundāt
In hac voluptate conserui. **D**e hiis tecum desiderijs lo-
quor que consolacionem non recipiunt quibz dandum
est aliquid ut desinant nam de illis extra ordinarius q̄
licet differre licet castigare & opprimere: hoc vnum
cōe faciam. **I**sta voluptas naturalis est non necessaria
huic nihil debes. **S**i quid impendis volūtariū ē venter
pcepta nō audit pastū appellat: nō tamē molest⁹ credi
tō paruo dimittit si mō des illi qđ debes nō qđ potes
vale. **Q**uod occupationes consilio relinquēde sunt
non precipitanter fugiēde & de vana querela occupa-
toz qui peiores moriūt q̄ nascant. **Cxxii.**

Iam intelligis te educendum esse ex istis occu-
pacionibus sp̄iosis & malis sed quomodo id se-
qui possit q̄ris quedā nō nisi a p̄sente mōstrant.
Non potest medicus per epistolas tibi aut balnei tēp⁹
eligere: vena tangenda est: vetus prouerbiū est gladia-
torem in arena carpere consiliū aliquid aduersarii vul-
t⁹ aliquid man⁹ mota aliquid inclinacio cōpis ītuētē
mou⁹. **Q**uid fieri soleat quid opōt⁹ in vniuersū manda-
ri potest & scribi. **T**ale consiliū non tantum absenti-
bus sed & posteris datur. **I**llud alterz quando fieri de-
beat aut quemadmodum ex longinquo nemo suadebit
Cum rebus ipsīs deliberandum est: nō tantū p̄sētis
sed vigilantis est occasionem obserua⁹ p̄perantē. Itaq;

hanc circūspice :hanc si videris prende & toto impetu
 totis viribꝫ id age ut te ipse istos officiis exuas . **E**t
 quidem quam sententiam veram attende :censeo aut
 ex ista vita tibi aut e vita exeundum est debet illud
 idem existimo leui eundem via vt quod male implica-
 sti soluas potiꝰ quam cum abrúpas:nemo tam timidꝰ
 est ut malit sēper pendere quam semel adere . Interi
 quod primum est impedire te noli contentus esto ne-
 gociis in que descendisti :vel quia videri maius incidi-
 sti non est qꝫ ad vltiora nitaris aut perdes occasiōē
 & apparebit te non incidisse . Ista enim que dici solent
 falsa sunt non potui aliter . **Q**uod si nollem necesse erat
 nulli necesse est felicitatem cursu sequi . **E**st aliquid eci-
 ā si n̄ repugnare subsistere nec instare fōtune ferenti :
 nunquid offenderis si in consilium non venero tantum
 sed aduoco . **E**t quidem prudenciores quam ipsi sunt
 ad quos soleo deferre . **S**i quid delibero epicuri & epi-
 stolam ad hanc rem pertinentē lege Idomeneo que scri-
 biſ quem rogat ut quātum potest fugiat & pperet an-
 tequam aliqua vis maior interueniat & auferat liber-
 tatem recedendi . Idem tamen subicit nihil esse temp-
 randū nisi scilicet apte poterit tempestiueqꝫ temperari
 sed cum illud tēpus captandum diu venerit exiliendū
 aut:dōmitaē de fuga cogitantē vetat:& spat salutarē
 eciam ex difficilimis exitum:sed nec properemus ante
 tempus:nec cessemus in tempore puto nunc & senten-
 ciam stoicam queris non est qꝫ quisqꝫ temeritatis illos
 apud te infamet:cauciores quam forciores sunt expec-
 tas forsitan ut tibi hec dicantur . **T**urpe est cedere one-
 ri:luctare cum officio quod semel recipisti . **N**on est for-
 tis ac strenuus qui laborem fugit . vezꝫ est vbi crescit
 illi animus ipsa rezꝫ difficultate dicentē ista tibi . **S**i ope-
 re precium habebit perseuerancia . **S**i nihil indignum
 bono viro faciendum paciendum ve erit:alioquin sor-
 dido se & contumelioso labore nō conteret.nec in nego-

cuius erit negotii cause: nec illud quod existimas factu-
rum eum faciat ut abiciosis rebus implicitus semper
estus eaz ferat. Sed cum viderit gratia in quibus vo-
luta in certa anticipicia referet pedem non vertet ter-
gat sed sensu recedet in tutu facile est autem mihi **Lucilli**
occupaciones euadere si occupationu premia contempseris
Illa que nos morantur & detinent. Quid ergo tam magnas
spes relinquam ab ipsa messe recedam nudum erit latius
incompta leticia atrium vacuu: ab hiis ego inuiti homi-
nes descendunt & mercedem miseriae amant: & cum
ipsas execrantur sic de abicione quomodo de amica querunt
Et si vez aspectum eorum inspicias non oderint: sed liti-
gant. Excute istos qui que cupiere deplorant & de eaz
re loquuntur fuga quibus carere non possent: videbis
voluntariam esse illis in eo moram quod ferre egre se
ipsos & misere loquuntur. Ita est **Lucilli** paucos seruitus
plures seruitutem tenent sed si deponere illam in animo
est: & libertas bone fide placuit. In hoc autem vnum
ad vocationem petas ut sine perpetua solitudine id
tibi facere contingat. Quid nisi tota cohors stoicorum te
probatura sit. Omnes zenones & crisippi modesta &
honestas suadebunt. Sed si propter hoc tergiversaris aut
aspicias quantum feras tecum: sed etiam quam magna
pecunia instruas ocium: nunquam exitum inuenies. Me-
mo cum sarcinis euetat. Emerge ad meliorem vitam dis-
propicius: si non sic quomodo istis propiciunt quibus bo-
no ac benigno vultu mala magnifica tribuerunt ad hoc
vnum excusati quod ista que vrunt que excruciant optan-
tibus data sunt. Iam impremebam epistole signum re-
soluenda est ut cum solemni ad te iminuscule veniat &
aliquam magnificam ferat secum: & occurrit mihi ecce
nescio utrum verior an eloquencior. Cuius inquis epi-
curi ad huc enim alienas sarcinos adoro: nemo non ita
exit e vita tamquam modo intrauerit. Quicumque vis
occupa adolescentem senem medium inuenies eque timi

dum mortis eque inscium vite. Nemo habet quicquam
facti. In futurum enim nostra distulimus. Nichil me ma-
gis in ista voce delectat quam quod exprobrat senibus in
fancia: nemo inquit aliter quam quomodo natus est exit
e vita: falsum est peiores morimur quam nascimur: no-
strum non nature vicium est. Illa de nobis conqueri de-
bet & dicere. Quid est hoc sine cupiditatibus vos genu-
isse timoribus: siue superstitione: siue perfidia ceterisque
pestibus: quales intra istis precipio exite: percipit sapien-
tiam si quis tam securus mori quam nasci. Nunc ve-
ro trepidamus cum periculum accessit: non animus no-
bis: non color constat lacrimae nil pro future cadit. Quid
est turpius quam in ipso limine securitatis esse sollicitum
Causa autem hec est: quod inanes omnium bonorum sumus vite
laboramus: non enim apud nos pars ulla subsedit trans-
missa est & efluxit nemo quam bene viuatur sed quam diu
curat cum omnibus contingere possit ut bene uiuant
ut ille diu nulli vale. Cxxiii.

De solido & inani gaudio & male vite principio.

Putas me tibi scripturum quam humane nobiscum
iens egerit que remissa fuit & brevis: quam
malignum ver sit quam posterum frigus & alias
ineptias verba querencium. Ego vero aliquid quod &
mibi & tibi prodesse possit scribam. Quid nam erit id
nisi ut te exhortet ad bonam mentem huius fundamentum
quid sit queris. Ne gaudeas vanis fundamentum hoc
esse dixi culmen est ad summum puenit qui scit quo gaude-
at qui felicitatem suam in aliena potestate non posuit
Solitus est & incertus sui quem spes alibi prurit licet
ad manum sit: licet non ex difficili petat: licet illud nun-
quam sperata deceperint: hec autem omnia fac mihi Lucili
disce gaudere. Existimas me nunc tibi detrahere mul-
tas voluptates qui fortuita submoueo qui spes dulcis-
sima oblectamenta deuitandas existimo imo econtra
nolo tibi unquam de esse leticiam volo illam tibi domi

nasci: nasci si modo intra te ipsum sit. **C**etere hilaritates non implent pectus: frontem remittunt leues sunt ubi forte tu iudicas eum gaudere quod ridet: animus debet esse alacer & super fidem omnia erectus. **M**ibi crede: res gaudium res secura est: an tu existimas quedam soluto vultu & ut isti delicatissimi loquuntur: hilari enim oculo mortem contempnere: paupertati domum aperire: voluptates tenere sub freno: meditari dolorum paciencia hec qui apud se versatur in magno gaudio est sed parum blando. **I**n huius gaudii possessionem te esse volo nunquam deficiet cum semel unde petatur inuenies: leuium metallum fructus in summo est illa opulentissima sunt quorum in agro latet vena assidue plenus responsura fodienti hec quibus delectatur vulgus tenuem habent ac perfusoria voluptate. **Q**uod cumque inventicium est gaudium fundamento caret hoc de quo loquor ad quod te conor perducere solidum est: & quod plus pateat introrsus: fac oro te. **L**ucilli carissime quod vnum te potest prestare felicem: discere & conculcare ista que extrinsecus splendent que tibi promittuntur ab alio vel ex alio ad verum bonum spectare & de tuo gaude. **Q**uid est de tuo te ipso & tui optima parte: **C**orpusculum quoque etiam si nihil sine illo fieri potest: magis necessariam esse corde quam magnam: vanas suggerit voluptates breues penitendas ac nisi magna moderacione temperet in contrarias abituras. Ita dico in precipiti voluptas ad dolorem vergit nisi tenuerit: modum autem tenere in eo difficile est quod bonum esse credideris: viri boni auiditas tuta est. **Q**uid sit autem istud interrogas aut unde subeat: dicta ex bona conscientia: ex honestis consiliis ex rectis actionibus: ex conceptu fortuitorum: ex placido vite & continuo tenore: premitis viam non illi qui ex aliis propositis in alia transiliunt aut ne transibunt quidem sed casu quodam transmittunt. **Q**uomodo habere quid quam certum mansurumque possunt suspensi & vagi: pauci sunt qui se suorum consilio disponant. **C**eteri qui eorum

more que fluminibus innatant nō eunt sed ferunt : ex quibus alia leuior vnde detinuit ac mollius vexit alia vebemencior rapuit : alia p̄xime ripe cursu languescente deposuit alia currentis impetus in mare deiecit . Ideo constituendū est quod velim⁹ & in eo p̄seuerādū hic etiam locus soluendi eris alieni : possum enim tibi vocem epicuri tui reddere : & hanc epistolam liberare . **M**ale est⁹ est semper vitā inchoare aut si hoc modo magis sensus potest exprimi . **M**ale viuūt qui semper viuere incipiunt . **Q**uare inquis : desiderat enī explanationem ista vox : quia illis semper imperfecta vita est nō potest autem stare paratus ad mortē qui modo incipit viuere . Id agendū est ut satis vixerimus nemo hoc putat q̄ ordiē tūc maxime vitam : nō ē q̄ existimes paucos esse hos p̄pe modū omnes sunt . **Q**uidam vero tūc incipiunt cū desinendū est . **S**ed hoc iudicas mi⁹ adiciam quod magis admireris : quidam ante viuere desierunt quam inceperint . vale .

De premeditatione periculorum fututorum & de non timenda morte inquam tamen non in consulte animus est inclinandus . **.xxiiii.**

Sollicitum te esse scribis de iudicii euentū qđ tibi furor inimici denunciat : & existimas me suasurū ut meliora tibi ipse p̄ponas & ac quiescas spei blande . **Q**uid enim est necesse mala accersere & satis cito pauenda cum venerint presumere ac p̄sens tempus futuri metu perdere sine dubio stultū est quia quandoq̄ sis futurus miser esse iam miserum . **S**ed ego alia te ad securitatem via ducam . **S**i vis omnem sollicitudinem exuere . **Q**uicquid vereris ne eueniat euētur⁹ itaq̄ p̄pone & quodcūq̄ est illud malum tecū ipse metire ac timorem tuum laxa . **I**ntelliges p̄fecto aut non magnum : aut non longū esse quod metuis : nec diu exēpla quibus consumeris colligenda sunt omnes illa etas exempla tulit . **I**nqua cumq̄ potestate rez vel civilū

vl ex tñeoz memoria miseris occurrēt ī īgenia aut pfe
ct9 aut īpet9 magni: nūqd accidēt tibi si dānaris potest
duri9 quā ut mittaris ī exiliū aut ducaris ī carcrē nū
quid vlē q̄cquā illi timēdū ē quā ut vrat quā ut p̄eat.
Sigule istacōstitue: & cōtēptoēs eoꝝ cita q̄ nō querē
di s̄ eligēdi sūt: dānacionē suā sic **R**util9 tulit q̄ nihil
illi molestū aliquid esset quā q̄ male iu dicaēt. **E**xiliū
metell9 fortitē tulit. **R**util9 eciā libentē: altē ut redi
r3 rei publice p̄sistit: altē reditū suū. **S**ille negauit cui
nihil tūc negabat. In carcē **S**ocrates disputauit: & ex
ire cū essent qui pmitterēt fugā noluit: remāsitq; ut
dnaz̄ guissimaz̄ rez̄ met9 demēt oīb; & mōtis & car
ceris. **M**uti9 ignib; ianū supposuit: acerbū ē vri q̄nto
acēb; si id faciēte paciariis: vides hoīez̄ nō eruditū nec
vllis f̄ceptis cōt̄ mortē aut dolorē subōnatū: militari
tū robore instructū penas a se irriti conat9 exigētē spe
ctatō distillātis ī hostili foculo c̄extre stetit nec ī moui
ante nudis ossib; fluētē manū quā ignis illi ab honeste
subduct9 ē facere aliquid in illis castris felici9 potuit
nihil forci9 vide quāto atrior sit ad occupāda pericula
virtus q̄crudelitas ad terogauda: facili9 porsemia mu
cio ignouit q̄ vulnerat occidē quā sibi: muti9 q̄ nō occi
derit. **D**ecantate inquis iu omib; scolis fabule iste sūt
Tamen mibi cum ad cōtēpnēda mortem ventur9 fue
it: tu cathonem narrabis. **Q**uid in ego narrā illa nocte
platonis librum legentem posito ad caput gladio duo
hec in rebus extremis instrumenta p̄spexerāt: alterū
ut vellet mori: alterum ut posset. **C**ōpositus ergo reb;
ut cuiq; cōponi facte atq; vltime poterit id agendum
existimauit ne cui cathonē aut occidere liceret aut ser
uare contingeret & stricto gladio quem vsq; illum diē
ab omni cede purū seruauerit. **N**ihil inquit egisti for
tuna omnibus conantib; in eis obstanda: non pro me ad
huc sed pro patrie libertate pugnaui: nec agebam tāta
pertinacia ut liber sed ut inter liberos viuerem: nunc

quoniam deplorate sunt res generis humani. **C**atho
 deducatur in tutum. Impressit deinde mortiferum ceps
 vulnus: quo obligato a medicis cum minus sanguinis
 habet minus veri aut idem non iam tantum cesari sed sibi iratus nu-
 das in vulnus egit manus & generosum illum contemptorem
 omnis potentie spiritum non emissit sed egressit non hec exempla nunc
 cogero ut ingenium exerceas sed ut te aduersus id quod max-
 ime terribile videtur exhorter: facilius autem exhortabor si
 ostendero non fortis tantum viros hoc momentum efflande animae
 contempsisse sed quosdam ad aliam ignavos in hac re equasse
 animos fortissimorum sicut illum **Q**uintum pompeium. **S**cipionem socerum
 qui contra in africa vento delatus cum teneri navem suam
 vidisset ab hostibus ferro se insuerberavit: & quarentibus
 ubi impator esset. Impator inquit bene se habet: vox hec
 illum parum maioribus fecit fatale scipionibus in africa gloriam
 non est interrupti passa: multum fuit cartaginem vincere sed amplius
 mortem. Impator inquit bene se habet: an aliter impator debebat
 quam catho mori: nec ruoco te ad historias nec exoribus secu-
 lis contemptores mortis qui sunt plurimi. **R**espice ad hec no-
 stra tempora de quorum languore ac deliciis querunt: omnis or-
 dinis homines succurrunt: omnis fortune omnis etatis qui mala sua
 morte praeciderunt tibi crede **L**ucilli adeo mors tenenda non
 est ut beneficio eius nil ante ferendum timendum ve sit. **S**ecurus
 itaque inimici meas audies & quis conscientia tua fiducia
 faciat: tamen quia multa ex causa valet etiam quod equissimum
 est sperat & te ad id quod est iniquissimum compara. **I**llud autem
 ante omnia memeto de me rebus tumultu ac videre quid in qua
 re sit. **S**cies nil esse in istis terribile nisi ipsum timorem quod vi-
 des accidere pueris hoc quoque nobis masculis pueris
 evenit. Illi quos amat: quibus assueverunt cum quibus ludunt si
 personatos videtur expauescunt non hominibus tantum sed persona rebus
 demenda est: & reddenda facies sua. **Q**uid mihi gladios
 & ignes ostendis & turbam carnificum circa infrenet: tol-
 le istam popam sub qua lates & stultos teritas: mors est quam
 nuper servus meus quam acilla contempsit. **Q**uid tu rursus mihi

flagella & eculeos magno apparatu explicas. **Q**uid singulis àticul' singula machina mēta quibz ex torqueā't aptata & mille alia istrumēta excarnificādi pticulatī hoīs pone ista q̄ nos obstupe faciūt. lube conticescē genit⁹ & exclamacōes & vocū itē lacercōz elisaz acēbi tatē Népe dolor ē quē podagric⁹ ille cōtēpnit quē stomatic⁹ ille ī ipis dīciis pfert: quē ī puēperio puella ppeti't: leuis ē ferre possū brueis ē si ferre n̄ possū: hec ī aīo voluta q̄ sepe audisti sepe dixisti scz an vē dixeris ā vē audieris effectū pba: hoc enī turpissimū ē qđ nobis obici solz vēba nos philosophie n̄ opa tētare. **Q**uid tu nūc p̄mū t̄ mōtē īminē scisti nūc exiliū dolorē. In hoc nat⁹ es q̄cquit fieri pot̄ q̄si futur⁹ cogitem⁹ qđ facē te moueo scio cēte te fecisse: nūc admoueo ut aīm tuū nō mēgas ī istam solitudīez ebeat' enī & mī⁹ habeb' vigoris cū exurgēdū erit ad huc illū pau' cā ad publicā dic mōtale t̄ & fragile cōpusculū eē cui n̄ ex iūria tātū aut expotēcioribz viribz denūciabit' dolō. Ip̄e ī tōmēta volūptates vertūt': epule cruditatē afferūt ebreitates nēuoz tōporē tremorēq: libidines pedū & motiūū àticloz oīm depuacōes: paup' fiā itē plures ero. **E**xulē Ibi notū pūbo q̄ mittā: alligabor. **Q**uid enī nūc solut⁹ sū ad hoc natū' gūe corporis mei pōd⁹ astrixit. **M**oriar hic dicis: desinā egrotare posse desinā alligari posse desinā mori posse: nō sū tā inept⁹ ut epicurā cātilenā hoc loco p̄cseqr & dicta viuos eē ī feroz met⁹ ne isionē rota volui: nec saxū humeris sisyphi trudi ī aduēsū: vlli⁹ viscerē & īnāsci posse q̄tiedie & cāpi. **N**eo tā puē ē ut cēbez nō timet & tenebras & lāualē habitū nudis ossibz coherēciū mōs nos aut cōsūt aut emittit eīssis melior īstāt: onere detracto cōsūptis nihil īstāt bona pariter malaq: submota sūt: p̄mitte mihi hoc loco īferre vē sū tuū sū p⁹ admonuero ut te iudices n̄ alius scripsisse ista s̄z nō t̄. **T**urpe ē aliud loqui & aliud sentire: & q̄nto turpi⁹ aliud scribere aliud sentire: memini te illū locum

aliqui tētaſſe: nō repēte nos ī morte īcidere ſz minūtū
 pcedere. **Q**uotidie morimur: q̄tidie enī demit̄ aliq̄ ps
 vite & tūc q̄q̄ cū creſcim⁹ vit̄ decreſcit Int̄ficiā amiſi⁹
 deīde puēiciā: deīde adoleſcēciā vſq̄ ad extremū q̄cqd
 t̄nſit t̄pis perit quēadmodū clepſedra n̄ extremū ſtilli
 cidiū exhaurit ſz q̄cquid āte defluxit: ſic vltīa hora q̄
 eē deſinim⁹ n̄ ſolā mortē facit ſz ſolā cōſumit: tunc ad
 illā pueim⁹ ſz diu venim⁹ hoc cū deſcripſiſſes q̄ ſoles
 ore ſemp quidē magnus nūq̄ tū acrior q̄ vbi veritati
 cōmēdas v̄ba dixiſti mors vltīate venit ſz q̄ rapit vlti
 mā mors ē malo te legas q̄ eplā meā: apparebit enī t̄
 hāc q̄ timemus mortē extremā eē nō ſolā video q̄ ſpec
 tes. **Q**ueris qđ huic epl̄e īfunderī qđ dictū alicui⁹ aīo
 ſū qđ pceptū vtile: ex hac ip̄a materea q̄ ī maīb⁹ ſuis
 mitteſ aliquid obenegat **E**picur⁹ nō mī⁹ eos q̄ mortē
 cōpupīſcūt q̄ eos q̄ timēt: & ait. **R**idiculū ē tēdere ad
 mōtē tedio vite cū genē vite ut currēdū ad mortē eēt
 effeceris. Itē alio loco dicit **Q**uid tā ridiculū q̄ appetē
 mōtē cū vitā īquietā t̄ feceris metu mōtis hīs adicias
 & illud ei⁹dē note liquet tātā hoīm īpēdēciā eē imo
 demēciā ut quidā tīore mortis cogāt ad mortē. **Q**uid
 quid hōz t̄ctaueris cōfirmabis aīm tuū vſ ad mortem
 vſ ad vite pēitēciā: at ī vtrūq̄ enī mouēdi ac firmandi
 ſum⁹ & ne mīs amem⁹ vitā & ne mī⁹ oderim⁹ eciā dū
 racō ſuade finire ſz n̄ timē: p̄ curſu capiēd⁹ ē impet⁹
 vir fōtis ac ſapiēs n̄ fugē debz evita ſz exire & āte oīa
 ille q̄q̄ viteſ effect⁹ q̄ mltos occupauit libido ſcz mouē
 di **E**ſt enī mi lucilli ut ad alia ſic eciā admouēda ī cōſult
 aī declinacō q̄ ſepe generoſos atq̄ accērimē īdolis vi
 ros cōripit ſepe ignauos iacēteſq̄ illi cōtēpnūt vitā hū
 guāt: qđdā ſubit eadē faciēdi viuēdiq̄ ſocietas & vite
 n̄ odiū: ſz faſtidiū ī qđ plabiſ ip̄a īpellēte philoſophia
 dū dicim⁹ quſq̄ eadē: nēpe expgiſcā dōmiā eſuriē alge
 bo eſtuabo nllī⁹ rei finis ē ſz ī obē nexa ſūt oīa fugiunt
 & ſequūt: diē nox p̄mit: dies noctē. **E**ſtas ī autūpnū

desinit autūno iēs istat q̄ v̄e opescit oīa sic t̄nscūt ut iueñt
nihil noui facio: nihil noui video. erit aliqn̄ & h̄9 rei nausea

Quod ad duos n̄ros aīcos pt̄3 **De corrigēdis viciis**
dinēsa via eūdū ē alt̄i9 eū vicia emēdāda: alt̄i9
frāgēda sūt vt̄a libētte tot̄ n̄ amo illū n̄ offendero

Quid ēgo iqs q̄dragenariū pupillū cogitas sub tutela tua
cōtiere. **R**espice e9 etatē iā durā & iēctabilē n̄ pot̄ i foma
ri teneṛ frāgūt̄ ā p̄fectur9 nescio malo succēssū mibi q̄ vi
dē deēē nec d̄sp̄ueris eciā diuīnos egros posse sanari si c̄
t̄ itēpācia feceris si m̄lta iuitos & facē coegeris & p̄ti nec
de alt̄eo satis fiducia habeo excepto eo q̄ adhuc peccāe er
ubescit nutriēd9 ē hic pudō q̄ q̄diu i aīo ei9 dūruerit aliq̄
s erit bone spei loc9 cū hoc vet̄no p̄ci9 agēd̄ puto ne i d̄
sp̄ercōz sui veiat nec vllū tēp9 agrediēdi fuit meli9 q̄ hoc
dū itēquiescit dū emēdato sūlis ē alius hec itēssio ei9 ipos
uit mibi v̄ba n̄ dat **E**xpecto cū magno feūorē vicia i ditu
r̄ q̄ hūc scio cessare n̄ d̄ eē ip̄edo huic i dies & vtrū aliqd
possit agi ā n̄ possit experia tu nob̄t facis fōtē p̄sta & faci
as cōthe: nihil ex his q̄ habem9 ncēm ē ad legē nature iue
timur diuicie parte sūt ā ḡtuitū ē qd̄ agem9 ā vile: panē &
aq̄ natura d̄siderēt n̄eo ad hec paup̄ ē. Intē q̄ q̄sq̄ d̄sideriū
suū clausērit cū ipo ioue d̄ felitte cōtēdat. ut ait epicur9 c9
aliq̄ vocē huic ep̄le iuoluā. **S**ic fac iqd̄ oīa tāq̄ spectet epi
cur9: p̄dē sine dubio custodē sibi ipotuisse & habē q̄3 i spi
cias q̄3 itēē tuis cogit̄cōib9 iudices hoc qd̄ lōge magnif
cēci9 ē. **S**ic viue tāq̄ sub alic9 boni viri ac semp p̄ntis ocul̄
S3 ego h̄otēt9 sū ut sic facias q̄cūq̄ facis tāq̄ spect3 aliq̄s
oīa nob̄ vicia: cū iā p̄fect9 tātū ut sit t̄ eciā cui iuerēcia li
ceb̄ dimittas pedagū. Interī aliq̄z auctorit̄te custodite: ā
Catbo ille sit ā scipio ā leli9 ā c9 itēuētū p̄diti q̄ boīes t̄ vi
cia sup̄merēt dū te effcis eū cū q̄ peccāe n̄ audes cū hec ei
feceris & cepit ap̄d te aliq̄ tui esse dignacō īcipiā t̄ p̄mittē
qd̄ idē suadz epicur9 tūc p̄cipue i tēpo secede cū eē cogē
ris i turba dissimilē te fieri m̄ltis opz dū t̄ nō sit tutū a te
īcedē. **C**ircūspice singulos: n̄eo ē cui n̄ faci9 sit cū q̄libz esse
q̄ secū. **T**ūc p̄cipue i te ipse secede cū eē cogēris i turba.
Si bon9 vir es si q̄et9 si tēperās alioquin in turba tibi a te
recedēdum est istic malo viro proprius es. Vale.

CXXVI

De nō accusando defectū nature. Et qualiter boni viri meritū mors examinat. & q̄ egregium sit disce-
re mortē. **E**t p̄mo de bono senectutis CXXVI

Iam dicebā tibi in cōspectu me esse senectu-
tis. Iam vereor ne eam post me reliquerim.
aliud iā illis ānis certe huic corpori vocabulū
cōuenit. Quoniāquidē senectus lasse etatis nō fracte
ē nomen inter decrepitos me numera et extrema tan-
gētes. **G**racias tñ mihi apud te ago. non scencio in ani-
mo etatis iūriam cum scenciā in corpore tantum vicia
& vicioꝝ ministeria senuerāt. viget anim⁹ et gaudet
nō multū sibi esse cū corpore. magnā partem oneris
sui posuit. exultat et mihi controuersiā facit de senec-
tute. hūc ait esse florem suum. **C**redim⁹ illi: bono suo
vtatur ire in cōgnicionē iuuaret et despicere quid ex
hac trāquillitate moꝝ sapiencie debeam quid etati &
diligenter excutere queq; non possum facere que nolī
pdesse habetur⁹ atq; si nolim quicqd nō posse me gau-
deo. **Q**uid enim querela ē. quod īcomodum si quicqd
debeat desinere defecit: Incomodum est inquis minui
et deperare & vt pprie dicam liquefcere. **N**ō enī sub-
ito impulsī ac prostrati sum⁹. carpinur. **S**inguli dies
aliquid subtrahūt viribus. **E**t quis exitus ē melior q̄
in finē suū natura soluente delabi. nō quia aliquid ma-
li est ictus & e vita repētinus excessus: sed quia leuis
est hec via subduci. **E**go certe velut appinquet expi-
mentum. & ille latur⁹ sentenciā de omnibus ānis me
is dies venerit. Ita me obseruo & alloquor. nihil est ī
quā adhuc quod aut rebus aut verbis exhibuimus. le-
uia sūt ista & fallacia pignora animi multisq; iuoluta
lenociniis. **Q**uid pfecerim morti creditur⁹ sum. **N**on
timide itaq; cōponor ad illū diem quo īmotis stroph-
is & facis de me iudicatur⁹ sum. vtrum loquar forcia
an scenciā. **N**ūquid simulacio fuerit: & minus quicqd
contra fortunā iactaui verboꝝ contumaciā. **R**emoue

existimacionē hominū: dubia semp est vt in ptē vtrā
q̄ diuidit̄. Remoue studia. totam vitam tracta. mors
de te p̄nūciatura est. Ita dico disputationes et littera
ta colliquia: & ex preceptis sapientū verba collecta:
et eruditus sermo nō ostendūt verū robur animi. **E**st
enim oratio eciā timidissim̄ is audax. **Q**uid egeris tūc
apparebit cū animā ages. accipio odicionem non refō
mido iudiciū hoc mecū loquor: sed tecū quoq̄ me lo
cutū puta. Iunior es quid refert nō dinumerātur āni
Incertum est quo te loco mors spectet: itaq̄ tu illam
omni loco expecta. **D**esinere iam volebā & man⁹ spec
tabat ad clausulam. sed conficienda sūt sacra. & huic
epistole viaticum dandū est. puta me nō dicere vnde
sūpturus sum viaticum. **S**cis cuius archa vtō. **E**xpec
ta pusillum & de domo fiet remuneratio. Interim cō
mendauit **E**picur⁹ qui ait. **M**editare mortem. vel si
cōn odius sit transire ad nos: vel nos ad eam hic patet
sensus. **E**gregia res mortem odiscere. supuacūū forsi
tan putas id discere quo semel vtendum est. hoc est ip
sū quare meditari debeamus. **S**emp discendū ē quod
an sciamus experiri non possumus. **M**editare mortem
qui hoc dicit meditari libertatem iubet. **Q**ui mori di
dicit seruire didicit. **S**upra omnē potēciam est: certe
extra omnē. **Q**uid ad illum carcer & custodia & clau
stra liberū hostium habet. vna ē cathena que nos alli
gatos tenet. amor vite. qui vt non est abiciendus. Ita
minuēdus ē vt si quādo res exigat nihil nos detineat
nec impediat quo min⁹ parati simus quod quādoq̄ fa
ciendum est statim facere. **V**ale

De voluptatum nocumēto et virtutum gaudio ad
quod p̄ extremū adiutoriū nō veniē **Cxxvii.**

Tu me mones inquis. iam enim te ipsū monui
si iam correxisti. Ideo aliorū emendacioni
vacas. **N**on sū tam improbus vt curaciones
eger obeā: sed tanq̄ in eodem valitudinario iaceam de

cōmuni tecū malo colloquor et remedia cōmunico. Sic
 itaq; me audi tanquā mecū loquor. In secretū te mecū
 admitto & te adhibito mecū exigo: clamo mihi ipse.
 Numera ānos tuos & pudebit eadem velle que volue
 ras puer eadem parare. **H**ic deniq; tu tibi ante diem
 mōtis p̄sta. moriantē ante te vicia dimitte ip̄as volup
 tates turbidas magno leuādas. non venture tantū sed
 preterite nocent: quēadmodum scelera etiā si nō sunt
 deprehensa cum fierent sollicitudo nō cum ipsis abiit.
 Ita impbarum voluptatū etiam post ip̄as penitencia
 est. nō sūt solide. nō sunt fideles. etiam si non nocent
 fugiūt. aliquod bonū potius māsuzq; circūspice. Nullū
 autem est nisi quod anim⁹ ex se sibi iuenit. **S**ola virt⁹
 prestat gaudium ppetnum securum. & si quid obstat
 nubium modo intuenit: que infra ferunt. **N**ec vnquā
 diem vincunt: quāto ad hoc gaudium peruenire cōtin
 get. non quidem cessatur adhuc sed festinatur. multū
 restat operis in quod necesse ē vigiliam ipse laborē tu
 um impendas si effici cupis delegacionem ista res nō
 recipit: aliud litterazq; gen⁹ adiutorium admittit. **C**al
 uinus **S**abinus memoria nostra fuit diues & patrimo
 nium habebat libezq; & libertini & ingenu. **N**ūquam
 vidi hominem beacius incedentem huic memoria taz
 mala erat: ut illi nomē modo **V**lixis. modo pami. mō
Achill⁹ excideret quos tam bene nouerat quam peda
 gogos nostros nouimus. **N**emo vetustus nominū datō
 qui nomina non reddit: sed imponit tam pperanter q̄
 ille troianos & achiuos psalutabat. nihilomin⁹ erudi
 tus volebat videri. hanc itaq; compendiarium excogi
 tauit. magna sūma emit seruos vnum qui homerū te
 neret: alterū qui hesiodum nomē. **P**reterea lyricis sin
 gulos assignauit. magno emisse illum non est q̄ mire
 ris. nō iuenerat faciēdo: sed locauit. **P**ostq; illi hec fa
 milia conpata est cepit cōuiuas suos inquietare. habe
 bat ad pedes suos hos a quibus cum subinde peteret

versus quos referret sepe in medio verbo excidebat.
Suasit illi **S**atellius quadratus stultoꝝ diuturnum arro
for. & quod sequitur arisor et quod hiis duobus adiūc
tum est derisor vt gramaticos haberet analetas: cum
dixisset **S**abinus centenis milibus sibi constare singu
los seruos: minoris totidem scrinia emissas. Ille tamen
in ea opinione erat vt putaret se scire quod quisquam
in domo sua sciret. Idem **S**atellius illum hortari cepit
vt lucraret hominē egrum pallidum gracilem. **C**ū **Sa**
binus respondisset. & quō possum. vix viuo. nil obse
cro te inquit istuc dicere. non vides quā multos valen
tissimos seruos habeas. bona mens nec accomodat nec
emitur. **E**t puto si venalis esset non haberet emptoreꝝ
At mala quotidie emitur. **S**ed accipe iam quod debe
tur & vale. Diuicie sūt ad legem nature opposita pau
pertas. hoc sepe dicit Epicurus aliter atq; aliter. **S**ed
nūquam nimis dicitur quod nūquam satis dicitur ali
as discitur. Quibusdam remedia mōstrāda: quibusdā
inculcanda sunt. **V**ale

Q non loci sed animi mutacione tollit tristitia: &
de non puocando discrimine: & q̄ iniciū sit salutis
peccati cōgnicio **C**xxviii.

Noc tibi soli putas accidisse: & admiraris q̄si
rem nouam q̄ pegrinacione tam longa & tot
locorum varietatibus non discussisti tristitiā
grauitateq; mentis. animū debes mutare nō celum
licet vastum traieceris mare licet. vt ait **V**irgilius no
ster. **T**erre vrbesq; recedunt. sequētur te quocūq; p
uneris vicia. hoc idem querētī cuidam **S**ocrates ait.
Quid miraris: nihil tibi pegrinaciones pdesse cum te
circūferas premit te eadem causa que expulit. **Q**uid
inuari terrarū mare nouitas potest. quid cōgnicio vr
bium aut locoꝝ in irritum cedit ista iactacio. **Q**ueris
quare te fuga ista non adiuuet. tecum fugis. onus ani
mi deponendum est. **N**ō autem tibi vllus placebit locꝝ

talem esse nunc habitū tuum cogita: qualem **Virgili**
 noster vatis inducit iam concitati & instigati multū
 q̄ in se habentis spiritus non sui. bachatur vates mag
 nū si pectoē possit excussisse deum. **Vadis** huc illuc vt
 excucias infidens pondus quod ipsa iactatione īcom
 dius fit. **Sicut** in naui onera īmota minus vrgent ineq̄
 liter conuoluta cicius eam ptem quam incubuere de
 mergunt. **Quicquid** facis contra te facis & motu ipso
 nocēs tibi. **Egrum** enim cōcutis. at cum istuc exeme
 ris malum. **Omuis** mutacio loci iocunda fiet. In vlti
 mas expellaris terras licebit. In quolibet barbarie an
 gulo colloceris. hospitālis tibi illa qualiscū. sedes erit
 magis quis veneris quā quo interest. **Et** ideo nulli lo
 co adicere debemus animū: cum hac persuasione viuē
 dum est. **Non** sū in angulo natus. patria mea totus hic
 mūdus est. **Quod** si liqueret tibi non admireris nil ad
 iuuari te regionum varietabus in quas subinde prior
 tedio migras. prima emet queq̄ placuisset si omnem
 tuam crederes. **Non** pegrinaris: sed ēras & ageris ac
 locum ex loco mutas. **Cum** quod queris bene viuere
 omni loco positum sit. **Nē** quid tam turbidum fieri po
 test quā forum. **Ibi** quoq̄ licet quiete viuere si necesse
 est. **Sed** si liceat disponere se conspectu quoq̄ & vici
 niam fori procul fugiam. **Nam** vt loca graua eciā fir
 missima valitudinem temptant. Ita bone quoq̄ menti
 recdum adhuc perfecte & cōualescenti sunt aliqua lo
 ca parum salubria. dissencio ab his qui in fluctus me
 dios eunt & tumultuosam pantes viam quotidie cū
 difficultatibus rerum magno animo colluctant̄. **Sapi**
 ens feret ista non eliget & malet in pace esse quam ī
 pūgna. **Non** multum pdest vicia sua piecisse si cū ali
 enis rixandum est. **triginta** inquis tyranni **Socratem**
 circumsteterūt nec potuerūt animū eius infringere.
Quid interest quot dñi sūt. **Seruitus** vna est. hanc q̄
 cōtempnit in quātalibet turba dominācium liber est.

Tempus est desinere : sed si prius portarium soluere
Initium est salutis noticia peccati. **E**gregie mihi hoc
dixisse videtur **E**picurus. Nam qui peccare se nescit
corrigi non vult deprehendas te oportet anteq̃ emen-
des. quidam viciis gloriañt. **T**u existimas aliquid de
remedio cogitare qui mala sua virtutum loco nume-
rant. Ideo quantũ potes teip̃se coargue : inquire te in
te. accusatoris primum partibus fungere. deinde iudi-
cis nouissime deprecatoris. aliquãdo te offende. **V**ale
Quod licet non omnes monendi sũt tamen quidã ecia
contradicientes vel illudentes sunt docendi & q̃ sapi-
ens malit sibi placẽ quã populo

CXXIX

De **M**arcellino nostro queris & vis scire qd
agat. raro ad nos veit nulla alia ex causa q̃
quia audire verum timet a quo piculo iã ab
est. nulli enim nisi audituro dicendũ est. ideo de **D**io-
gene dicitur. nec minus de aliis cymces qui libertate
pmiscua vsi sunt et obuios monuerũt dubitari solet an
hoc facere debuerũt. **Q**uid enim si quis surdos obiur-
get aut natura mōbo mutos. quare inquis verbis par-
cã. gratuita sũt. non possum scire an ei p̃fecturus sim
quem amoneo. Illud scio alicui me p̃fecturum si m̃p-
tos ammonuero. **S**pargenda est manus nō potest fieri
vt non aliquãdo succedat multa temptãti. hoc mi **L**u-
cilli non existimo faciendum magno viro diluitur ei⁹
auctoritas nec habet apud eos satis ponderis : quorum
posset minus obsole facta corrigere. **S**agittarius non
aliquãdo debet ferire : sed nō aliquãdo debet errare.
Non est que ad effectum casu venit sapientia. ars est
certũ petat. eligat p̃fecturos ab his quos despera-
uit. recedat non tamen cito relinquat. & in ipsa despe-
ratione extrema remedia temptet. **M**arcellinum no-
strum ego nondum despero eciam nũc. obseruari non
potest : sed si cito illi manus porrigit̃. **E**st quidem pi-
culum ire porrigentem trahat. magna in illo ingenii

vis est: sed iam tendentis in prauum. Nihilominus ad
libeo hoc periculum. & audebo illi mala sua ostende-
re. faciet quod solet aduocabit illas facecias que risū
euocare lugentibus possunt. & in se primū: deinde in
nos iocabitur. omnia que dicturus sū occupabit. **S**cru-
tabitur scolas nostras & obiciet philosophis congraria
conchas gulam. ostendet mihi alium in adulterio aliū
in popina. alium in aula. ostendet mihi lepidum philo-
sophū **A**rissōnem qui ī gestacione differebat. hoc enī
ad edendas operas tēpus acceperat de cuius secta cū
quereret. **S**caurus ait. utiq; pipateticus non est vir.
De eodem cum consulere lūlius grecinus vir egregi-
us quid sentiret. non possum inquit tibi dicē. **N**escio
enim quid de gradu faciat tanquam de essedario int-
rogaretur hos mihi circulatores qui philosophiā bone-
stius neglexissent quam vendunt in faciem lugeret.
Constitui tamē cōtumelias ppeti. **M**oueat ille mihi ri-
sum. ego fortasse illi lacrimas mouebo. aut si ridere p-
seuerabit gaudebo tanquā ī malis q̄ illi genus insanie
euitare cōtigerat. **S**ed non est ista hilaritas longa. ob-
serua. videbi s eosdem intra exiguum tempus acerrī-
me ridere & acerrimē rabere ppositum est agredi il-
lum & ostendere quāto pluris fuerit quādo quāti mi-
noris videretur vicia eius eciam si non excidero inhi-
bebo. non desinent: sed intermittē. fortasse autem
& desinent si intermittēdi consuetudinem fecerint. nī
est hoc ipsum fastiendum. quoniā quidem grauiter af-
fectis sanitatis loco est bona remissio dum me illi paro-
tu interim qui potes qui intelligis vnde quo euaseris
et ex eo suspicaris quousq; sis euasur? **C**ōpone mores
tuos attolle anī ū: aduersus formidata cōsiste. nume-
rare eos noli: qui tibi mecum faciunt. **N**ōne videatur
stultus si quis mltitudinem timeat eo loco per quem
transitus singulis est. **E**cque ad tuam mortem multis
aditus non est. licet illam multi minentur. **S**ic istud

natura disposuit. **S**piritum tibi tamen vnus eripiet quod vnus
dedit. **S**i pudorem haberes vltimam mihi pensionem
remisisses. **S**ed ne ego quidem me sordide geram in fe
nore eris alieni. et tibi quod debeo impingam. Nun
quam volui populo placere. **N**am que ego scio non probat
populus: que probat populus ego nescio. **Q**uis hoc in
quis tamquam nescias cui imperem **E**piscurus. **S**ed idem
hoc omnes tibi ex omni domo concclamabunt pipatetici
Achademici **S**toyci. **Q**uis enim placere potest popu
lo: cui placet virtus. **M**alis artibus popularis fauor qui
ritur. similem te illis facias oportet. **N**on probabunt
nisi agnouerint. multo autem ad rem magis pertinet quam
lis tibi videaris quam qualis aliis. **C**onciliari nisi tur
pi ratione amor turpium non potest. **Q**uid ergo illa lau
data & omnibus preferenda artibus rebusque philosophia
prestabit. scilicet vt malis tibi placere quam populo vt esti
mes iudicia non numeres vt sine metu dei hominibus vi
uas vt aut vineas mala aut finias. **C**eterum si te videro
celebrem secundis vocibus vulgi. **S**i intrante te clamor
& plausus pantonomita ornamenta obstrepuerint. **S**i
tota ciuitate te ferre puerique laudauerint. quidni ego
tui miserear. cum sciam que via ad istum fauorem fe
rat. **V**ale

Quod nihil habet de spe vite quem senectus ducit ad
mortem. & quod mors timenda non sit varias ob causas

Assum aufidium virum xxx
Boptimū vidi quassum etati oblectatē. **S**ed
iam plus illum degrauat quam possit attolli
magno senectus & inmenso pondere incubuit. **S**cio il
lū semper infirmi corporis & ex sicci fuisse. diu illud
continuit & vt verius dicam: concinuit subito deficit.
quē admodum in naue que sentinam vni rime aut alte
ri obstititur. vbi plurimis locis laxari cepit & cadere
succurri non potest nauigio debiscenti. Ita in senili co
pore aliquatenus ibecillitas sustineri & fulciri potest

vbi tanquā in putrido edificio omnis iunctura dilabiē
 & dum alia excipitur. alia discinditur. circūspiciendū
 est quō exeas. **B**assus tamen noster alacer animo ē hoc
 philosophia prestat in quocūq; corporis habitu fortē
 in conspectu mortis. hilarem letumq; nec deficientez
 quāuis deficiat. **M**agn⁹ gubernatō exscisso nauigat
 velo. & si exarmauit tamē reliquias nauigiū aptat ad
 cursum hoc facit bassus noster. & eo animo vultuq; fi
 nem suum spectat quo alienū spectare minus securum
 esse putares. **M**agna res est hec lucilli & diu discēda
 cum adueniat hora illa ineuitabilis equo animo abire.
Alia genera mortis spei mixta sunt. desinit morbus ī
 cendium extinguit. ruina quos videbatur oppressura
 deposuit. mare quos hauserat eadem die in qua sorbe
 bat eiecit in columes. **G**ladium miles ab ipsa perituri
 ceruice iuocauit. nil habet quod speret quem senect⁹
 ducit ad mortem. huic vni inter cedi non potest. nul
 lo genere homines mollius moriuntur: sed nec diuici⁹
 Bassus noster videbatur mihi prosequi se et compo
 nere & viuere tanquam superstes sibi et sapiēter fer
 re desideriu suū. **N**am de mōte mpta loquitur & id agit
 sedulo ut nobis psuadeat si quid in comodi aut metus
 in hoc negocio morientis vicium esse non mortis. nec
 magis in ipsa quicq; esse molestie quam post ipsa. **T**ā
 demens autem est qui timet quod non est passurus q̄
 qui timet quod non est sensurus. an quisquam hoc fu
 turum credit vt per mortem quā nihil senciāt. ea sen
 ciatur. **E**rgo inquit mors adeo extra omne malū est
 vt sit extra omnē malorum metum. hec ego scio & se
 pe dicta & sepe dicenda. **S**ed neq; cum legerem equo
 mihi pfuerunt. **N**eq; cum audirem ab his dicentibus
 qui negabant timēda a quorum metu aberāt hoc mō
 plurimum auctoritatis habuit cum loqueret de mor
 te vicina. **D**icam enim quid senciam. puto forciorē eū
 esse qui in ipsa morte est: quā qui circa mortem. **M**os

enim admota eciam imperitis animū dedit non vitan-
di ineuitabilia. **S**ic gladiator tota pūna timidissim⁹
vigulum aduersario prestat: & errantem gladium si-
bi attemperat. **A**t illa que in p̄p̄inquo est utiq; ventu-
ra desiderat lentam animi firmitatem que est rarior.
nec potest nisi a sapienti prestari. libentissime itaq; il-
lum quasi ferentem de morte sententiam. & qualis es-
set eius nātā velut p̄pius inspecte iudicantem plus vt
puto fidei haberet apud te plus ponderis si quis reuix-
isset: et in morte nihil mali esse narraret expertus. ac-
cessus mortis quā pturbacionem afferat: optime hy ti-
bi dicent qui secundum illam steterūt qui venientem
& viderunt & receperunt. **I**nter hos bassum licet nu-
meres qui nos decipi noluit. **I**s ait tam stultum esse q
mortem timeat q̄ qui senectutem. **N**am quēadmodū
senectus adoleſcenciam sequitur. **I**ta mors senectutez
vivere noluit qui mori nō vult. **V**ita enim cum excep-
cione mortis data est ad hanc ita itur: quā ideo time-
re dementis est. quia certa expectantur. dubia metu-
untur. mōs necessitatem habet equā & inuictā. **Q**uis
queri potest in ea condicione se esse: in qua nemo non
est. **P**rima enim pars equitatis est qualitas. **S**ed nūc
superuacūū est nature causam agere que nō aliam vo-
luit legem nostram esse quam suam. quicquid compo-
suit resoluit. & quicquid resoluit cōposuit iterū. **I**am
vero si cui cōtingit vt illum senectus leniter emittet
non repente auulsū vite: sed minutatim subductū nō-
ne ille gracias agere diis omnibus debet q̄ faciat⁹ ad
requiem homini necessariam lasso gratam pductus ē.
Vides quosdam optantes mortem. & quidam magis
quā rogari solet vita. **N**escio vtrum existimē maiore
nobis animū dare qui depoſcunt mortē: an qui hilaēs
eam quietiq; operiunt quoniā illud ex rabie interdū
ac repentina indignacione fit. hoc ex iudicio certa trā-
quillitas est. venit aliquis ad mortem iratus. mortem

venientem nemo hilaris excipit: nisi qui se ad illā diu
cōposuerat. fateor ergo ad hominem mihi carū ex plu
rimis me causis frequēcius venisse: vt scirem an illum
tociens eundem iuenirem. Nūquid cum corporis viri
bus minueret animi vigō qui sic crescebat illi: quomo
do manifestior tiotari solet agitatoꝝ leticia cum septi
mo spacio palme appinquāt. dicebat quidem ille Epi
curi preceptis obsequens sperare se: nullum dolorē esse
in illo extremo anhelitu. si tamen haberet aliquid in
ipsa breuitate solacii. Nullum enim dolorem longum
esse qui magnus est. Ceterum succursurum sibi eciaꝫ
in ipsa discrecione anime corporisqꝫ. si cum cruciatu id
fieret post illum dolorem: se dolere non posse. Non du
bitare autem se quin senilis animi a i primis labris effꝫ
nec magna vi distraberetur a corpore ignis: qui valen
tem materiam occupauit aqua: & interdum ruina ex
tinguendus ē. Ille qui alimentis deficit sua sponte sub
sidit. libenter hoc mi Lucilli audio non tarcuā noua:
sed tanquaz in rem presentem perductus. Quid ergo
non multos spectauī obrūpentes vitam. ego vero vidi
Sed plus momēti apud me habent: qui ad mōtem ve
niunt sine odio vite et admittūt illam non attrahunt.
Mud quidem aiebat tormētum nostra nos sentire ope
ra. qꝫ tunc trepidamus cum ppe a nobis esse credimꝫ
mortem. a qua enim ppe nō est parata on nibo locis.
omnibusqꝫ momētis. Si cōsideremus inquit tunc cum
aliqua causa moriendi videtur accidere. quāto alie p
piores sūt que non timent. hostis alicui mortem mina
batur. hāc crudelitas occupauit. Si distinguere volu
erimus causas metus nostri. Inueniemus alias videri.
Non mortem timemus: sed cogitationem mortis. ab
ipsa enim tantūdem absumus: ita si timenda mors est
semper timēda est. Quod enim tempus morti exemp
tum est. Sed vereri debeo ne tam longas epistolas pe
ius quā mortem oderis: itaqꝫ finem faciam. Tu tamē

mortem vt nūquam timeas semper cogita. Vale

De assentacione seu adulacione vitanda & de cōtēp-
tu laboris & excellencia virtutis et animi xxxii.

Hgnosco Lullium meum incipit quem pmise-
rat exhibere. sequere illum impetum animi
quo ad optima queq; calcatis popularib; boīs
ibas. Non desiderio maiorem melioremq; te fieri quā
moliebaris fundamēta tua multum loci occupauerūt
Tantum effice quātum conatus es. & illa que tecum
vt animo tulisti tracta. ad sūmum sapiēs eris si clause-
ris aures quibus ceram parum obdere ē. firmiori spīs
famento opus est: quam vsum in sociis **V**lixem ferunt
Illa vox que timebatur erat blanda: non tamen publi-
ca. **A**t hec que timenda est non ex vno scopulo: sed ex
omni parte terraz; circumsonat. pteruehere itaq; vnū
locum insidiosa voluptate suspectum: sed omnes vrbes
surdum te amantissimis tuis presta. bono animo ma-
le precantur. **E**t si vis esse felix deos ora. ne quid tibi
que optant eueniat. non sunt ista bona que ī te isti vo-
lunt congeri. vnum bonum est quod beate vite causa
& firmamentum est. **S**ibi fidē. hoc autem contingere
non potest: nisi cōtemptus est labor. et in eorum nume-
ro habitus que neq; bona sūt neq; mala. fieri enim po-
test vt vna res modo mala. modo bona: modo leuis &
pferenda. modo expauescenda. labō bonum est. **Q**uid
ergo est bonum: laboris cōtēpcio. Itaq; inuanū opero
sos culpauerim. **R**ursus ad honesta intentes quātoma-
gis incubuerūt minusq; sibi vicia cōsurgere pmiserūt
admirabor & clamabo. tāto melior surge & inspira et
dominū istū. vno si potes spiritu exupera. **G**enerosos
animos labor nutrit. **N**on est ergo quod ex illo veteri
voto parentum tuoz; eligas quod cōtingere tibi velis
quod optes: & in totum iam per maxima apto viro tē-
pe est & nunc deos fatigare. quid votis opus est. **F**ac
te ipse felicem. facies autem si intellexeris bona esse q

bus admixta est virtus. **T**urpia quibus malicia cōiūc-
ta est. **Q**uēadmodum sine mixtura lucis nihil splendi-
dum ē: nihil atrū nisi quod tenebras habet aut aliqd ī
se traxit obscuri. **Q**uēadmodum sine adiutorio ignis:
nihil calidum ē. **N**ihil sine aere frigidum. Ita honesta
& turpia: virtutes & malicie societas efficit. **Q**uid er-
go est bonū rerū sciēcia. **Q**uid malū est rez impicia.
Ille prudens atq; artifex p tēpore queq; repellet: aut
eliget. **S**ed que repellet nec timet: nec mirat que eli-
get si mō magnus illi & iuic? anim? ē. submitte ac
deprimi veto. laborē si nō recusās paz est posce. **Q**uis
ergo inquis labor friuū? & supuacū? ē. quē humi-
les causē vocauerunt nō ē malus. **N**ō magis quā ille q
pulcris rebus impendit quoniā animi est ipsa tollerā-
cia que se ad dura et aspera hōtatur & dicit. quid ces-
sas. **N**on est viri timere sudorē huic illud accedat vt p
fecta virtus sit equalitas ac tenor vite p omnia conso-
nās sibi: quod non potest esse nisi rez sciēcia cōtingat
& ars p quam diuina et humana noscant. hoc est sum-
mū bonū: quod si occupas incipis deoz esse socius non
supplex. **Q**uomō inquis isto peruenitur. nō p **A**penni-
nū grayū ve mōtem. nec p deserta cadanie. nec sirtes
tibi. nec silla aut caribdis adeunde sūt: que tñ omnia
trāsisti pcuraciūcule precio. **T**utum iter ē iocundum
ē ad quod natura te instruxit dedit tibi illa: que si nō
deserueris par deo surges. **P**arem aut te de peccunia
nō faciet. **D**eus nihil habet: ptexta nō faciet. **D**e? nu-
dus est. fama nō faciet: nec ostentacio tui et in popu-
los nominis dimissa noticia. **N**emo nouit deum: multi
de illo male existimāt et impune. **N**on turba seruorum
lecticā tuam p itinera urbana ac pegrina portancium
Deus ille maximus potentissimūq; ipse vehit omnia.
Ne forma quidem & vires bonum te facere possunt.
nihil hoz nō patitur vetustatem. **Q**uerendū est quod
non fiat ī dies ei? nō possit obfari. **Q**uid hoc ē anim?

sed hic rectus bonus magnus. quid aliud voces habet
quam deum in humano corpe hospitantem. **H**ic animus
tam in equite Romanum: quam in libertinum: quam in servum
potest cadere. Quid est eques Romanus aut Libertinus
aut Servus nomina ex ambitione: aut ex iniuria nata
sub filice in celum ex angulo licet. Exurge modo & te quod
dignum finge deo. finges autem non auro. non argento. non
potest ex hac materia ymago deo ex primi filis. **C**ogi-
ta illos cum propitii essent fictiles fuisse **Cxxxii**

Comeditur secessum a turba & ammonet huius vite
cursum percurrendum esse

Inquiro a te et ab omnibus scissitum qui ex ista
regione veniunt. Quid agas ubi & cum qui-
bus moreris verba dare non potes: tecum su-
fic nunc tanquam quid facias auditur? sim: imo tanquam
visurus. Queris quid me maxime ex his: quod de te: te
audio delecte. quod nihil audio quod plerique ex his quos
interrogo nesciunt. quid agas. hoc est salutare non con-
uersari dissimilibus et diuersa cupientibus. habeo qui-
dam fiduciam non posse te torqueri multisque in proposito
etiam si sollicitantium turba circueat. Quid ergo non ti-
meo ne mutetur te. timeo ne impediant. multum autem
nocet ei qui moratur utique in tanta breuitate vite quam
breuiorem in constantia facimus. Aliud subinde atque aliud
facientes iniciunt: et deducimus illam in periculas ac lacina-
mus. Propterea ergo Lucilli carissime & cogita quam
tunc celeritati aditurus fueris si a tergo hostis instaret.
Non equitem aduentare suspicareris: ac fugientium
premere vestigia. Fit hoc. promeris accelera & euade
pduc te in tutum & sub inde considera quam pulcra res sit
consummare vitam ante mortem. Deinde expectare secum
reliquam temporis sui partem. nihil sibi in possessione beate vite
positum quod beacior non sit si longior. Quoniam vides illud tem-
pus ad te non pertinere quod tranquillius placidusque eris. et
tempus crastini negligens & in summa tui facietate. vis sci-

re quid sit: quid faciat homines auidos fuī. Nemo si-
bi cōtingit. Optauerūt itaq; tibi talia parētes tui. S; ego
cōt omniū rezp cōtemptū opto q̄p illi copiaz voto
illoz multos cōpilāt vt te locupletēt. Quicquid ad te
trāsferūt alicui detrahendū ē. Opta tibi tui faculta-
tē vt vagis cogitacionibus agitata. mens tandem resi-
stat. et certa sit vt placeat sibi & itellectis verb; bonis
que simul intellecta sūt possidentur etatis adiectione
nō egeat. Ille demū necessitates supgressus ē: & exau-
torat⁹ ac liber qui viuit vita pacta. Vale.

Quomō omnia philosophie verba pōdus habēt &
quā turpe sit semp ex cōmentario sape Lxxxiii.

DEsideras his q̄p epistol; ascribi aliq; voces no-
stroz pcerū. nā fuerūt circa flo;culos occu-
pati tot⁹ cōtext⁹ illoz viri⁹ ē. Ineq̄litate sci-
as esse vbi q̄ eminēt notabilia sūt. Non est admiraciōi
vna arbor vbi ī eandem altitudinē tota silua surrexit
eiusmodi referta sūt carmina referte historie. Itaq; no-
lo Epicuri illas esse existimes publice sūt & maxime
nostre. Sed ideo illi magis ānotant: quia raro interim
intueniūt q̄a īspectate. quia mīz ē aliquid fortit dici
ab homine molliciem pfesso. Ita enim pleriq; iudicant
apud me Epicur⁹ ē fortis licet manulēnt⁹ sit. fortitu-
do & īdustria et ad bellū prompta mens tam ī p̄as q̄
ī alte cintros cadit. Non ē ergo q̄ exigas excepta & ī-
petita. Cōtinuū est apud nostros quicquid apud alios
excerpiūt. Nō habuim⁹ ita ista odorifera nec emptorē
decipim⁹ nihil īuentuz cū mirauerit p̄ter illa q̄ ī fron-
ti suspēsi sūt. Iplis p̄mittim⁹ vñ velint sumē exempla-
ria. putas nos velle singulares sentencias ex turba se-
perare. Cui illas assignabim⁹ Teroni Cleanti an Cri-
sippo: an Panecio: an possidomo. Nō sum⁹ sub rege si-
bi quis quod vēdicat apud istos: quicqd dicit Herma-
cus: quicqd Metrodorus ad vnū referē. Omnia q̄ qs
quā ī illo cōtubernio locut⁹ ē vnus dictu & auspiciis

dicta sūt. **N**ō possum⁹ inq̃ ex tanta rezq̃ eq̃lium copia
licet tēptemus aliquid educere. **P**aupis est numerare
pecus. **Q**uocūq̃ miseris oculum id tibi occurret quod
emittere posset: nisi inter paria legeret. **Q**uare depōe
istam spem posse te sūmatim degustare ingenia maxi
moz viroz tota tibi inspicienda sunt: tota tractanda.
Res geritur & per liniamēta sua ingenii opus nectit
ex quo nihil subduci sine ruina potest. **N**ec rēculo quo
min⁹ singula mēbra cōsideres dūmodo in ipso homine
Non est formosa mulier crus: cuius laudat aut brachi
um: sed illa cuius vniuersa facies admirationem singu
lis partibus abstulit. **S**i tamen exegeris non tam men
dice tecum agam: sed plena manu fiet. **I**ngens eorū
turba est passim iacencium. **S**umenda erunt non col
ligenda. **N**on enim excidunt: sed fluunt perpetua &
intse cōnexa sūt. **N**ec dubito quin multo conferāt ru
dibus adhuc & extrinsecus auscultātibus. **F**acili⁹ enī
singula insidunt circumscripta & carmīs modo inclu
sa. **I**deo pueris & senēcias ediscendas damus: & has
quas greci cbrias vocāt. quia cōplecti eas puerilis ani
mus potest qui plus adhuc nō capit certi pfectius. vi
ro captare flosculos turpe est. & fulscire se notissimis
& paucissimis vocibus: et mēoria stare sibi iam inuita
tur. **D**icat ista nō teneat. **T**urpe est enim seni aut p
spicienti senectutem ex cōmentario sapere: hoc **Z**enon
dixit. **T**u quid hoc cleantes tu quid. quousq̃ sub alio
moueris. **E**t impa et dic quod memorie tradatur ali
qd & de tuo pfer. **Q**ēs itaq̃ istos nūquam autores in
terp̃tes sub aliena vmbra latentes nihil puto habē ge
nerosi nihil ausos aliquādo facere quod diu didicerāt
memoriā ex alienis exercuerūt. **A**liud est meminisse
aliud scire. **M**eminisse est rem cōmissam memorie cu
stodire. **A**t contra scire est et sua facere queq̃: nec ab
exemplari pendere: & tociens ad magistrū respicere.
hoc dicit zenon: hoc **C**leantes. aliquid int̃sit iter te li

brū: quousq; discas iam & precipe. quid ē quare audi
am quod legere possum. multū inquit viua vox facit
Non quidem hec que aliēis verbis cōmendatur & ac
tuarū vice fungitur. Adice nunc quod isti q nūquam
tutele sue fiunt p̄mum in ea re sequūtur que adhuc q
ritur. Nūquam autem inueniet si contenti fuerimus
inuētis. Preterea qui aliud sequitur nihil inuenit imo
nec querit. Quid ergo non ibo p̄ priorū vestigia. Ego
vero vtar via veteri: sed si priorem pleniorēq; inue
nero hanc muniam. Qui autem ista nos memorāt non
domini nostri: sed duces sūt. Patet omnibus veritas
nondū est occupata. Multum ex illa eciā futuris relic
ta est.

Quomodo magistrū delectat p̄fect⁹ discipuli. & q
magna pars bonitatis est velle fieri bonum Cxxxiiii

C Resco & exulto & discussa senectute recale
sco. quociēs que agis & scribis intelligo quā
tum te ipse facis. Nam turbam quā olim reli
queras super te geris. Si agricolā arbor ad fructū p
ducta delectat. Si pastor ex fetu gregis sui capit vo
luptatem. Si alūpnū suū nemo aliter intuetur quaz
ut adolescēciam illi⁹ suam iudicet. Quid eueniret cre
dis his: qui ingenia educauerūt & que tenera forma
uerūt adulta subito vident. Afferro te mihi meū opus
es. Ego cum vidissem idolem tuam inieci manū exhō
tatus sum adieci stimulos nec lēte ire passus sum: sed
subinde incitavi: & nūc idem facio. Sed iam currentē
horto & inuicem hortātem. Quid aliud adhuc volo in
hoc plurimū est. non sic quoniā principia totius opis
dimidium occupare dicūtur. Ita res animo cōstat. Ita
q pars magna bonitatis est velle fieri bonū. Scis quē
admodum dicam bonū. p̄fectum absolutū quem malū
facere nulla vis nulla necessitas possit. hunc in te p̄spi
cio si pseueraueris & icubueris. & id egeris ut omia
facta dictaq; tua inter se cōgruant: & r̄spondeant sibi

& vna forma percussa sint. Non est huius animi in re-
cto: cuius dictis acta discordant

**De differencia amicicie & amoris & animi constan-
tis** xxxv.

Cum te valde rogo: ut studeas meum negocium
ago. habere amicum volo quod contingere mi-
hi nisi pergas excolere te ut cepisti non potest
Nunc enim amas me & amicus non es. Quid ergo hec inter
se diuersa sunt imo dissimilia. Qui amicus est amat: qui
amat non utique amicus est. Itaque amicicia semper predest.
Amor etiam aliquando predest. Si nil aliud ob hoc profice
ubi amare discas. Festina ergo dum mihi proficis: ne
istuc alteri didiceris. Ego quidem percipio iam fructum
cum mihi fingo. vno nos animo fueros. & quicquid etati
mee vigoris abcessit id ad me ex tua quamquam non mihi
tum habet rediturum. Si tamen re quoque ipsa letum esse
nolo. venit ad nos ex his quos amamus etiam in absenti-
bus gaudium: si id leue & marcidum. Conspectus et pre-
sencia & conuersacio aliquid habet vane voluptatis uti-
que si non tantum quem velis: sed qualem velis videas. af-
fer itaque te mihi ingens munus. Et quo magis instes
cogita me senex esse te mortalem. Propera ad me ad-
te prius profice & ante omnia hoc cura ut constes tibi.
Quociens expiri voles: utrum aliquid actum sit obserua:
an eadem velit hodieque beri. mutacio voluntatis indi-
cat animum natam: & alicubi atque alicubi apparere prout
velit ventus. Non vagatur quod est fixum & fundatum.
Istud sapienti perfecto contingit aliquatenus peruectum &
imperfecto perficenti. Quid ergo interest. hic commouetur qui
dem non transit: sed suo loco mutat. Ille nec commouetur
quidem. Vale

**De inquiete felicitatis horriditate: & quod propria ani-
mi meditacio sit contemptus mortis** xxxvi.

Amicum tuum hortare: ut istos magno animo
contempnat qui illum obiurgant de eo quod vni-

bram & ocium pecierit q̄ dignitatē suā destituerit et
 cū plus cōsequi posset pretulit quietē omnibus. **Quā**
 vtiliter negociū suum gesserit cottidie illis ostendit.
Hii quibus inuideat nō desinēt trāsire. **Alii** elidentur:
 alii cadent. **Res** est īquieta felicitas. Ipsa se exagitat
 mouet cerebrū nō vno genere. **Alios** in aliud irritat.
 hos in potenciā. illos in luxuriā. hos īflat. illos mollit
 & totos resoluit. **At** bene aliquis illam fert sic quō vi
 nū. **Itaq̄** nō ē quod tibi isti p̄uadeāt esse felicem qui
 a multis obsideat sic ad illū quēadmodum ad lacum cō
 currit quē exhauriūt & turbant initoriū et inertem
 vocāt. **Scis** quosdam puerse loqui et signare cōtraria
 felicem vocabant. **Quod** ergo erit ne illud quidē curo
 quod quibusdam nimis horrendi animi videat & tetri
 ci. **Arison** aiebat. malle se adolescētē quā bilarem &
 amabilem turbe: vinū est fieri bonū quod recēs durū
 & asperū vī sū est non pati etatē quod in dolio placuit
Sin eū tristem appellauit et īmicū p̄cessibus suis be
 ne se dabit ī vetustate. **Ipsa** tristitia p̄seueret modo co
 lō virtutem p̄hibere liberalia studia non illa quibus
 p̄fundi satis ē: sed hec quibus tingend⁹ ē: est animus
 hoc ē discendi tēpus. **Quid** ergo aliquid est: quod nō
 sit discendum. **Min⁹**. **Sed** quēadmodū omnibus ānis
 studere honestū est. **Ita** nō omnibus institui. **Turpis**
 et ridicula res est elemētarius senex. **Iuueni** parandū
 sem vtendum ē. **Facies** ergo rem vtilissimā tibi si illū
 quā optimū feceris. **Hec** aiunt beneficia esse expetē
 da tribuendaq̄: nō dubie prime sortis que tam p̄dest
 dare quā accipere deniq̄ nihil illi iam libez ē. **Spopō**
 dit. minus autem turpe est creditori q̄ spei bone de
 coquere. **At** illud es alienū soluendum. **Opus** ē nauig
 ganti nauigacione p̄spera. **Agum** colēti vbertate ei⁹
 quā colit terre & celi fauore. **Ille** quod debet sola po
 test volūtate persoluere. **In** mores fortūa ius nō habet
 Hos disponat vt quā trāquillissimus ille animus ad p

fertū veniat qui nec ablatū sibi quicquā sentit: nec ad
iectum: sed ī eodem habitu est q̄modocūq; res cadant.
Cui siue aggerunt vulgaria bona sup res suas erinet
siue aliquid ex istis vel certe omnia casus excussit mi
nor non fit. **S**i in parthia natus esset arcū infans nat⁹
statī tēdet. **E**t in germania p̄tinus puer tenez basti
le vibraret. & duoz nostroz temporibus fuisset equi
tare et hostem cominus pcutere didicisset. hec singul
disciplina gentis sue suadet et impat. **Q**uid ego huic
meditandū est q̄ aduersus omnia tela: q̄ aduersus om
ne hostiū genus bene facit mortem cōtempnere. **Q**ue
quin habeat in se aliquid terribile vt animos nostros: q̄s
in amorem sui nata formauit offendat. nemo dubitat
Nec necesse esset in id cōparari et acui in quod īstine
tu quodam voluntario iremus sicut ferunt omnes ad
obseruacionem sui. **N**emo discit vt si necesse fuerit eq̄
animo in rosa iaceat: sed in hoc duratur vt non tormē
tis submittat fidem vt si necesse fuerit: stans ecia ali
quādo fancius p vallo puigilet. & ne pilo quidem in
cūbat quia solet obrepere interim somnus in amicu
lum reclinatis. **M**ors nullum habet incomodum. **E**sse
enim debet aliquid cuius est incomodum. **Q**uod si tanta
cupiditas longioris cui te tenet. **C**ogita nihil eorum q̄
ab oculis abeūt & in rerum naturam ex qua p̄dierūt
et mox processuri sūt reconduntur consumi. desinunt
ista non pereunt. **E**t mors quā p̄timeſcim⁹ & recusa
mus int̄mittit vitam non eripit. veniet itez qui nos ī
lucem reponat quā multi recusarent nisi oblitos redu
ceret. **E**quo animo debet rediturus exire: sed postea
diligencius docebo omnia que vident perire & muta
ri. obserua orbem rerum in se remeancium. videbis in
hoc mūdo nihil extingui: sed vicibus descēdere: ac re
surgere. **E**stas abit: sed alter ānus illā adducit. yems
cecidit: referent illam illam sui menses. **S**olem nox ob
ruit: sed ipsam statim dies abiget. **S**tellarum iste die

cccc

scursus quicquid p̄terit repetit. pars celi leuat: affi-
due pars mergitur. **D**einde finē faciam si hoc vnū ad
iecero nec infantes nec pueros nec mente lapsos timē
mōtem. **E**t rem turpissimū si eam securitatem nobis
ratio non prestat ad quā stulticia pducit. **V**ale.

De duplici magnanimitate & quō ad veram liber-
tatem philosophia perducit (xxxvii).

Quod maximum vinculū est ad bonam mentē
promisisti virum bonū sacramēto rogatus es
Deridebit se si quis tibi dixerit mollem mili-
ciam & facilem. **N**olo te decipi. **E**adem honestissimi
huius & illi⁹ turpissimi: aut amētis verba sūt vri vin-
ciri ferroq; necari ab ill⁹ q manus arene locāt & edūt
& bibunt que p sanguinē reddāt. caueſ vt ista: vel in-
uiti paciant a te vt voles libensq; paciaris. **I**llis licet ar-
ma submittere misericordiaz populi tēptare. **T**u neq;
submittes nec vitam rogabis. **R**ecto tibi iuictosq; mo-
riendū est. **Q**uid porro pdest paucos dies: aut annos
lucrifacere. **S**ine iriſſione nascimur. **Q**uomō ergo in-
quis me expediā. **E**ffugere non potes necessitates po-
tes vincere. fiat via: & hanc tibi viam dabit philoso-
phia ad hanc te confer si vis saluus esse. si securus. **S**i
beat⁹. **D**eniq; si vis esse qd ē maximū liber hoc cōtin-
gere. aliter non potest. humilis res est stulticia abiec-
ta sordida seruilis. multis affectibus & seuiſſimis ab-
iecta. hos tam graues dominos interdū alternis alēna-
tim imperantes. **I**nterdū parit dimittit a te sapiēcia
que sola libertas est. vna ad hanc fert via & quidē rec-
ta. non aberrabis: vade certo gradu. **S**i vis tibi omīa
subicere te subice rationi multos reges si ratio te rexe-
rit ab illa discas quid & quēadmodū aggredi debeas
non incides rebus. **N**eminē mibi dabis qui sciat quo-
modo quod vult ceperit velle non cōsilio adductus vl-
lo: sed in petu impactus est. **N**on minus sepe fortuna
in nos incurrit quā nos in illam. **T**urpe est nō ire: sed

ferri & subito in medio turbine rerum stupentē querere huc ego quēadmodū veni. Vale

De utilitate familiaritatis brevis & inelaborati sermonis xxxviii.

Merito exigis vt hoc inter nos epistolaz commercium frequētemus plurimū pficit sermo qui minutatim irreperit animo. disputationes pparate & effuse audienti populo plus habēt strepitus minus familiaritatis. philosophia bonū cōsiliū est. Cōsiliū nemo clare dat aliquādo vtendum est: et illis vt ita dicam cōcionibus. vbi qui dubitat impellendus est. Vbi vero nō hoc agendum est vt velit discere sed vt discat ad hec submissiora verba veniendum est facilius intrāt & herent. Nec enim multis op⁹ ē: sed efficacibus seminis mō spargēda sūt: qdquāuis sit exiguū cum occupauit ydoneum locum vires suas explicat: & ex minimo ī maximos act⁹ diffundit. Idem facit ratio nō late patet: si aspicias in ope crescit. pauca sūt que dicunt. Sed si illa animus bene excepit auale scunt & exurgūt. Eadem est ī quā preceptoz cōdicio que seminū multū efficiunt. & si angusta sūt tantū vt dixi ydonea mens capiat illa & in se trahat. Multa ī uicem et ipsa generabit: plus reddet q̄ accepit. Vale.

De differencia ordinarie oraciōis et breuiarii. & q̄ sit pprium generosi animi ad excessa citari. et quatinus superfluitas noceat xxxix.

Comētarios quos desideras diligēt ornatos et ī angustum coactos. Ego vero cōponam. Et vide ne plus pfectura sit oracio ordinaria quā hec que nūc vulgo breuiarium dicit. Olim cū latine loqueremur sūmarium vocabat. Illa res discēti magis necessaria ē. hec scienti. Illa enī docet. hec amonet. Sed vtriusq̄ rei tibi copiā faciam. Tu a me nō est q̄ illum aut illū exigas. Qui noto rem pendat ignotus est. Scribam ergo quod vis: sed meo more. Interī

el

multos habes q̄rū scripta nescio an satis ordinent. **Su**
me in manus iudicē philosophoꝝ. **H**ec ipsa res exper
gisci te cogit. **S**i videris quā multi tibi laborauerint.
cōcupisces & ipse ex illis vnus esse. **H**abet enī hoc op
timū ī se generosus anim⁹ q̄ cōcitatur ad honesta. ne
minē excelsi ingenii virū humilia delectāt et sordida
magnaz rerum species ad se vocat et extollit quēad
modū flāma que surgit in rectū iacere ac deprimi nō
potest. non magis quā quiescere. **I**ta noster anim⁹ in
motu ē: eo mobilior & actuosior quo vehemēcior fue
rit: sed felix qui ad meliora hūc impetū dedit. **P**onet
se extra ius dicionēq; fortune. **S**ecunda tēporabit ad
uersa cōminuet. et aliis admirāda despiciet. **M**agnani
mi est magna cōtempnere: ac mediocria malle quā ni
mia. **I**lla enim vtilia vitaliaq; sūt. **A**d hec ea que super
fluunt nocent. **S**ic segetem nimia sternit vbertas. sic
rami onere frāgunt. **S**ic ad maturitatē non puenit ni
mia fecūditas. **I**dem animis quoq; euenit quos imode
rata felicitas rūpit qua nō tantū ī alioꝝ iniuriam: sed
eciā in suā vertitur. **Q**uis hostis in quēquā tā otume
liofus fuit quā ī quosdam voluptates sue sūt quoꝝ im
potencie atq; īsane libidū ob hoc vnū possis ignoscere
q̄ que fecere paciuntur. **N**ec īmerito hinc illos furor
vexat. **N**ecessē est enī ī inmensū exeat cupiditas: que
naturalem modū trāsilit. **I**lle enī habet suum finē. **I**n
ania & ex libidine orta sine termino orta sūt. necessa
ria metiē vtilitas. supuacua quo redigis voluptatib⁹
vtiq; se īmergūt: quibus ī cōsuetudinē adductis carere
nō possunt. & ob hoc miserrimi sūt q̄ eo puenerūt vt
illis que supuacua fuerāt facta sūt necessaria. seruiūt
itaq; voluptatibus nō fruūtur. et mala sua quod malo
rū vltimum est amāt. **T**ūc autē cōsumata est īfelicitas
vbi turpia non solum delectant: sed eciā placent & de
finit esse remedio locus. vbi que fuerant vicia mores
sunt. **V**ale.

Docet pñuciacionem moderādam: & exēplo maxi
me Ciceronis iubet esse tardiloquiū xl.

Quod frequēter mihi scribis gracias. Nā quo
vno mō potes te mihi ostendis. Nūquā episto
lā tuā accipio: vt n̄ p̄tinus vna simus. Si ima
gines nobis amicoꝝ absenciū iocūde sūt que memoriā
renouāt et desideriiū absencie falso atq; inani solacio le
uāt quāto iocūdiores sūt littere que vera amici absen
tis vestigia veris noctis afferūt. Nam quod in cōspec
tu dulcissimū est id amici man⁹ epistole imp̄ssa p̄stat
agnoscere. audisseq; scripsisti. Seraphionē philosophū
cū istuc applicuisset solere magno cursu verba cōuelle
re: que n̄ effundit vna voce: sed premit & vrget. Plu
ra enī veniunt quā quibus vox vna sufficiat. hoc nō p
bo in philosopho: cui⁹ pñuciatio sicut vita debet esse
cōposita. Nihil autē ordinatū est quod precipitatur &
pperat. Itaq; oratio illa apud hominē cōcitata & sine ī
termissione ī morem niuis supueniens oratori data est
lenis & melle dulcior seni p̄fuit. Sic itaq; habe vt istā
vim dicendi p̄ rapidā atq; habundantē cōgnoscas apci
orem esse circulāti q̄ agentī rem magnam ac seriā do
centiq; eque stillare illam nolo quā currere. Nec extē
dat aures nec obruat. Nā illa quoq; inopia & exilitas
minus intentū auditorē habet tedio interrupte tardi
tatis. facilius tamē insidit quod expectatur quā quod
p̄teruolat. Deniq; tradere homines discipulis precep
ta dicunt. Non tradit quod fugit. Adice nunc q̄ que
veritati operā dat oratio incōposita debet esse et sim
plex. hec popularis nihil habet veri: mouere vult tur
bam et incōsultas aures impetu rapere tractandam se
nō p̄bet. auferē. Quomō autē regere potest que regi
nō potest. Quid hec oratio que sonādis mētibus adhi
bere descendere ī nos debet. remedia nō p̄sunt nisi in
morant. Multū pretea habet vanitatis & īani: pl⁹ so
nat q̄ valet. Lenienda sūt que me exterrent cōpescen

Ch

da. que irritant. discurrēda q̄ fallūt: Inhibenda luxu-
ria. corripieda auaricia. Quid horū rapti potest fieri.
quis medicus egros in trāitu curat. quis quod ne vo-
luptatē quidē vlla3 habet. talis verboꝝ sine dilectu ru-
encium strepit9: sed vt pleraq̄ q̄ fieri posse nō crede-
res cōgnouisse satis ē. Ita istos qui verba exercuerūt
habunde ē semel audisse. Quid enī quis dicē: quid imi-
tari velit. quid de eoz animo iudicet quoz oracō per-
turbata & inmissa ē: non potest reprimi. quēadmodū
p̄clue currenciū: nō vbi visū est. gradus sistit: sed in-
citato corporis pondere serpit ac lōgius quam voluit ef-
fert. Sic ista dicendi celeritas. nec ī sua potestate: nec
satis decora philosophia ē que ponere debet: verba nō
picere & pedetentī p̄cedere. Quid ergo nō aliqñ et ī
surget. Quid nī. sed salua dignitate moꝝ quā violēcia
ista & nimia vis exuit. Habeat vires magnas modera-
tas tñ. p̄bennis sit vnda: nō torrens. Vix oratori p̄mi-
serim talē dicendi velocitatē irreuocabilē: ac sine lege
vadentē. Quēadmodū enī iudex subsequi poterit. ali-
quādo eciā impitū & rudis. tūc ergo cum illum aut
ostētacio abstulerit: aut affect9 impet9 sui tantū festi-
net atq̄ īgerat quantū aures pati possunt. Recte ego
facies si nō videris istos qui quantū dicāt non quēad-
modum querūt & ipse malueris si necesse est: vel pub-
liū viniciū dicere. qui itaq̄ cū quererēt quō publi9
vinicius diceret. Asellius ait. tractim. Nam Gemin9
vari9 ait. Quomō istū disertū dicatis nescio: tria ver-
ba nō potest iūgere. Quid nī malis tu sic dicere. quō
nūcius aliquis tam insulsus intuenerit quā illi qui sin-
gula verba vellenti tanquā dictaret. non diceret ait.
Dic vel nūquā dicas. Namq̄ hereri cursum suis tēpo-
ribus oratoris celeberrimi: & longe abesse ab homine
sano nolo. Nūquam dubitauit: nunq̄ int̄misit. semel ī-
cipiebat: semel desinebat. quedam tamen puto magis
aut min9 conuenire. In grecis hanc licenciam tuleris.

Nos etiam cū scribim⁹ inīpingere assueuimus. Cicēo quoq; noster a quo Romana eloquēcia exiliuit gradia rius fuit Roman⁹ sermo magis circūspicit & estimat & prebet estimādum. Fabius vir egregius & vita & sciēcia: & quod post ista est. Eloquēcia quoq; disputa bat expedite magis q̄ cōcitate. vt posses dicere facili tatē esse illā nō celeritatē. Hanc ergo in viro sapiente recipio nō exigo: vt oratio eius sine impedimento exe at. pferat tñ malo quā pfluat. Eo autem magis te de terreo ab isto morbo q̄ nō potest tibi ista res cōtinge re alit quā tibi te pudere defierit pfrices frontē: opō tet & ipse te nō audias. Multa enī iobfuat⁹ ille curi⁹ feret que rephendere velis. Nō potest in q̄ tibi cōtin gere res ista salua verecūdia. Preterea exercitacione opus est quotidiana: & a rebus studiū trāsferendū ē ad verba. Hec autē etiam si aderūt & poterūt sine vllō tuo labore decurrere. tamē tēpanda sūt. Nā quemad modum sapienti viro incessus modestior cōuenit. Ita oratio pressa nō audax. Sūma ergo sūmaz hec erit: tā diloquū te esse iubeo. Vale

Quomodo in vnoq; bonorum viroz⁹ deus habitat: & q̄ non ē ex sola rationis bonitate laudabil⁹. **C**xi.

Facis rem optimā & tibi salutarē si vt scribis pseueras ire ad bonā mentem. & quaz stultū est optare cū possis a te impetire. Nō sunt ad celū cleuāde manus nec exorandus edituus: vt nos ad aures simulacri quasi magis exaudiri possim⁹ admit tat. ppe est a te deus: tecū ē intus est. Ita dico Lucil li sacer int⁹ nos spiritus sedet maloz⁹ bonoz⁹q; nostrorū cōsuator & custos. hic put a nobis tractatus est ita nos ipse tractat. bonus vir sine deo nemo ē. An potest aliquis sup̄ fortunam nisi ab illo adiut⁹ exurgere. Ille dat cōsilia magnifica & erecta. In vno q̄ viroz⁹ bonoz⁹ quis deus icertū est habitat. Si tibi occurrit vetustis arboribus: & solitā altitudinē egressus frequēs lucus

Chy.

& aspectum celi ramorum aliorumque alios protegentium submo-
neus. Illa proceritas silue & secretum loci & admiratio
vmbre in apto tam silue condense atque continue fide tibi
numinis facit. Et si quis se specus saxi penetret exasis
montem suspenderit non manufactum: sed naturalibus cau-
sis itantam laxitatem excavatis: animum tuum quadam re-
ligionis suspitione percuciet. Magnorum fluminum capi-
ta venerant. subita ex abdito vasti amnis erupcio aras
habet. Coluntur aquarum calencium fontes & stagna que-
dam vel opacitas vel immensa altitudo sacrauit. Si homi-
nem videris interitum picul: intactum cupiditatibus. Inter
aduersa felicem. In mediis tempestatibus placidum ex superi-
ore loco homines videntem ex equo deos non subibit te
veneratio eius. Non dices ista res maior est aliorum quam
ut si credi similes huic: in quo est corpusculum possit. vis
istuc diuina descendit animum excellentem moderatum
omnia tanquam minora transeuntem quicquid timeamus op-
tamusque ridentem celestis potentia agitatur. Non potest res
tanta sine adminiculo numinis stare. Itaque maiore sui par-
te illic est unde descendit. Quamquam radii solis contin-
gunt quidem terram: sed ibi sunt unde mittuntur. Sic animus
magnus & sacer et in hoc demissus ut proprius quidem di-
uina nossemus. Conuersatur quidem nobiscum: sed heret origi-
ni sue. Illinc pendet: Illuc spectat ac nititur nostris tan-
quam melior intet. Quis est ergo hic animus qui nullo bono
nisi suo nitet. Quid enim est stultius quam in homine aliena
laudare. Quid eo demencius qui ea miratur: que in alium
pertinus transferri possint. Non faciunt meliorem equum
aurei freni. Alius leo aurea iuba dimittit dum contrectatur
& ad pacienciam recipiendi ornamenta cogitur fatigatus.
Alius incultus. Integer spiritus hic. scilicet impetu acer qua-
lem illum natura esse voluit. Speciosus ex horrido: cuius
hic decor est non sine timore aspici. prefertur illi languido et
bracheato. Nemo gloriari nisi in suo debet. vitem lau-
damus si fructu palmites onerat si ipsa pondera ad trahit

eorū que tulerit ad mīculo deducit. Nū quis illā pfer
ret vitē cui auree vue: aurea folia dependent. propria
virtus ē ī vite fertilitas. In homīe q̄ id laudandum ē
quod ipsius est. familiā formosam habet: & domū pul
crā. multū serit: multū fenerat. nihil horū in ipso est: s̄
circa ipsū: lauda ī ipso quod nec eripi potest nec dari.
Quod propriū ē hominis queris quid sit anim⁹: & rō
ī animo pfecto. Racionale enī animal ē homo. Cōsum
mat itaq̄ eius bonū si id adimpleuit cui nascit̄. Quid
est autē quod ab illo ratio hec exigit rem facilimā. se
cū dum naturā suā viuere: sed hanc difficilem facit cō
munis infania. In vicia alter altez tradimus. Quomō
autē ad salutē reuocari possunt quos nemo retinet po
pulus impellit, Vale.

Vota eorū qui de potentibus male estimant. & de
remedio contra dāna bonoz fortuitoꝝ Cxlj.

Iam tibi iste persuasit se virum bonū esse. &
vir bonus tam cito nec fieri potest nec ītelli
gi. Scis quem nūc virū bonū dicā huius se
cūde note. Nā ille alter fortasse tanq̄ fenix semel āno
quīgentesimo nascit̄. nec ē mirū ex in teruallo magna
generari. Mediocria & in turbā nascencia sepe fortu
na pducit. eximia vero ipsa raritate cōmendat. Sed
iste multū adhuc abē ab eo quod pfitet̄. & si sciret qd
esset vir bonus nōdum se esse crederet fortasse eciam
fieri posse desperaret: ac male existimat de malis. hoc
eciam mali faciūt: nec vlla maior pena neq̄cie est: quā
q̄ sibi ac suis displicet ac odit eos qui subita & magna
potencia impotent vtuntur. Idem faciet cum idē po
terit. Multoz q̄a imbecillia sūt latēt vicia. nō mi nus
ausura cum illis vires sue placuerūt q̄ illa que iam fe
licitas aperuit. instrumenta illis explicāde neq̄cie de
sūt. Sic tut⁹ serpens ecia pestifera tractat dum riget
frigore. Nō desūt tūc illis venena: s̄ torpēt. Multoz
crudelitas & abicio. & luxuria: vbi parta pessimis fō

Chm

tune fauore desūt. **E**adem velle eos cōgnosces da pos
se quantū volūt. **M**eministi cū quedā affirmares esse
in tua potestate dixisse me volaticū esse ac leuē & te
nō pedē eius tenere: sed pēnā. mentit⁹ sū. pluma tene
bat quā remisit & fugit. **S**cis q̄s postea exhibuerit lu
dos. quā multa ī caput suū casura tēptauerit. **N**on vi
debat se p̄ alioꝝ picula ī suū ruere. nō cogitabat q̄ one
rosa essent q̄ petebat. eciam si supuacua nō essent. hoc
itaq̄ in his q̄ affectam⁹ atq̄ labore magno cōtendim⁹
īspicere debem⁹: an nihil ī illis comodi esse: aut pl⁹ in
comodi. quedā supuacua sūt: quedā tanti nō sūt: s̄ hec
nō puidem⁹. & ḡtuita nob̄ vident̄ q̄ carissima cōstant
Ex eo licet stupor noster appareat q̄ ea sola putamus
emi p̄ quib⁹ pecuniā soluim⁹. **E**a ḡtuita vocam⁹ p̄ q̄
bus nos ipsos impēdim⁹ q̄ emere nollem⁹. **S**i dom⁹ no
bis nostra p̄ illis esset danda. si amenū aliq̄d fructuo
sū ve prediū ad ea pati sumus puenire cū solitudine
cū piclo: cū iactura pudoris & libertatis et temporis
adeo nihil ē cuiq̄ se vili⁹. **I**dem itaq̄ in omnib⁹ cōsiliis
rebusq̄ faciam⁹ quod solem⁹ facere quociēs ad insti
torem alicuius mercis accessim⁹. videamus hoc quod
cōcupiscim⁹ quāti deferat̄. **S**epe maximū p̄ciū est p̄
quo nullū dat̄. **M**ulta possum tibi ostēdere q̄ acquisi
ta acceptaq̄ libertatē nob̄ extorserūt. **N**ostri essemus
si ista nostra nō essent. **H**ec ergo ipse versa nō solū vbi
de incremēto ageē: s̄ etiā vbi de iactura. hoc piturū ē
Nempe aduenticiū fuit. tā facile sine isto viue q̄ vixi
sti. **S**i diu illud habuisti p̄dis. postq̄ faciat⁹ es. **S**i non
p̄dideris diu antequam assuescas pecuniam minorem
habeḅ. **N**ēpe & molestiā. **G**raciam minorē. nēpe & in
uidiā. **C**ircūspice ista q̄ nos agūt in īfaniā q̄ cum pluri
mis lacrimis amittim⁹. **S**cies nō dānum ī his molestū
esse: s̄ opinionem dāni. **N**emo illa perisse sentit. s̄ cogi
tat: qui se habet nihil p̄didit. sed quoto cuiq̄ habere
se cōtingit. **V**ale.

Quomodo copacionis modus fere omnia magna facit
& minima & quod praua vita querit abscondi a publico
sensu xliii.

Quomodo hoc ad me peruenerit: queris quis
mibi id cogitare narrauerit: quod tu nulli narraueras. Is qui scit plurimum rumor. Quid ergo inquis tantus sum ut possim excitare rumorem. Non est quod te ad hunc locum respiciens meciar. ad istum respice in quo moraris. Quicquid inter vicina eminet magnum est illic ubi eminet. Nam magnitudo habet certum modum. Compacio illam aut tollit: aut depmit. Nauis que in flumine magna est in mari puula est. Gubernaculum quod naui alteri magnum. alteri exiguum est. Tu nunc in puincia licet contempnas ipse te magnus es. Quid agas quemadmodum cenes: quemadmodum dormias. queritur. scitur. Eo tibi die diligencius viuendum est. Tunc felicem te esse iudica cum poteris in publico uiuere. cum te pietes cui tegent non abscondent. quos plerumque circumdatos nobis vendicamus non ut tucius uiuamus: sed ut peccemus occultius. Rem dicam ex qua mores existimes nostros. Vix quemquam inuenies qui possit aperto hostio uiuere. Ianitores consciencia nostra non supbia opposuit. Sic uiuamus ut deprehendi sit subito aspici. Quid autem prodest recondere se. & oculos hominum auresque vitare. bona consciencia turbam aduocat mala eciam in solitudine anxia atque sollicita est. Si honesta sunt que facis omnes sciant. Si turpia. quid refert neminem scire cum tu scias. O te miserum si contempnis hunc testem. Vale.

De vera nobilitate & errore beatam vitam optancium. xliiii.

Iterum mibi te pusillum facis. & dicis malignius tecum egisse naturam prius: de inde fortunam cum non possis te eximere vulgo: & ad felicitatem hominum maximam emergere. Si quid aliud est

Chmy

in philosophia boni hoc ē quod scema non inspicit om-
nes si ad primā originem reuocant a diis sunt. **E**ques
Roman⁹ es & ad hūc ordinem tua te pduxit industria
At me hercule multis quatuordecim gradus sūt clau-
si. Non omnes curia admittit. **C**astra quoq; quos ad la-
borem & piculum recipiūt fastidiose legūt. bona mēs
omnibus patet: omnes ad hoc sumus nobiles. **N**ec rei
cit quēquā philosophia. **N**ec eligit: omnibus libet. **P**a-
tricius **S**ocrates nō fuit. **C**leantes aquā traxit & ri-
gando ortos locauit manus. **P**latonē non accepit nobi-
lem philosophia: sed fecit. **Q**uid ē quare desperes his
te posse fieri parem. **O**mnes hii maiores tui sunt: sed
te illis geris dignū. **G**eris autem si hoc ptinus tibi p-
suaseris a nullo te nobilitate superari. omnibus nobis
totidem ante nos sūt. nullius nō origo vltra memoriā
iacet. **P**lato ait. **N**eminē regem nō ex seruis esse oriū-
dum. **N**eminem nō seruū ex regibus. **O**mnia ista lon-
ga varietas miscuit. & fursū deōsum fortuna versauit
Quis ergo generosus ad virtutem bene a natura cōpo-
situs hoc vnum est intuendum. **A**lioquī si ad vera re-
uocas. **N**emo non inde ē ante quod nihil est. **A** primo
mūdi ortu vsq; ī hoc temp⁹ pduxit nos ex splendidis
sordidisq; alternata series. non facit nobilem atriū ple-
num fumosis imaginibus. **N**emo in nostrā gloriā vix-
it. nec quod ante nos fuit nostrū ē. **A**nimus facit no-
bilem: cui ex quacūq; cōdicionē sup fortunā licet sur-
gere. puta itaq; te nō esse equitem Romanū: sed liber-
tinū. potes hoc consequi vt solus sis liber inter ī genu-
os. **Q**uomō inquis. **S**i mala bonaq; non populo autore
distixeris intuendū est nō vnde veniāt: sed quo eant.
Si quid est quod beatā vitā potest facere id est bonū
suo iure. deprauari enim ī malum nō potest. **Q**uid est
ergo in quo. errat cum omnes beatā vitam optent q; ī
strumēta eius p ipsa habēt: & illā dum petūt fugiūt
Nam cū sūma beate vite sit solida securitas et eius in

conculsa fiducia. solitudinis colligunt causas: & p inu-
diosum iter vite non tantum ferunt sarcinas: sed trabunt
Ita longius ab effectu eius quod petunt semper abcedunt
& quo plus opere impendunt hoc se magis impediunt
et feruntur retro quod euenit in laborinto pperanti-
bus ipsa illos velocitas implicat. Vale.

**De modo eligendi commentarios. de acuitate inge-
nii non in verbis: sed in rebus exercenda. & quis sit ve-
re beatus**

Cxlv.

Libroꝝ istic inopia esse quereris. Non refert
quam multos: sed quam bonos habeas. lectio
certa pdest. varia delectat. Qui quo desina-
uit peruenire vult: vnam sequatur viam non per multas
vagetur. Non ire istud: sed errare est. velle inquis ma-
gis consilium mihi quam libros dares. Ego vero quoscum-
que habeo mittere paratus sum. & totum horreum excute-
re me quoque isto si possem transferrem. & nisi mature
te finem officii sperare impetraturum hanc senilem ex-
pedicionem indixissem mihi. nec me Caribdis & Sil-
la: et fabulosum istud fretum deterrere potuisset. Tra-
nataissem ista non solum traiecisse dumodo te complecti
possem et presens estimare quantum animo creuisset.
Ceterum quod libros meos tibi mitti desideras. non magis
ideo non me disertum puto quam formosum putarem si
imaginem meam peteres. Indulgentie scio istud esse
non iudicii. Et si mihi iudicii est indulgentia tibi im-
posuit: sed qualescumque sunt tu illos sic lege tanquam verum
queram ad huc non conscientia & contumaciter queras
Non enim me cuiquam emancipavi: nullus nomen fero
multum magnorum viroꝝ iudicio credo: aliquid & meo
vendico. Nam illi quoque non inuenta: sed querenda no-
bis reliquerunt & inuenissent forsitan necessaria nisi et
superflua quesissent. multum illis temporis verboꝝ ca-
uillacio eripuit. capcioso disputationes que acumen ir-
ritum exercent. Nectimus nodos et ambigua signifi-

cacionem verbis allegamus. Deinde dissoluimus tantum nobis vacat iam viuere: iam mori scim⁹. Tota illo mente pergēdum est vbi puideri debet: ne res nos non verba decipiant. **Q**uid mihi vocum similitudines distinguis quibus nemo vnquā nisi qui disputat captus est. **R**es fallūt. illas discerne. p bonis mala āplectimur. **O**ptamus contra id quod optauim⁹. pūgnant vota nostra cum votis consilia cum consiliis. adulatio quā similis est amicicie non imitat tamen illā: sed vincit & preterit. aptis ac ppriis auribus recipitur et in p̄cordia yma descendit. eo ipso graciōsa quo ledit. **D**oce quēadmodū hanc similitudinem dinoscē possim. venit ad me p amico blandus īimicus. vicia nob̄ sub virtutum nomine subrepūt. **T**emeritas sub titulo fortitudinis latet. **M**oderacio vocatur ignauia p cauto timidus accipitur. In his magno periculo erramus. **H**is certas notas imprime. **C**eter⁹ qui interrogatur an cōnua habeat. n̄ ē tam stultus vt frontē suā tēptet. **N**ec rursus tam ineptus aut hebes vt nesciat an illi subtilissima collectione persuaseris. **S**ic ista sine noxa decipiunt quomō prestigator⁹ acceptabula & calculi in quibus me fallacia ipsa delectat. **E**ffice vt quō fiat intelligā pdidi vsū. Idē de istis capcionib⁹ dico. q̄ enī noīe poti⁹ sophsimata appellē: nec ignorāti nocēt: nec sciētē iuuāt. **S**i vis utiq; verbor⁹ ābiguitates deducē hoc nos doce. beatū nō eū esse quē vulg⁹ appellat ad quē pecunia magna cōfluxit: sed illum cui bonum omne in animo est erectum & excisum & mirabilia calcātem. **Q**ui neminē videt cum quo se cōmutatū velit. **Q**ui hominem ea sola pte estimat qua homo est. **Q**ui natura magistra vtitur ad illi⁹ leges cōpoītur. **S**ic viuūt quō illa prescripsit: cui bona sua nulla vis excutit. qui mala in bonum vertit certus iudicii incussus intrepid⁹ quē aliqua vis mouet nulla trepidat. **Q**uē fortuna cū quod habuit telū fortissimū vi maxima ītorlit pūgit

non vulnerat & hoc raro. Nam cetera eius tela quibus
genus humanum debellatur gradinis more dissultat
que incussa tectis sine ullo habitatoris incommodo cre-
pitat ac soluitur. Quid me detines in eo quem tu ipse
Endomenon appellas: de quo tantum librorum compositum
est. Ecce tota mihi vita mentitur: hanc coargue: hanc
ad vez si acutus es redige. necessaria indicat quorum
magna pars supuacua est. etiam que non est supuacua
nihil in se momenti habet in hoc ut possit fortunatum
beatumque prestare. Non enim statim bonum est si quid neces-
sarium est. At picimus bonum si hoc nomen panis et polen-
te damus & ceteris sine quibus vita non ducitur. Quod
bonum est: utique necessarium est: quod autem necessari-
um est: non utique bonum est. quoniam quedam necessaria
sunt: quedam eadem vilissima. Nemo usque eo dignitate
boni ignorat ut illud ad hec in diem utilia dimittat.
Quid ergo non eo potius curam transferes ut ostendas
omnibus magno tempore impendio queri supuacua et multos
transisse vitam dum vite instrumenta conquirunt.
Recognosce singulos & considera universos: nullus non
vita spectat in crastinum. Quid in hoc sit mali queris. In
finitum. non enim vivunt sed victuri sunt. Omnia disse-
runt etiam si accederemus tamen nos vita precurrit. Nos
vero cunctantes quasi aliena transcurrit. & ultimo die
finitur omni perit. Sed ne epistole modum excedam
que non debet sinistram manum legentis implere. in alium
diem hanc licet cum dialeticis differam nimium subtilibus
& hoc solum curantibus non hoc & hoc. Vale.

Laudat voluminis sibi missi dulcedinem ubi docet
quod in dictando fertilis est eligenda est materia Cxlvi.

Librum tuum quem mihi promiseras accepi: & tam-
quam lecturus ex comodo adaperui: ac tantum
degustare volui. Deinde blanditus est ipse: ut
precederem longius qui quam disertus fuerit ex hoc intel-
ligas licet levis mihi visus est cum esset. nec mei: nec tui

corporis: sed qui primo aspectu aut Titilini aut Epicuri posset videri. tanta autem dulcedine me tenuit et traxit ut illum sine ulla dilacione perlegerim. Sol me inuitabat. fames amonebat: nubes minabantur tamen ex hausi totum non tantum delectatur: sed gausus sum. quid ingenii iste habuit: quid animi dicerem: quid impetus si interquieuisset: si intervallo surrexisset. nunc non fuit impetus: sed tenor composicio virilis & sancta. Nihilominus intueniebat dulce illud et loco leue. Grandis erectus es hoc te volo tenere sic ire fecit aliquid & materia. Ideo eligenda est fertilis que capiat ingenium que incitet. de libro tuo plura scribam cum illum retractauero. nunc vero pax mihi sedet iudicium tanquam audierim illa non legerim. Sine me & inquirere. Non est quod verearis verum audies. O te hominem felicem quod nihil habes propter quod quisquam tibi tam longe menciatur: nisi quod etiam ubi causa sublata est mentimur consuetudinis causa. Vale.

De familiaritate habenda cum seruis & ipsos diligendos esse

xlvi.

Libenter ex his qui a te veniunt cognoui familiariter te cum seruis tuis viuere. hoc prudentia tua. hoc erudicionem decet. Serui sunt imo homines. Serui sunt imo contubernales: serui sunt imo humiles amici. Serui sunt imo conserui. si cogitaueris tantumdem in utroque licere fortune. Itaque rideo istos qui turpe existimant cum seruo tuo cenare. Quare. nisi superbissima consuetudo cenatorem dominum stancium seruorum turbam circumdedit communis. Est ille plus quam capit & ingenti auaritia onerat ut discentum ventrem ac desuetum iam ventris officio ut maiora opera omnia egerat quam ingessit. At infelicibus seruis mouere labra ne in hoc quidem: ut loquantur. licet virga murmur omne compefcit & ne fortuita quidem verberibus excepta sunt. tussis sternutamenta singultus. magno malo ulla voce inter-

pellatū silēciū luitur. nocte tota ieiuni mutiq; prestant. **S**ic fit vt isti de domino loquātur quibus coraz domino loqui nō licet. **A**t illi quibus nō tantum coraz dominis: sed cum ipsis erat sermo quoz os non cōsuebat parati erāt p domino porrigere cernicē periculū iminens in caput suū auertere. In cōuiuiis loquebātur: sed in tormētis tacebant. **D**einde eiusdem arrogancie puerbiū iactatur. totidem esse hostes quot seruos. **N**on habemus illos hostes: sed facimus alia interi crudelia & inhumana. **P**retereo. q ne tanq; hominib; quidem. sed tanquā iumētis abutimur. q cum ad cenādum discubimus. **A**lius sputa deterget: ali9 reliq; as temulētoz subditus colligit. **A**lius preciosaa aues scindit p pectus & clunes certis ductibus circūferēs eruditā manū infrusta excutit. **I**nfelix qui huic vni rei viuit vt altilia decenter feret. nisi q misereor est: qui hoc voluptatis eam docet: quā qui necessitatis discit. **A**lius vini minister in muliebre modū ornatus cum etate luctat. **N**ō potest effugere puericiā: sed retrahitur. Iāq; militaris glaber restrictis pilis: aut pētus euulsis tota nocte puigilat quaz inter ebrietatem domini ac libidinē diuidit. & in cubiculo vir: & i cōuiuiō puer est. **A**lius cui cōuiua; censura pmissa est pstat infelix & expectat quos adulacio & intēperancia aut gule: aut lingue reuocet in crastinum. **A**dice obsonatores quibus dominici palati noticia subtilis est: q sciūt: cui9 rei illum sopor excitet cuius delectet aspectus cui9 nouitate nausiatūdus erigi possit: quid iā ipsa facietate fastidiat: quid illo die esuriet. **C**um his cenare nō festinet & maiestatis sue diminucionem putat ad eandē mensam cum seruo suo accedere. **D**ii melius quod ex istis dominos habent. **S**tare ante limen **C**alixti dominū suū vidi. & eum qui illi ipegerat titulum qui inter ridicula mācipia perduxerat: aliis intrantibus excludi. **R**etulit illi graciā seru9. Ille in pri

nam curiam deiecit in qua vocem prece expit & ipse
illū inuicem apologauit: et ipse nō iudicauit domo sua
dignū. domin⁹ **C**alixtum vendidit: sed domino quaz
multa **C**alixtus vis tu cogitare istum quez seruū tuū
vocas ex hisdem seminibus ortum: eodem frui celo. e
que sperare: eque viuere: eque mori. tu tam illū inge
nuū potes: quam ille te seruū. **M**ariana clade multos
splendidissime natos senator⁹ p miliciam auspiciantes
gradum fortuna depreffit. alium ex ill⁹ pastorem. ali
um custodem case fecit. **C**ontēpne nunc eius fortune
hominē in qua dum transire: dum cōtemptus potes.
Nolo ī ingentem locū me inmittere. & de vsu seruoꝝ
disputare in quo supbissimi crudelissimi & cōtumeli
osissimi sumus. hec tamen precepti mei sūma est. **S**ic
cum īferiore viuas quēadmodum tecum supiorem ve
lis viuere. quociēs in mentem venerit quātum tibi in
seruū liceat. **V**eniat in mētem tantūdem vite domino
tuo licere. **A**t ego inquis nullū habeo dominum. bona
vita est forsītā habebis. **N**escis qua etate hec cuba ser
uire ceperit qua **C**resus: qua **D**arii mater: qua **P**latō:
qua **D**iogenes. **V**iuue cum seruo clementer comitem
quoq; & in sermonē illum admitte & ī consilium & ī
cōuictū. hoc loco acclamabit mihi tota manus delica
torū nihil hac re humilior: nihil turpius. hos ego eos
dem reprehendio alienoꝝ seruoꝝ osculantes manum.
Nec illud quidem videtis quā omnē inuidiaz maiores
nostris dominis: omne cōtumeliā seruis detraxerunt
dominū patrēfamilie appellauerūt. **S**eruos quos etiā
ī minimis adhuc durat familiares. **I**nstituerūt diē fe
stum non quo solo cum seruis domini vescerent: sed
quo. vtiq; honores illis in domo gerere ius dicere per
miserūt. & demum pusillā rem publicam esse iudica
uerūt. **Q**uid ergo omnes seruos admonebo mēse mee
Non magis quā omnes liberos. **E**rras si estimas me q̄s
dam quasi sordidioris opere reiectuꝝ vtputa illū mu

lionem & illū bubulcum nō ministeriis illos estimabo
sed moribus: sibi quisq; dat mores. ministeria casus af-
signat. Quidam cenēt tecum quia digni sūt. quidam
vt sint. Si quid enī in illis ex sordida cōuersatione ser-
uile est honestioris cōuictus excuciet. Non est mi **L**u-
cilli q; amicum tantū ī foro & ī curia queras si diligē-
ter attenderis: & domi inuenies. Sepe bona materia
cessat sine artifice. Tempta & expire quēadmodum
stultus est quī equū empturus non ipsum inspicit: sed
stratū eius ac frenos. Sic stultissim⁹ est qui hominē
aut ex veste: aut ex cōdicionē q; vestis modo nobis cir-
cūdata est estimat. Seruus est fortasse liber aīo. Ser-
uus ē hoc illi nō nocebit. Ostēde q; nō sit. Ali⁹ libidi-
ni seruit: ali⁹ auaricie: ali⁹ ābicioni omnes timori. Da-
bo consularē auicule fūientē. Dabo ancillule diuitem
Ostendā nobilissimos iuuenes mācipia pantonominio-
rū. nulla seruit⁹ turpior est quā volūtaria. Quare nō
ē q; fastidiosi ipsi te deterreāt q; min⁹ fuis tuis bilare
te p̄stes: & non supbe supiorem. Colāt poti⁹ te quā ti-
meāt. Dicet nūc aliquis me vocare ad pilleū seruos et
dominos de fastigio suo deicere. quod dixi colāt poti-
us pominū quā timeant. Ita inquit prorsus colant tan-
quā clientes tanquā salutatores: hoc qui dixerit obli-
uiscetur id dominis parū non esse quod deo satis est q;
colitur et amatur. non potest amor cū timore misceri
Rectissime ergo te facere iudico q; timeri a seruis tu-
is nō vis: q; verboꝝ castigacone vteris. verberibus m̄p-
ta amoueant. Non quicquid nos offerdit & ledit: s; ad-
rabiē cogūt venire delicie vt quicquid nō ex volunta-
te respondet iram euocet. Regū nobis induimus ani-
mos. Nam illi quoq; obliti & virium suarum: & ībecil-
litatis aliene sic exardescūt sic senunt quasi iniuriam
acceperint. a cuius rei periculo illos fortune sue mag-
nitude tutissimos prestat. nec hoc ignorant: sed occa-
sionem nocendi captāt. querrendo acceperūt iūriam

ut facerent: diucius te morari nolo. non est enim tibi exhortacione opus. hoc habent inter cetera boni mores placent sibi & pmanent leuis est malicia sepe mutatur non in melius: sed in aliud. Vale.

**Longiore mora opus esse in solucione quā pposicio-
ne qstionis & q amicicia omnia cōmunicat** xlviij

Ad epistolam quā mibi ex itinere misisti taz longam quā ipsū iter fuit postea rescribam. Seducere me debeo: & quid suadeam circūspicere. Nam tu quoq; qui cōsulis diu an cōsuleres cogitasti. quātomagis hoc mibi faciendū est cum longiore mora opus sit ut soluas questionē quā ut pponas. Utq; cum aliud tibi expediat. aliud mibi iterum ego tanquā Epicurus loquor. Mibi vero id expedit quod tibi. aut nō sum amicus nisi quicquid agitur ad te pertinēs meū est. Confortiū rez; omnium inter nos facit amicicia. nec secundi quicquā singulis est: nec aduersi in cōmune uiuitur. Nec potest quisquam beate degerē qui se tantum intuetur. qui omnia ad utilitates suas cōuertit. Alteri uiuas oportet si vis tibi uiuere. hec societas diligēter & sancte obseruāda est que nos omnes hominibus misceret. Iudicat aliquod esse cōmune ius generis humani plurimū. Ad illaz quoq; de qua loquebar societatem amicicie colendā pfuit. Omnia enī cum amico cōmunia habebit qui multa cum homine. hoc Lucilli viroz optime ab istis subtilibus p̄cipi malo quid amico prestaē debeam: quid homini quā quot modis amicus dicatur. hoc quā multa significet in diuersum. Ecce sapiencia & stulticia discedūt. Cui accedo in vtramq; ire p̄t̄m iubes. Illi homo p̄ amico est. Huic amicus non est p̄ homine ille amicum sibi parat hic se amico. Tu mibi verba distorques & sillabas digeris id ē diuidis: sed nisi īterrogaciones uaserrimas strinxero: & cōclusionē falsa a uero nascens mendaciū astrinxero nō potero a fugiendis petenda secernere.

pudet me in re tam seria senes lu dimus.

Notat eos qui in tanta tēporum egestate puerilibus
sophismatibus indulgent

Mus sillaba est. mus autem caseum rodit sillaba
ergo caseum rodit. puta nūc me istud nō pos
se soluere: quod mihi ex ista sciencia piculum
iminet quod incōmodum: sine dubio verendū est. **M**e
quando in muscipula sillabas capiam: aut ne quādo si
negligencior fuero caseum liber comedat. nisi forte il
la acucior est collectio. mus sillaba est. **S**illaba autem
caseum non rodit. mus ergo caseum non rodit. **O** pue
riles ineptias. In hoc supercilia subduximus: ī hoc bā
bam dimisimus. hoc est quod tristes docemus & palli
di. **V**is scire quid philosophia pmittit generi humāo
Consilium alium mors vocat. alium paupertas vrit. ali
um diuicie vel aliene torquent vel sue. **I**lle malam for
tunam l orret. hic se felicitati sue subducē cupit. hūc
homīes male habent. illum dii. **Q**uid mihi lusoria ista
cōponis nō est iocandi locus ad miseros aduocatus es
Opem laturum te naufragis captis egris egentibus
intente securi subiectum prestantibus caput pollicit⁹
es. quo diuenteris. quid ag is. hic cū ludis timet. **S**uc
curre quid quod laqueati respondent in penis. **O**mēs
vndiq; ad te manum tendunt pdite vite pitureq; aux
ilium aliquod implorāt. In te īpes opeq; sunt. **R**ogāt
vt ex tanta illos vōuptate extrahas: vt disiectis et er
rātibus clarum veritatis lumē ostendas. **D**ic quid na
tura necessarium fecerit quid supuacuum quā faciles
leges posuerit quā iocūda sit vita quā expedita illam
sequētibus. quam acerba & implicita eorum qui opi
nioni plus quā nature crediderunt. **S**i prius docueris
que ptem eorum leuatura sint. **Q**uid istorū cupidita
tes demit: quid tēperat. **V**tinam tantum pdescent q̄
nocent. hoc tibi cum voles manifestissimū faciam. &
cōminui & debilitari generosam indolem ī istas argu

Ch

cias cōiectam pudet dicere contra fortunam militaturis que porrigant tela quēadmodum illos subornent hac via ad sūmum bonum itur. per istud philosophie sūt nigre: & turpes infamesq; eciam ad album sedentibus excepciones. **Q**uid enim aliud agitis cum eū quē interrogatis scientes in fraudem inducitis quā vt formula cecidisse videatur. **S**ed quēadmodū illos pretor Sic hos philosophia ī integrum restituit. **Q**uid discitis ab igētibus pmissis et gēdia locuti effecturos vos vt n̄ magis auri fulgō: q̄ gladii pstrigat oculos meos. vt ingēti cōstancia. et quod oēs optāt: et quod omnes timēt calceꝝ ad gramaticorum elementa descenditis. **Q**uid dicitis sic itur ad astra: hoc enim est quod philosophia mihi pmittit vt me parem deo faciat ad hoc iuitatus sum: ad hoc veni fidem presta quantū potes **E**rgo mi **L**ucilli reduc te ab istis excepcionibus & p̄scriptionibus philosophoꝝ aperta decent & simplicia tuam bonitatem. eciam si multum sup̄esset etatis parce dispensandum erat vt sufficeret necessariis. **N**unc que demencia est superuacua discere in tanta temporis egestate. **V**ale.

¶ De velocitate temporis non in questionibus puerilibus expendenda: sed exhortacione virtutis redimenda

Cxlx.

Est quidem mi **L**ucilli supinus & negligens qui ī amici memoriam ab aliqua regione admonitus reducit tamen repositum in animo nostro desiderium loca interdum familiaria euocant: nec extinctam memoriam reddunt: sed quiescentem irritāt sicut dolorem lugencium eciam si mitigatus est tempore: aut seruuli familiaris amissio aut vestis aut domus renouat. **E**cce campania: & maxime ne apolis ad pompeiorum tuorum conspectū incredibile est quā recens desiderium tui fecerit. **T**otus mihi in oculis es. cum maxime a te discedo. video lacrimas co-

hibentem : & affectibus tuis inter ipsam coercionem
exeuntibus nobis satis resistentem. modo amisisse te vi
deor. **Q**uid enim nō modo ē si recorderis. modo apud
Socionem philosophū puer sedi. **M**odo causas agere ce
pi: modo desii velle agere. mō desii posse. Infinita est
velocitas temporis que magis apparet respicientibus
Nā ad presenciam intentos fallit adeo precipitis fuge trā
situs levis ē. **C**ausam huius rei quæris. quicquid tēpis trā
sūt eodem loco ē parit̄ aspicitur vna iacet. omnia inde
ī pfundū cadunt & alioquī. nō possunt lōga interval
la esse in ea re que tota brevis ē. pūctum ē quod viui
mus & adhuc pūcto minus. p̄ hoc minimū spē quadāz
lōgioris spaciū natura diuisit. aliud ex hoc infanciam fe
cit: aliud pueriā: aliud adolescenciā: aliud inclinacionē
quandam ab adolescencia ad senectutē in q̄ angusto q̄
cā q̄t gē 9 aī 9 tot 9 q̄sdā q̄dem ḡdus posuit. mō te p̄
secut 9 sū. & tñ hoc mō etatis nostre porcio ē cui 9 bre
uitatē aliqn̄ futurā cogitem 9. **N**ō solebat mihi taz ve
lox temp 9 videri. **N**ūc incredibilis curs 9 apparet: siue
quia admoneri lineas scēcio: siue quia attendere cepi
& cōputare dānum meū. eo magis vtiq; idignor aliq̄s
ex hoc tpe quod sufficere. nec ad necessaria quidē po
test etiā si custoditum diligētissime fuerit ī supuacua
maiorē pte 9 erogare. **N**egat **C**icero si duplicet sibi
etas habituz se tēpus q̄ legat liricos eodē loco dialeti
cos. tristius inepti sūt illi ex pfesso lasciuiūt. hii agē
seip̄s aliqd existimāt. **N**ec ego nego p̄spicienda ista
sed p̄spicienda tantum. & a limine salutanda. In hoc
vnum ne verba nobis dentur & aliqd esse in illis mag
na ac secreti boni indicem 9. **Q**uid te torques & mace
ras ī ea questione quā subtilius ē contēpsisse quam sol
uere. **S**ecuri est & excōmodo migrātis munita coque
re. **C**um hostis instat a tergo & mouere se visus ē mi
les excutit necessitas quicquid pax ociosa collegerat.
Nā vacat ī verba dubie cadencia cōsectari & vafriā

in illis meam expiri. **A**spice qui coeāt populi. que me-
 nia clausis ferrū acuāt portis. **M**agno mihi aīo stre-
 pitus iste belli circūstantis exaudiendus est. demens
 omnibus merito viderer si cum saxa in munimentum
 muroꝝ senes femineqꝫ congererent: cum iuuentus in-
 portas armata signum eruptionis expectaret: aut po-
 sceret. cum hostilia in portis tela vibrarent. & ipsum
 solum suffossionibus & cumculis tremere: sedere oci-
 osus & eiusmodi q̄stiunculas ponens. quod non perdi-
 disti habes: cornua autem nō perdidisti: cornua ergo
 habes. **A**liqꝫ ad exemplū huius acute deliracionis cō-
 cinnata: atqꝫ eque licet demens tibi videor si istis im-
 pendero operam & nunc obsideor. tūc tamen piculum
 mihi obfessō externum nō inmineret murus me ab ho-
 ste secerneret. **N**ūc mortifera mecum sunt. **N**on vaco
 ad istas inepcias. **I**ngens negotium ī manibus ē. **Q**uid
 agam mors me sequitur: fugit vita. aduersus hec me
 doce aliquid effer ne mortem non fugiam vita me nō
 effugiat. **E**xhortare aduersus difficilia de equanimi-
 tate: aduersus īeuitabilia. angustias tēporis mei laxa
 doce nō esse positū vite in spacio eius sed in vsu. posse
 fieri īmo sepe fieri vt q̄ diu vixit parum vixerit. **D**ic
 mihi dormitor: potes non exp̄gisci. dic exp̄pecto. po-
 tes non dormire amplius dic exeunti potes non reuer-
 ti. **D**ic redeunti potes nō exire. **E**rras si in nauigacio-
 ne tātum existimas minimum esse quo morte vita de-
 ducitur. **I**n omni loco eque tenue interuallum est. **N**ā
 vbiqꝫ se mors tam p̄pe se ostendit: vbiqꝫ tam prope est
Has tenebras discute & facilius ea trades ad que pre-
 paratus sim dociles natura nos edidit & rationem de-
 dit imperfectam: sed quo p̄fici posset. **D**e iusticia mi-
 hi de pietate disputa: de frugalitate: de pudicicia v̄e-
 ri & illa cui alieni corporis abstinencia est. & hac cui
 sui cura. **S**i me volueris per deuia ducere facilius ad
 id q̄ tendo pueniam. **N**ā vt ille ait tragicus. veritatis

simplex oratio est. Ideoque illam implicare non oportet. Nec enim quicquam minus convenit quam subdola ista calliditas animi conatibus magna. Vale.

De falsa excusatione peccatorum. & qualiter possit prauitas etiam indurata corrigi & quod virtutes sunt quasi bona naturalia **C.L.**

Epistolam tuam accepi multos menses: quam mihi seras. superuacuum itaque putavi ab eo qui afferebat quid ageres querere. Valde enim bene memorie est si meminit. & tamen spero te sic iam vivere ut ubicumque eris sciam quid agas. Quid enim aliud agas quam ut meliorem te ipse quotidie facias: ut aliquid ex erroribus ponas ut intelligas tua vicia esse que putas rerum. Quedam enim locis & temporibus ascribimus. At illa quocumque transferimus secutura sunt: Arpesten uxoris mee fatuam scis hereditarium onus in domo mea remansisse. Ipse enim avarissimus ab istis prodigiis sumpsi. quando fatuo delectari volo non est mihi longe querendus: me rideo: hac fatua subito desinit videre. Incredibilem tibi narro rem sed veram. nescit esse se cecam. subinde pedagogum suum rogat ut migraret ait domum tenebrosam esse hoc quod in illa ridemus omnibus nobis accidere liqueat tibi. Nemo se auarum esse intelligit. Nemo cupidum. Ceci tamen ducem querunt. nos sine duce erramus: & dicimus. Non ego ambiciosus sum: sed nemo aliter Rome potest vivere. Non ego sumptuosus: sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum viciu[m] quod iracundus sum. quod non dum constitui ceptum genus vite adolescencia hoc facit. Quid nos decipimus. non est extrinsecus malum nostrum. Intra nos est: in visceribus ipsis sedet. Et difficultas ad sanitatem peruenimus quia nos egrotare nescimus. Si scrutari ceperimus quando tot morbos: tantas res discuciemus. Nunc vero nec querimus quidem medicum qui minus negotii haberet si adhiberet ad recens.

viciū. **S**equerentur enim teneri & rudes animi recta mōstrantem. **N**emo difficulter ad naturam reduci tur nisi qui ab illa defecit. **E**rubescimus discere bonā mentem. **A**t me hercule turpe ē magistꝛ huius rei q̄rere. **I**llud desperandum est nobis casu tantum bonū īfluere. laborandum est. & vt verum dicam ne labor q̄dem magnus est si modo vt dixi ante animum nostꝛ formare incipimus & recorrigere q̄ indurescat prauitas eius: sed nec induratum despero. **N**ihil est quod n̄ expūgnēt p̄tinax opera & ītenta ac diligēs cura. **R**obora in rectum quāuis flexa reuocabis. **C**urvatas trabes calor explicat. & aliter nate in id finguntur quod vsus noster exigit. quanto facilius animus accipit formam flexibilis & omni humore obsequēciō. **Q**uid enim aliud est anim⁹ quā quodam modo se habēs spiritus. vides autem tanto spiritū esse faciliorem omnia materia quāto tenuior est. **I**llud mi **L**ucilli non ē quod te impediāt quo minus de nobis bene speres q̄ malicia iam nos tenet q̄ diu ī possessione nostri ē. **A**d neminē ante bona mens venit quā mala. **O**mnes p̄occupati sumus virtutes discere: sed eo maiore animo ad emendacionem nostri debemus accedere q̄ semel ēditi nobis boni p̄petua possessio est. nō dediscitur virtus. **C**ontraria enim mala in alieno herent. **I**deo depelli & exturbari possunt fideliter sedent que in locū suū veniunt. virtus secundum naturam est. vicia īimica et infesta sunt. **S**ed quemadmodum virtutes rete te exire non possunt facilisq̄ earum tutela est. **I**ta incitium ad illas eundē arduum: quia hoc primum inbecille mentis atq̄ egre est formidare in experta. **I**taq̄ cogenda est mens vt incipiat. **D**einde non est opus acerba medicina. **P**rotinus enim delectat dum sanat alioꝝ remediorum post sanitatem voluptas est. philosophia pariter & salutaris & dulcis est. **V**ale.

Amenas regiones vitandas esse rationibus & exem

plis doc&

Li.

Quomodo quisque potest mi Lucilli tu istuc habes ethnā: & illic nobilissimū Sicilie montē quem quare dixerit Messala vnicū. siue valgius apud vtrūque enim legi nō reperio. cum plurima loca euomāt ignem. non tantū edita loca quasi crebrius euenit. s. quia ignis in altissimū effertur: sed etiam iacencia. Nos vtrumque possumus cōtenti sumus Bais quas postero die quam attigeram reliqui. locū ob hoc deuītādum cum habeat quasdam naturales dotes: quā sibi illum celebrādum luxuria desūpsit. Quid ergo vli loco indicendum est odium minime. Sed quēadmodum aliqua vestis sapienti ac probo viro magis cōuenit quam alia. Nec vllum colorem ille odit: sed aliquē putat parum aptum esse frugalitatem p̄fesso. Sic regio quoque est quam sapiens vir aut ad sapienciam tendens declinet tanquam alienam bonis moribus. Itaque de secessu cogitans nunquam canopum eliget: quāuis neminem canopus esse frugi vetet. Ne Baias quidem diuerſorum viciorum esse ceperunt. Illic sibi plurimū luxuria permittit. Illic tanquam aliqua licencia debeat loco magis soluitur. Non tantū corpori: sed etiam moribus salubrem locum eligere debemus. Quēadmodum inter tortores habitare nolim: sed sic nec int̄ popinas quidem videre ebrios per littora errantes: et comessationes nauigantium & simphoniarum cantibus p̄strepentes lacus: & alia que velut soluta legibus luxuria: non tantum peccat: sed publicat. quod necesse ē id agere debemus vt irritamenta viciorum quam longissime pfugiamus. Inducendus est animus. & a blādimentis voluptatum p̄cul abstrahendus. Vina hiberna soluerunt. & in domitum illū niuibꝫ atqꝫ albibus virum eneruauerunt fomēta campanie Armis vicit. vicis victus est. Nobis quoque militandū est. & quidem genere milicie quo nūquam quies nū-

quam ocium datur. debellande sūt in primis volupta-
tes. que vt vides seua quoq; a se ingenia rapuerūt. **S**i
quis sibi pposuerit quantum operis aggress⁹ sit. sciet
nihil delicate: nihil molliter esse faciendum. **Q**uid mi-
hi cum istis calentibus stagnis: quid cum sudatoriis ī
que siccus exeat vapor corpora ex hausurus excludit.
Omnis sudor per laborem exeat. **S**i faceremus quod
fecit **H**anibal vt interrupto cursu rerum omissoq; bello
fouendis corporibus operam daremus. **N**emo non in
tempestiuam desidiam victori quoq; nedum vincenti
periculosam merito reprobenderet. **M**inus nobis quā
illis punica signa sequētibus licet plus periculi restat
cedentibus operis eciam perseuerantibus. fortuna me
cum bella gerit: non sum impata factur⁹. **A**ugum nō
recipio imo quod maiore virtute faciendum est excu-
cio. **N**on est emolliendus animus. **S**i voluptati cessero
cedendum est dolori. cedendum labori: cedendum est
paupertati. **I**dem sibi ī me iuris esse volet & ambicio et
ira. **I**nter tot affectus distrahar imo discerpar. liber-
tas pposita est ad hoc premium laboratur. **Q**ue sit li-
bertas queris. **N**ulli rei seruire: nulli necessitati: nulli
casibus. **F**ortunam in equum deducere: quo die intel-
lexero illam plus posse nil poterit. **E**go illam ferā cū
in manu mors sit. **H**is cogitationibus intentum loca
seria sanctaq; eligere oportet. **E**ffeminat animos ame-
nitas nimia. nec dubie aliquid ad corrūpendum vigo-
rem potest regio quālibet viam iumenta paciuntur q̄
rum indurata in aspero vngula est. **I**n molli palustriq;
pascuo saginata cito substernitur. **E**t forcior miles ex
confragoso venit. **S**egnīs vrbānus & verna. **N**ullum
laborem recusant manus que ad arma ab aratro trans-
feruntur. **I**n primo deficit puluere ille vinctus & niti-
dus. **S**euērior loci disciplina firmat ingenium aptum
q; magnis conatibus reddit. **I**terū honestius **S**cipio q̄
Bais exulabat. **R**uina eius non est tam molliter collo-

canda. Illi ad quos p̄mos fortuna Romani populi publicas opes transtulit **G**aius mari⁹ & **C**neus pompeius & **C**esar extruxerunt quidem villas in regione **B**aiana: sed illas imposuerunt sūmis iugis moncium videbatur hoc magis militare ex edito speculari late longeq; subiecta. **A**spice quam posicionem elegerunt: quibus edificia excitauerunt locis & qualia scias non villas esse: sed castra habitaturum tu putas nūquam fuisse in vtica **C**atonem: vt post nauigātes adulteras dinumeraret. & tot genera cimbarum variis coloribus picta & fluctuātem toto lacu rosam: vt audiret canencium nocturna cōuiuia. nōne manere illa intra vallum maluisse quaz ibi vnam noctem anxius ipse duxisset. **Q**uid ni malit quisquis vir est somnum suum classico quam symphonia campi. **S**ed satis diu cum **B**aia litigauim⁹ nunquam satis cum viciis: que oro mi **L**ucilli persequere sine modo sine fine. **N**am ill⁹ quoq; nec finis est nec modus. proice quaecumq; cor tuum laniant: que si alit extrahi nequirent cor ipsum cum illis reuellendū erat voluptates precipue extirpa & in vilissimas habe latronum more quos philistas egipciū vocāt. **I**n hoc nos amplectuntur vt strāgulent. **V**ale.

De tribus hominum generibus ad philosophiā veniencium. & q̄s i hac vita sit eligend⁹ adiutō. **L**ii

Quid est hoc **L**ucilli quod nos alio tendentes alio trahit. & eo vnde recedere cupim⁹ impellit: quid colluctatur cum animo nostro. **N**ec permittit nobis quicquaz semel velle. fluctuam⁹ inter varia consilia: nihil libere volumus: nihil absolute: nihil semper. **S**tulticia inquis est cui nihil constat. nihil diu placet. **S**ed quomodo nos: aut quādo nos ab illa reuellemus. **N**emo per se satis valet vt emergat. oportet manū aliquis p̄origat: aliquis educat. quosdā ait **E**pīcurus ad veritatem sine vllius adiutorio exisse fecisse sibi fecisse sibi ipsis viam: quos maxime laudat.

Lm

quibus ipse impetus fuit qui seipsi protulerunt. Quos-
dam indigere ope aliena non ituros si nemo precesse-
rit: sed bene secuturos. **Ex** hiis metrodorum ait esse.
Egregium hoc quoque: sed secunde sortis ingeniū. Nos
ex illa prima nota non sumus: sed bene nobiscum agi-
si in secundam recipimur. **N**ec hunc quidem cōtemp-
seris hominem qui alieno beneficio esse saluus potest.
& hoc multum est velle seruari. preter hoc adhuc iue-
nies aliud genus hominum. **N**ec ipsum quidem fasti-
diendū eorum qui cogi ad rectum compelliq; possunt
quibus non duce tantū opus sit: sed adiutore & vt ita
dicam coactore. hic tercius color est. **S**i queris huius
exemplar hermacum ait **E**pīcurus talem fuisse. **I**taq;
alteri magis gratulat. **A**lterū magis suspicit: quāvis
enim ad eundem finem vterq; peruenerit. tamē maiō
est laus idem effecisse in difficiliore materia. puta enī
duo edificia excitata esse ambo disparia eque excelsa:
atq; magnifica. alterum puram aream accipit illic pro-
tinus opus creuit: alterum fundamēta lassabant ī mol-
lem & fluida; humum missa. multumq; laboris exbau-
stum est dum peruenitur ad solidum. **I**nuenio quicq;
alter fecit: alterius magis pars & difficilior latet. **Q**ue-
dam ingenia facilia & expedita: quedam manu quod
aiunt facienda sunt & in fundamentis suis occupanda
vel paranda. **I**taq; ego illam feliciorē dixerim qui ni-
hil ingeni secum habuerit. **H**unc quidem de se meli9
meruisse qui malignitatem nature vicit. & ad sapien-
ciam se non perduxit: sed extraxit. hoc durum ac labo-
riosum negocium nobis dictum scias. scilicet im9 per
obstancia. **I**taq; pūgnemus alicuorum inuocemus aux-
ilium. **Q**uem inquis inuocabo hunc aut illum. **T**u vō
etiam ad priores reuertere cui vacant adiuuare nos
possunt. non tantum qui sunt: sed qui fuerūt. **E**x his
autem qui sunt eligimus: non eos qui verba magna ce-
leritate precipitant & cōmunes locos voluunt. & in

priuato circulantur: sed eos qui vitam docent qui cū
dixerint quid faciendum sit probant faciendo. qui do
cent quid vitandum sit. nec vnquam quod in eo fugiē
dum dixerunt deprehenduntur. **E**um elige adiutorē
quem magis admireris cum videris quam cum audie
ris. **N**ec ideo te prohibuerim hos quoq; audire quibus
admittere populum ac differere consuetudo est: si mō
hoc proposito in turbam prodeunt: vt meliores fiant:
faciantq; meliores: si non ambitionis hoc causa exercēt
Quid enim turpius philosophia captante clamores. nū
quid eger laudat medicum secātem. fauete tacete &
prebete vos curacioni: eciam si exclamaueritis non ali
ter audiam quā si ad tactum vicioꝝ vestrorum inge
miscatis. **T**estari vultis: attendere vos moueriq; mag
nitudine rerum sane sane liceat vt quidem iudicetis:
& feratis de meliore suffragium. **Q**uid nī non permit
tam apud **P**ittagorāz discipulis quinq; annis tacēdū
erat. **N**unquid ergo existimas statim illis & loqui &
laudare licuisse. **Q**uanta autem clemēcia eius est: quē
clamoēs imperitorum hilarem ex auditorio dimittūt
Quid letaris q; ab hominibus his laudatus es: quos nō
potes ipse laudare. differebat populo **F**abianus: sed au
diebatur modeste. erūpebat interdum magn9 clamō
laudancium: sed quem rerum magnitudo euocauerat
non sonus inoffense ac molliter oracionis elapse. **I**nter
sit aliquid inter clamorem theatri & stolis. **E**st aliqua
& laudandi sciencia. omnia rerum omnium si bene
obseruant iudicia sunt. & argumentum morum ex mi
nimis quoq; licet capere. **I**mpudicum & incessus ostē
dit & manus mota: et vrū interdum responsum & re
latus ad caput digitus & flexus oculorum improbū
risus. insanum vultus habituq; demonstrat. **I**lle enim
per notas in apertū exeunt. **Q**ualis quisq; ut scias quē
admodum laudet aspexeris. **H**inc itaq; illinc philoso
pho manus auditor intentat: & super caput mirancū

turba consistit. Non laudatur ille nunc si intelligis: & conclamatur. Relinquentur iste voces artibus illis quod propositum habent populo placere. philosophia adoretur permittendum erit aliquando iuuenibus sequi impetum animi. Tunc autem cum hoc ex impetu faciet cum silentium imperare non poterunt. talis laudatio aliquid exhortationis affert ipsis audientibus: & animos audiencium stimulabant ut ad rem commoueant non ad verba composita alioquin nec eloquencia: sed non rerum cupiditatem facit: sed sui differam hoc in presencia. Desiderat enim propriam & longam executionem: quemadmodum populo differendum. Quid sibi arud populum permittendum sit. quid populo apud se. Dampnum quidem fecisse philosophiam non erit dubium postquam prostituta est: sed potest in penetralibus suis ostendi si modo non institorem: sed antistitem nacta est. Vale.

De nauigatione sua & suis in comodis & recommendatione philosophie & quod nostra vicia celamus & defendimus.

(Liii.)

Quid non potest mihi persuaderi cui persuasum est ut nauigarem. Solui quod debebam mari languido. Erat sine dubio celum graue sordidis nubibus que fere aut in aquam aut in ventum resoluuntur. Sed putavi tam pauca milia apparitione tua. ut puteolos surripi posse quauis dubio & impendens e celo. Itaque quo celerius euaderem protinus per altum ad nefida direxi precipitans omnes sinus. Cum iam eo processissem: ut mea nihil interesset. ut irem aut redirem. Primum equalitas illa que me corruperat periit. nondum erat tempestas: sed iam inclinatio maris ac subinde crebrior fuit fluctus. Cepi gubernatorem rogare ut me in aliquo littore exponeret aiebat ille aspera esse & importuosa. nec quidquam se equae in tempestate timere quam terram. Perus autem

vexabar quaz vt mihi periculum succurreret. **N**ausea enim me segnis: sed & sine exitu torquebar que bilez mouet nec effundit. Institi itaq; gubernatori: & illum vellet nollet coegi petere littus cuius vt vicinam attigimus nō expecto vt quicquam ex preceptis **V**irgilio fiat. **O**buertant pelago pronis aut anchora de prora iaciatur. memor artificii mei veteris frigidus cultor mitto me in mare quomodo sicorolutum decet gauspatus. **Q**ue putas me passum: dum per aspera eripior dum viam quero: dum facio. Intellexi nō īmerito nauis timeri terram. **I**ncredibilia sunt que tulerim cum me ferre non possum. **I**llud cito **V**lixem non fuisse tazarato mari natum vt vbicumq; naufragia faceret nauisator erat. & ego cūcūq; nauigare debeo. xx. āno. **P**eruenire debeam. **V**t primum stomachum quez scis non cum mari nauseam effugere collegi vt cōpus vncione recreauī hoc cepi mecum cogitare quāta nos viciorum nēstrorum sequeretur obliuio eciam corporaliū que subinde admonent sui nedum illorum q; eo magis latent quo maiora sunt. lenis aliquando mociūcula decipit: sed cum creuit & vera febris exarsit eciaū duro & pessimo: cōfessionem excipit: pedes dolent. articuli punctiunculas sentiunt adhuc dissimulamus & aut talium extorsisse dicimus nos: aut in exercitacione aliqua laborasse. dubio & incipiente morbo queritur non ē cui vbi vt calcaria cepit intendere & vtrosq; pedes dextros fecit necesse est podagraz fateri. **C**ōtra euenit in hiis morbis quibus afficiuntur animum quo quis perius se habet minus sentit. **N**on est q; mireris **L**ucilli carissime. **N**am qui leuiter dormit & species secundum quietem capit aliquando dormire se dormiens cogitat. **G**rauis sopor eciam somnia extinguit animumq; alcius mergit quam vti illo ītellectum sui est. **Q**uare vicia sua nemo confitetur: quia eciam nūc in illis est. **S**omniū narrare vigilantis est: & vicia sua

L.

confiteri sanitatis iudicium est. **E**xpergiscamur ergo
vt errores nostros arguere possimus. **S**ola autem nos
philosophia excitabit sola somnum excuciet grauem.
Illi te totum dedica dignus illa es. Illa digna te. Ite i
complexum alter alterius. omnibus aliis rebus te ne-
ga fortiter aperte. **N**on est quod precario philosophe-
ris. **S**i eger esses curam intermisisses rei familiaris &
forensia tibi negocia excidissent. nec quemquam tati
putares cui aduocatus in remissione descenderes. **T**o-
to animo id ageres: vt quam primū morbo liberareris
Quid ergo non & nunc idem facies. **O**mnia impedi-
menta dimitte & vaca bone menti. **N**emo ad illam p-
uenit occupatus. **E**xercet philosophia regnum suum
dat tempus non accipit. **N**on est res successiua: ordi-
aria est domina est. adest & iubet. **A**lexander cuida3 ci-
uitati partem agrorum & dimidium rerum omnium
promittenti. eo iquit proposito i **A**siam veni vt nō id
acciperem quod dedissetis: sed vt haberetis quod reli-
quisssem. **I**dem philosophia rebus omnibus. **N**on sum
hoc tempus acceptura quod vobis superfuerit: sed id
vos habebitis quod ipsa erogauero. **T**otam huc cōuer-
te mentem huic asside. hanc cole ingens interuallum
inter te & ceteros fiat omnes mōtales. euo tamen tu
antecedes. **N**on multo te dii antecedent. **Q**ueris quid
inte & illos interim futurū sit: diuicius erunt. **A**t me
hercule magni artificis est clausisse totum in exiguo
Tantum sapienti sua quantum deo omnis etas patet.
Est aliquid quo sapiens antecedit deum. **I**lle nature
beneficio non timet: suo sapiens. **E**cce res magna ha-
bere imbecillitatem hominis securitatem dei. **I**ncredi-
bilis philosophie vis est ad omnem fortuitam vim re-
cōdendam. **N**ullum telum in corpore eius sedet. muni-
ta est & solida: quedam defatigat & velut leuia tela
laxo sinu alludit. quedam discutit & in eum vsq; qui
miserat respicit. **V**ale.

De morbo suspirii vel anhelitus: & q̄ sapiens exit
de vita non eicitur Liiii.

Iongum mihi comitatum dederat mala vali-
tudo: sed repente me inuasit. Quo genere in-
quis prorsus merito interrogas: adeo nullum
mihi ignotum est: vni tamen morbo quasi assignatus
sum: quem quæ græco nomine appellem nescio. **S**atis
enim apte dici suspirium potest: brevis autem valde
& procelle similis est impetus. **I**ntra horam fere desi-
nit. **Q**uis enim diu expirat. omnia corporis: aut inco-
moda: aut pericula transierunt per me. nullum mihi
videtur molestius. **Q**uid ni aliud enim quicquid est er-
grotare est: hoc animam agere. **I**taq; medici hanc me-
ditationem mortis vocant. **F**acit enim aliquando spiri-
tus ille quod sepe conatus est. **H**ilarem me putas hoc
tibi scribere. quia effugi: sic hoc fine quasi bona vali-
tudine delector. tam ridicule facio quam ille qui quis
vicisse se putat cum vadimonium distulit. **E**go vëo et
in ipsa suffocatione non desii cogitationibus letis ac for-
tibus acquiescere. **Q**uid hoc inquam est: tam sepe mors
experitur me. faciat. **A**t ego illam diu expertus sum
Quando inquis antequam nascerer. **M**ors est non esse
id quod ante fuit: sed id quale sit iã scio. hoc erit post
me quod ante me fuit. **S**i quid in hac re tormenti est
necesse est & fuisse antequam prodiremus in lucem.
Atqui nullam sensimus tunc vexacionem. **R**ogo non
stultissimum dicas: si cui existimat lucerne prius es-
se cum extincta est quam antequam accenditur. **N**os
quoq; extinguimur & accendimur. medio illo tempo-
re aliquid patimur. vtrinq; vero alta securitas est. **I**n
hoc enim mi **L**ucilli nisi fallor: erramus q̄ mortem in-
dicamus sequi cum illa & precesserit & secutura sit.
quicquid ante nos fuit mors est. **Q**uid enī refert vtz
incipias an desinas cum vtriusq; rei hic sit effectus nō
esse. **H**uius et huiusmodi exhortacionibus tacitis. s. naz

verbis locus non aderat alloqui me desii. Deinde paulatim suspirium illud quod esse iam anhelitus ceperat intervalla maiora fecit & retardatū ac remansit. Nec adhuc quāvis desierit ex natura fluit spiritus. Sencō hesitationem quandam & eius moram. Quomodo vollet dūmodo non ex animo suspirem. hoc tibi de me recipe. Non trepidabo ad extrema. Iam preparatus sū: nihil cogito de die toto. Illum lauda & imitare quem non piget mori cum iuuet viuere. Que enim virtus ē cum eiciaris exire. tamen est & hic virtus. Eicior quidem: sed tanquam exeam. Et ideo nunquam eicitur sapiens. quia eici est inde expelli vnde inuitus recedas. Nihil inuitus facit sapiens: necessitatem effugit: quia vult quod coactura ē. Vale.

De villa vacie & eius dispositione & de ignauo vicio vitando & q̄ solus sapiens nulla re sollicitus scit sibi viuere.

L. Lv.

Egestatione cum maxime venio nō minus fatigatus quam si tantum ambulassem quantum sedi. labor est enim diu ferri. ac nescio an eo maior: quia contra naturam est que pedes dedit vt per nos ambulemus & oculos vt per nos videamus debilitatem nobis idixere delicie & quod diu voluimus posse desinimus. Mibi tamen necessarium concutere corpus: siue bilis insiderat faucibus discutere siue ipse ex aliqua causa spiritus densior erat extenuaret illum iactatio: quam profuisse mihi sensi. Ideo diu cius vebi perseueraui inuitante littore quod inter cumas & seruillii vacie villam curuatur. & hinc mari et illic lacu velud angustum iter includitur. Erat enim a recenti tempestate spissum. Fluctus autem illud vt scis frequens & excitatus exequat. longior tranquillitas soluit cum arenis que humore colligantur succus abcessit. Ex consuetudine tamen mea circumspicere cepi vbi aliquid inuenirem quod mihi posset bonum.

esse & direxi oculos in villam que aliqua ndo vacie fu-
it. In hac ille pretorius diues nulla alia re: quam ocio
notus consenuit. & ob hoc vnum felix habebatur. **N**ā
quociens aliquos amicos **A**sin **G**alli: quociens se iam
odium amor deinde interferat. eque enim ostendisse il-
lum quaz amasse periculosum fuit. **E**xclamabat homi-
nes. **O** vacia solus scis viuere. **A**t ille latere sciebat nō
viuere. **M**ultum autem interest vtrum vita tua ocio-
sa sit aut ignaua. **N**unquam aliter hanc villaz vacia vi-
uo preteribam: quam vt dicerem vacia hic situs est.
Sed adeo mi **L**ucilli philosophia sacrum quoddam est
& venerabile vt eciam si quid illi simile est mendacia
non placeat. **O**ciosum enim hominem seductum existi-
mat vulgus & securum & se contentum & sibi viuen-
tem: quorum nihil vlli contingere nisi sapienti potest.
Ille quidem nulla re sollicitus scit sibi viuere. **I**lle enim
quod est primum scit viuere. **N**ā qui res & ho mines
fugit quem cupiditatum suarum infelicitas religauit
qui alios feliciores videre non potuit qui velut timi-
dum atq; iners animal metu oblituit ille sibi non viuere
sed quod est turpissimum ventri: somno libidini non
continuo sibi viuere qui nemini adeo tam magna res ē
constancia: & in proposito suo perseuerancia: vt habe-
at auctoritatem. **I**nercia quoq; pertinax: de ipsa villa
nihil possum tibi certi scribere. frontem enim eius tā-
tum noui. & eius exposita que ostendit eciam transeū-
ribus de longe. **S**pelunce sunt due magni operis cuius
laxo atrio paries manufactus: quarum altera solem nō
recipit altera usq; in occidētem tenet. **P**rata bona me-
dius riuus & a mari ac ab acherusio lacu receptus mo-
do diuidit: alendis piscibus eciam si assiduo exbauria-
tur sufficiens: sed illi cum nāre patet: parcitur cum
tempestas piscantibus dedit ferias manus ad parata
porrigitur. hoc tamen est comodissimum ī villa q̄ **B**a-
ias trās parietem habet incommodis illarum caret vo-

luptatibus fruitur has laudes eius ipse noui nunc esse
 illas totius anni credo. Occurrit enim fauonio & illū
 adeo excipit: ut Bais neget. Non stulte videtur ele-
 gisse hunc locum vacia in quem otium suum pigrum
 iam & senile conferret. Sed non multum ad tranquil-
 litatem locus confert animus est qui sibi commendat
 omnia vidi ego in villa hilari & amena mellos. vidi in
 media solitudine occupatis similes. Quare non est quod
 existimes: ideo parum bene compositum esse te quod in
 Campania non es. huc usque cogitationes tuas mitte.
 Conuersari cum amicis absentibus licet. Et quidem qui
 ciens velis quam diu velis. magis hac voluptate que
 maxima est fruimur dum absū. presenciam enim nos
 delicatos facit: & quia aliquando vna loquimurambu-
 lamus cum sedimus cum deducti sumus. Nihil de his
 quos modo vidimus cogitamus: & ideo equo animo fer-
 re debemus absenciam: cuius nemo non multum etiam
 presentibus abest. Pone hoc primum noctes seperatas
 Deinde occupationes utriusque diuersas: deinde studia se-
 creta suburbanas profectioes utriusque diuersas videbis
 non multum esse quod nobis peregrinacio eripuit. ami-
 cus animo possidendus est. Hic autem nunquam abest
 quecumque vult quotidie videt. Itaque mecum stude me-
 cum cena: mecum ambula. In angusto viuerem si que-
 quam esset nostris cogitationibus clausum. Video te
 mi Lucilla cum maxime audio. adeo tecum sum ut du-
 bitem: an incipiam non epistolas: sed codicillos tibi scri-
 bere. Vale.

Notat tumultuosam balnearum luxuria: & quod om-
 nia vicia animi in aperto leuiores sunt

Lvi.

Peream: si est tam necessarium quam videtur
 silentium in studea se posito. Ecce varius cla-
 mor vndique me circumsonat supra ipsum bal-
 neum habito. propone nunc tibi omnia genera vocum.

que in odium possunt aures adducere: cum forciores
exercentur: & manus plumbo graues iactant. cū aut
laborant: aut laborantem imitantur: gemitus audio q̄
ciens recentem spiritum remiserunt & sibilos & acer
bissimas respiraciones. cum in aliquem inertem et p̄le
bea functione contentum incidi audio crepitum illise
manus humeris quo put plana prouenit: aut concaua
ita sonum mittat. Si vero **P**elicep⁹ superueit & nu
merare ceperit pilos actum est. **A**dice nunc sordalum
& furem deprebensum. **E**t illum cui vox sua ī balneo
placet. **A**dice nunc eos qui in piscinam cum īgenti im
pulse aque sono saliunt. **P**reter istos quorum si nihil
aliud recte voces sunt. alipidum cogita tenuē & stri
dulam vocem quo sit notabilior exprimētem. **N**ec vn
quam nitētem nisi dum velit alas: & alium pro se cla
mare cogit. iam liberari varias exclamaciones & bo
tularium & crustularium & omnes popinarum insti
tores mercem suam quadaꝫ & insignita modulacione
vendētes. **O** te inquis ferreum: aut surdum cui mēs
inter tot clamores tam varias tam dissonos cōstat. cū
Crisipum nostrum assidua salutacio perducit ad mor
tem. **A**t me hercule istum fremitum non magis curo
quam fluctum aut deiectum aque quāuis audiam cui
dam genti hanc vnā fuisse causam urbem suam trās
ferendi quia fragorem nili cadentis ferre non potuit
Magis mihi vox aduocare videtur quam trepit⁹. **I**lla
enim animum adducit: hic tantū aures implet ac ver
berat. In his que me sine aduocatione circūstrepunt es
se das transcurrentes pono: & fabrum Inquilinum &
Serrarium vicinum: aut hunc qui ad metam sudanteꝫ
Tabulas experitur & **T**ibias: nec cātat: sed exclamat
eciam molestior est mihi sonus qui intermittitur sub
inde quam qui continuatur. **S**ed iam me sic ad omnia
ista duraui vt audire vel pausarium possim voce acer
bissima remigibus modos dantem. **A**nimū enim cogo

sibi intentū esse. Nec aduocari ad extrema. omnia li-
 cet foris resonent dum intus nihil tumultus sit. dum
 inter se non rixetur cupiditas & timor. dum auaricia
 luxuriāq; non dissideāt. nec altera alteram vexet. **N**āq;
 quid prodest tocius regionis silentium si affectus fre-
 munt. **O**mnia noctis erant tacita compositaq; quiete
 falsum est. nulla placida quies est: nisi quam ratio com-
 posuit. **N**ox exhibet molestiam non tollit & sollicitu-
 dines mutat. **N**am dormiencium quoq; in somnia tam
 turbulenta sint quam dies. **I**lla trāquillitas vera ē in
 quam bona mens explicatur aspice illū cui somn9 laxē
 domus silencio queritur. cuius aures ne quis agitet so-
 nus omnis seruorum turba cōticuit & suspensus acce-
 dencium propius vestigium ponitur. **H**uc nēpe versat
 atq; illuc. **S**onum inter egritudines leuē captans que
 non audit audisse se queritur. **Q**uid ī causa putas esse
 animus illi obstrepit. hic placandus est: hui9 opescen-
 da ē sedicio. quē nō est q̄ existimes placidū: si iacet cō-
 pus. **I**nterdū quies īquieta ē. **E**t ideo ad rez act9 ex-
 citandi ac tractione bonazq; arcū occupādi sum9 quoci-
 ens nos male habet inercia sui impaciēs. **M**agni impe-
 ratores cum male parere milites vident aliquo labore
 cōpescūt & expeditionibus detinēt. **N**ūquā vacat la-
 sciire districtis. **N**ihilq; tā certum est quā ocii vicia
 negotio discuti. **S**epe videmur tedio rerum ciuiliū
 & infelicitis atq; ingrate stacionis penitēcia recessisse:
 cum in illa latebra in quam nos timor et lassitudo con-
 iecit: interdum retrudescit ambicio. **N**on enim scis-
 sa deficit: sed fatigata aut eciam obirata rebus parū
 sibi cedentibus. **I**dem de luxuria dico que videtur ali-
 quando cessisse. **D**einde frugalitatem professos solici-
 tat atq; in media persimonia voluptates nō damnatas
 ē relictas petit. et qdem eo vehemēcius q̄ occulcius.
Oīa enī vicia ī apto leuiora sūt. mōbi q̄ tūc ad sātatē
 īclināt cū ex abdito erūpunt ac vim suā proferūt. **E**t

auariciā itaq; & abiciōē et cetera mala mētis humane
tunc perniciosissima scias cum simulata sanitate subsi-
dunt. **O**ciosi videmur & non sumus. Nam si bona fi-
de sumus: si receptui cecinim⁹: si speciosa contēpsim⁹
vt paulo ante dicebam. **N**ulla res nos aduocab⁹. null⁹
hominum auiūq; contentus corrūpet. cogitationes bo-
nas solidasq; & iam certas. leue illud ingenium: nec se
ad huc reduxit introrsus quod ad vocem & accidēcia
erigitur habet aliquid sollicitudinis: & habet aliquid
concepti pauoris quod illū curiosū facit: vt ait **Virgi-**
lius nṛ. Et me quē dudū nō vlla iniecta mouebant tela
Necq; ex aduerso glomerati ex agmine Grai. **N**unc o-
nes terrent aure. sonus excitat omnis. **S**uspensum &
pariter comitiq; oneriq; timentem. prior ille sapiens
est quem non tela vibrancia non arietata iter arma ag-
minis densi. non vrbis impulse fragor territat. hic alit̃
imperitus est. rebus suis timet: & ad omnem crepitū
expauescens quē vna quelibet vox pro fremitu accep-
ta deiecit quem motus leuissimi examinant timidum
illum sarcine faciunt: quemcūq; ex istis felicibus ele-
geris multa trabentibus: multa portantibus videbi s
illum comiti oneriq; timentem. **T**unc ergo te scito es-
se compositum cum ad te nullus clamor pertinebit cū
te nulla vox tibi excuciet. **N**on si blandietur: nō si mi-
nabitur: non si inani sono varia circumstrepet. **Q**uid
ergo non aliquādo cōmodius est carere conuicio. fate-
or itaq; ego ex hoc loco migrabo experiri & exercere
me volui. **Q**uid necesse est diucius torqueri cum tam
facile remediū **V**lixes sociis: & aduersus sirenas inue-
nerit. **V**ale.

De ciuitate neapolitana & q; n̄ timō: s̄ horror cadit ī
sapientē & q; aīa hoīs cōpis agustus teneri nō potest

Cum a **R**ais deberē Neapolī **C. Lvi.**
repetē facile credidi tēpestatē esse: ne itez
naue expirer: s̄ tātū luti tota via fuit vt pos

sim videri nihilomi9 nauigasse totū athletaz fatū mi
bi illo die ppeciēdū fuit. **A**cheromate nos aphe exce
pit in cripta **N**eapolitana. nihil illo carcē lōgi9: nil il
lis facibus obscuri9 q̄ nob̄ prestāt nō vt p̄ tenebras vi
deam9: s̄ vt ip̄as. **C**etez eciā si loc9 haberet lucē pul
uis auferret. In apto q̄ res ḡuis et molesta. **Q**uid illic
vbi in se volutaē et cū sine vllo spiramento sit inclusus
in ip̄os a quibus recedit duo incomoda intra cōtraria
s̄ p̄tulim9: quia eadē via eodē die & luto & puluere
laborauim9. aliqd̄ tñ mibi illa obscuritas quod cogi
tarē dedit. **S**ensi quēdā ictū animi: et sine metu mu
tacionem q̄ insolite rei nouitas s̄ ac feditas fecerat
Nō de me nūc tecum loquor q̄ multū ab homine tolle
rabili nedū a p̄fecto absū s̄ d̄ illo ī quē ius fortūa p̄di
dit. hui9 q̄ feriet anim9 mutabit color. **Q**uedam enī
mi **L**ucilli nulla virt9 effugē potest. āmonet illā natu
ra mōtalitatis sue. Itaq̄ et vultū adducet ad tristiciaz
et horrescet ad subita & caligabit si vastā altitudinez
ī crepidine ei9 cōstitut9 despexerit. **N**ō ē hic timor: s̄
natural affectio ī expūgnabil̄ rōni. Itaq̄ fōtes quidā
& pacatissimi fundē suū sanguinē. alienū vidē n̄ possūt
qdā ad vulneris noui: qdā ad veteris et purissimi t̄cta
cionē īspectionēq̄ succedūt ac liquunt̄ aīo. **A**lii gladi
um facili9 īcipiūt q̄ vidēt. **S**ensi ergo vt dicebā quā
dā nō qdē p̄bacionē: s̄ mutacōz. **R**urs9 ad p̄mū cōspec
tū reddite lucis alacritas īcōgnita rediit & iuīsa. **I**llud
deinde mecū loq̄ cepi q̄ inepte qdā magis ac minus ti
merem9 cū omniū idē finis esset. **Q**uid enī intest vtz
sup̄ aliquē v̄l speculatoriū ruat vt aut mōs aut turris
nil īuenies. **E**rūt tñ q̄ hāc ruinam magis timeāt q̄uis
vtraq̄ mortifera eq̄ sit. adeo nō effect9: s̄ efficiēciā ti
mor spectat. **N**ūc me putas de stoicis dicē qui existi
mant animā hominis magno pondere extincti p̄mane
re non posse & statim spargi: quia non fuerit illi exi
tus liber. **E**go vero non facio. **Q**ui hoc dicunt videntē

mibi errare: quemadmodum flamma nō potest oppri-
mi. Nam circa id diffugit quo vrgetur: quemadmo-
dum aer verberare atq; ictu non leditur. nec scinditur
quidem: sed circa id cui cessit refunditur. Sic animus
qui ex tenuissimo constat deprehēdi non potest nec in-
tra corpus affligi: sed beneficio subtilitatis sue p ipsa
quibus premitur erumpit. Quomodo fulmini eciā cū
latissime percussit ac fulsit per exiguū foramē est re-
ditus sic animo qui adhuc tenuior est igne per omne
corpus fuga est. Itaq; de illo querendum est an possit ī
mortalis esse hoc quidem certū habē si superstes ē cō-
pori propter illud nullo genere mori posse. pp̃t quod
non perit: quoniam nulla immortalitas cum excep̃ciōe
est. Nec quicquā noxium eterno est. Vale.

De multiplici diuisione rerum vbi exemplo Platonis ostendit qualiter p̃monia ad senectutem ducat.

Quanta verborum nobis pau- **Lviii.**
pertas īmo egestas sit nūquam magis quam
hodierno die intellexi. Mille res exciderunt
cum fōte de Platone loqueremur: que nomina deside-
rarent nec haberent. quedam vero cum habuissent fa-
stidio n̄ro pdidissent. Quis aut̃ ferat ī egestate fasti-
diū: hūc quē greci Oestz vocāt pecora p agentē et to-
tis saltib; dissipātē Asilū n̄ri vocabāt s̄ Virgilio licet
credas. Hst lucū silari iuxta ilicib; virentē: p̃lib; al-
burnū volitās cui nomē asilo Romanū ē. Oestz gray
verte vocātes asper acerbe sonās q̃ tota exterrita sil-
uis diffugiūt armēta. puto ītelligi istud verbū intisse
Ne te longe differā: qdā simplicia ī vsu erāt sic cernē
ferro inter se dicebāt. Id ē Vir. hoc probabit tibi. Stu-
pet ip̃e lati9. Ingenteis gēi tos diuersis ptib; orbis in-
ter se coisse viros & cernē ferro quod nūc decernē di-
cim9. Simplicis illi9 verbū vsus amissus ē. Dicebāt an-
tiq; si iusso id ē si iussero. hic nolo mibi credas: s̄ fidē
Virgilio. Ceta q̃ iusso mecū manus īferat āma. Nō id

L

ago nūc hac diligēcia vti ostēdā quātū tēp⁹ apud gma-
ticā pdideri: s; ex hoc itelligas q̄tū apud Ennium &
actiū verboꝝ sit⁹ occupauerit cū apud hūc q̄ q̄ quoti-
die excutiūt aliq̄ nob̄ subducta sūt. Quid īquis sibi ista
vult p̄locucō v; p̄paracō q̄ spectat. nō celabo te cupio
si fieri potest p̄picis aurib; tuis quid scēciaꝝ dicē. Si
min⁹ dicaz et iratis. Ciceronē autorē h⁹ verbi habeo
puto locupletē. Si recēciore q̄ris Fabianū disertum et
eloquētē orōnis etiā ad nrm fastidiū nitide. Quid enī
fiet mi Lucilli: quō dice; vsia res necessaria nāz oti-
nēs fundamētū omniū. Rogo itaq; p̄mittas mihi hoc
verbo vti. nihilomī⁹ dabo opaz vt ius a te datū pcissi-
me exēceā. fortasse otēt⁹ ero mihi licē. Quid p̄derit
facilitas tua. cū ecce illud nullo mō latine exp̄mē pos-
sim. p̄pt qd̄ lingue nre ouiciū feci magis dānab̄ āgu-
stias Romanas si scieris vnā sillabā esse q̄ mutare non
possim. que hec sit q̄ris Aoen: duri tibi videor īgeniū
ī medio positā posse sic trāsferri: vt dicā quod ē. Sed
m̄ltum intēst video cogō verbū p̄ vocablō ponē. Sed
id si necesse ē ponā: qd̄ ē. Sex modis hoc a Platone di-
ci amīc⁹ nr̄ homo erudicissim⁹ hodierno die dicebat.
Omnes tibi exponā si añ īdicauero esse aliquod gen⁹
& speciē. Nūc enī p̄mum illud gen⁹ q̄rin⁹: ex q̄ cetē
spēs suspēse sūt a q̄ nascat̄ omnis diuisio q̄ vniuersa o-
pressa sūt. Inueniet̄ autē si ceperimus singula recollige-
re. Sic enī p̄ducemur. Ad p̄mum homo spēs ē vt Ari-
stotiles ait. Equ⁹ species ē: canis est species: ergo cō-
mune aliquid q̄rendum ē. His omib; vinculum quod
illa oplectat̄: & subhabeat hoc: quid ē animal. S; que
dā sūt que animā habēt nec sūt animalia. Placet enim
fatis et arbustis animā inesse. Itaq; & viuē illa et mori
dicim⁹. ergo animācia supiorē tenebunt locum: quia
& animalia ī hac forma sūt & sata. Quedā anima ca-
rēt: vt saxa. Itaq; aliquid erit animātibus antiquis. s.
corpus. hoc sic diuidam: vt dicam corpora omnia: aut

animalia esse: aut inanimalia. **E**ciam nunc est aliquid
superius quam corpus. Dicimus enim quedam corpo
ralia esse. quedā in corporalia. quid ergo erit ex quo
hec deducantur. **I**llud cui nomē modo parum propriū
imposuimus quod est. **S**ic enim in species secabitur vt
dicamus: quod est. aut corporale est. aut incorporale.
Hoc ergo genus est primum & antiquissimum. et vt
ita dicaz generale. **C**etera genera quidem sūt: sed spe
cialia. tancuam hono genus est. **H**abet enim in se na
tionum spēs. **G**recos: **R**omanos: **P**arthos colorz albos
nigros flauos habet singulos. **C**athonem **C**iceronem
Lucrecium. **I**taq; quia multa cōtinet ī gen9 cadit. ga
sub alio ē ī speciē. **I**llud gen9 quod est generale sup se
nihil habet. **I**niciū rerū est omnia sub illo sunt. **S**toi
ci volunt supponere huic eciam aliud genus de q̄ locu
tus sū merito primum poni docuero cum sit rez9 omni
um capax. **Q**uod est ī has spēs diuido: vt sint corpora
lia vl nō. **N**ihil terciū ē. **C**orp9 quō diuido: vt dicam
aut animācia sūt. aut īariata. **R**ursus aīancia quēad
modū diuido vt dicā oīdā animū hnt. qdā tātū animā
aut sic. qdam impetū hnt īcedūt trāseunt. qdam solo
affixa radicibus alunt & crescunt. **R**ursus animalia ī
quas species seco. aut mortalia sūt: aut immortalia. **P**ri
mum genus **S**toycis quibusdam videtur. **S**ed quare
videatur subiciam. **I**n rerum inquit natura quedaz
sūt. quedā non sūt. **E**t hec autem que non sunt rerum
natura complectitur que animo succurrunt tanquam
Centauri **G**igantes: & quid aliud falsa cogitatione
formatum habere aliquam imaginem cepit quamuis
non habeat substantiam. **N**unc ad id quod tibi promi
si reuertor quomodo qcumq; sūt ī sex modis **P**lato pā
ciať. **P**rimū illud qd ē nec visu nec tactu nec vllō sensu
cōprehendit. **C**ogitabile ē quod generalit ē. tanq; hō
general sub oculos n̄ veit: et spēal veit vt **C**i. et **C**a.
aīal n̄ videt: s; cogitat videt autē spēs ei9 equ9 et cāis

Secūdum ex hiis que sunt ponit **Plato** quod eminet
 & exuperat omnia. hoc ait per excellenciā esse vt poe
 ta cōmuniter dicitur. omnibus enī versus facientibus
 hoc nomen est. sed iam apud grecos in vnius notam
 cessit **Homerum** itelligas cum audieris poetā. Quid
 ergo hoc est deus. s. maior ac potentior cunctis. Ter
 cium genus est eorum que proprie sunt. innumerabi
 lia hec sunt. sed extra posita conspectum. Que sūt in
 terrogas. propria **Platonis** suppellex est. Ydeas vo
 cat ex quibus omnia quecunq; videmus fiunt. & ad
 quas cuncta formantur. Hec imortales. immutabiles
 inuiolabiles sūt. Quid sit ydea. i. quid **Platoni** esse vi
 deatur audi. Ydea est eorum que natura fiunt exem
 plar eternum. Adiciam diffinitioni interpretacionē
 quo tibi res apertior fiat. Volo ymaginem tuam face
 re. exemplar picture te habeo. ex quo capit aliquem
 habitum mens nostra quem operi suo imponat. Ita il
 la que docet & instruit facies a qua petitur imitacio
 ydea est. Talia ergo exemplaria infinita habet natu
 ra rerum. hominum. piscium. arborum ad que quod
 cunq; fieri ab illa exprimitur. Quartum locum habe
 bit ydos. Quid sit hoc ydos attendas oportet. & **Pla**
 toni imputes: non mihi hanc rerum difficultatē. Nul
 la est autem sine difficultate subtilitas. Paulo ante pi
 ctoris imagine vtebar. Ille cum reddere **Virgiliū** co
 loribus vellet ipsum intuebatur ydea erat **Virgili**. fa
 cies futuri operis exemplar. ex hac qđ artifex trahit
 & operi suo imposuit ydos est. Quid intersit queris.
 alterum exemplar est. alterum forma ab exemplara
 sumpta & operi imposita. Alteram artifex imitatur.
 alteram facit. Habet aliquam faciem statua: hoc est
 ydos habet. aliquam faciem exemplar ipsum quod in
 tuens opifex statuam figurauit hoc ydea est. Eciā
 nunc si aliam desideras distinctionem. ydos in opere
 est. ydea extra opus. nec tantum extra opus est: sed

ante opus. Quintum genus est eorum que cōmuniter
hic incipiunt ad nos pertinere. hec sunt omnia homi-
nes pecora res. Sextū gen⁹ eorū ē que quasi sūt tanq̃
inane tanquā tēpus quecūq; videm⁹ aut tāgim⁹. Pla-
to ī illis nō numerat que esse pprie putat. Fluūt enī
& assidua diminutione atq; adiectione sūt. Nemo no-
strum idē est in senectute qui fuit iuuenis. Nemo ē
mane qui fuit pridie. Corpora nostra rapiunt flumi-
num more. quicquid vides currit cū tēpore. Nihil ex
hiis que videm⁹ manet. Ego ipse dum loquor muta-
ri ista mutat⁹ sū. Hoc ē qđ ait Heraclit⁹ In idē flu-
men bis descēdim⁹ & non descēdim⁹. Manet enī idē
flumīis nomē. aqua transmissa ē: hoc in anime manife-
stius est q̃ in hoīe. Sed nos quoq; nō min⁹ velox cur-
sus pteruebit. et ideo admiror demenciā nostram q̃
tantope amam⁹ rē fugacissimam corp⁹. timem⁹ q̃ ne
quādo moriamur cū omne momentū mors prioris ha-
bitus sit. vis tu timere ne semel fiat qđ quotidie fit
De homine dixi fluida materia & caduca & omnib⁹
obnoxia causis. Mūd⁹ quoq; eterna res est & inuicta.
mutat⁹ nec idē manet. Quamuis enī omnia ī se habeat
que habuerit alit̃ habet q̃ habuit ordinē mutat. Quid
iquis ista stilitas mihi pderit. si me īterrogas. nihil
Sed quēadmodū ille celator oculos diu intētos ac fa-
tigatos remittit atq; auocat. & vt dici solet pascit. sic
nos animum aliquanto debem⁹ relaxare. & quibusdā
oblectamētis reficere. sed ipsa oblectamenta opa sint
ex hiis quoq; si obseruaueris inuenies qđ possit fieri
salutare. Hoc ego mi Lucilli soleo facere ecīā si pbia-
lōgissime auersa ē eruere aliqd & vtile facere. Quid
de istis q̃ mō tractam⁹ tractauim⁹ remotis a refor-
macione morū quomō meliorē me facē idee platonice
possunt. Quid ex istis trahā qđ cupiditates meas cō-
pumat. vel hocipsū q̃ oīa ista que sensibus seruiūt que
nos accēdunt & irritāt. negat Plato ex hiis esse que

vere sūt. igit̃ ista imaginaria sūt. & ad temp⁹ aliquā
 faciē ferūt. nihil hor⁹ stabile nec solidū est. & nos ta-
 mē cupimus tanquā semp futura: ac semp habituri i-
 becilli fluidiq; p̃ interualla cōstituim⁹. **M**ittam⁹ ani-
 mū ad illa q̃ eterna sūt. miremur in sublimē volitātes
 rez⁹ omniū formas deūq; int̃ illa versantē. & hoc pui-
 dentē quēadmodū que immortalia facere nō potuit.
 quia materia phibebat defendat a morte ac ratione
 viciū corporis vincat. **M**anēt enī cuncta nō quia eter-
 na sūt. sed quia defendunt̃ cura regētis imortalia tu-
 tore nō egerēt. **H**ec cōseruat artifex fragilitatē ma-
 terie vi sua vincēs. **C**ontēnam⁹ oīa que adeo p̃ciosa nō
 sūt vt an sint omnino dubiū sit. Illud simul cogitem⁹
 si mundū ipsū nō min⁹ mortalem q̃ nos sum⁹ puiden-
 tia piculis eximit. **P**osse tamē aliquaten⁹ nostra quo-
 q; puidēcia lōgiore progare. huic corpusculo moram
 si voluptates quibus pars maior periit potuerim⁹ re-
 gere & cohercere. **P**lato ipse ad senectutē se diligen-
 cia ptulit. **E**rat quidē corp⁹ validū ac forte sortitus
 & illi nomen latitudo pectoris fecerat. sed nauigacio-
 nes ac pericula multū detraxerūt virib⁹. p̃simonia ta-
 men & eoz⁹ que auuiditatē euocant modus & diligens
 sui tutela pduxit illū ad senectutē multis phibētib⁹
 causis. nā hoc scis puto platoni diligēcie sue beneficio
 cōtigisse q̃ natali suo decessit & annū vnū atq; octo-
 gesimū impleuit sine vlla deductione. Ideo magi qui
 forte **A**thenis erant imolauerūt defuncto amplioris
 fuisse sortis q̃ humane rati: quia cōsumasset p̃fectissi-
 mū numerū quē nouē nonies octoginta multiplicatū
 cōponunt. **N**on dubito quin parat⁹ esset paucos dies
 ex ista summa et sacrificium remittere. **P**otest fruga-
 galitas producere senectutem quam vt non puto con-
 cupiscendam. ita ne recusandum quidem iocundum
 est secum esse q̃ diutissime cum quis se dignum quo
 fruereetur efficit. Itaq; de isto feremus sententiam an

oporteat fastidire senectutis extrema. & finem non
operiri: sed manu facere. Prope est a timente qui de
fectum segnis expectat: sicut ille ultra modum dedi-
tus vino est qui amphoram exsiccat et fecem quoque
exorbet. De hoc tamen queremus: pars summa vite
est: utrum ea fex vite hec sit: an liquidissimum ac pu-
rissimum quiddam si modo mens sine iniuria est & i-
tegrus sensus animam iuuant nec defectum & premor-
tuum corpus est. Plurimum enim refert vitam ali-
quis extendat an mortem. at si inutile ministeris est
corpus quin ne oporteat educere animum laboratē
& fortasse paulo anteq̃ debet faciendum est ne cum
fieri debeat facere non possis. & cum maius periculū
sit male viuendi q̃ cito moriendi. Stultus est qui exi-
gua temporis mercede magne rei aleam non redimit.
Paucos longissima senectus ad mortem sine iniuria
pertulit. Multis iners vita sine vsu iacuit sui. Quan-
to deinde crudelius iudicas aliquid ex vita pdidisse
quamuis finienda. Noli me inuitus audire tanquam
ad te iam pertineat ista sententia. Sed quid dicā esti-
ma. non relinquam senectutem: me totum mihi reser-
uabit. Totum autem ab illa parte meliore. at si cepe-
rit concutere mentē: si partes eius conuellere. si mihi
non vitam reliquerit. sed animam profligam ex edifi-
cio putri ac ruenti. Morbum morte non fugiam dum
taxat sanabilem nec officientem animo. non afferam
mihi manus propter dolorem. sic mori vinci est. Hūc
tamen si sciero perpetuo mihi esse paciendum: exhibeo
non propter ipsum. sed quia impedimento mihi futu-
rus est ad omne propter quod viuatur. Imbecillus est
& ignauus qui pro dolore moritur. Stultus qui dolo-
ris causa viuut. Sed in longum exeo. Est preterea ma-
teria que ducere diem merito possit. Et quomodo fi-
nem vite i ponere poterit qui epistole nō potest. Vale
ergo qđ libentius q̃ mortis moras lectur⁹ es. Vale.

Quod verba philosophi nec accurata debent esse: nec arida & de tribus generibus in phia pficiendum. **S**ix

Sinus tibi accuratas a me epistolas mitti queris. quis enim accurate loquit nisi qui vult putride loqui: qualis sermo meus esset si vna federemus aut ambulare⁹ illaboratus aut facilis. tales esse epistolas meas volo que nihil habet accersitū nec fictum. **S**i fieri posset quid sciam: ostendere q̄ loqui malle: etiam si disputarem: nec supploderē pedem nec manum iactarem nec attollerem vocem: sed ista oratoribus reliquissē contentus sensus meos ad te ptulisse quos nec exornasse nec abieciissē: hoc vnū plane tibi approbare vellem: omnia me illa sentire que dicerem nec tantum sentire sed amare: aliter homines amicam: aliter liberos osculant tamen in hoc quoq̄ amplexu tam sancto & moderato satis apparet affectus. non me hercule ieiuna esse & arida volo que de rebus tam magnis dicent. **N**eq̄ enim philosophia ingenio renunciat: multū tamen impendi verbis non oportet: hec sit ppositi nostri summa: quod sentimus loquamur quod loquimur sciamus. **C**oncordet sermo cū vita. Ille promissum suum impleuit qui & cum videas illū & cum audias idem est: videbimus qualis sit: quantū sit: vnus sit: non delectet verba nostra sed prosint. **S**i tamen contingere eloquēcia non soli cito potest: si aut parata est aut paruo constat assit & res pulcerrimas prosequatur. **S**it talis eloquencia vt res potius quam se ostendat: alie artes ad ingenium tote pertinent: hic animum negocium agitur. **N**on querit eger medicum eloquentem sed sanantem: sed si ita competit vt idem ille qui sanare potest compte de his que facienda sūt differat boni consulet: non tamen erit quare graculet sibi q̄ moderit in medicum etiam disertum hoc enim tale est quale si paritus gubernator etiam formosus ē. **Q**uid aures meas scabis. **Q**uid oblectas aliud agitur.

vrendus secādu abstinend⁹ sū. **A**d hec: ad habit⁹ es
curare debes morbum veterem grauem publicū. Tan
tum negocii habes quātum in pestilēcia medicus cir
ca verba occupatus es. Iam dudū gaude si sufficis rebo
quandoq; multa disces: quandoq; didiceris: affiges ti
bi vt didiceris: affiges tibi ita vt excidere non possint
quando illa experieris. **N**on enim vt cetera memorie
tradidisse satis est. In opere temptanda sunt. **N**on est
beatus qui scit illa sed facit. **Q**uid ergo infra illū nul
li gradus sunt: statim ad sapienciam preceps est. **N**on
existimo. **N**am qui proficit in numero quidā stultoꝝ
est: magno tamen interuallo ab illis deducitur. Inter
ipsos quoq; pficiētes sunt magna discrimina. In tres
classes vt quibusdam placet diuidunt: primi sunt qui
sapienciam nondum habent sed iam in vicinia eius cō
stituerunt: tamen eciam quod prope est ex ora est. **Q**ui
sunt inquiris qui ōnes iam affectus ac vicia posuerūt
que erunt complectenda didicerunt. **S**ed illis adhuc ī
experta fiducia est. bonū suum nondum in vsu habēt
Iam tamen in illa que fugerunt: decidere non possunt
Iam ibi sunt vbi non est retro lapsas: sed hoc illis de se
non dum liquet quod in quadā ep̃. scripsisse memini:
scire se nesciunt. Iam contigit illis bono suo frui: non
dum confidere. **Q**uidam hoc proficiencium genus de
quo locutus sum ita complectuntur vt illos dicant iā
effugisse morbos: animi affectus nōdum & aduc in lu
brico stare: quia nemo sit extra periculum malicie: nisi
qui totam eam excussit. **N**emo autem illam excussit:
nisi qui pro illa sapienciam assumpsit. **Q**uid inter mor
bos animi interlit & affectus sepe iam dixi. **N**unc q̃q;
te admonebo. **M**orbi sunt inueterata vicia & dura vt
auaracia vt ambitio nimia: actu hec animum impleue
runt: & perpetua eius mala esse ceperunt vt breuiter
finiam: morbus est iudicium in primo: pertinax tanq̃
valde expetenda sint que leuiter expetenda sūt: vel si

maius ita finiamus: nimis imminere leuiter petendis
 vel ex toto non petendis aut in magno precio habere
 in aliquo habenda vel in nullo: affectus sūt motus ani-
 mi improbabilis subiti & concitati qui frequentes ne-
 glecti fecere morbum: sicut distillatio vna: nec adhuc
 in morē adducta tussim facit: assidua & vetus pcisim
 Itaq; qui plurimū profecere extra morbos sūt: affect⁹
 adhuc sentiunt profectui proximi. **S**ecundum genus
 est corū qui & maxima animi mala & affectus depo-
 fuerunt: sed ita vt non sit illis securitatis sue certa pos-
 sessio: possunt enim in eadem relabi. **T**erciū illud ge-
 nus extra multa & magna vicia est: sed non extra om-
 nia: effugit auariciam sed iram adhuc sentit. iam non
 solitatur libidine: & eciam nunc ambicionem iam non
 concupiscit sed adhuc timet: & in ipso metu ad quedā
 satis firmus est quibusdam cedit: mortem cōtempnit
 dolorem reformidat. **D**e hoc loco aliquid cogitemus:
 bene nobiscum agetur si in hunc admittimus numerū
 magna felicitate nature: magna; & assidua intēciōe
 studii secundus occupatur gradus sed nec hic quidem
 contempnendus est color tercius. **C**ogita quantū cir-
 ca te videas malorum: aspice quam nullum sit nephas
 sine exemplo quantū cotidie nequicia proficiat quan-
 tum publice priuatimq; peccetur. Intelliges satis nos
 consequi si inter pessimos nō sumus. **E**go vero inquis
 spero me posse amplioris ordinis fieri: optauerim hoc
 nobis magis quam promiserim preoccupati sumus ad
 virtutem contendimus inter vicia districti: pudet di-
 cere: honesta colimus quantum vacat: aquam grande
 premium expectat si occupationes nostras & mala te-
 nacissima abrupimus. **N**on cupiditas nos: non timor
 pellet: in agitati terroribus incorrupti voluptatibus:
 nec mortem horrebimus: nec deos sciemus mortē ma-
 lum nō esse: tam imbecillum est quod nocet quam cui
 nocetur: optima & noxa carēcia expectant nos: ex hac

aliquādo fece i illud euadimus sublime & excelsū: trā
quillitas animi est expulsis erroribz absoluta libertas
Queris que sit ista: non homines timere: non deos: nec
turpia velle nec nimia in se ipsum habere maximā po
testatem. Inestimabile bonum est suum fieri. vale.

De vero & inani gaudio

Lx.

P Agnam ex epistola tua percepi voluptatem:
n per mitte enī mibi vti verbis publicis: nec illa
ad significacionē stoycam reuoca: viciū esse
voluptatem credimus. Sit sane: ponere tamen illam
solemus ad demonstrandam animi bilarem affectionē.
Scio inquam & voluptatem si ad nostram aluū verba
dirigimus in famē esse nisi sapiēti non cōtingere. Est
enim animi elacio suis bonis viritusq; confidentis: vul
go tamē sic loquimur vt dicamus magnum gaudium
nos ex illius consulatu aut ex nupciis aut ex partu vx
oris percepisse: que adeo non sūt gaudia vt sepe incia
future tristicie sint. Gaudeo autē iunctum est non de
snere: nec in contraria verti. Itaq; cum dicat Virgili⁹
noster. Et mala mentis gaudia: diserte quidem dicit:
nullum enim ma'ū gaudium est: voluptatibus hoc no
men imposuit & quod voluit expressit significauit. n
homines malo suo letos: tamē ego in merito dixeram
cepisse me magnam ex episto'a tua voluptatē. Quāuis
enim ex nomine ista causa imperit⁹ homo gaudeat: tñ
affectū eius imponentē & in diuēsa statim inclinatur
voluptatem voco: voco opinionem falsi boni motam
immoderatam & immodicā. Sed ad ppositum reuer
tar: audi cū me in ep. tua delectauerit habes verba
in potestate: non effert te oratio: nec longius q̄ descen
dasti trahit. Multi sunt qui ad id qđ non proposuerāt
scribere alicuius verbi placentis decore vocent: quod
tibi non euenit pressa sunt omnia & rei aptata: loque
ris quantum vis & plus significas quam loqueris: hoc
maioris rei indicium est apparet animū quoq; nil ha

bere superuacui nil timidi. Inuenio nunc translationes
verborum ut non temerarias ita non indecoras. Itaque
periculum sui fecerint. Inuenio imagines quibus si quis
vos uti vetat & poetis illas solis iudicat esse concessas
neminem mihi videtur ex antiquis legisse apud quos
nondum captabatur plausibilis oratio illi qui simplici
ter & demonstrande rei causa eloquebatur parabolis
referti sunt quas estimo necessarias non ex eadem cau
sa qua poetis sed ut imbecillitatis nostre ad minicula
sint: & ut dicentem & audientem in re presentem adducant
Quomodo sapientem oporteat impericulo huius vite
semper esse virtutibus communitum

Sextium esse cum maxime lego virum acrem
grecis verbis romanis moribus philosophantem
mouit me imago ab illo posita ire quadrato ag
mine exercitum ubi hostis ab omni parte suspectus est
pugne paratum. Idem inquit sapiens facere debet: om
nes virtutes suas undique expandat ut ubicunque infesti
aliquid orietur illic parata praesidia sint & ad nutum
regentis sine tumultu respondeant: quod in exercitiis
his quos imperatores ordinant fieri videmus ut impe
rium ducis simul omnes copiae sentiant: sic dispositae ut
signum ab uno datum peditem simul equitemque percur
rit: hoc aliquanto magis necessarium esse nobis. Sextius
ait Illi enim sepe hostem timere sine causa: tutissimum
que illis iter quod suspectissimum fuit. Nil stulticia pa
catum habet. Tam superne illi metus est quam infra
Vtrumque trepidat latere. Sequuntur pericula & occurrunt
ad omnia pauet imperata est: & ipsis terretur aux
iliis. Sapiens autem ad omnem cursum munitus inter
ritus: non si paupertas: non si luctus: non si ignomina.
Non si dolor impetum faciat pedem referet. Interit
& contra illa ibit & inter illa. Nos multa alligant multa
debilitant: diu in istis viciis in quibus iacimus elui
difficile ab istis. Non enim inquinati sumus sed infecti:

nec ab alia imagine ad aliam trāſſeamus. hoc queram
quod mecū ſepe conſidero. **Q**uid iſta nos ſtulticia tam
pertinaciter teneat. primo. quia non fortiter illam re
pellimus nec toto ad ſalutē impetu nitimur. **D**einde
quia illa que a ſapientibus viris reperta ſunt non ſatis
credimus nec apertis pectoribus haurimus: leuiterq;
tam magne rei inſiſtimus. **Q**uemadmodum autem po
teſt aliquis quantū ſatis ſit aduerſus vicia diſcere qui
quantum a viciis vacat diſcit. **N**emo noſtrum in altū
deſcendit: ſumma tantū decerpiſimus: & exiguū tem
poris impendiſſe philoſophie ſatis habundeq; occupa
tis fuit. **I**llud precipue impedit q̄ cito nobis placem⁹
ſi inuenimus qui nos bonos viros dicat qui prudentes
qui ſanctos ignoſcimus. **N**on ſumus modica laudacōe
contenti: quicquid in nos adulacio ſine pudore congeſ
ſit tanquam debitum perpendimus: optimos nos eſſe
ſapientiſſimos affirmantibus aſſentimus cum ſciam⁹
illos multa mentiſſe: adeo quoq; indulgemus nobis vt
laudari velimus in id cui contraria tamen maxime fa
ciamus. **M**itiſſimum ille ſe in iſtis ſuppliciis audit. **I**n
rapinis liberaliſſimum. **I**n ebrietatibus ac libidinibus
temporatiſſimum. **S**equitur itaq; vt deos imitari ve
limus quia nos optimos eſſe credimus: **A**lexander cū
iam in india vagaretur & gētes ne finitiuus quidem
ſatis notas bello vaſtaret in obſidione cuiuſdam vrbis
dum circuit muros & imbecilliſſima membra querit ſa
gitta diuictus perſedere & incepta agere perſeuerā
uit. **D**einde cum represso ſanguine ſicci vulneris dolor
creſceret: & crus fixum equo paulatim obtropuiſſet
coactus abſistere: omnes inquit narrāt me louis eſſe fi
lium: ſed vulnus hoc hominē eſſe me clamat. **I**dem fa
ciamus: pro ſua quemq; porcione adulacio infatuat di
camus: vos quidem me dicatis prudentem eſſe. **E**go
autem quam multa inuſita concupiſcam nocitura op
tem: ne hoc quidē intelligo quod animalibus ſacietas

mōstrat: quis cibo debeat esse quis potiōi modus quā
 tum cupiam adhuc nescio. Iam docebo quemadmodū
 intelligas te non esse sapientē. **S**apiens ille est qui ple-
 nus gaudeo hilaris & placidus incōcussus cum dis ex
 pari viuit. **N**unc ipse te cōsule: si nunquam mestus es
 nulla spes animum tuum futuri expectacione sollicitat
 si per dies noctesq; paret equalis animi tenor erecti &
 placentis sibi est: peruenisti ad humanam boni summā
Sed si appetis voluptates & vndiq; & omnes scito tā-
 tum tibi ex sapiēcia: quantū ex gaudio deesse: ad hoc
 cupis peruenire sed erras qui inter diuicias illuc ven-
 turum esse te speras. **I**nter honores idem gaudium in-
 ter solitudines queris. **I**sta que sic petis tanquam da-
 tura leticiam ac voluptatē cause dolorū sunt. **O**mnes
 inquā illi tendunt ad gaudium sed vnde stabile mag-
 numq; consequantur ignorant. **I**lle ex conuiuio & lux-
 uria. **I**lle ex ambitione & circumfusa clientum turba.
Ille ex amica: alius ex studiorum liberalium vana ostē-
 tacione & nihil senātibus litteris: omnes istos oblecta-
 menta fallacia & breuia decipiunt: sicut ebrietas que
 vnius hore hilarem insaniam longi temporis tedio pē-
 sat sicut plausus & acclamacōis secūde fauor qui mag-
 na solitudine & partus ē & ex piandus: hoc ergo co-
 gita habent esse sapiencie effectum gaudii qualitatem
Talis est sapientis animus qualis mundus super lunā
 semper illi serenum est: habes ergo quare velis sapiēs
 esse: quia nunquam sine gaudio est. **G**audium hoc non
 nascitur nisi ex virtutū consciēcia: non potest gaudere
 nisi fortis nisi iustus nisi temperās. **Q**uid ergo inquis
 stulti ac mali non gaudent. **N**on magis quam predam
 nacti leones. **C**um fatigauerunt se vnio & libidinibus
Cum illos nox inter vicia defecit. **C**um voluptates an-
 gusto corpori vltra quā capiebat ingeste superare ce-
 perunt tunc exclamant miseri virgilianū versum illū
Namq; vt supremam falsa iter gaudia noctē egerim?

Nosci omnem luxuriosi noctem inter falsa gaudia. Et quidem noctem tanquam supremam agunt. Id enim gaudium quod deos deorūq; emulos sequitur non interruptitur non desinit: desineret si sumptum esset aliunde. Sed quia non est alieni muneris. Ne quidem arbitrii alieni est. Quod non dedit fortuna non eripit.

Qua parentibus filius superfluitas ambiciosa optatur

De continencia

CXII.

Quod error litigo irascor & nūc optas quod tibi optavit nutrix tua aut pedagogus aut mater.

Nondum intelligis quātum mali optauerint

O quam inimica nobis sunt vota nostrorum: eo quidē inimiciora quo cessere felicius. Iam non ad miror si omnia nos a prima puericia mala sequuntur inter execrationes parentum creuimus: exaudiūt di quoq; nostram pro nobis vocem gratuitam quousq; possemus a liquid deos quasi ita nondum ipsi alere nos possimus.

Quā diu ciracionibus vel facionibus implebimus magnarum vrbium campos: quam diu nobis populus inberet: quam diu vnius mense frumētum multa nauigia & quidem non ex vno mari subuehant. Taurus paucissimorum iugerum. s. agro impletur: vna silua elephantis pluribus sufficit: homo & terra pascitur & mari.

Quid ergo tam insatiabilem nobis natura aluū dedit cū tā modica cōpa dedit vt vastissimorū edacissimorūq; animalū auiditatē vicerem? Minime Quātulū ē. n. qd nature datur: paruo illa dimittit.

Nō fames nobis ventris nostri magno cōstat: sed ābicio hos itaq; vt ait

Salustius ventri obedientes animalium loco numeremus nō hominum: quosdam vero ne animalium quidē sed mortuorū: viuit is qui se vtitur. Qui vero latitāt & torpent sic in domo sūt quomodo in condicio: horū licet in limine ipso nomen marmori inscribas mortem suam antecesserunt. Vale.

Quomodo sapiēs semper debet habere animū paratū

h. 6. m.

ad mortem.

C. lxii.

Definamus quod volumus velle. Ego certe id ago senex eadem velle que puer volui. In hoc vnum eunt dies in hoc noctes: hoc opus meum est: hec cogitatio: imponere veteribus malis finem. Id ago ut mihi instar totius vite sit dies. Nec me bercule tanquam ultimum rapio: sed sic illum aspicio tamquam esse etiam ultimus possit: hoc animo tibi hanc epistolam scribo tanquam maxime me scribentem mors euocatura sit: paratus exire sum & ideo fruor vita: quia quam diu futurum hoc sit non minus pendo: ante senectutem curavi ut bene viverem in senectute ut bene moriar, bene autem mori est libenter mori. Da opera ne quid unquam inuitus facias quidquid necesse futurum est repugnanti non volenti necessitas est. Involente necessitas non est. Ita dico qui imperia libens excipit partem acerbissimam seruitutis effugit facere quod nolit. Non qui iussus aliquid facit miser est: sed qui inuitus facit. Itaque sic animum componamus ut quicquid res exiger id velimus: & in primis finem nostri sine tristitia cogitemus: ante ad mortem quam ad vitam preparandi sumus. Satis instructa vita est: sed nos instrumeto eius avidi sumus: deest nobis aliquid videtur & semper videbitur ut satis vixerimus nec anni nec dies faciunt sed animus. Vixi lucilli carissime quantum satis erat: mortem plenius expecto. Vale.

De simulata & affectata occupacione & quod breuissima ad diuicias per diuiciarum contemptum via est C. lxiii.

Menciuntur qui sibi obstare ad studia moralia turbam negotiorum videri volunt. Simulant occupaciones & augent & ipsi se occupant: vaco: mi lucilli vaco & ubicumque sum meum sum. Rebus. n. non me trado sed commodo: nec cōsector perdendi temporis causas: & quocumque constiti loco ibi cogitaciones meas tracto & aliquid in animo salutare conuerso. Cum me amicis

dedi nō tam mihi abduco nec cum illis moror quibus
me tempus aliquod congregauit aut causa ex officio
nata ciuili sed cum optimo quoque sum: ad illos in quo-
cunque loco in quocunque seculo fuerint animum meum
mitto. Demetrium virorum optimum mecum circū
fero & relictis cōciliatis cum illo semundo loquor illū
admiror: quidni admiret vidi ni ei deesse. Contemp-
nere omnia aliquis potest: omnia habere nemo potest
Breuissima ad diuicias per cōtemptum diuiciarū via
est. Demetrius autē noster sic viuit non tanquam cō-
tempserit omnia sed tanquam aliis habenda permise-
rit. Vale.

Consolacio de amico defuncto.

Lxiiii

Oleste vero decessisse flaccum amicum tuum
plus tamen equo dolere te nolo. Illud vt non
doleas vix audebo exigere: & esse melius scio. Sed cui
ista firmitas animi continget nisi iam multum supra
fortunam elato. Illum quoque ista res vellicabit: sed tan-
tum vellicabit. Nobis autem ignosci potest prolapsis
ad lacrimas si nō nimie decurrerint si ipsi illas repres-
simus. Nec seci sint oculi amisso amico: nec fluāt lacri-
mandum est non plorādum: duram tibi legem videor
ponere: cum poetarum grecorū maximus ius flendi
dederit in vnum dumtaxat diem cum dixerit eciam.
Niobem de cibo cogitasse. Queris vnde sint lamenta-
ciones vnde immodici fletus: per lacrimas argumēta
desiderii querimus & dolorem non sequimur sed ostē-
dimus. Nemo tristis sibi est. O infelicem stulticiam
Est aliqua & doloris ambicio. Quid ergo inquis obli-
uiscar amici: breuem illi apud te memoriam pmittis
si cum dolore mensura est iam istam frōtem ad risum
quelibet fortuita res trāfferet. Non differo in longius
tempus quo desiderium omne mulcetur quo eciam a-
cerissimi luctus residunt. Cum primū te obseruare de-
sieris imago ista tristicie discedet. Nunc ipse custodis

dolorem tuū: sed custodienti quoq; elabatur eoq; cici?
 quo est acrior desinit. **I**maginamus ut iocūda fiat nobis
 amissorum recordacio. **N**emo libenter ad id redit qđ
 non sine tormento cogitaturus est. **S**ic illud fieri ne-
 cesse est ut cum aliquo nobis morfu amissorum quos a-
 mauimus nomē occurrit. **S**ed hic quoq; morsus habet
 suam voluptatem. **N**am ut dicere solebat attalus nos-
 ter. **S**ic amicorum defunctorum memoria iocūda est
 quomodo in vino nimis veteri ipsa nos amaritudo de-
 lectat: quomodo poma quedam sunt suauiter aspera:
 cum non interuenit spacium omne quod angebat exti-
 guit & pura ad nos voluptas venit. **S**i illi credimus a-
 micos incolumes cogitare melle ac placenta frui est:
 eorū qui fuerunt retractacio non sine acerbitate qua-
 dam iuuat. **Q**uis autem negauerit hec acria quoq; &
 habencia austeritatis aliqd stomachum excitare. **E**go
 non id sentio: mihi autem amicorum defunctorum co-
 gitacio dulcis ac blanda est: habui enim illos tāquam
 amissurus: amisi tanquam habeam. **F**ac ergo mi lucilli
 quod tuam equitatē decet. **D**esine beneficiū fortune
 male interpretari: abstulit: sed dedit. **I**deo amicis aui-
 de fruamur: quia quamdiu cōtingere hoc possit incer-
 tum est. **C**ogitemus quam sepe illos reliquerimus in
 aliquam peregrinationem longinquam exituri: quam
 sepe eodem morātes loco non viderimus intelligem?
 plus nos temporis perdidisse in viuis: feras autē hos
 qui cum negligentissime amicos habeant miserrime lu-
 gent: nec amant quemq; nisi perdiderint. **I**deoq; tunc
 effusius merent quia verentur ne dubium sit an ama-
 uerint. **S**era iudicia affectus sui querunt. **S**i alios ha-
 bemus amicos male de his & meremur & estimamus
 quia parum valent in vnius elati solacium. **S**i non ha-
 bemus: maiorem ipsi nobis iniuriam fecimus quam a
 fortuna accepimus. **I**lla vnum abstulit nos quenquam
 non fecimus. **D**einde ne vnum quidem nimis amauit

qui pl9 vnū amare nō potuit. Si qs dispoliatus amissa
vnica tunica complorare se malit quam circumspicere
quomodo frigus effugiat: & aliquid inueniat quo te-
gat scapulas nonne tibi videatur stultissimus: quem a-
mabas extulisti: quere quem ames. **S**acius est amicū
reperire quam flere. **S**cio paratū iam hoc esse quod
adiecturus sum: non tamē ideo pretermittam quia ab
hominibus dictum est: finem dolendi etiam qui consi-
lio non fecerat tempore inuenit. **T**urpissimum autem
est in homine prudente remedium meroris quam las-
tudo merendi: malo relinquo dolorem quam ab illo
relinquaris: & quam primum id facere desiste quod si
etiam voles diu facere non poteris: annum feminis ad-
lugendum cōstituere maiores vt non tamdiu lugerēt
sed ne diuci9: viris nullum legitimū tempus est quia
nullum honestum. **Q**uam tamen mihi ex illis mulier-
culis dabis vix retractis a rogo: vix a cadauere reuul-
sis cui lacrimae in totū mensem durauerint. **N**ulla res
cicuius in odium venit quam dolor quia recens consola-
cionē inuenit & aliquos ad se adducit inueterat9 vero
deridetur nec immerito: aut enim simulatus aut stul-
tus est: hec tibi scribo is qui amicū serenū carissimū
mihi tam imodice fleui vt quod minime velim inter
exempla sim eorū quos dolor vincit hodie tamē factū
meum damno: & intelligo maximā mihi causam sic lu-
gendi fuisse quod nūquam cogitauerā mori eum aut
me posse: hoc vnum mihi occurrebat minorem esse &
multo minorem tāquam ordinē facta seruarent. **I**taq;
assidue cogitemus tam de nostra quam omnium quos
diligimus mortalitate. **T**ūc ego dicere debui: minor
est sereuus meus: quid ad rem pertinet: post me mori
debet: sed ante me potest: quia non feci. **I**mperatū me
subito fortuna percussit: nunc cogito omnia & morta-
lia esse & incerta lege mortalia: hodie fieri potest quic-
quid vnquam potest. **C**ogitem9 ergo lucilli carissime

cito nos eo prouētuos quo illum peruenisse meremur

Et fortasse si modo sapienciū vera fama est. Recipit

nos locus aliquis: quē putamur peisse premissus ē. vale

De efficacia sermonis boni viri & de augenda doctrina priorum & eorum veneracione. ¶ lxxv.

HVisti heri nobiscum. Potest queri si heri tantum. Ideo adieci nobiscum: mecum enim semper es: interuenerāt quidam amici ppter q̄s maior fumus fieret: nō hic qui erūpere ex lautorū tulinis & ferre vigiles solet. sed hic modicus qui hospites venisse significaret: varius nobis sermo fuit vt in cōuiuio nullam rem vsq; ad exitū adducens sed aliūde alio ttansiliens lectus ē deinde liber quinti Sextii patris magni: si quid mihi credas viri. Et licet negent Stoici: quantus in illo di boni vigor est: quantum animi hoc non omnibus p̄his inuenies. Quorundā scripta clarum habent tantum nomē: cetera ex anguia sunt. Instituunt disputant cauillantur. Non faciunt animū quia non habent. Cum legeris Sextium dices: viuit: viget liber est: supra hominem est dimittit me plenū ingentis fiducie. In quacumq; posicione mentis sim cū lego hūc fateor tibi libz ōnes casus puocare: libet exclamare. Quid cessas fortuna cōgredere: paratum vides illius animum induo qui querit vbi se expiatur: vbi virtutem suam ostendat. Spumantemq; diu pectora inter inercia votis: optat aprum aut fuluum descendere monte leonem libet aliquid habere quod vincam cuius paciēcia exercear. Nam hoc quoq; egregiū Sextius habet quod ostēdet tibi beate vite magnitudinē & desperationem eius non faciet. Scies illam esse in excelsō: sed volenti penetrabilem: hoc quidem virtus ē ipsa prestabit vt illam admireris & tamen speres: mihi certe temporis multum auferre solet contemplacio ipsa sapiencie. Non aliter illam intueor obstupefact9 quam ipsum interim mūdum quem sepe tanquā spec

tator nouus video: veneror itaq; inuenta sapientie in-
uentoresq; ad ire tanquam multorum hereditatem iu-
uat. **M**ibi ista acquisita mihi laborata sūt. **S**ed agam?
bonum patremfamilie faciamus ampliora que accepi-
mus: maior ista hereditas a me ad posteros transeat.
Multum adhuc restat operis multumq; restabit: nec
vili nato post nulle secula precludet occasio aliquid ad
huc adiciendi: sed etiam si omnia a veteribus inuenta
sunt: hoc semper nouum erit: vsus & inuentorum ab a-
liis sciencia & dispositio puta relictā nobis medicamē-
ta quibus sanarentur oculi. **N**on opus est mihi alia que-
rere sed hec tamen modis & temporibus aptanda sūt
hoc asperitas oculorum conleuatur: hoc palpebrarum
crassitudo tenuatur: & hoc vis subita & humor auer-
titur: hoc acuetur visus. **T**eras ista opem & eligas tē-
pus: adhibeas singulis modum: animi remedia inuēta
sunt ab antiquis: quo modo autem admoneantur aut
quando nostri operis est querere: multum egerūt qui
ante nos fuerunt sed non per egerunt. **S**uscipiendi ta-
men sūt: & ritu deorū colendi. **Q**uid ni ego magnorū
virorum & imagines habeā incitamenta animi & na-
tales celebrem. **Q**uid in illos honoris causa semper ap-
pellē. **Q**uā veneraciōe p̄ceptorib; meis debeo eadē il-
l' p̄ceptorib; generis humani a quib; tanti boni incia
fluxerūt. **S**i cōsulē video aut p̄ceptorē ōnia quib; honor
haberi solet faciā equo desiliā: caput ad aperiam: semi-
ta cedam. **Q**uid ergo marcum **C**athonem **M**uciumq;
sapientem **I**elium & **S**ocratem cum **P**latone & **Z**enone
cleanteq; in animum meum sine dignaciōe summa re-
cipiam. **E**go illis veneror & tantis nominibus semper
assurgo. **V**ale.

De numero causarū mūdi secūdū varias sentēcias: &
q; human? anim? nō hec s; diuina p̄spectare deb; **Lxvi**
Anterum diem diuisi cum mala valitudine:
ante meridianū illa sibi vēdicauit post tēpus

meridianum mihi cessit. Itaq; lectione primum temp
 tui animum. Deinde cum hanc recepisset plus illi im
 perare ausus sum immo pmittere: aliquid scripsi: &
 quidem intencius quam soleo: dum cum materia diffi
 cili contendere & vinci nolo donec interuenerunt amici
 qui mihi vim afferrent: & tanquam egru inteperante
 cohercerent. In locum stili sermo successit: ex quo ea
 partem ad te perferam que in lite est: te arbitrum ad
 duximus: plus negotii habes qua existimas. Triplex
 causa est dicunt vt stoici nostri: duo esse in rerum na
 tura ex quibus omnia fiant: causam & materiam: ma
 teria iacet iners res ad omnia parata e: cessatura si ne
 mo moueat. Causa autem idest ratio materiam format
 & quocumq; vult versat: ex illa varia opera producit.
 Esse debz ergo vnde aliquid fiat. Deingue a quo fiat
 hoc causa est illud materia. Omnis ars imitacio e na
 ture itaq; quod de vniuerso dicebam ad hec trasser q
 ab homine facienda sunt. Statua & materiam habuit
 que pateretur artificium: & artificem qui materie
 daret faciem: ergo in statua materia es fuit: causa
 opifex. Eadem condicio rerum omnium est ex eo con
 stat quod fit. Stoicis placet vnam causam esse id qd
 facit. Causam aristotiles putat tribus modis dici:
 prima inqt causa est ipsa materia sine qua nihil potest
 effici. Secunda opifex. Tercia est forma que cuiq; opi
 imponitur taquam statue. Nam hanc aristotiles idos
 vocat: quarta quoq; inquit his accedit propositum
 totius operis. Quid sit hoc aperiam. Es prima statue
 causa est. Nunquam enim facta esset nisi fuisset id ex
 quo funderetur: duceretur ve. Secunda causa artifex
 est. Non potuisset enim es illud in habitum statue fi
 gurari nisi accessissent perite manus. Tercia causa est
 forma neq; enim statua ista doriforos aut didumenos
 vocaret nisi hec illi esset impressa facies. Quarta cau
 sa est faciendi propositum. Nam nisi hoc fuisset facta

non esset quod est propositum quod inuitauit artificem
quod ille secuturus fecit: vel pecunia est hoc si vendi-
turus fabricauit: vel gloria si laborauit in nomen: vel
religio si domum templo parauit. Ergo & hec causa est
propter quam fit: an non putas inter causas facti operis
numerandum quo remoto factum non esset. His quin-
tam plato adicit exemplar quam ipse ideam vocat hoc
est .n. id ad quod respiciens artifex id quod desinabat ef-
ficere. Nihil autem ad rem pertinet utrum foris habeat exem-
plar ad quod referat oculos: an intus quod ibi ipse co-
cepit & composuit: hec exemplaria rerum omnium de-
intra se habet numerosque vniuersorumque agenda sunt
& modos mente complexus est plenus his figuris est
quas plato ideas appellat immortales innumerabiles
immutabiles infatigabiles. Itaque homines quidem pe-
reunt. Ipsa autem humanitas ad quam homo effingitur
permanet: & hominibus laborantibus intereuntibus:
illa nil patitur. Quinque ergo cause sunt ut plato dicit.
Id ex quo. Id a quo. Id in quo. Id ad quod. Id propter
quod. Nouissime id quod ex his est tanquam in statua
quia de hac loqui cepimus. Id ex quo es est. Id a quo
artifex est. Id in quo forma est que aptatur illi. Id ad
quod exemplar est quod imitatur his qui facit id propter
quod faciendi propositum est. Id quod ex istis est ipsa
statua hec omnia mundus quoque ut ait Plato habet: fa-
ciens hic deus est ex quo fit hec materia est: forma hec
est habitus & ordo mundi quem videmus. Exemplar
scilicet ad quod deus hanc magnitudinem operis pul-
cerrimi fecit propositum propter quod fecit. Queris quid
sit propositum deo. Bonitas est. Ita certe Plato ait: que
deo faciendi mundum causa fuit: bonus est bona fecit:
bono nulla cuiusquam boni inuidia est: fecit itaque quam
optimum potuit: fer ergo iudex sententiam: & pronun-
cia quis tibi verissimum videatur dicere. Nunquis
verissimum dicat. Id enim tam supra nos est quam ipsa

veritas hec que ab aristotile & platone ponitur turba
 causarū : aut nimium multa : aut nimium pauca com-
 prehendit . Nam si quocumq; remoto quid effici non
 potest id causam iudicant esse faciendi pauca dixerūt
 ponant inter causas tempus : nil sine tempore potest fi-
 eri : ponant locum : si non fuerit vbi fiat aliquid ne fiet
 qdē ponāt motū : nil sine hoc nec fit nec perit nulla sine
 motu ars nulla imitacio est . Sed nunc primam & ge-
 neralem causam querimus hec simplex esse debet . Nā
 & materia simplex ē . Querimus quid sit causa . Ratio
 faciens idest deus Ita enī que nunc retulisti nunc sūt
 multe & singule cause sed ex vna pendēt ex ea que fa-
 ciet formam dicis causam esse : hanc imponit artifex o-
 peri : pars cause est non causa . Exemplar quoq; non est
 causa sed instrumentū cause necessariū . Sic necessariū
 est exemplar artificis quomodo scalprum : quomodo li-
 ma sine his procedere ars non potest : non partes tamē
 habere artis : aut cause sūt : ppositum inquit artificis
 propter quod ad faciēdum aliquid accedit causa ē vt
 sit causa non est efficiēs causa sed superueniēs hee aut
 innumerabiles sunt : nos de causa querim⁹ generali id
 est de deo . Illud vero non pro solita ipsis subtilitate
 dixerūt totum mundum & consummatum opus cau-
 sam esse : multum enim interest inter opus & causam
 operis aut fer sententiam aut quod facilius in eiusmodi
 rebus ē nega tibi liquere & nos reuerti iube . Quid
 te inquis delectat tēpus inter ista conterere : que tibi
 nullum affectum eripiunt nullam cupiditatē abigunt
 Ego quidem priora illa ago ac tracto quibus pacatur
 animus : & me prius scrutor . Deinde hunc mundum .
 Ne nunc quidem tempus vt existimas perdo Ista enī
 omnia si non concidantur nec in hanc subtilitatem in-
 utilem distrabantur attollunt & leuant animum qui
 graui sarcina pressus explicari cupit & reuerti ad illa
 quorum fuit . Nam corpus hoc animi pondus ac pena

est: premere illo vrgetur & in vinculis est nisi accessit
philosophia & illum respirare rerū nature spectaculo
iussit & a terrenis diuisit ad diuina hec libertas ei⁹ ē
hec euagacio: & subducit interi se custodie in qua te-
netur & celo reficitur: quemadmodum artifices & a-
licuius rei subtilioris īspectores qui intēcione oculos
Defatigant si malignum & non preclarum lumen ha-
bent in publicum prodeunt & in aliqua regione ad po-
puli ocium dedicata oculos libera luce delectant. **S**ic
animus in hoc tristi & obscuro domicilio clusus quo-
ciens potest apertum petit & in rerum nature contē-
placione requiescit. **S**apiens affectatorq; sapiencie ad-
heret quidem in corpore suo sed optima sui parte abē
& cogitationes suas ad sublimia intendit velut sacra-
mento rogatus: hoc quod viuit stipendium putat: &
ita formatus est vt illi nec amor vite nec odiū sit: pa-
titurq; mortalia quamuis sciat ampliora superesse. **I**n-
terdices mihi inspectionē rerum nature ac toto ab-
ductum redigis in partem. **E**go non queram que sint
inicia vniuersorum: quis rerum formator: quis omnia
in vno merfa: & materia inerti conuoluta discreuerit.
Nam querā quis sit artifex huius mundi: qua ratione
tanta magnitudo in legem & ordinem venerit: quis
sparsa collegerit: confusa distinxerit in vna deformati-
tate latentibus faciem diuiserit. **V**nde lux tanta fun-
datur: ignis sit an aliquid igne lucidius. **E**go ista non
queram: ego nesciā vnde descenderint: semel hec mihi
videnda sint: an sepe nascendum: quo hinc iturus sim:
que sedes expectant animam solutam legibus seruitu-
tis humane: vetas me celo iuteresse idest iubes me vi-
uere capite demisso. **M**aior sum & ad maiora genit⁹
quam vt mancipium sim mei corporis quod equidem
non aliter inspicio quā vinculum libertati mee circū-
datum: hoc itaq; oppono fortune in quo resistat nec p-
illud ad me vllum trāsire vulnus sino. **Q**uicquid in me

potest iniuriam pati: hoc est in hoc obnoxio domicilio
 animus liber habitat: nunquā me caro ista compellet
 ad metum nunquā ad indignam bono simulationem
 nunquā in honorem huius corpusculi menciatur. Cum visum
 fuerit distrahā cum illo societatem: & nunc cum be
 remus non erimus equis partibus socii: animus ad se
 omne ius ducet. Contemptus corporis sui certe liber
 tas est: ut ad propositum reuertar huic libertati mul
 tum conferet illa de qua modo loquebamur inspectio.
 Nempe vniuersa ex materia & ex deo constant. Deus
 ista temperat que circumfusar ectorem sequuntur &
 ducem: potencius autem est ac preciosius quod facit
 quod est deus quam materia paciēs dei: quem in hoc
 mundo locum deus obtinet: hunc in homine animus:
 quod est illic materia. Id in nobis corpus est. Seruiant
 ergo deteriora melioribus: fortes simus aduersus for
 tuita non cōtremiscamus iniurias non vulnera: nō vin
 cula non egestatem. Mors quidem aut finis est: aut
 transitus nec desinere timeo. Idem enim quod non ce
 pisse nec transire quia nusquā tam anguste ero. Vale.
 Notat eos qui tres gradus bonorū faciunt dicens tan
 tum vnum bonum absolutum esse. s. virtutem incapa
 ce augmēti vel decemēti ex qua bona sūt paria. **Lxvii**

Quarannū cōdiscipulum meum vidi post mul
 tos annos: non puto expectas ut adiciam senē
 sed me hercule viridem animo ac vigentem
 & cum corpusculo suo colluctantem. Inique enim se
 natura gessit & talem animū male collocauit: aut for
 tasse voluit hoc ipsum nobis ostēdere posse ingenium
 fortissimum ac beatissimum sub qualibet cute latere:
 vicit tamen omnia impedimenta & ad cetera cōtemp
 nenda a contemptu sui corporis venit. Errare mihi
 visus est qui dixit. Gracior est pulcro veniens e cor
 pore virtus: nullo enim honestamento eget. Ipsa mag
 nū sui decus est: corpus suū consecrat. Certe **Clarantū**

¶ 175. De fignis vniuersi ad

tota se ostendat. Ceterum multe eius species sunt p
 vite varietate & pro actionibus explicantur: nec mi
 nor sit aut maior ipsa decrefcere enim summum bonū
 non potest nec virtuti ire retro licet sed in alias atq; a
 lias qualitates conuertitur ad rerum quas actura est
 habitum figurata: quicquid in similitudine sui addu
 cit & tingit actiones amicitias interdū domos totas
 quas intrauit disposuit: que cū decorat quicquid trac
 tauit amabile cōspicium mirabile fecit. Itaq; vis eius
 & magnitudo vltra non potest surgere: quādo marmē
 tum maximo non est: nihil inuenies rectius recto: non
 magis verius vero quam tempato temperaci⁹ omnis
 in modo est virtus: modus certa mensura est. Constan
 cia non habet quo procedat non magis quam fiducia
 aut veritas aut fides. Quid accedere perfecto potest
 Nihil aut perfectū non erit cui accessit: ergo ne vir
 tuti quidem quicquam adici potest: honestum quoq;
 nullam accessionem recipit honestum est. n. ppter illa
 que rettuli. Quid porro decorum & iustum & legiti
 mum non eiisdē esse forme putas certis terminis com
 prebentem. Crescere posse imperfecte rei signum est
 bonum omne in easdem cadit leges iuncta est priuata
 & publica vtilitas: tam me hercule quam iseperabile
 est laudandum petendumq;. Ergo virtutes inter se pa
 res sūt & opera virtutum: omnes homines quibus ille
 contingere Satorū vero animalium virtutes cum mō
 tales sint fragiles quoq; caducesq; sunt & incerte: exi
 liunt residentq; & ideo non eodem precio estimantur
 vna vero inducitur humanis virtutibus regula: vna. n
 est ratio recta simplexq;. Nihil est diuino diuinius ce
 lesti celestius: mortalia minuuntur cadunt deterunt
 crescunt exhauriuntur: implentur. Itaq; illis in tam in
 certa sorte inequalitas est. Diuinorum vna natura est
 Ratio autem nihil aliud est quam in corpus humanū
 pars diuini spiritus mersa: si ratio diuina est: nullum

autem bonum sine ratione est bonum omne diuinum ē
Nullum porro inter diuina discrimen est: ergo nec in-
ter bona: paria itaq; sūt & gaudiū & fortis atq; absti-
nata tormentorum per pēssio. **I**n vtraq; enim eadem ē
animi magnitudo in altera remissa & laxa **I**n altera
pugnax & Intenta. **Q**uid tu non putas parem esse vir-
tutem eius qui fortiter hostiū menia expugnat & ei⁹
qui obsidionem patientissime sustinet. **E**t magnus sci-
pio qui numanciam clūdit & cōprimit cogitq; inuic-
tas manus in exiciū ipsas sui verti: magnus ille obse-
sorū animus: qui scit non esse clausum cui mors apta
est & in complexu libertatis expirat. **E**que reliqua
quoque inter se paria sunt tranquillitas simplicitas.
libertas constancia equanimitas tolerancia: omnibus
enim istis vna virtus sub est que animum rectum
& indeclinabile prestat **Q**uid ergo interest inter gau-
dium & dolorem inflexibilemq; pacienciā. **N**ihil quan-
tum ad ipsas virtutes: plurimum inter illa in quibus
virtus vtraq; ostēditur. In altero namq; naturalis ani-
mi remissio ac laxitas. In altero contra naturam dolor
Itaq; media sunt hec que plurimū interualli recipiūt
virtus in vtraq; par est: virtutem materia non mutat
nec peiorem facit dura & difficilis nec meliorem hila-
ris & leta. **N**ecesse est ergo equalia sint bona integra
q; quia nec hic potest se melius in hoc gaudio gerere:
nec ille melius in illis cruciatibus: duo autem quibus
nihil fieri melius potest paria sunt. **N**am si que extra
virtutem posita sunt aut minuere illam aut agere pos-
sunt desunt vnum bonū esse quo honestum est. **S**i hoc
concesseris omne honestum perit. **Q**uare. dicam. quia
nihil honestum est quod ab inuito quod a coacto fit:
omne honestum voluntarium est: admisce illi pigritiā
querelam tergiuersaciōemq; metum: quod habet in se op-
timum perdidit: sibi placere. **N**on potest honestū esse
quod non est liberū. **N**am quod timet seruit: honestū

omne securum est: tranquillum est. Si recusat aliquid si complorat si malum iudicat perturbationem recipit & in magna discordia volutatur: huic enim species recti vocat illinc suspicio mali retrahit itaque qui honeste aliquid facturum est quicquid opponitur id etiam si incommodum putat malum non putat velut libens faciat. **O**mne honestum iniustum incoactumque est sincerum & nullo malo mixtum. **S**cio quid mihi hoc loco respondere poteris: hoc nobis persuadere conaris nihil interest verum aliquis in gaudio sit aut in eculeo iaceat & tortorem suum lasset: poteram respondere quod epicurus ait **S**apientem si in phalaridis tauro peruratur exclamaturum: dulce est & ad me nil pertinet: quid miraris. **S**i ego paria bona duo: alterius in gaudio positi in convivio iacentis: alterius inter tormenta fortissime stantis cum quod incredibilius est dicat **E**piscurus dulces esse dolores: hoc respondeo plurimum interesse inter gaudium & dolorem. **S**i queratur electio: alteram partem alterum vitabo. Illud secundum naturam est hoc contra. **Q**uam diu sic estimantur magno inter se distendent spacio. **C**um ad virtutem ventum est: utraque pars est & que per letitiam procedit: & que per tristitia: nullum habent momentum vexatio & dolor & quicquid aliud incommodi est: virtute enim obruitur. **Q**uemadmodum minuta lumina claritas solis obscurat: sic dolores molestias iniurias virtus magnitudine sua elidit atque opprimit & quocumque affulgit: ibi quicquid sine illa appareret extinguitur: nec magis ullam portionem habent incommoda cum in virtutem inciderunt quam in mari nimbus hoc scias ita esse ad omne pulcrum vir bonus sine ulla cunctatione percurrat stet illic licet carnifex: stet tortor atque ignis: perseverabit nec quid passurus sed quid facturum sit aspiciet & se honeste rei tanquam bono viro credet: utilem illam sibi iudicabit: tutam prosperam eundem locum habebit apud illum honesta res sed tristis

atq; aspera quē vir bonus pauper aut exul ac pallidus
agendum pone ex alia parte virum bonū diuiciis ha-
bundantem ex altera nihil habentem sed in se omnia :
vterq; eque bonus vir erit eciā si fortuna dispari vte-
Idem vt dixi in rebus iudicium est quod in hominib;
Eque laudabilis est virtus in corpore valido ac libero
posita quam in morbo vincto. **E**rga tuam quoq; vir-
tutem non magis laudabis si corpus illesum tibi & in-
tegrum hec fortuna prestiterit quam si ex aliqua par-
te mutilatum: alioquin hoc erit & seruorū habitu do-
minū estimare. **O**mnia enim ista in que dominum ca-
sus exercet seruilis sunt: pecunia & corpus & honores
imbecilla fluida mortalia possessiones incerte Illa rur-
sus libera & inuicta opera virtutis que nō ideo magis
appetenda sunt si benignius a fortuna tractantur: nec
minus si aliqua iniquitate rerum premunt: quod ami-
cicia in hominibus est hoc in rebus appeticio est: non
puto magis amares virum bonum locupletem quam
pauperem: nec robustum & lacertosum quam gracile
& languidi corporis. **E**rgo ne rem quidem magis ap-
petes aut amabis hilarem aut pacatam quā distractā
& operosam at si hoc ē magis diliges ex duobus eque
bonis viris nitidum & vinctum quam puluerulentum
& horrentē. **D**einde huc vsq; peruenies vt magis dili-
gas integrum omnibus membris & illesum quam de-
bilem aut luscum paulatim fastidium tuum illo vsque
procedet vt ex duobus eque iustis ac prudentibus co-
matum & **C**rispolum malis quā recaluāstrū: vbi par ē
in vtroq; virtus non comparat alienum. **O**mnia enim
alia non partes sed accessiones sunt. **N**unquid tam ini-
quam censuram inter suos agit vt filium facium quā
egrum magis diligat procerum ve & excelsum quam
breuem aut modicū: fetus suos non distinguunt fere
& se in alimentū pariter omni sternunt: aues ex equo
parciūtur cibos: vlixes ad ithace sue saxa sic properat

quēadmodum agamenon ad micenarū nobiles muros
Nemo enim patriā quia magna est amat: sed quia sua
 quorsus hec pertinent vt scias virtutem omnia opera
 velit fetus suos iisdem oculis intueri eque indulgere
 omnibus. **E**t quidem impensius laborantibus: quoniā
 quidem eciam parentum amor magis in ea quorū mi-
 seretur inclinatur: virtus quoq; opera sua que videt af-
 fici & premi non magis amat sed parentum bonorum
 more magis complectitur ac fouet: quare non est vllū
 bonum altero maius: quia non est quicquā apto apcius
 quia plano nihil est planius. **N**on potes dicere hoc ma-
 gis par est alicui quā illud ergo nec honesto honestius
 quicq; est. **Q** si par omniū virtutum natura ē. **T**ria
 genera bonorum in equo sunt. **I**ta dico in equo est mo-
 derate gaudere & moderate dolere: leticia illa nō vin-
 cit hanc animi firmitatem sub tortore gemitus deuor-
 rantem. **I**lla bona optabilia: hec mirabilia sunt: vtraq;
 nihilominus paria quia quicquid incommodi est vela-
 mento maioris boni tegitur. **Q**uisquis hec imparia iu-
 dicat ab ipsis virtutibus auertit oculos & exteriora
 circumspicit: bona vera idem pendent idem patent.
Illa falsa multum habent vani. **I**taq; speciosa & magna
 econtra visentibus cum ad pōdus reuocata sunt fallūt
Ita est mi lucilli quicquid vera ratio commēdat solidū
 & eternum est firmat animum: attollitq; semper futu-
 rum in excelso. **I**lla que temere laudantur & vulgi sen-
 tencia bona sūt inflant manibus letos. **R**ursus ea que
 timentur tanquam mala iniciunt formidinem menti-
 bus: illas non aliter quam animalia species periculi a-
 gitant vtraq; res ergo sine causa animi & diffundit &
 mordet: nec illa res gaudio nec hec metu digna ē. **S**o-
 la ratio immutabilis & iudicii tenax est. **N**on enī ser-
 uit sed imperat sensibus. **R**atio rationi par est: sicut
 rectum recto: ergo & virtus non aliud quam recta ra-
 cio: ōnes virtutes rationes sunt: si recte sunt & pares

sūt: q̄lis racō ē: tales & actiōs sūt er^o ōnes pares sūt.
Nam cū similes racōis sūt: similes & int̄se sūt pares aut
actiones inter se esse dico quia recte sunt & honeste.
Cetera magna habebunt discrimina variante materia
que modo laciore est: modo angustior: modo illustrior:
modo ignobilis: modo ad multos pertinens: modo ad
paucos. In omnibus tamen istis quod optimū est par
est: honeste sunt: tamquam viri boni omnes pares sūt
quia boni sunt: sed habent differentias etatis: alius se
nior: alius iunior: habent corporis: alius formosus: ali⁹
de formis est: habent fortune Ille dūtes hic pauper ē
Ille graciosus potens vrbibus notus & populis. Igno
tus hic plerisq̄ & obscurus. **S**ed per illud quod boni
sunt pares sunt: de bonis ac malis sensus non iudicat
quid vtile sit quid in vtile ignorat. **N**on potest ferre
sententiam nisi in rem presentē perductus est: nec fu
turi prouidus est: nec preteriti memor: quid sit conse
quens nescit **E**x his autē rezp ordo seriesq̄ contextit &
vnitas vite imperfectum itura. **R**acio ergo arbitra ē
bonorum ac malorū aliena & extrema pro vilibus ha
bet: & ea que neq̄ bona sunt neq̄ mala accessiones mi
nimas ac leuissimas iudicat: omne illi bonum in modo
est. **C**eterū bona quedam prima existimat ad que ex
pposito venit tanquā victoriam: bonos: liberos: patrie
salutem: quedam secunda que non apparent nisi in re
bus aduersis tanquam equo animo pati morbum mag
num exiliū: quedam media que nihil magis secundū
naturam sunt quam contra naturam tanquam prudē
ter ambulare composite sedere. **N**on enim minus secū
dum naturam est sedere quā aut stare aut ambulare:
duo illa superiora bona diuersa sunt: prima enim secū
dum naturam sunt: gaudere liberorum pietate patrie
incolumitate. **S**ecunda contra naturam sunt fortiter
obstare tormenta & sitim perpeti morbo vrente pre
cordia. **Q**uid ergo aliquid contra naturam bonum est

Minime. Sed illud aliquando contra naturam est in quo bonum illud existit vulnerari enim & subiecto igne tabescere & aduersa valitudie affligi cōtra naturā est: sed inter ista seruare animum infatigabilem secundum naturam est & vt quod volo exprimam breuiter materia boni aliquando contra naturam: & bonum nūquam quoniam bonum sine ratione nullum est. Sequitur autem ratio naturam. Quid est ergo ratio nature imitatio quod est summū hominis bonum ex nature voluptate se gerere. Non inquit dubium quī felicior pax sit nunquam laceffita quam multo reparata sāguine. Non est dubium inquit quin felicior res sit inconcussa valitudo quam ex grauibus morbis & extrema minitantibus in tutum vi quadam & paciencia ducta. Eodem modo non erit dubium quin maius bonum sit gaudium quā obnoxius animus ad perpeciendos cruciatus vulnerū aut ignium. **M**inime illa enim que fortuita sunt plurimum discriminis recipiunt: estimant enim vtilitate sumēcium: bonorum vnum propositum est consentire nature: hoc contingere in omnibus par est cum alicuius in senatu sententiam sequimur: non potest dici ille magis assentitur quam ille: ab omnibus in eandem sententiam itur. Idem de virtutibus dico omnes nature assenciuntur: alter adolescens decessit alter senex aliquis preter hos infans cui nihil amplius contigit quam pspicere vitam. **O**mnes hi eque fuere mortales eciam si mors aliorum longius vitam passa ē procedere aliorum in medio flore precipit: aliorum interrupt principia: alius intercenandum solutus est alterius continuata mors sompno est: aliquem concubitus extinxit: his oppone ferro transsossos aut exanimatos serpentum morfu aut fractos ruina aut per longam neruorum contractionem extortos minutatim aliquorum melior dici: aliquorum potest peior exitus mors quidem omnium par est per que veniūt diuersa

110
sunt id in quod desinunt vnum est : mors nulla maior
aut minor est habet. n. eundem in omnibus modum fuisse
vitam. **I**dem tibi de bonis dico: hoc bonum inter meras
voluptates est: hoc inter tristitia & acerba illud fortu-
ne indulgentiam rexit: hoc violentiam domuit vtrumque
eque bonum est quamuis illud plana emolliuerit: hoc
aspera. **I**dem fines omnium est: bona sunt laudanda sunt
virtutem rationemque comitantur: virtus equat inter
se quicquid agnoscat. **N**ec est quare hoc inter nostra
placita mireris: apud epicurum duo bona sunt: ex qui-
bus summum illud beatumque componitur vt corpus sine
dolore sit animus sine perturbacione hec bona non cres-
cunt si plena sunt quo enim crescat quod plenum est :
dolore corpus caret: quid ad hanc accedere indolentiam
potest: animus constat si & placidus est: quid accedere
ad hanc tranquillitatem potest: quemadmodum sereni-
tas celi non recipit maiorem adhuc claritatem in since-
rissimum nitorem repurgata: sic hominis corpus ani-
mumque curantis & bonum suum ex utroque necsentis per-
fectus est statim: & summam voti sui inuenit si nec estus
animo est: nec dolor corpori. **S**i quod extra blandimenta
contingunt non augent summum bonum sed vt ita di-
cam coniungunt & oblectant absolutum enim illud huma-
ne nature bonum corporis & animi pace contentum est
Dabo apud epicurum tibi etiam nunc similitudinem huic
nostre diuisionem bonorum alia enim sunt apud illum
que malit contingere sibi vt corporis quietem ab om-
ni incomodo liberam: & animi remissionem bonorum
suorum contemplacione gaudentis. **A**lia que quamuis
nolit accidere nihilominus laudat: tamquam illam quam
paulo ante dicebam male valitudinis & dolorum gra-
uissimorum perpeffionem in qua epicurus fuit illo sum-
mo ac fortissimo die suo ait enim se vesice & exulcera-
ti ventris tormenta tolerare: vltiorem doloris acces-
sionem non recipientem esse: nihilominus sibi illum beatum

diem: beatum autem agere nisi qui est in summo bono non potest. **E**rgo & apud epicurum sunt hec bona que mallem non experiri: sed quia ita rettulit & amplexanda & laudanda & exequanda sumis sunt. **N**on potest dici hoc non esse par maximis bonum quod beate vite clausulam imposuit. **C**ui epicurus extrema voce gratias egit: permitte mihi mi lucilli virorum optime aliquid audacius dicere si vlla bona maiora esse aliis possent: hec ergo que tristitia videntur mollibus illis & delicatis pretulisset. **M**aius est, n. perstrixisse quam difficilia leta moderari. **E**adem ratione fit scio ut aliquis felicitatem bene & ut calamitatem fortiter ferat eque: fortis esse non potest qui pro vallo securus excubuit nullis hostibus castra temptantibus & qui succis poplicibus in genua se excepit nec arma dimisit. **M**acte virtute esto: sanguinolentis & ex acie redeuntibus dicitur. Itaque hec magis laudauerim bona exercitata & forcia & cum fortuna rixata. **E**go non dubito quid magis laudem truncam illam & rethoridam manum mucii quam cuiuslibet fortissimi saluam. **S**tetit hostium flammarumque contemptor & manum suam in hostibus foculo distillantem prospectavit donec porfenna cuius pene fauebat glorie invidit & ignem inuito eripi iussit: hoc bonum quidem inter prima non minuerem: tantoque maiorem putem quam illa secuta & in temptata fortune quanto carnis est hostem amissa manu vicisse quam armata. **Q**uid ergo inquis hoc bonum tibi optabis. **Q**uid in hoc enim nisi qui potest & optare non potest facere: an potius optem ut laxandos articulos exoletis meis porrigam ut mulierculam ex viro versus digitulos meos ducat. **Q**uid mi ego feliciorem putem. **M**ucium qui sic tractavit ignem quam si illam manu tractatori prestisset in integrum restituit quicquid errauerat. **C**onfecit bellum inermis ac mancus & illa manu trunca reges duos vicit. **V**ale.

Quomodo omne bonum est optabile

Lxviii

Ata communibus incipiam. **V**er aperire
se cepit sed iam inclinatum in estatem quo tē
pore calere debebat intepuit: nec adhuc illi fi
des est: sepe enim in iemem reuoluitur: vis scire
quam dubium adhuc sit: nondum me cōmitto frigido
veri adhuc vigor est eius in frigore: hoc ē inquis nec
calidum nec frigidum pati. Ita est mi lucilli iam etas
mea cōtenta est suo frigore vix media tegebatur esta
te. Itaq; maior pars in vestimētis tegitur ago graci as
senectuti q̄ melectulo affixit. **Q**uidni graci as illi hoc
nomine agam. **Q**uicquid debebam nolle non possum.
Cum libellis mihi plurimus sermo est. **S**i quando in
terueniunt epistole me tecum esse mihi videor: & sic
afficior animo tāquam tibi non scribam sed respondeā
Itaq; & de hoc quod queris quasi colloquor tecū: qua
le sit vna scrutabimur. **Q**ueris an omne bonum optabi
le sit. **S**i bonum est inquis fortiter torqueri & magno
animo vri & patienter egrotare: sequitur vt ista opta
bilia sint. **N**ihil autē video ex istis voto dignum. **N**e
minem certe adhuc scio eo nomine votū soluisse q̄ fla
gellis cesus esset aut podagra distortus aut eculeo lō
gior factus. **D**istingue mi lucilli ista: & intelliges esse
in his aliquid optandum: tormenta abesse a me velim
sed si sustinenda fuerint vt me in illis fortiter honeste
animose geram optabo. **Q**uidni ego malim non in
cidere bellum sed si inciderit nunc vulnera nunc famē
& omnia que bellorū necessitas affert generose feram
optabo. **N**on sum tam demēs vt egrotare cupiam sed
si egrotādum fuerit vt nihil intemperatum nihil esse
minate feram optabo. Ita non incōmoda optabilia sūt
sed virtus qua perferūtur incōmoda. **Q**uidem ex nos
tris existimant omnium nostrorum fortē tolleranciā
non esse optabilem sed nec abhominādā quidē quia
voto purum bonū peti debet & tranquillū & extra

molestiam positum. **E**go dissensio. Quare primum quia fieri non potest ut aliqua res bona quidem sit si optabilis non sit. **N**ullum autem sine virtute bonum & omne bonum optabile. **D**einde etiam si tormentorum fortis paciencia optabilis est: etiam nunc interrogo ne fortitudo optabilis est: at qui pericula contempnit & prouocat pulcherrima pars eius maximeque mirabile illa est non credere ignibus obuam ire vulneribus. **I**nter- dum tela ne vitare quidem sed pectore excipere. **S**i fortitudo optabilis est & tormenta paciēter ferre op- tabile est. **N**ec tamen ideo solummodo ferre tormēta optabile est hoc enim fortitudinis pars est. **S**ed sepa- ra ista ut dixit: nihil erit quod tibi faciat errorē. **N**on enim pati tormēta optabile est sed pati fortiter. **I**llud opto fortiter quod est virtus: quis tamē vnquam hoc sibi optabit. **Q**uedam vota aperta & professā sunt cū particulatim fiūt. quedam latent cum vno voto mul- ta comprehensa sunt tanquam opto mihi vitam honestam. **V**ita autem honesta actionibus variis constat. **I**n hac est reguli archa cathonis scissum manu sua vuln9 **R**utilii exilium. **A**lix venenatus qui socratem transtu- lit e carcere in celū. **I**ta cum optavi mihi vitam honestam: & hec optavi sine quibus interdum honesta non potest esse. **O**ter quaterque beati quis ante ora patrum troie submenibus altis contigit oppetere. **Q**uid inter est optes hoc alicui an optabile fuisse fatearis. **D**eci9 se pro **R**.p. deuouit & medios hostes concitato equo mortem petens irruit. **A**lter post hunc paterne virtu- tis emulus conceptis solemnibus ac iam familiaribus verbis in aciem corfertissimam incurrit. de hoc solici- tus tantum ut litaret. **O**ptabilem rem putas bonam mortem: dubitas ergo an optimū sit memorabilē mo- ri & in aliq ope virtutis cū aliq tormēta fortiter pati- tur omnib9 virtutibus vtiē fortasse cum vna in pmp- tu sit: & maxime appareat paciencia. **C**eterum illic ē

fortitudo cuius paciēcia & ppeffio & tollerācia rami
sunt. **I**lluc est prudencia sine qua nullum inicitur consi-
lium que suadet quod effugere nō possis quam fortis-
sime ferre **I**lluc est constācia que deici loco non potest
& ppositum nulla vi extorquente dimittit. **I**lluc est in-
diuiduus ille comitatus virtutum: quicquid honeste
fit vna virtus facit sed ex consiliū sententia. **Q**uod au-
tem ab omnibus virtutibus comprobatur eciam si ab
vna fieri videt optabile est. **Q**uid tu existimas ea tan-
tū optabilia esse que per voluptatem & ocium veni-
unt que excipiunt foribus ornatis. **S**unt quedam tris-
tis voluptatis bona. **C**eterū illius est fortitudo huius
paciēcia: bona sunt quedam vota que non gratulanciū
cetu sed odorantium venerantiumq; celebrantur. **I**ta
tu non putas regulum optasse vt ad penas perueniret
Indue magni viri animum: & ab opinionibus vulgi se-
cede: paulisper cape quantam debes virtutis ac mag-
nificētissime speciē q̄ nobis non fertis & floribus sed
sudore & sanguine colēda est **a**spice **M**arcum **C**athonē
sacro illi pectori purissimas manus ad mouentem &
vulnera parum demissa laxātem. **V**trum illi tandem
dicturus es vellem que velles & moleste fero an feli-
citer quod agis: hoc loco mibi demetri⁹ noster occur-
rit qui vitam occurrit & sine vllis occasionibus mare
mortuum vocat: nihil habere ad quod exciteris ad qd̄
te concites: cuius denunciacione & incurſu firmitatē
animi tui temptes: sed in ocio in concussio iacere non ē
trāquilas: malicia est **A**ctalus stoicus dicere solebat
Malo me fortuna in castris suis quā i deliciis habeat
torqueor sed fortiter: bene est: occidor sed fortiter: be-
ne est. **A**udi **E**picurum: dicet & dulce est. **E**go tam
honeste rei ac sincere nunquam molle nomen imponā:
vror sed inuictus: quid mī optabile sit: non q̄ vrit me
ignis sed q̄ non vincit. **N**ihil est virtute prestancius:
nihil pulcrius & bonū est & optabile quicquid ex eius

Lxxv

geritur imperio. Vale.

Quomodo sit colendum otium & quid in eo tractandum. Lxxix
Consilio tuo accedo absconde te in otio sed & ipsum otium absconde: hoc te facturum stoicorum etiam si non precepto ad exemplum licet scias sed ex precepto quoque facias & tibi & cum voles approbabis. Nec ad omnem rem publicam mittimur nec semper nec sine ullo fine. Preterea cum sapienti rem. p. dignam dedimus id est mundum: non est extra rem. p. etiam si recesserit immo fortasse relicto vno angulo in maiora atque ampliora transit & celo impositus intelligit cum sellam aut tribunal ascenderit quam humili loco sederit: depono hoc apud me nunquam plus agere sapientem quam cum in conspectu eius diuina atque humana venerunt. Nunc ad illud reuertor quod suadere tibi ceperam ut otium tuum ignotum sit. Non est quod inscitas tibi peritiam atque etiam aliud proposito tuo nomen impone valitudinem & imbecillem vocato desidiam. Gloriarum otio iners ambicio est animalia quedam ne inueniri possint vestigia sua circa cubile ipsum confundunt idem tibi faciendum est: alioquin non deerunt qui persequantur: multi aperta transeunt: condita & obstrusa rimantur: furem signata sollicitant. Vile videtur quod quid patet aperta effractoribus preterit: hos mores habet populus: hos imperitissimus quisque in secreta irrumpere cupit: optimum itaque non iactare otium suum. lacerandi autem genus est nimis latere & a conspectu hominum secedere. Ille tarentum se abdidit. Ille neapoli inclusus est. Ille multis annis non transit domus sue limen. Conuocatur turba quisque otio suo aliquid fabulam imposuit. Cum secesseris non est agendum hoc ut de te homines loquantur sed ut ipse tecum loquaris. Quid autem loqueris quod homines de aliis libentissime faciunt de te apud te male existima: assuesces & dicere verum & audire id aut maxime tracta quod in te esse infirmissimum forcies.

Nota habet cuiusque sui corporis vicia. Itaque alius vomitu
leuat stomachum alius frequenti cibo fulcit: alius inposito
ieiunio corpus ex haurit & purgat: hi quorum pedes
dolor repetit aut vino aut balneo abstinent in cetera
negligentes: huic a quo sepe infestantur occurrunt. Sic
in animo nostro sunt quasi causarie partes quibus adhi
benda curatio est. Quid in ocio facio vlcus meum curo
Si ostenderem tibi pedem turgidum liuidam manum
aut contracti cruris aridos nervos permitteres mihi
vno loco iacere & fouere morbum meum. **M**ius ma
lum est hoc quod non possum tibi ostendere. In pectore
tuo colle ctio & vomica est. **N**olo laudes. **N**olo dicas
O magnum virum contempsit omnia & dampnatis hu
mane vite furoribus fugit nihil dampnaui nisi me: non
est quod proficiendi causa venire ad me velis. **E**rras qui
hinc aliquid auxilii speras. **N**on medicus sed eger hic
habitat. **M**alo illa cum discesseris dicas. **E**go istum
beatum hominem putabam & eruditum erexera aures
Destitutus sum nihil vidi nihil audiui quod concupis
cerem ad quod reuerterer. **S**i hoc sentis si hoc loquer
is aliquid profectum est. **M**alo ignoscas ocio meo quod
inuideas ocium tibi comendo in quo maiora agas & pul
ciora quam que reliquisti pullare superbas potencie
rum fores: digerere in literam senes orbes plurimum
in foro posse. **I**nuiosa potestas ac brevis est: & si verum
estimes sordida. **I**lle me gracia forense longe: antecedit
Ille stipendii militariibus & quesita per hoc dignitate
Ille clientum turba: tanti est ab hominibus vinci dum
a me fortuna vincatur cuius turbe par esse non possum
plus habet gracia vtinam quidem hoc propositum se
qui olim fuisset animus tibi: vtinam de vita beata non
in conspectu mortis ageremus. **S**ed nunc quoque non mo
ramur. **M**ulta enim que supuacua esse & inimica cre
dituri sumus rationi nunc experientie credimus quod
facere solent qui serius exeunt & volunt tempus cele

ritate reparare. **C**alcar addamus: hec etas optime facit ad hec studia. **I**am disputauit iam vicia primo furore adolescencie indomita lassauit. **N**on multum superest vt extinguat: & quando inquit tibi proderit istud quod in exitu dicis: aut in quam rem in hanc vt exeat melior. **N**on etate tamen quod existimes vllam esse apciorē eē ad bonam mentem quam que se multis experimentis longa ac frequenti rerum paciencia domuit que ad salutaria mitigatis affectibus venit: hoc est huius boni tempus: quisquis senex ad sapienciam peruenit annis peruenit. **V**ale.

De varia locorum mutacione vitanda & redimenda breuitate temporis **Lxxx.**

Vtare te loca & in aliū de alio transilire nolo quia tam frequens migracio instabilis animi est: coalescere ocio nō potest nisi desit circumspicere & errare: vt animum possis continere: primū corporis tui fugam siste. **D**einde plurimum remedia continuata proficiunt. **I**nterrumpenda non est quies & vite prioris obliuio. **S**ine dediscere oculos tuos sine aures assuescere sanioribus verbis: quociens processeris in ipso transitu aliqua que renouent cupiditates tuas tibi occurrent. **Q**uemadmodum & qui amorē exuere conatur euitanda est omnis admonicio dilecti corporis. **N**ihil enim facilius quā amor recrudescit. **I**ta qui deponere vult desideria rerum omnium quarum cupiditate flagrauit: & oculos & aures ab his que reliquit auertat: cito rebellat affectus: quocūque se verterit precium aliqd presens occupationis sue aspiciet. **N**ullū sine auctoramento malum est: auaricia pecuniam promittit luxuria multas ac varias voluptates. **A**mbicio purpuram & plausum: & ex hoc potenciam & quicquid potencia potest. **M**ercede te vicia sollicitant: hic tibi gratis viuendum ē vix effici toto seculo potest vt vicia tam longa licencia timida subigant & iugum aspiciant

Nec dum si tam breue tempus per interuallum disci-
dimus: vnamquamlibet rem vix ad perfectum produ-
cit assidua vigilia & intencio. Si me quidem velis au-
dire hoc meditare: exerce te vt mortē & excipias: &
si ista res suadebit accersas. Interē nihil illa ad nos ve-
niat: an ad illam nos. Illud imperissimum cuiusq; ver-
bum falsū ipse tibi persuade: bella res ē mori sua mor-
te. Illud preterea tecum licet cogites. Nemo nisi suo
die moritur. Nihil perdis ex tuo tēpore. Nam quod
relinquis alienum est. Vale.

Quomō in mature mortis stulta querela sit: & quādo
sera mors preocupanda sit & quando differenda. lxxi

Post longum interuallum pompeios tuos vidi
in conspectu adolescencie mee reductus sum:
quicquid illic iuuenis feceram videbar mihi
facere adhuc posse: & paulo ante fecisse: prenaugam⁹
lucilli vitam. Et quemadmodum Virgilius noster ait
terreque vrbesq; recedūt: sic in occursu rapidissimi tem-
poris primum puericiam abscondimus. Deinde adoles-
cenciam. Deinde quicquid est illud inter iuuenem &
senem medium in vtriusq; medio positum. Deinde ip-
sius senectutis optimos annos nouisse incipit ostendi
publicus finis generis humani. Scopulum illum esse
putamus. Clementissimus portus est aliquando peten-
dus nunquam recusandus. In quē si quis intra primos
annos delatus est: non magis queri debet quā qui cito
nauigauit alium enim vt scis venti segnes ludunt &
tranquilitas lentissimo tedio lassant: aliū pertinax fla-
tus celerrime perfert. Idem euenire nobis puta: alios
vita velocissime adduxit quo veniēdum erat ecia cūc
tantibus: alios maceravit & toxit: que vt scis semper
retinenda est. Non enim viuere bonum est: sed bene
vivere. Itaq; sapiens viuit quantum debet non quantū
potest: videbit vbi victurus sit: cum quibus quomodo
quid acturus. Cogitat semper qualis vita: non quāta

lit. **S**i simulata occurrunt molesta & tranquillitatem
turbancia emittit nec hoc tantum in se necessitate vlti
ma facit: sed cum primū illi ceperit molesta & suspec
ta esse fortuna diligenter circūspicit: nunquid illo de
sinēdum sit nihil existimat sua referre faciat finem an
accipiat: tardius fiat an cicius. **N**on tanquam magno
detrimento timet. **N**emo multum exstullicidio potest
perdere: cicius mori vel tardius ad rem non pertinet:
bene mori aut male ad rem pertinet: bene autem mo
ri est effugere male viuēdi periculum. Itaq; effemina
tissimam vocem illius **R**hodii existimo qui cum in ca
ueam coniectus esset a tyranno & tanquam ferum ali
quod animal aleretur: suadenti quidam vt abstineret
cibo: omnia inquit homini dum viuit speranda sunt:
vt sit hoc verum. **N**on omni precio vita emenda est.
Quedam licet magna licet certa sint tamē ad illa tūr
pi infirmitatis confessione non veniam. **E**go cogitem
in eo qui viuit omnia posse fortunam potius quam co
gitem in eo qui scit mori nihil posse fortunā aliquādo
tamen eciam si certa mors instabit & destinatum sibi
supplicium sciet non comodabit pene suum manum si
ibi comodaret stulticia esset. **S**tulticia timore mortis
mori: venit qui occidat. **E**xpecta quid ocupas quare
suscipis aliene crudelitatis procuracionem. **V**trum in
uides carnifici tuo an parcis **S**ocrates potuit abstinē
cia finire vitam & media potius quam veneno mori.
Trigēta tñ dies in carcere & in expectacione mortis
exegit. **N**on hoc animo tanquam omnia fieri possent:
tanquam longas spes tam longum tempus reciperet
sed vt preberet se legibus vt fruendum amicis extre
mum **S**ocratem daret. **Q**uid erat stulcius quam mor
tem contempnere venenum timere. **S**tribonia grauis
femina amica drusi libonis fuit adolescentis tam soli
di quam nobilis maiora sperantis quam illo seculo qf
quam sperare poterat: aut ipse vllo cum eger a senatu

in lectica relat⁹ esset. Non sane frequētibus exequiis
Omnes enim necessarij deseruerant impie iam non re
rum sed funeris habere cepit consilium vtrum conscis
ceret mortem an expectaret. **C**ui **S**tribonia. Quid te
inquit delectat alienū negocium agere Non persuasit
illi manus sibi attulit: nec sine causa. **N**am post diem
tercium aut quartū inimici moriturus arbitrio: si vi
uit alienum negocium agit. Non possis itaq; de re in
vniuersum pronunciare cum mortem vis externa de
nūciat occupanda sit an expectāda. **M**ulta enim sūt
que in vtramq; partē trahere possunt. **S**i altera mors
cum tormento altera simplex & facilis factu est: quid
ni huic iniciēda sit manus quēadmodū nauī eligam na
uigaturus & domum habitaturus. Ita mortem vtiq;
qua sum exiturus e vita meliorē: preterea longior vi
ta sic peior est vtiq; mors longior vita: sic peior vtiq;
mors longior vita: preterea quemadmodum vtiq; me
lior ē longior vita: sic peior vtiq; mors longior. In nul
la re magis quam in morte morem animo gerere debe
mus: exeat qua impetum cepit siue ferrum appetit si
ue laqueum siue aliquam pocionem venas occupātem
pergat vincula seruitutis abrumpat vitam & alius ap
probare quisq; debet mortem sibi: optima est que pla
cet. **S**tulte hec cogitantur: aliquis dicit me parū for
titer fecisse: aliquis nimis temere: aliquis fuisse aliqd
genus mortis animosius: vis tu cogitare id in manib⁹
esse consilium ad quod fama. **N**on pertinet: hoc vnum
intuere vt te fortune quam celerrime eripias: alioquī
aderunt qui de facto tuo male existiment. Inuenies e
ciam professos sapiēciam qui vim afferendam vite sue
negent & nephas iudicent ipsum interemptorem sui
fieri: expecta nouum esse exitum quem natura decre
uit: hoc qui dicit nō videt se libertatis viam claudere
Nihil melius eterna lex fecit quam qd vnum introitū
nobis ad vitam dedit: exitus multos: ergo expectē vel

morbi crudelitatem vel hominis cum possim per media
 exire tormenta & aduersa discutere: hoc est vnum cur
 de vita non possumus queri neminem tenet: bono loco
 res humane site sunt: quod nemo nisi vicio suo miser est: pla
 cet viuere non placet licet eo reuerti unde venisti: ut
 dolorem capitis leuares sanguinem sepe emisisti: ad ex
 tenuandum corpus vena percutitur. Non opus est vas
 to vulnere diuidere precordia: scapello aperiuntur: ad
 illam magnam libertatem via & securitas constat. Quid
 ergo est quod nos facit pigros inertesque. Nemo nostis
 cogitat quandoque sibi ex hoc domicilio exeundum. Sic
 veteres inquilinos indulgentia loci & consuetudo etiam
 inter iniurias detinet: vis aduersus hoc corpus liber es
 se & tanquam migraturus e vita propone tibi quando
 que hoc contubernio carendum forcior eris ad necessi
 tatem exeundi: sed quemadmodum dum suus finis ve
 niet in mentem omnia sine fine concupiscentibus: nul
 lus rei meditatio tam necessaria est: alia enim exercet
 fortasse in superuacuum: aduersus paupertatem pre
 paratus est animus: permansere diuicie: ad contemp
 tum nos doloris armauimus: nunquam a nobis exiget
 huius virtutis experimetum integri ac sani felicitas
 corporis ut fortiter amissorum desideria pateremur pre
 cepimus nobis omnes quos amabamus superstitibus for
 tuna seruauit: huius vnius rei usum qui excitat dies
 veniet. Non est quod existimes magnis tantum viris hoc
 robur fuisse quo seruitutis humane claustra preruperent.
 Non est quod iudices hoc fieri nisi a Catbone non pos
 se qui quam ferro non emiserat animam manu extraxit
 cum vilissime sortis homines ingenti impetu in tutum
 euaserint. Cumque commodo mori non licuisset: nec ad
 arbitrium suum instrumenta mortis eligere obuia que
 rapuerunt. Et que natura non erant noxia in sua te
 la fecerunt. Nuper in ludo bestiarum vnus e germanis
 ad matutina spectacula pararet secessit ad exonerandum

corpus nullum aliud illi dabatur sine custode secretū. Ibi lignum id quod ad emundanda obscena ad herēte spōgia positum est totum in gulam farsit & in perclulis faucibus spiritum emisit: hoc fuit morti contumeliam facere. Ita prorsus parum timide & parum decēter. **Q**uid est stulcius quam fastidiose mori. **O** virum fortem. **O** dignum cui si fati daretur electio quā fortiter ille gladio vsus esset quam animose in profundū se altitudinem maris aut abscise rupis se inmisisset vndiq; destitutus inuenit quemadmodum & mortem si bi deberet & celum vt scias ad moriēdum nihil aliud in mora eē quam velle existimetur de facto hominis a cerrimi vt cuiq; visum erit dum hoc constet preferendum eē spurcissimam mortem seruituti mundissime. **Q**uoniā cepi sordidis exemplis vti perseuerabo; plus enim a se quisq; exiget si viderit hanc rem etiam a cōtemptissimis posse contempni **C**atbones **S**cipionesq; & alios quos audire cum admiracōe consueuimus sup mutacionem positos putamus. Iam ego istam virtutē habere tam multa exempla in ludo bestiariorum quam in ducibus bellī ciuilis ostendam. **C**um adueberetur nuper inter custodias quidam ad matutinum spectaculū missus tanquam somno premente nutaret caput vsq; eo demisit donec radiis misereret & tam diu se in sedili suo tenuit donec ceruicem circumactu rote frangeret: eodem vehiculo quo ad penam ferebat effugit. **N**ihil obstat erūpere & exire cupienti. In aperto nos natura custodit. **C**ui permittit necessitas sua circumspiciat exitum mollem. **C**ui ad manum plura sunt perque sese asserat his dilectum agat & qua potissimum liberet consideret cui difficilis occasio est: is proximā quamq; pro optima accipiat: sic licet in audita sit noua: non deerit ad mortem ingenium cui non de fuerit animus: vides quemadmodum extrema quoq; mancipia vbi illis stimulos adegit dolor excitentur & intentis

simas custodias fallant. Ille vir magnus est qui mortē sibi non tantum imperauit sed inuenit. Ex eodem tibi munere plura exempla promisi. Secūda nauinachie spectaculo vnus e barbaris lanceam quam in aduersarios acceperat totum iugulo suo merſit. Quare inquis non omne tormentum omne ludibrium iam dudum efugio: quare ergo mortem armatus expecto: tātō hoc speciosius spectaculum fuit: quāto honestius mori discunt homines quam occidere. Quid ergo quod animi perditī quoq; noxiosi habent: non habebunt illi quos aduersus hos casus iſtruxit lōga meditacio & magistra rerū ōniū racō. Illa nos docet fati varios eē accessus: finem eundem. Nihil autem intereē vnde incipiat quod venit. Eadē illa ratio monet vt si licet moriaris sine dolore. Sin autem non potes fac quemadmodum potes & quicquid obuenerit ad iram afferendam tibi in vadas. Iniuriosū est rapto viuere: ac contra pulcherrimum mori rapto. Vale.

De consilio ex summa vite captando. Quomodo mors honesta res sit & de animi fortitudine. Cxxii.

Subinde me de rebus singulis consulis: oblitus vasto nos mari diuidi cum magna perſili sit in tēpore necesse est euenire vt de quibusdā rebus tunc ad te perferatur sentēcia mea cum iam cōtraria potior est. Consilia enim rebus aptātur: res nostre feruntur immo voluuntur: ergo consilium subinde nasci debet: & hoc quoq; tardum est nimis: sub manu quoq; sub manu quod aiunt nascatur: quemadmodum autem inueniatur ostendam: quociens quid fugiendū sit aut quid petēdum voles scire ad summum bonum & propositum tue vite respice. Illi enim cōsentire debet quicquid agimus: non disponet singula nisi cui iā vite sue summa proposita est. Nemo quamuis paratos habeat colores similitudinem reddet nisi iam constet quid velit pingere. Ideo peccamus quia de partibus

vite omnes deliberamus: de tota nemo deliberat. Sci
re debet quid petat ille qui sagittam vult mittere &
tunc dirigere & moderari manu telum. **E**rrant con
silia nostra quia non habent quo dirigantur Ignoranti
quem portum petat nullus suus ventus est. **N**ecessè ē
multum in vita nostra casus possit quia viuimus casu
Quibusdam autem euenit vt quedam scire se nesciant
quēadmodum querimus sepe eos cum quibus stamus
Ita plerumq; finem summi boni ignoramus appositum
nec multis verbis: nec circuitu longo quod sit summū
bonum colligis: digito vt ita dicam demonstrādum ē
nec in multa spargendū. **Q**uid enim ad rem pertinet
in particulas illud deducere cum possis dicere sūmū
bonum est quod honestum est: & quod magis admire
ris: vnum bonum est quod honestum est: cetera falsa
& adulterina bona sūt: hoc si persuaferis tibi & virtu
tem ad amaueris: amare enim parum est: quicqd illa
contigerit id tibi qualecumq; aliis videbitur faustum
felixq; erit: & torqueri si modo iacueris ipso torquēte
securior: & egrotare si non maledixeris fortune: si non
cesseris morbo **O**mnia deniq; que ceteris vident mala
& mansuescent & in bonis abibunt si super illa eminu
eris: hoc liqueat nihil esse bonū nisi honestum & om
nia incōmoda suo iure bona vocabantur que modo vir
tus honestauerit. **M**ultis videmur maiora promittere
quam recipit humana condicio non in merito: ad cor
pus enim respiciunt reuertantur ad animum iam ho
minem deo mēciētur. **E**rige te lucilli virorum optime
& relinque istum ludum litterarum phorum qui rem
magnificentissimam ad sillabas vocant qui animū mi
nuta docendo dimittunt & conterunt fies similis illis
qui inuenerunt ista non qui docent & id agunt vt phi
losophia potius difficilis quā magna videatur. **S**ocra
tes qui totam p̄fiam reuocauit ad mores: & hanc sū
mam dixit esse sapienciam: bona malaq; distinguere:

sequere iquit illos si quid apud te habeo auctoritatis
 ut sis beatus & te alicui stultum videri sine: quisq; vo
 let tibi contumeliam tibi faciat & iniuriam: tu tamen
 nihil pacieris si modo tecum erit virtus. **S**i vis inquit
 beatus esse si fide bona vir bonus si contempnat te ali
 quis hoc nemo prestabit nisi qui omnia exequauerit
 quia nec bonum sine **H**onesto est: & honestum in omni
 bus preest. **Q**uid ergo nihil intere int pturam catho
 nis & repulsam. **N**ihil interest vtrum pharsalica acie
Catho vincatur: an vincat: hoc eius bonum quo victis
 partibus no potest vinci. **P**ar erat illi bono quo victor
 rediret in patriam & componeret pacem. **Q**uidni par
 sit eadem ei virtute & mala fortuna vincitur & or
 dinatur bona: virtus autem non potest maior aut minor
 fieri: vnus stature est. **S**ed **G**neus **P**ompei9 amittet
 exercitum sed illud pulcerrimum rei publice pretext
 tum optimates & prima acies pompeianoru parcium
 senatus ferēs arma vno prelio profligebuntur: & tam
 magni ruina imperii in totum dissiliet orbem aliqua
 pars eius in egipto: aliqua in africa aliqua in hispania
 cadet: ne hoc quidem misere rei publice continget se
 mel ruere omnia licet fiant iubam in regno suo: non lo
 corum noticia adiuuet: non popularium pro rege suo
 virtus obstinatissima vticensiu quoq; fides malis frac
 ta deficiat. **E**t sapionem in africa nominis sui fortuna
 destituat: olim prouisum est. **N**e quid **C**atho detrimē
 ti caperet: victus est tamen. **E**t hec munera inter re
 pulsas **C**athonis tā magna animo feret aliquid sibi ad
 victoriam q̄ ad preturam obstetisse quo die repulsus
 est lusit qua nocte periturus fuit legit: eodem loco ha
 buit pretura & vita excedere: omnia que acciderent
 ferenda esse persuaserat sibi. **Q**uidni ille mutacōz rei
 publice forti & equo pateretur animo. **Q**uid enim mu
 tacionis periculo exceptum nō terra non celum. **N**on
 totus hic rerum omniū contextus quāuis deo agente

ducatur **N**on semper tenebit hunc ordinem sed illum
ex hoc cursu aliquis dies deiciet. **C**ertis enim cuncta
temporibus nasci debent crescere extingui. **Q**uecūq;
vides supra nos currere & hec quibus immixti atq; i
positi sumus veluti solidissimis carpentur ac desinēt
Nulli non senectus sua est in equalibus ista spaciis na
tura dimittet: quicquid est non erit nec peribit: sed re
soluetur. **N**obis solui perire est: **P**roxima enim intue
mur ad vltiora non prospicit mēs ebes & que se cor
pori addixerit alioqui forcius finem sui suorumq; pa
tētur si speraret omnia illa sic vitam mortemq; per vi
des ire & composita dissolui dissoluta componi In hoc
opere etnam artem cuncta temporātis dei verti. Ita
q; vt **C**atbo cum eum animo percurrerit dicet. **O**m
ne humanū genus quodq; est quodq; erit morte damp
natum est: omnes que vsquam rerum potiūtur vrbes
que alienorum imperiorum magna sunt decora vbi fu
erint aliquādo queretur & vario exiliū genere tollen
tur: alias destruēt bella: alias desidia: paxq; ad inercia
versa consumet & magnis opibus exiciosa res luxus.
Omnes hos fertiles campos repentini maris inundacō
abscondet aut in subitam cauernam confidētis soli lap
sus adducit. **Q**uid est ergo quare idignor aut doleam
si exiguo momento publica fata precedo. **M**agnus a
nimus deo pareat: & quicquid lex vniuersi iubet sine
cunctacione paciatur aut in meliorem emittitur vitā
lucidius trāquiliusq; inter diuina mansurus aut certe
siue futurus in commodo si nature reminiscebitur &
reuertetur in totum. **N**on est ergo in **C**atbonis mai⁹
bonum honesta vita quam mors honesta quoniam non
intenditur virtus. **I**dem esse dicebat **S**ocrates verita
tem & virtutē quomodo illa non crescit sic nec virtus
quidem habet numeros suos plena est **N**on est itaq; q
mireris paria esse bona: & que ex proposito sumenda
sūt & que si ita res tulit. **N**am si hanc inequalitatem

receperis & fortiter torqueri in minoribus bonis numeres numerabis etiam in malis & in felice Socrate Dices in carcere infelicem Catbonem vulnera sua animosius quam fecerat retractantem. Calamitosissimum omnium regulum fidei penas etiam hostibus seruare pendentem. Atqui nemo hoc dicere ne ex molissimis quidem ausus est. Negant enim illum esse beatum sed tamen negant miserum. Academicus veteres beatum quidem esse inter hos cruciatus fatentur sed non ad perfectum nec ad plenum quod nullo modo potest recipi nisi beatus est in summo bono non est: quod summum bonum est supra se gradum non habet: si modo illi virtus inest: si illam aduersa non minuunt: si manet etiam comminuto corpore incolumis manet autem: virtutem enim intelligo animosam & excelsam quam incitat quicquid infestat: hunc animum quem sepe induunt generose indolis iuvenes quos alicuius honeste rei pulcritudo percussit ut omnia fortuita contempnant profecto sapientia infundet & tradet: persuadebit unum bonum esse quod honestum: hoc nec remitti nec intendi posse non magis quam regulam qua rectum probari solet flectes: quicquid ex illa mataueris iniuria est recti. Idem ergo de virtute dicemus: & hec recta est flexuram non recipit rigidari quidem amplius intendi non potest: hec de omnibus rebus iudicat: de hac nulla. Si rector ipsa non potest fieri: neque ab illa quidem alia aliis rectora sunt. Huic. n. necesse est respondeant Ita paria sunt. Quid ergo inquit iacere in conuiuium & torqueri paria sunt hoc mirum videtur tibi Illud licet magis admireris. Iacere in conuiuium malum est: torqueri in eculo bonum est: si illud turpiter hoc honeste fit bona ista aut mala non efficit materia sed virtus: hec ubicumque apparuit omnia eiusdem mensura ac precii sunt. In oculos nunc mihi manus intentat ille qui omni animi estimat ex suo quod dicam paria bona esse ad

uerſa fortiter portantis & proſpera honeſte iudicatis
quod dicam paria bona eſſe eius qui triumphat & ei⁹
qui ante currum vehitur inuictus animo. **N**on putāt
enim fieri quicquid facere non poſſunt ex infirmitate
ſua de virtute ferunt ſentenciam. **Q**uid miraris ſi vri
vulnerari occidi alligari iuuat : aliquādo eciam libet
luxurioſo frugalitas pena ē: pigro ſupplicii loco labor
eſt. **D**elicatis miſeria eſt continencia in diſtris. **D**eſi
dioſo ſtudere torqueri eſt. **E**odem modo hec: quia om
nes imbecilli ſumus dura atq; in tolleranda credimus
obliti quam multis tormentum ſit vino carere aut pri
ma luce excitari. **N**ō iſta difficilia ſūt natura ſed nos
fluidi & enerues magno animo de rebus magnis iudi
candum eſt : alioquin videbitur illarū viciū eſſe qđ
noſtrum eſt. **S**ic quedam rectiſſima cum in aquam de
miſſa ſūt ſpeciem curui prefractiq; viſentibus reddūt
Non tantum quid videas: ſed quemadmodum refert:
animus noſter ad vera perſpicienda caligat. **D**a mihi
adoleſcentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet
fortunaciorem ſibi videri qui omnia rerum aduerſarū
onera rigida ceruice ſuſtollit quam qui ſupra fortunā
extat. **N**on mirum eſt in tranquillitate non concuti. **I**
lud mirare ibi extolli aliquem vbi omnes deprimunt.
Ibi ſtare vbi omnes iacent. **Q**uid eſt in tormētis: quid
eſt in aliis que aduerſa appellamus mali vt hoc opinor
ſuccidere mentem & incuruari & ſuccumbere: quorū
nihil ſapienti viro poteſt euenire. **S**tat rectus ſubquo
libet pondere. **N**ulla illum res minorem facit. **N**ihil
illi eorum que ferenda ſunt diſplicet. **N**am quicquid
cadere in hominem poteſt in ſe cecidiſſe non queritur
vires ſuas nouit ſcit ſe rem natum oneri ferendo. **N**ō
educō ſapiētem ex hominū numero nec dolores ab illo
ſicut ab aliqua rupe nullum ſenſum emittente ſubmo
ueo. **M**emini ex duabus partib; illum eſſe compoſitū
Altera eſt irrationalis hec mordetur vritur dolet. **A**

Exordij.

tera rationalis: hec inconcussas opiniones habet: intrepida est & indomita. In hac positum ē summum illud hominis bonum antequam impleatur incerta mentis volutacio est. Cum vero perfectum est imota illa stabilitas est. Itaq; inchoatus & a summa procedens cultorq; virtutis eciam si appropinquat perfecto bono sed ei nondum summam manū imposuit ibi interim cessabit & remittet aliquid ex intencione mentis: nondum. n. incerta transgressus est: eciam nūc versatur in lubrico beatus vero & virtutis exacte tunc se maxime amat cum fortissime expertus est: & metuenda ceteris si alicuius honesti officii precia sunt non tantum fert sed amplexatur multoq; audire mauult venio nūc illo quo me vocat expectacio tua ne extra rerum naturam vagari virtus nostra videatur & tremet sapiens & dolebit & expallescet: hi enim omnes corporis sensus sunt. Vbi ergo calamitas vbi illud malum verū est: illuc. s. si ista animum detrahunt si ad confessionem seruitutis adducunt si illi penitenciam sui faciūt. Sapiens quidē vincit virtute fortunam. At multi professi sapiēciam leuissimis non nunquam nimis exeriti sunt hoc loco nostrum incium est qui de sapiente exigimus & a p ficiente. Suadeo adhuc mihi ista que laudo nondum persuadeo eciam si persuasissem nondū tam parata haberem aut tam exercitata vt ad omnes procurrerem quēadmodū lana quosdam colores semel ducit quosdā nisi sepius lacerata & recocta nō pbibit. Sic alias disciplinas ingenia cū accipere protinus prestant hec nisi alte descēderit & diu sedit animum non colorauit sed infecit. Nihil ex his que promiserat prestat. Cito hoc potest tradi & paucissimis verbis vnum bonū esse virtutem. Nullum certe sine virtute: & ipsam virtutem in partem nostri meliorem idest rationali positā Quid erit hec virtus iudicium verum & immotum: ab hoc enim impetus venient mētis ab hoc omnis species que

impetum mouet redigitur ad liquidum huius iudicio
cōsentaneū erit omnia que virtute cōtracta sūt & bona
iudicare & inter se paria. **C**orporum autem bona: cor
poribus quidem bona sunt sed in totum non sunt bona
his precium quidem erit aliquod. **C**eterum dignitas
non erit: magnis inter se interuallis distabunt alia ma
iora: alia minora erunt: & in ipsis sapienciam sectanti
bus magna discrimina esse fateamur necesse est: alius
iam in tantum proficit vt contra fortunam audeat at
attollere oculos sed non pertinaciter cedunt enim ni
mio splendore prestricti. **A**lius in tantum vt possit cū
illa conferre vultum si iam peruenit ad summum & si
ducie plenus est Imperfecta necesse labent & modo p
deant modo sublibātur aut succidant: sublabant autē
nisi ire & niti perseverauerint si quicquā ex studio &
fidei intencione laxauerint retro eundum est. **N**emo
profectum ibi iuenit vbi reliquerat Instemus itaq; &
perseueremus postq; profligauimus restat. **S**ed mag
na pars est profectus velle p̄ficere: huius rei conscius
mibi sum: volo & tota mente volo: te quoq; instinctū
esse & magno ad pulcerrima properare impetu video
properemus ita demum vita beneficium erit: alioquin
mora est: & quidem turpis inter feda versantibus. Id
agamus vt nostrum omne tempus sit. **N**on erit autem
nisi prius nos nostri esse ceperimus: quando cōtinget
contempnere vtram p̄ fortunam: quando cōtinget om
nibus oppressis affectib; & sub arbitriū abductis hāc
vocem emittere vici. **Q**uem vicerim queris. **N**on per
sas nec extrema medorum nec quid vltra dachos belli
cosum iacet sed auariciam sed ambiciōem sed metum
mortis quo victores gentium vincunt. **V**ale.

Quod exclusis occupacōibus cōtinuato studio p̄bandū sit:
& q̄ solius sapientis sit perpetuū gaudium. **Lxxiii.**

Quod queris a me liquebat mibi cum rem edi
cerem diu per se sed diu non retemptavi me.

moriam meam. Itaq; non facile me sequitur: quod eue-
 nit libris situ coherentibus hoc euenisse mihi scio:
 explicandus est animus & quaecumq; apud illum depo-
 sita sunt subinde excuti debent vt parata sint quociens
 vsus exegerit: ergo hoc in presencia differamus: mul-
 tum enim opere multū diligencie poscit. Cum primū
 longiorem: eodem loco sperauero moram tūc istud in
 manibus sumam. Quedam enim sunt que posses & in-
 scire scribere. Quedā lectū & oculū & secretū desiderāt
 nihil min⁹ his quoq; occupatis diebus agatur aliquid
 & quidem totis nūquam enim non succedent occupa-
 ciones noue serimus illas. Itaq; ex vna exeunt plures
 Deinde ipsi nobis dilacionē damus. Cum hoc perege-
 ro toto animo in cumbam: & si hanc rem molestam cō-
 posuero studio me dabo. Non cum vacaueris philoso-
 phandum est: omnia alia neglienda vt huic assidiamus
 cui nullum tempus satis magnum est eciam si a pueri-
 cia vsq; ad longissimos humani eui terminos vita pro-
 tenditur. Non multum refert vtrum omittas philoso-
 phiam an intermittas. Non enim vbi interrupta est
 manet sed eorum more que intenta dissiliunt vsq; ad
 incia sua recurrit quod a continuacione sua discessit.
 Resistendum est occupationib; nec explicande sed sub-
 mouende sunt. Tempus quidem nullum est parū ido-
 neum studio salutari: atqui multi inter illa non studēt
 propter que studendū. Incide aliquid quod impediat
 Non equidem eum cuius animus in omni negotio le-
 tus atq; alacer est. Imperfectis adhuc interseinditur
 leticia. Sapientis vero contextitur: gaudium nulla rū-
 pitur fortuna: semper & vbiq; tranquillum est. Non
 enim ex alieno pendet nec fauorem fortune aut homi-
 nis expectat: domestica illi felicitas est: exiret ex ani-
 mo si intraret. Ibi nascitur: aliquando extrinsecus quo
 admoueatur mortalitas interuenit: sed id leue: & qđ
 summam cutem stringat: aliquo in quam incomodo

afflatur maximus is: illud bonum est fixum. Ita dico
extrinsecus aliquid sunt incommoda velut in corpore interdum ro-
busto solidoque eruptiones quedam postu'az & vlcuscula:
nullum in alto malum est: hoc inquam intere inter consummate sapi-
encie virum & alium procedens: quod inter sanum & ex morbo
gravi ac diutino emergentem: cui sanitatis loco est leuius
accessio hic nisi attedit subinde quatenus & in eadem reuoluitur.
Sapiens recidere non potest ne incidere quidem apertius.
Corpi. n. ad tempus bona valitudo est quam medicus etiam si
reddidit non prestat. **S**epe ad eundem quem aduocauerat ex-
citatur semel in totum sanatur dicam quomodo intelligas sanum si se ip-
se contemnit? est si confidit sibi si scit omnia vota mortalium: omnia
beneficia que dantur petunturque: nullum in beata vita habere mo-
mentum. **N**am cui alicui aliquid accidere potest id imperfectum
est. **C**ui aliquid abcedere potest id in perpetuum est: cuius perpetua
futura leticia est is suo gaudeat. **O**mnia autem quibus vul-
gus inhiat vltro citroque fluunt. **N**ihil dat fortuita maci-
pio sed hec quod fortuna tunc delectat cum illam rationem tempauit
ac miscuit: hec est etiam que extrema comeditur quod auidis v-
sus ingratus est. **S**olebat attalus hac imagine vti vidisti a-
liquando canem missa a domino frustra panis aut carnis
apto ore captantem quicquid exceperit protinus integre de-
uorat & semper ad speciem futuri hiat. Idem evenit nobis quic-
quid expectantibus fortuna precipit id sine ulla volupta-
te dimittimus statim ad rapinam alterius erecti & attoniti
hoc sapienti non evenit plene est: etiam si quod obuenit secure
excipit & reponit: leticia frui maxima continua sua:
habet aliquis bonam voluntatem habet perfectum: sed cui mul-
tum desit a summo hic de primis alternis & extollitur ac
modo in celum eleuatur modo deferretur ad terram. Impeditis
ac rudibus nullus precipitacionis finis est. In epicureum illud
chaos decidit inane sine termino est adhuc genus tercium
eorum qui sapientie alludunt quod non quidem attigerunt: in con-
spectu tamen & ut ita dicam sub ictu habent. **H**ic non concuci-
unt ne de flumine quidem nondum in sicco iam in porto sunt

Ergo cū tam magna sint inter sūmos imosq; discrimi-
na cū medios quoq; sequat̃ fructus suos: ad deteriora
redeūdi nō debem⁹ occupationib⁹ indulgere excludē
de sūt: si semel intrauerint in locū suū alias substituēt:
p̃cipiis illaz obstem⁹ melius nō incipiet q̃ desinent
Vale.

Q nulli debēt esse graciosiores p̃cipibus q̃ p̃bie studē-
tes & de excellētissima boni viri potēcia **Lxxiii.**

E Rrare mihi vident̃ qui estimāt p̃bie fideliter
deditos cōtumaces esse ac refractarios & cō-
tēptores magistratū ac regū eoz ve p quos
publica admīstrant̃: ex contrario. n. nulli aduersus illos
graciosiores sūt nec īmerito. Nullis. n. plus p̃stant quā
qbus frui trāquillo ocio licet. Itaq; hi qbus ad p̃positū
bene viuēdi aditū cōfert securitas publica. Necesse ē
autorē hui⁹ boni vt parentē colāt multo quidē magis
q̃ illi inquieti & ī medio positi qui multa p̃cipibus
debēt sed multa & īputāt: qbus nunq̃ tā plene occur-
rere vlla liberalitas potest vt cupiditates illorum que
cr̃secūt dū īplēt̃ exfaciet: q̃squis aut̃ de accipiēdo co-
gitat oblitus accepti ē. Nec vllū habet malū cupiditas
maius q̃ q̃ ingrata ē. Adice nūc q̃ nemo eorū qui in.
R. p. versant̃ q̃ vīcat sed a qbus vinciūt aspicit: & illis
nō tantū iocundū ē multos post se videre q̃ graue an-
te se: habet hoc victū omnis ābicio nō respicit: nec am-
bicio tantū īstabilis ē: vez cupiditas omnis quia inci-
pit semp a fine. At ille vir sincerus ac purus qui relin-
quit & curiā & forū & omnē ad mīstracionē rei. p. vt
ad āpliora secedēt diligit eos p quos hoc ei facile vti
licet: solūq; illis gratuitū testimoniū reddit & magnā
rē nesciētibus debet: quēadmodū p̃ceptores suos vene-
rat̃ ac suspicit q̃z beneficio illis in viis exit. Sic & his
sub quoz tutela positus exercet artes bonas. Vez q̃q;
alios rex viribus suis p̃tegit quis negat. Sed quēad-
modū neptuno plus debere se iudicat ex his qui eadē

tranqlitate vbi sūt qui plura & p̄ciosa illo mari ve-
xit: animosius a mercatore q̄ a vectore soluit votū: &
ex ipsis mercatoribz effulsi9 grat9 ē qui odores ac pur-
puras & auro p̄sanda portabat q̄ qui vilissima queq;
& saburre loco futura cōgesserat. Sic hui9 pacis bene-
ficiū ad ōnes p̄tinētes alcius ad eos puenit qui illa be-
ne vtunt. **M**ulti. n. sūt ex his togatis qbus pax op̄ero
sior bello ē an idē existimas p̄ pace debere eos qui illā
ebrietati aut libidini ip̄dūt aut aliis viciis q̄ vel bel-
lo rūpenda sūt nisi forte tā iniquū putas esse sapientē
vt nihil viriū se debere p̄ cōnibus bonis iudicet. **S**oli
lunē plurimū debeo & nō vni mihi oriunt anno tem-
peratq; annū deo priuatī obligatus sū q̄uis nihil ad
meū honorē descripta sint & stulta auaricia mortaliū
possessionē p̄prietatēq; discernit: nec qcq; suū credit
esse qđ publicū ē. **A**t ille sapiēs nihil iudicat suum ma-
gis q̄ cui9 illi cum humano genere cōsorcium ē. **N**ec. n
essent ita cōia nisi pars illoz p̄tineret ad singulos: soci-
ū efficit: ita etiā q̄ ex mīma porcōne cōmune ē. **A**dice
nūc q̄ magna & vera bona non sic diuidunt vt exigū
in singulos cadat: ad vnūquēq; tota pueniūt: excōgia-
rio tātū ferūt homines quātū ī capita p̄missum ē epu-
lum & visceracio & si quid aliud capit manu discedit
in ptes. **A**d hec indiuidua bona pax & libertas tā om-
niū tota q̄ singuloz sūt. **C**ogitat itaq; p̄ quē sibi horū
vsus fructusq; contingat p̄ quē nō ad arma illū nec ad
seruādas vigilias nec ad tuēda menia & multiplex bel-
li tributū publica necessitas nocet: agitq; gubernatori
suo gratias: hoc docet p̄bia p̄cipue bene debere bene-
ficia bene soluere. **I**nterdū aut solutio ē ipsa confessio.
Confitebit̄ ergo multū se debere ei cui9 admīstracōe
ac p̄uidencia cōtingit illi pingue ociū & arbitriū sui
tēporis & īpturbata publicis occupacōibus quies. **O**
melibee deus nobis hec ocia fecit. Nāq; erit ille mihi
semp de9. **S**i illa quoq; ocia multū auctori suo debent

Lxxv

q̄q̄ mun⁹ hoc maximū ē. Ille meas errare boues p̄mi-
sit & ipsū ludere que vellē calomo p̄misit agresci quā
 ti estimamus hoc ocū qđ inter deos agīt qđ deos fa-
 cit. Ita dico lucilli & te ī celū cōpēdiario voto solebat
Sexti⁹ dicere Iouē plus nō posse q̄ bonū viz: plura Iu-
 piter habet q̄p̄stet hoībus: sed inter duos bonos nō ē
 melior qui locuplecior. Nō magis q̄ inter duos quib⁹
 par sciēcia regēdi gubernaculū ē meliorē dixeris cui
 maius speciosiusq̄ nauigiū ē **Iupiter** quo antecedit vi-
 rū bonū diuci⁹ bonus ē. **Sapiēs** nibilo se minoris exis-
 timat q̄ virtutes ei⁹ spacio breuiore cludunt. Quem
 admodū ex duob⁹ sapiētibus qui senior decessit non ē
 beacior eo cui⁹ intra pauciores ānos termīata virtus
 ē. Sic de⁹ nō vincit sapientē felicitate eciā si vincit e-
 rate. Non ē virt⁹ maior que lōgior **Iupiter** ōnia hab⁹
 sed nēpe aliis tradidit habēda. Ad ipsū hic vnus vsus
 p̄tinet qđ vtēdi ōnibus causa ē. **Sapiēs** tā equo animo
 apud alios videt contēpnitq̄ q̄ **Iupiter** vti illis nō po-
 test sapiēs nō vult. **Credamus** itaq̄ **Sextio** mōstranti
 pulcerrimū iter & clamāti: hac iē ad astra hac secun-
 dum frugalitatē: hac secundū tēperanciā hac secundū
 fortitudinē. Nō sūt di fastidiosi nō inuidi admittūt &
 ascendētibus manū porrigūt. **Miraris** hominē ad de-
 os ire: de⁹ ad homines venit. **Nulla** sine deo mēs bona
 ē. **Semina** in corpibus humanis diuina disp̄sa sūt que
 si bon⁹ cultor excipit similia origini p̄deunt & paria
 his ex q̄bus orta sūt surgūt. **Si** malus nō aliter q̄ hu-
 mus sterilis ac palustris necat ac deinde creat purga-
 mēta p̄ frugibus. **Vale.**

De iani metu ex q̄bus causis oriat̄ & quib⁹ purgetur
 remediis & q̄ ea q̄ vulgus p̄bat bona nō sūt. **Lxxv.**

Pistola tua delectauit me & marcentē excita-
 uit: memoriā q̄q̄ meā que iā mihi segnis ac lē-
 ta ē euocauit. **Quidni** tu mi lucilli maximū
 putes instrumentū beate vite hāc p̄uasionē vnū bonū

Et hoc se magis suscipit q̄ Iupiter

esse quā honestū ē: qui ōne bonū honesto circūscripsit
intra se felix ē. Nam qui alia bona iudicat in fortune
venit potestatem alieni arbitrii sit: hic amissis liberis
mest⁹ hic sollicit⁹ egris hic tēpib⁹ & aliq̃ passis infami
am tristis. Illū videbis aliene vxoris amore cruciari.
Illū sue nō deerit quē repulsa distorqat. Erūt q̃s bonō
ipse vexet. Illa vero maxima ē ex ōni mortaliū populo
turba miseroz q̃ expectacio mortis exagitat vndiq̃ i
pendēs. Nihil. n. ē vnde nō subeat. Itaq̃ i hostili regio
ne versantib⁹ huc & illuc circūspiciendū ē & ad ōnem
strepitum circumagenda ceruix: nisi hic timor e pec
tore eiectus ē palpātibus p̃cordiis viuif: occurrēt acti
in exiliū & euoluti bonis occurrēt qd̃ gen⁹ egestatis
grauissimū ē in diuiciis iopes: occurrēt naufragi simi
lia ve naufragis passi quos aut popularis ira aut inui
dia p̃niciosū optimis celū iopinātes securosq̃ disiecit
p̃celle more que i ipsa serē fiducia solet emergere aut
fulminis subiti ad cuius ictū eciā vicina tremuerunt.
Nam vt illic q̃squis ab igne p̃pior stetit p̃cusso similis
obstupuit: sic i his p̃ aliq̃ vim accidētibus vnū calami
ras opprimit ceteros met⁹: parēq̃ passis tristitiā facit
pati ōniū animos mala aliena ac repētina sollicitāt quē
admodū aues eciā ianis funde son⁹ territat nos ita nō
ad ictū tantū exagitamur: sed ad crepitū. Non potest
ergo quisq̃ beat⁹ eē qui huic se opinioni credidit. Nō
n. beatū ē nisi qd̃ intrepidū. Inter suspecta male viuif.
Quisq̃ se multū fortuitis dedit ingentē sibi materiā
cōpturbacionis & irreplicabilē facit: vna hec via ē &
ad tuta vadēti externa despicere & honeste cōtētū eē
Nā qui aliquid virtute meli⁹ putat aut vllū p̃ter illā
bonū adhec que a fortuna sp̃ergunt sinū suū expandit
& sollicitus missilia ei⁹ expectat hāc imaginē tuo pro
pone ludos facere fortunā & in hūc mortaliū cetū bo
nores diuicias graciā excutere quoz alia inter deripi
enciū man⁹ scissa sūt: alia inuida societate diuisa: alia

magno detrimento eorum in quos deuenerat p̄scisa ex quibus quedā aliud agētibz īciderūt: quedā quia nimis captabant amissa & dū auide rapiunt expulsa sūt. **N**ul-
 li vero eciā cui rapino feliciter cessit gaudiū rapti du-
 rauit in postez. Itaq; prudētissimus q̄sq; cū primū in-
 duci uidet munuscula a theatro fugit: & scit magno
 pua cōstare. **N**emo manū cōserit cū excedēte: nemo
 exeuntē ferit. **C**irca primū rixa ē. **I**dē in his euenit q̄
 fortuna desup iactat. **E**stuam⁹ miseri: dīstringimur:
 multas habere cupim⁹ modo in illā respicimus nimis
 tarde nobis videntē que cupiditates nostras irritāt ad
 paucos puētura expectata cōnibus ire obuiā cadētibus
 cupim⁹. **G**audemus si qd inuasim⁹ inuadēdū aliquos
 spes vana delusit vilē p̄dam magno aliquo īcomodo lu-
 imus aut inde fallimur. **S**ecedam⁹ itaq; ab istis ludis
 & demus raptoribus locū. **I**lli spectēt bona ista pendē-
 cia & ipsi magis pēdeāt. **Q**uicūq; beatū eē se cōstituet
 vnū eē putet qd honestū ē. **N**ā si vllū aliud existimat
 primū male de p̄uidēcia iudicat quia multa īcomoda
 iustis viris accidūt: & quia qdquid nobis dedit breue
 ē & exiguū: si cōpares mūdi toti⁹ euo. **E**x hac deplo-
 racōe nascit̄ vt īgrati diuinorū interpt̄es simus. **Q**ue-
 rimur q̄ nō semp q̄ & pauca nobis & īcerta & abitu-
 ra cōtingāt. **I**nde ē q̄ nec viuere nec mori volum⁹: vite
 nos odiū tenet timor mortis mutat ōne cōsiliū nec im-
 plere nos vlla felicitas potest. **C**ausa autē ē q̄ nō pueni-
 mus ad illud bonū īmen sū & insupabile vbi necesse ē
 resistat volūtas nostra quia vltra sūmum non ē locus.
Queris quare virt⁹ nullo egeat p̄sentibus gaudet non
 cōcupiscit abūcia. **N**ihil nō illi magnū ē quia satis: ab
 hoc discede iudicio nō pietas cōstabit nō fides: multa
 vtrāq; p̄stare cupiēti pacienda sūt ex his que mala ap-
 pellant: multa īpendēda sūt ex his qbus indulgemus
 tāq; bonis perit fortitudo q̄ piculū facere debz sui: pe-
 rit magnanimitas q̄ non potest eminere nisi ōnia velut

minuta contēpserit: que proximis vulgus optat perit
gracia & relacio gracie. **E**stimamur labi si quidquam
preciosius fide nouimus si non optima spectamus sed
vt illa preteream: aut ista bona non sunt que vocātur
aut homo felicior deo est: quoniam quidem que para-
ta nobis sūt non habet in vsu deus: nec enim libido ad
illum nec epularum noticia nec opes nec quidquā ex
his hominē in estantibus & vili voluptate ducentibus
pertinet: ergo aut incredibile est bona deesse: aut hoc
ipsum argumentum est bona non esse que deo desunt:
adice q̄ multa q̄ bona videri volunt animalibus q̄ ho-
mini pleniora contingūt. **I**lla cibo auidius vtunt̄ vene-
re non eque fatigātur: vis illis maior est & equabilior
firmitas sequitur vt multo feliciora sint homine. **N**am
sine nequicia sine fraudibus degunt fruūtur volupta-
tibus quas & magis cupiūt & ex facili sine vllō pudo-
ris aut potēcie metu. **C**onsidera tu itaq̄ an id bonum
vocandum sit quo deus ab homine vincitur. **S**ummū
bonū in animo cōtineamus: obsolescit si ab optima nos-
tri parte ad pessima transit & transfertur ad sensus q̄
agiliores sunt animalibus mutis. **N**on est summa fel-
icitas nostra in carne ponenda: bona sunt illa vera que
ratio dat solida ac sempiterna que cadere non possunt
ne decrescere quidem ac minui. **C**etera opinione bona
sunt & nomen quidem habent commune cum veris: p-
prietas in illis bonis nō ē. **I**taq̄ comoda vocēē vt nostra
lingua loquar pducta. **C**eterū sciamus mancipia nos-
tra esse non partes & sint apud nos. **S**ed ita vt memi-
nerimus extra nos esse eciā si apud nos sint inter sub-
iecta & humilia numerentur propter que nemo se at-
tollere debeat. **Q**uid enim stulcius quam aliquem eo
sibi placere quod ipse non fecit. **O**mnia ista a nobis ab-
cedant non hereant vt si abducantur sine vlla nostri la-
ceracione discedant. **V**tamur illis non gloriemur & v-
tamur parce tanquam depositis apud nos & abituris

Quisquis illa sine ratione possedit non diu tenuit. Ipsa enim felicitas nisi temperatur premit fugacissimis bonis si credidit cito deseritur: & ut deserat affligitur: paucis deponere felicitatem molliter licuit. Ceteri cum his que eminuerunt labuntur: & illos degrauant ipsa que extulerunt. Ideo adhibebitur prudentia que modum illis ac persimoniā imponat quoniam quidem licet opes suas precipitat atque vrget. Nec vnquam inmodica durarunt nisi illa moderatrix ratio compescuit: hoc multarum tibi urbium ostendet euentus. Quare in ipso flore luxuriosa imperia ceciderunt. Et quicquid virtute erat partum intemperantia corrui: aduersus hos casus muniendi sumus. Nullus autem contra fortunam in expugnabilis murus est. Intus instruamur. Si illa pars tuta est pulsari homo potest capi non potest. Quod sit hoc instrumentum scire desideras. Nihil indignetur sibi accidere sciatque illa ipsa quibus ledi videtur ad conuersationem vniuersi pertinere: & ex his esse que cursum mundi officiumque consumant: placeat homini quicquid deo placuit: ob hoc ipsum suam miretur quod non potest vinci quod mala ipsa sub se tenet: quod ratione qua valentius nihil est casum doloremque & iniuriam subigit: amaracionem: huius te amor contra durissima armabit. Catulorum amor in venabula impingit feras: feritasque & inconsultus impetus prestat in domitas. Iuuenilia non nunquam ingenia cupido glorie in contemptum tam ferri quam ignium misit. Spes quosdam atque ymbra virtutis in mortem voluntariam trudit: quanto his omnibus forcior ratio est: quanto constancior tanto vehementius per metus ipsos & pericula exibat. Nihil agitis inquit quod negatis vllum esse aliud honesto bonum. Non faciet nos hec mutatio tutos a fortuna & immunes. Dicitis enim inter bona esse liberos pios & bene moratam patriam & parentes bonos: horum pericula non potestis spectare securi: perturbabit vos obsidio

110
patrie: liberorum mors parentum seruitus. Quid ad-
uersus hos p nobis respóderi soleat ponā. Deinde tūc
adiciā quid preterea respondendū putē. Alia condicio
est in his que ablata in locū suū aliquid ícomodi sub
stituunt tanq̃ bona valitudo viciata in malū tranſfert
acies oculorū extícta cecitate nos affecit. Non tantū
velocitas perit poplitibus incisis sed debilitas pro illa
subit: hoc nō est periculū in his que paulo ante retuli-
mus. Quare si amicū bonū amisi non ē mibi p illo per
fidia pacienda nec si bonos liberos extuli in illoꝝ locū
impietas succedit. Deinde nō amicoꝝ illis aut libero
rum interitus sed corporū ē: bonum autem vno modo
perit si in malū transit quod natura nō patit̃ quia ónis
virtus & opus óne virtutis incorruptū manet. Dein-
de eciā si amici perierūt: eciā si probati respondentes
voto patris liberi ē qđ illorū expleat locum. Q si que
ris quid illos quoq̃ bonos fecerat: virtus: hec nihil va
care patitur loci totū animū tenet: desideríū enim tol
lit: sola satis ē. Omníū enim bonoꝝ vis & origo in ip
sa ē. Quid refert an aqua decurrens intercipiā atq̃ a
beat si fons ex quo fluxerat salu9 ē. Non dices vitam
iustiorē saluis liberis q̃ amissis. Nec ordinaciore: nec
prudenciorē nec honestiorē ergo nec meliorē quidem
non facit collectio amici sapienciorē. Non facit stulci
orē detractio: ergo nec beaciorē aut miseriorē: q̃ diu
vita salua fuerit nō scias quid abcesserit. Quid ergo
nō est beacior & amicoꝝ & liberoꝝ turba succinctus.
Quidni nō sit. Summū, n. bonū nec ífringit̃ nec auge
tur: in suo modo permanet: vtrūq̃ fortuna se gessit: si
ue illi senectus lōga cōtigat siue citra senectutē finit9
ē: eadē mensura sūmi boni est q̃uis etatis diuersa sit.
Vtrū maiorē aut minorē circulū scribas ad spaciū ei9
ptinet. Non ad formā licet alter diu māserit alteꝝ sta
tim obduxeris: & in eū in q̃ script9 ē puluerē solueris
in eadē vterq̃ forma fuit. Quod rectū ē nec magnitu

dine estimat nec numero nec tempe non magis pduc
 q̄ cōtrahi potest honestam vitā ex centū annoꝝ nume
 ro inquantū volēs corripere & in vnū diē coge eque ho
 nestā ē. **M**odo laicius virtus fundit̄ : regna vrbes pū
 cias tēperat fert leges colit amicicias inter p̄p̄inuos
 liberosq̄ dispensat officia mō arto sine circūdat̄ paup
 tatis exilii orbitatis : nō tamē minor est sed ex alciore
 fastigio ī priuatū ex regio inhumilē subducit̄ ex pub
 lico & spacioſo iure in angustas domus vel āguli cont
Eque magna ē etiā si in ſereceſſit vndiq̄ excluſa. **Ni**
 bilominus. n. magni ſpirit⁹ ē & erepti exacte prudē
 cie indeclinabilis iuſticie ergo eque beata ē : beatū. n.
 illud in vno loco poſitū eſt in ipſa mēte ſtabile grande
 tranqllū qđ ſine ſciēcia diuinōꝝ humanoꝝq̄ nō poſſeſt
 effici. **S**equit̄ ille qđ me reſponſū eſſe dicebam. **Nō**
 affligit̄ ſapiēs liberoꝝ amiſſione nō amicoꝝ eodē enim
 animo fert illoꝝ mortē q̄ ſuā expectat nō magis hanc
 timet q̄ illā dolet : virt⁹. n. cōueniēcia cōſtat omnia
 opa ei⁹ cū ipſa cōcordant & congruūt hec cōcordia perit
 ſi anim⁹ quē excelsū oportz eē luctu aut deſiderio ſub
 mittit̄. In honeſta ē oīs trepidacio & ſolicitudo in vl
 lo actu pigricia : honeſtū. n. ſecur⁹ & expeditū ē : inter
 ritū ē in p̄cinctu ſtat. **Q**uid ergo nō aliqd p̄baciōi ſi
 mile paciēt̄ : nō & color ei⁹ mutabit̄ & vultus ei⁹ agi
 tabit̄ & art⁹ refrigeſcēt : & qcquid aliud nō ex impio
 animi ſed incoſulto qđam nature impetu gerit̄ : fateor
 ſed p̄manebit illi p̄ſuaſio eadē. **N**ihil illoꝝ malū eē nec
 dignū ad qđ mēs ſana deficiat. **O**mnia q̄ faciēda erūt
 audacter facit & p̄mpte hoc. n. ſtulticie p̄priū quis
 dixerit ignaue & cōtumaciter facere q̄ faciat & alio
 corpus īpellere : alio animū diſtrahiq̄ inter diuerſiſſi
 mos mot⁹. **N**ā p̄pter illa ipſa q̄bus extollit ſe miratq̄
 cōtēpta ē : & ne illa quidē quib⁹ gloriaē libēter facit.
Si vero aliqd timeat malū eo p̄inde dū expectat̄ quaſi
 veniſſet vrget̄ & qđquid ne paciatur timet iā metu

patit: quēadmodū in corpib; in firmis languorē signa
pcurrūt quedā. n. segnicia nerius ē & sine labore vllō
lassitudo & ossitacio & horror mēbra pcurres. Sic in
firm; animus multo anteq̃ opprimat̃ malis quā pre
sumit illa & ante tempus cadit. Quid demēci; autē q̃
angi futuris nec se tormēto reseruare s; accersere sibi
miserias & ad mouere quas optimū ē differre si discu
tere nō possit. Vis scire futuro neminē deberi torq̃ra
quicūq; audierit post quīq̃gesimū annum sibi paciēda
supplicia nō pturbat̃ nisi si mediū spaciū trāsilierit &
se in illā seculo post futurā solitudinē imiserit Eodē
mō fit vt aīos libenter egros & captātes causas dolo
ris vetera atq; obliterata tristēt & q̃ pterierūt: & q̃
futura sūt absūt: neutra sciā. Nō ē autē nisi ex eo
qd sciās dolor. Vale.

Quēciā i senectute discēdū ē & q̃ p̃priū & ṽz homi
nis bonū ē ratio tantū vel virtus. .lxxvi.

Immicicias mibi denūcias si qd̃q; ex his q̃ q̃ti
die facio ignoraueris: video q̃ simplicit̃ tecū
viuā b̃ q̃q; tibi cōmittā p̃m audio et qd̃ ē quī
tū iā diē habeo ex quo in scolā eo & ab octaua disputā
tē audio: bona inq; etate. Quidni bona: qd̃ autē stulci;
ē q̃ que diu nō didiceris nō discere. Quid ergo idē fa
ciā qd̃ trofūli & iuuenes bene mecū agūt si hoc vnum
senectutē meā decet. Omnis etatis homines hec scola
admittit. In hoc senescam; vt iuuenes seq̃mur In thea
tz senex ibo & in circū deferar & nullū par sine me de
pugnabit: ad p̃m ire erubescā tā diu discēdū ē q̃ diu
nescias si puerbio credim; q̃ diu viuas. Ego tñ hic a
liqd & doceo. Queris qd̃ doceā: ecia; senī cē discēdum
pudet aut me generis humani quociēs scolā intraui p̃
ter ipsū theatr; neapolitano; vt scis transeundū ē me
tronatis petētis domū Illud qd̃ furtū ē & hoc īgenti
studio pitaules bon; iudicat̃ habet tibi cē q̃q; grec; &
p̃co p̃cur sū: at ī illo loco in q̃ vir bon; discit paucissimi
sedēt & hi pleriq; viciēt. Nihil boni negocii habē: qd̃

agāt iēpti & iertes vocāt. **M**ibi dīgat iste deri⁹. **E**
q̄ aīo audiēda sūt ī pitoꝝ dīcia: & ad honesta vadenti
ptēpnēd⁹ ē ipse ptēpt⁹: pge lucilli & ppera tibi: ne ti
bi accidat qđ mibi vt senex discas īmo iēo magis ppe
ra q̄niā id nūc aggressus es qđ pdiscere vix senex pos
sis. Quātū iqs pficiā q̄tū tēptaueris. Quid expectas
npli sapē casu obrigit: pecuīa veniet vlt⁹ honor afferē
gcia ac dignitas fortasse īgerēt tibi: virt⁹ ī te nō īcid⁹
ne leniqdē opa aut puo labore ognoscit s̄ ē rāti labo
rare ōnia bona seī occupatur⁹: vnū ē bonū qđ honestū
In illis nihil īuenies veri nihil ēti q̄cūq̄ fame placent.
Quare vnū sit bonū qđ honestū dicā: q̄niā me paz⁹ exe
cutū priore ep̄ iudicas magis q̄ hāc rē tibi laudatā q̄
pbatā putas & ī artū qđ dicta sūt p̄trabā. **O**īa suo bono
p̄stāt: vitē fertilitas p̄mēdat: & sapor vinū: velocitas
ceruū. Quā forcia dōso iumēta sūt q̄ris q̄z vn⁹ ē vsus
sarcinā ferre Incane sagacitas p̄ma ē si īuestigare de
bz feras: c̄sus. **S**i c̄seq: audacia. **S**i mordē & iuadē: ad
id q̄q̄ optimū ē debz cui nascet qđ cēset ī hoīe optimū
qdē racō: hac ātecedit aīalia: deos seq̄t. **R**acō ergo p
fecta p̄pū bonū ē: cetera illi cū aīalibz satīq̄ coīa sūt.
Valz & leones formos⁹ ē & pauones: velox ē & eq̄ nō
dico ī his ōibz viciē. **N**ō cro qđ ī se maximū s̄ qđ: suū
cōp⁹ habz: & arbores habz īpetū & motū volūtarium
& bestie & vēmes habz vocē: s̄ q̄to clariore canes: a
cucōrē aq̄le: gūiorē tauri duciorē mobiliorēq̄ luscū.
Qud ī hoīe p̄pū **R**acō hec recta & p̄sumata felicitā
ta felicitatē hoīs īpleuit. **E**rgo si oēs res cū bonū suū p
fecit laudabil⁹ ē & ad finē natē sue pu nit: hoī aut suū
bonū racō ē si hāc pfecit laudabil⁹ ē: & finē natē sue te
tigit: hec racō p̄fecta virt⁹ vocat eadēq̄ honestū ē. **I**d
itaq̄ vnū bonū ē ī hoīe qđ vnū hoīs ē. **N**ūc. n. nō q̄ri
m⁹ qđ sit bonū s̄ qđ sit hoī bonū. **S**i nullū aliud ē hoīs
q̄ racō hec erit vnū ei⁹ bonū s̄ p̄sāndū cū ōibz. **S**i sit
aligs mal⁹ puto īp̄babit. **S**i bon⁹ puto p̄babit **I**d er
go ī hoīe p̄mū solūq̄ ē qđ & p̄bat & īp̄bat non dubitas

an h^o sit bonū: dubitas an solū bonū sit **S**iquidē oīa alia habe
at valitudinē diuicias imagines mltas frequēs atrīū s; ma
l⁹ ex cōfesso sit i. p. babil⁹ illū Itē si qs nihil qdē illorū q retu
li habeat deficiat pecūia: cliētū tba: nobilitate & auoz pa
uozq; stria: & ex cōfesso bon⁹ sit p. babil⁹ illū er^o ē vnū bonū
hoīs qd q habz ecia si alius destituit laudād⁹ ē qd q nō ha
bz i oī alioz copia dāpnat ac reiciē q cōdicō rerū eadē hoī ē
Nauis bona dī n q p. ciosis colorib; picta ē nec cui argētēū
rostrz ē: nec cui⁹ tutela ebore celata ē nec q fiscis ac opib;
regius p. ssa ē: s; stabīl & firma & victuris aq; excludētib;
spissa ad ferēdū i tū maris solida gubernaclo parēs velox
& n fenciēs vētū **G**ladiū bonū dices n cui aurat⁹ ē balte⁹
nec cui vagia gēmis distīguīt: s; cui & ad secādū sbrīl aci
es et muc^o muminētū oē ruptur⁹ **R**egīa n q formosa s; q
recta sit qrit: eo q q laudat cui opat: qd illi p. priū ē **E**rgo i
hoīe q q nihil ad rē p. tinet q u aret: q tū fenēt: a q mltis
salutē q p. cioso incūbat lecto q plucido poculo bibat s; q
bon⁹ sit **B**on⁹ aut ē si rō explicita & recta ē ad natē sue vo
lūtātē accōdita hec vocat⁹ virt⁹ h^o ē honestū & vīcū hoīs
bonū. **N**ā cū sola rō p. ficiat hoīez sola rō p. fecta beatū facit
h^o aut vnū bonū ē q vno beat⁹ efficiē. **D**icim⁹ & illa bona
eē q a vir tute p. fecta cōtacta sūt .i. opa ei⁹ oīa. S; iō vnū
ipsa bonū ē qā n. lū sine illa ē. **S**i oē i aīo bonū ē q qd illū
cōfirmat exollit āplīficat bonū ē: validiorē aut aīm & ex
celliorē & āpliorē facit virt⁹. **N**ā cetera q cupiditates nos
tras irritāt: depmūt q q aīm & labefaciūt & cū vidēt at
tollē i flāt ac m. lta vanitate deludūt er^o vnū id bonū ē quo
meli⁹ aīm⁹ efficiē. **O**mēs actiōs tocī⁹ vite honesti ac t. p. is
respectu tēpanē ad hec faciēdi & nō faciēdi racō dirigīt.
Quid sit h^o dicā: vir bon⁹ qd honeste se factur⁹ putauerit
faciet ecia si pecūia si laboriosū erit faciet: si ecia dānosū
erit: faciet ecia si piculosū erit. **R**urs⁹ qd t. p. erit n faciet
ecia si pecūiaz afferec ecia si voluptatē ecia si potēciā ab ho
nesto n. lla re detērebit ad t. pia n. lla iuitabit **E**rgo si honestū
vtiq; secutur⁹ ē: t. p. vtīq; vitatur⁹ & i oī actu vite spec
tatur⁹ h^o duo n. aliud malū q t. p. si vna ide p. uata virt⁹ ē
& sola pmanz tenoris sui vnū ē bonū virt⁹ cui iā accidē vt

nō sit bonū n̄ potest : mutacōis piculū effugit stulticia ad
 sapiēciā eripit. **S**apiēcia ī stulticiā n̄ reuoluitur : dixi forte
 memisti occupata vulgo & formidata īsulta vt cōtēpnerēt
 īpetu plerosq; calcasē inuēt⁹ ē q; flāmis īponēt manū cui⁹
 risū n̄ intrūperet tōtor : q; ī funē liberoꝝ lacmā n̄ mittēt q;
 mōti n̄ trepid⁹ occurrēt. **A**mō & mira cupiditas picla depo
 poscerūt. **Q**uā si h° pōt breuis abstinacō aī aliq; stimlo ex
 citata q̄to magis virt⁹ q; n̄ ex īpetu nec sbito s; eq̄lit val t
 & ppetuū robur ē seq̄t vt q; ab īsultis sepe cōtēpnūt a sapi
 ētib; semp ea nec bona sint nec mala : vnū ex° bonū ipsa vir
 t⁹ ē q; int hāc fortunā & illā supba īcedit cū magno vtusq;
 cōtēptu. **S**i hāc opōnez receperis aliqd bonū eē pter honestū
 n̄lla virt⁹ laborabit. **N**lla. n. obtineri poterit si qdcp ex
 tra se respexerit. **Q**uid si ē. **R**acōi repugnat : ex q; virtutes
 sūt : & veritati q; sine racōe n̄ ē. **Q**uecūq; aut opō veritati
 repngnat falsa ē : vnū bonū ccedas necesse ē sūme pietatis
 ēga deos eē itaq; qcqd illi accidit eq̄ aīo sustinebit. **S**ciet. n.
 id accidisse lege diuina q; vniūē a pcedūt. **Q**uā si ē vnū illi
 bonū erit qd honestū : ī h°. n. bonū & parē dis nec excādes
 cēē ad subita nec de plorare fortē suā s; paciēt excipe fatū
 & facē īpata si vllū aliud ē bonū q; honestū sequet nos aui
 ditas rez vitā īstruēciū qd ē ī tollerabile īfinitū vagū. **S**o
 lū ergo bonū ē honestū cui mod⁹ ē dixim⁹ hō īm futuram
 hōī feliciore vitā q; deoz; si ea bona sūt q; n̄llū ī vsu eoz; ē
 tāq; pecuīa honores. **A**dice nunc q; si mō solute cōpib; aīe
 monēt. feliciō illi stat⁹ restat : q; ē dū versant ī cōpe : atq; si
 ista bona sūt q; p cōpa vtimur emissis erit pri⁹ qd cor ē si
 dē ē : feliciores eē liberis & ī vniūē sū datis clusas & obses
 sas. **I**llud q; dixerā si bona sūt ea q; tā hōī cōtīgūt q; mutis
 aīalib; & muta aīalia beatā vitā actura qd fieri nullo mō
 pōt : oīa p honesto paciēda sūt qd n̄ erat faciēdū si ē vllū
 aliud bonū q; honestū hec q;uis laci⁹ execut⁹ eēm pōre ep̄
 cōstrīxi & breuit pcutēri. **N**ūq; aut vera tibi opō tal vide
 bit n̄ aīm alleues & te ipsū īterroges si res exegerit vt p
 patria moriaris & salutē oīm ciuiū tua redimas an pōrec
 tur⁹ sis ceruicē n̄ tātū paciēt s; eciā libentē si h° facturus
 es n̄llū aliud bonū ē. **O**mīa. n. reliqs vt h° habeas : vide

Quanta vis honesti sit p. r. p. morieris etiam si statim facturus bo-
eris cum scieris tibi esse faciendum interdum ex re pulcherrima magni
gaudium etiam tpe breui ac exiguo capiet & quis fructus opin-
p. acti n. l. 9 ad defunctum exoptumq. rebus humanis pertineat: ipsa
tamen contemplatio futuri operis viuet: & vir fortis & iustus cum mortis
sue precia ante se posuit libertate patet salute omnium pro quibus depedit
animi summam voluptate est & piculo suo fruitur: sed ille qui cui etiam
h. gaudium eripit quod est contemplatio operis maxime & vltime prestat nihil
cunctatus dissiliet in mortem: facere recte pieque contentus
Hoc ergo vnum bonum est quod non tantum profectus a. 9 sed genero-
sus quod & idolis bene esset: cetera leuia sunt mutabilia itaque soli-
cite possident etiam si fauente fortuna in vnum congesta sunt: dicimus
suis incubantur gloria & illos sperpimus aliquando & illudunt nemo ex
istorum quos purpuratos vides felix est non magis quam ex illis qui sceptrum
& clamidem in scena fabule assignant cum parte populi loci icasse-
runt & coacti simul exierunt & exalceantur & ad statum su-
am redeunt. Nemo istorum quos diuicie honoresque in alciore fasti-
gio ponunt magnus est: Collossus magnitudinem suam ser-
uabit etiam si steterit in puteo. Hoc laboramus errore sic
nobis imponit quod neminem estimamus eo quo est sed adicimus illi
& ea quibus adornatur est. Atqui cum voles veram hominis estimationem
inire & scire qualis sit nudum inspicere ponat patrimonium ponat bo-
nores & alia fortune medacia corpore ipsam exuat: animi intuitu
qualis quantusque sit: alieno an suo magnus: si erectis oculis gladios
micantes videt. Et si scit sua nihil intus vtz anima per os: an pro
vigiis exeat: beatum voca. Si cum illi denuntiata sunt corporis to-
menta & quod casu veniunt & quod potentioris iniuria si vincula & exi-
lia & vanas humanarum fortitudines mentium securus audit &
dicit Non vlla laborum o virgo noua mihi facies inopinata surgit
omnia precipitata animo mecum ipse pegeri: tu hodie ista denuncias:
ego semper denunciaui mihi & hominem paui ad humana preconi-
tati mali mollis ictus venit. At stultis & fortune creditibus
omnes videntur noua res & inopinata facies. h. vt scias ea quod puta-
uere aspera cum assueueris pacius sic sapiens assuescit futuris est: quod ali-
diu paciendo leuia faciunt h. leuia facit diu cogitando audimus
aliquando voces inпитoy dicentium. Sciebamus hoc mihi restare. Sa-
piens scit sibi omnia restare quicquid factum est dicit sciebamus. Vale.

C6

Exemplis & rationibus docet de Morte non curan-
dum. Lxxvii.

Subito nobis hodie Alexandrine naues appa-
ruerunt que premitti solent & nunciare secuturæ
classis aduentum tabellarias vocant. Gratus il-
larum campanie aspectus est. Omnis in pilis puteolo-
rum turba consistit. et ipso genere velorum alexandri-
nas quamuis in magna turba nauium intelligit. Solis
enim superum intendere quod in alto omnes habent na-
ues. Nulla enim res eque adiuuare quacumque cursum quam
summa pars veli. illinc maxime naus urgetur. Itaque
quociens ventus increbruit: maiorque est quam expedit
antenna submittere nimis habet virium flatus: et ex hu-
mili cum intrare capreas & promontorium ex quo
alta percelloso speculatur vertice pallis. Ceteræ velo iu-
bentur esse contentæ superque alexandrinarum insigne in-
diciuntur. In hoc omnium discursu properantium ad littus.
Magnam & ex pigritia mea sensi voluptatem quod episto-
las meorum accepturus non properavi scire quis illic
esset rerum mearum status quid afferrent. Olim iam
nec perit quicquam mihi: nec acquiritur. hoc etiam si
senex non essem fuerat sciendum. Nunc vero magis
quantulumcumque haberem. tamen plus iam mihi super
esset viatici quam vie: presertim cum eam viam sumus in-
gressi quam peragere non est necesse. Iter imperfectum
erit si in media parte aut citra petatum locum steteris.
Vita non est imperfecta si honesta est. Vbiunque desi-
nes: si bene desines tota est. Sepe autem & fortiter de-
sinendum & non ex maximis causis. Nam nec & maxi-
me sunt que non tenent. Tullius Marcellus quem op-
time noueras adolescens quietus & cito senex morbo
& non insanabili correptus: sed longo & molesto & mul-
ta imperante cepit deliberare de morte: conuocauit com-
plures amicos: unusquisque aut quia timidus erat id illi
suadebat quod sibi suauissimum. aut quia adulator & blandus

id consiliū dabat quod deliberanti gratius fore su-
spicabatur. **A**micus noster stoicus egregius: & vt ver-
bis illum quibus laudari dignus est laudem: vir fortis
ac strēnuus videtur mihi optime illum cobortat⁹. **S**ic
enim cepit. **N**oli mi Marcelline torqueri tanquam de
re magna deliberes. **N**ō est res magna viuere. omnes
serui tui viuunt. omnia animalia. magnum est honeste
mori prudēter fortiter. **C**ogita q̄d iū iam idem facias.
cibus somnus libido per hunc circulum curritur. Mori
velle non tantum prudens: aut fortis: aut miser eciam
fastidiosus potest. **N**on opus erat suafore illi: sed adiu-
tore. **S**erui parere volebāt. primum detraxit illis me-
tum: & indicauit tunc familiam periculum adire cum
incertum esset: an mors domini volūtaria fuisset. alio-
quin tam mali exempli esset occidere dominum q̄ pro-
hibere. **D**einde ipsum Marcellinum admonuit nō esse
inhumanum: quemadmodum cena peracta reliquie cir-
cumstātibus diuiduntur. sic peracta vita aliquid porri-
gi hiis qui totius vite ministri fuissent. erat Marcelli-
nus facilis animi & liberalis eciam cum de suo fieret.
Minutas itaque summulas distribuit flentibus seruis:
& illos vltro cōsolatus est. **N**on fuit illi opus ferro nō
sanguine triduo abstinuit: & in ipso cubiculo poni ta-
bernaculū iussit. **S**olium deinde illatum est in quo diu
iacuit. & calida subinde suffusa paulatī defecit vt aie-
bat non sine quadam voluptate quam afferre solet le-
uis dissolutio non experta nobis quos aliquando liquit
animus. **I**n fabellam excessi nō ingrati tibi. exitum
enim amici tui cognosces non difficilem nec miserum.
Quamuis enim mortem sibi conscuerit: tamē mollissi-
me excessit et vite elapsus est. **S**ed ne inutilis quidem
hec fabella fuerit. **S**epe enim talia exempla necessitas
exigit. **S**epe debemus mori nec volumus. morimur
nec volumus. **N**emo tā imperitus est vt nesciat quan-
doq̄ moriendum. tamen cum prope accessit: tergiver-

satur: tremit: plorat. Nonne tibi videbitur stultissim⁹
 omniū qui fleuit q̄ ante annos mille non vixerat. eque
 stultus est qui flet q̄ post annos mille nō viuet. hec pa
 ria sunt. non eris nec fuisti: vtrunq; tempus alienum est
 In hoc punctum coniect⁹ es quod vt extendas quousq;
 extendes. quid optas perdis operam. Desine fata deū
 flecti sperare precando: rata & fixa sunt & magna atq;
 q̄ eterna necessitate ducuntur. eo ibis quo omnia eūt.
Quid tibi noui est. ad hanc legem natus es. hoc patri
 tuo accidit. hoc matri. hoc maioribus: hoc omnib⁹ ante
 te. hoc omnib⁹ post te. **S**eries inuicta & mutabilis ope
 illigat ac trahit cuncta. quantus te populus morituro
 rum sequetur. quantus comitabitur. fortior vt opinor
 esses si multa milia tibi cōmorerentur: atq; multa mi
 lia & hominum & animalium hoc ipso momēto quo tu
 mori dubitas animam variis generibus emittunt. **T**u
 autem non putabas te aliquō ad id puenturū ad id ad
 quod semper ibis. **N**ullum sine exitu iter est. **E**xem
 pla nunc magnorum virorum me tibi iudicas relaturū
Puerorum referam. **L**acon ille memorie traditur ipu
 bes adhuc qui captus clamabat. non seruiam sua illado
 rica lingua: & verbis fidem imposuit vt primum iuss⁹
 est fungi seruli & cōtumelioso ministerio. afferre enī
 vas obscenum iubebatur illisum parieti caput rumpit.
Tua prope libertas est & seruit aliquis ita nō sicut pe
 rire filium tuum malles quā per inerciam senem fieri
Quid ergo est cur perturberis si mori fortiter eciam
 puerile ē. **P**uta te nolle sequi duceris. fac tui iuris qd
 alieni est. **N**on sumes pueri spiritum vt dicas non ser
 uio. **I**nfelix: seruis hominib⁹: seruis rebus: seruis vite.
Nam vita si moriendi virtus abest: seruitus est. **E**t qd
 habes propter quod expectes. voluptates ipsas que te
 morantur ac retinent consumpsisti. nulla tibi noua est
 nulla non iam odiosa ipsa facietate. quis sit vini: quis
 anuli sapor scis. nihil interest: centum per vesicam tuā

an mille amphore tranſeāt. ſaccus ē. **Q**uid ſapiat oſtre
um: quid mulus optime noſti. nihil tibi luxuria tua in
futuros annos intactum reſeruauit: atq; hec ſunt a qui
bus inuit⁹ diuelleris. **Q**uid eſt aliud qđ tibi eripi dolo
as. amicos & patriam. tanti enim illā putas vt tardius
tenes ſolem quem ſi poſſes extingueres. **Q**uid enim
nunquam feciſti luce dignum. confitere. non curie te:
non fori: non iplius nature deſiderio tardioſorem ad mo
riendum fieri. Inuitus relinquis Marcellum in quo ni
hil reliquiſti. **M**ortem times. at quomodo illam me
dia oblectacione contemnis. viuere viſ. **S**cis enim mo
ri times. **Q**uid porro iſta vita non mors eſt. **C**esar cum
illum tranſeuntem per latinam viam vnus ex cuſtodia
rum agmine demiſſa vſq; in pectus vetere barba roga
ret mortem. nunc enim inquit viuis. hoc iſtis reſpon
dendum eſt quibus ſuccuſſura mors eſt. **M**ori times.
nunc enim viuis. **S**ed ego inquit viuere volo. qui muſ
ta honeſte facio. Inuitus relinquo officia vite quibus
fideliter & cum induſtria fungor. **Q**uid tu neſcis vnū
eſſe ex vite officiis & mori. nullum officium relinquis
Non enim certus numerus quem debeas explere fini
tur. **N**ulla vita eſt non breuis. **N**am ſi ad naturam re
rum reſpexeris: eciam **N**eſtoris & **S**athine breuis eſt
que inſcribi monumento ſuo iuſſit annis ſe nonaginta
nouem vixiſſe. **V**ides aliquem gloriari ſenectute lon
ga. quis illam ferre potuiſſet ſi contigiſſet cēteſimum
implere. **Q**uomodo fabula ſic vita. non qđ diu: ſed qđ be
ne acta ſit refert. nihil ad rem pertinet quo loco deſi
nas: quocunq; voles deſine. tantum bonam clauſulam
imponere. **V**ale.

Q multum ad bonam vali
tudinē amicorum preſencia & mollis exercitacio pro
ſunt. **De tribus incomodis infirmitatis & eorum re
mediis. C**lxxviii.

C Exari te diſtillationibus crebris ac febriculis
que longas diſtillationes & in conſuetudines

adductas sequuntur. eo molestius mihi est: quia expertus sum hoc genus valitudinis quod inter inicia contempsi. poterat adhuc adolescencia iniurias ferre: & se aduersus morbos contumaciter gerere. deinde succubui & eo perductus sum vt ipse distillarem ad summam maciem deductus sepe impetum cepi abrumpende vite. patris me indulgentissimi senectus retinuit. **C**ogitavi enim non quod fortiter ego mori possem: sed quod ille fortiter desiderare non posset. Itaque imperavi mihi vt viverem. aliquando enim & viuere: fortiter facere est. **Q**ue mihi tunc fuerint solacio dicam: si prius hoc dixeris hec ipsa quibus acquiescebam medicine vim habuisse. In remedium cedunt honesta solacia. et quicquid animum erexit: etiam corpori prodest. **S**tudia mihi nostra saluti fuerunt. philosophie acceptum fero quod surrexi: quod conualui illi vitam debeo: & nihil illi minus debeo. multum mihi ad bonam contulerunt valitudinem amici quorum adhortacionibus vigiliis sermonibus alleuabar. **N**ihil eque **L**ucilli virorum optime egrum reficit atque adiuuat quam amicorum affectus. nihil eque expectatio nem mortis ac metum surripit. **N**on iudicabam me cum illos superstites relinquerem mori putabam inquam me victurum non cum illis: sed per illos non effundere spiritum mihi videbat: sed trahere. **H**ec mihi dederunt voluntatem ad viuendum & paciendi omne tormentum. alioquin miserrimum est cum animum moriendi preceris non habere viuendi. **A**d hec ergo remedia te confer. medicus tibi quantum ambules: quantum exercearis monstrabit. **N**e indulgeas ocio ad quod vergit iners valitudo vt legas clarius & spiritum cuius iter ac receptaculum laborat exerceas vt nauiges & viscera molli iactacione concucias. quibus cibis vtaris. vinum quando virium causa aduoces. quando intermittas ne irretet & exasperet tussim. **E**go tibi illud precipio quod non tantum huius morbi: sed totius vite remedium est.

Contemne mortem Nihil triste est cum huius metum
effugimus. Tria hec in omni morbo grauia sūt: met⁹
mortis: dolor corporis intermissio voluptatū. De mor
te satis dictum est: hoc vnum dicam: non morbi hunc
esse sed nature metum multorum mortē distulit mor
bus & saluti illis fuit videri p̄ire. Morieris non quia
egrotas sed quia viuus. Ista te res & sanato manet cū
conualueris: non mortē sed valitudinem effugies. Ad
istud nunc propriū inecomodum reuertamur: magnos
cruciat⁹ habet morbus sed hos tolerabiles interualla
faciunt. Nam summi doloris intencio inuenit finem.
Nemo potest valde dolere & diu: sic amicissima nostri
natura disposuit vt dolorem aut tollerabilem aut bre
uem faceret: maximi dolores consistunt in macerrimis
corporis partibus. Nerui articuliq; & quicquid aliud
exile est acerrime seuit cum in arto vicia cōcepit. Sed
cito hee partes obstupescunt & ipso dolore sensum do
loris amittūt sine quo spiritus naturali phibitus cur
su & mutatus in penis vim suam qua viget admonet
q; nos perdit: siue quia corruptus humor cum desit ha
bere quo confluat ipse se elidit & his que nimis imple
uit excutit sensū. Sic podagra et t̄rogra & omnis ver
tebrarum dolor & neruorum interim quiescit. Sic
cum illa que torquebat hebetauit: omnium istorum
prima verminacio vexa impetus mora extinguitur &
finis dolendi est obtorpuisse dencium oculorum aurium
dolor ob hoc ipsū acutissimus est q; inter angusta cor
poris nascitur. Non nimis me hercule quam capitis ip
sius sed incitacior est in alienacionem soporēq; conuer
titur: hoc itaq; solacium vasti doloris est q; necesse est
desinas illum sentire si nimis senseris. Illud autem est
quod imperiti in vexacione corporis male habent: non
assueuerunt animo esse contenti: multum illis cum cor
pore fuit. Ideo vir magnus ac prudens animum dedu
cit a corpore: & multum cum meliore & diuina parte

versatur cum hac querula ac fragili quantū necesse ē
Sed molestum est inquit carere assuetis voluptatib.
Abstinere cibo. sitire. esurire. **H**ec p̄ma abstinencia ḡ
uia sunt. **D**einde cupiditas relanguescit ipsis p̄ se que
cupimus fatigatis ac deficientibus. **I**nde morosus sto
machus: inde quibus fuit auiditas cibi odium ē. desi
deria ipsa moriūtur. **N**ō est autem acerbum carere eo
quod cupere desieris. **A**dice q̄ nullus nō intermittit̄
dolor: aut certe remittit̄. **A**dice q̄ licet et cauere vētu
rū & obistere iminentibus remediis. nullus enim nō
signa premitit utiq̄ qui ex solito reuertit̄. **T**olerabil̄
est morbi paciēcia si contēpseris id quod exīnū mina
tur. **N**oli mala tua facere tibi ipsi grauiora & te que
rel oneraē leuis: dolō ē si nihil ill̄ opinio adiecerit. **C**ō
tra si exhortari te ceperis ac dicere nihil est aut certe
exiguū est dūrem⁹ iam desinet. leuē illum dum putas
facies. **O**mnia ex opinione suspensa sunt. non ambicio
tantū ad illam respicit & luxuria & auaricia ad op̄o
nem dolemus. tam miser est quisq̄ q̄ credidit. **D**etra
hendas p̄teritoꝝ doloꝝ cōquestiones puto. & illa ver
ba: nulli vnquā fuit peius: quos cruciatus quāta mala
ptuli. **N**emo me surrecturū putauit: quociēs deplora
tus a meis: quociens a medicis relictus. **I**n eculeū im
positi non sic detrahunt̄ eciam si sūt vera ista trāsier̄t
quid iuuat preteritos dolores retractare & miserum
esse quia fueris. **Q**uid q̄ nō multo malis suis adicit &
sibi ipse mentiit̄. **D**einde quod acerbū fuit retulisse io
cūdum est. **N**aturale est mali sui fine gaudere. **C**ircū
cidenda ergo duo sūt. & futuri timor: & veteris īco
modi memoria. hoc ad me iam non pertinet illud non
dū in ip̄is positus dicat difficultatibus. **F**orsan & hec
olim meminisse iuuabit. toto contra illum pūgnat aīo
vincet si cesserit. vincet si se contra dolorem suum in
tenderit. **N**unc hoc pleriq̄ faciunt attrahunt in se rui
nam cui obstandum est. **I**llud quod premit quod impē

det quod vrget: si subducere te ceperis sequit̃ & grauius icumbet. **S**i conſteteris & obniti volueris repellatur. **A**thlete quantum plagarum ore: quantum toto corpore excipiunt. ferunt tamen omne tormentũ glorie cupiditate. nec tantũ quia pugnant iſta paciuntur ſed vt pugnent. exercitacio iſta tormentum eſt. **N**os quoq; euincamus omnia quorum premium non corona nec palma eſt. **N**ec tubicen predicationis nominis noſtri ſilencium faciens: ſed virtus & firmitas animi & pax in ceterũ parta. **S**i ſemel in aliquo certamine deſellata fortuna eſt: dolorem grauem ſencio. **Q**uid ergo non ſentit ſi illam muliebriter tuleris: quemadmodum pernicioſior eſt hoſtis fugientibus. ſic omne fortuitum incomodũ magni inſtat cedẽti & auerſo. **S**ed graue eſt. quid nos ad hoc fortes ſumus vt leuia portemus. vtrum vis longum eſſe morbum: an coartatũ & breuem. **S**i longus eſt: habet intercapedinem. dat reſectioni locum: multum temporis donat: neceſſe eſt vt exurgat & deficiat. **B**reuis morbo ac p̃ceps alterutrũ faciet: aut r̃tinguetur: aut extinguet. **Q**uid autem intereſt non ſit: an non ſim. **I**n vtroq; finis dolendi eſt. **I**llud quoq; proderit ad alias cogitationes auertere animum & a dolore diſcedere. **C**ogita quid honeſte: quid fortiter fecerit. bonas ptes tecum ipſe tracta. memoriam in ea que maxime mirat̃es ſparge. tunc tibi fortiſſimus quiſq; & victor doloris occurrat ille qui dum varices exſecandas preberet legere librum perſeuerauit. **I**lle qui non deſiit ridere cum hoc ipſum irati tormenti omnia inſtrumenta crudelitatis ſue experirẽtur. **N**on vincitur dolor ratione qui victus eſt riſu. **Q**uid quid vis nunc licet dicas diſtillationes & vini cõtinuetuſſis egerẽtem viſcerum partes & febrem precordia iſta torrentem & ſitim & artus in diuerſum articulis exeuntibus tortas: plus eſt flamma & eculeus & lamina & vulneribus iſtis intumeſcentibus q̃ illa remane

T

ret & alcius vrgeret impressum. Inter hec tamen aliquis non gemit. parum est. non rogauit: parum est. non respondit: parum est. Risit & quidē ex animo. visu post hoc dolorem deridere. sed nihil inquit agere sinit morbus qui me omnibus abduxit officiis. corp⁹ tuum valitudo tenet. num & animum. Itaque cursoris morantur pedes. sutoris ac fabri manus impedit. Si animus tibi esse in vsu solet suadebis: docebis: audies: dices: queres recordaberis. Quid porro nihil agere te credis si temperans eger sis. Ostendes mihi morbum posse superari vel arte sustineri. Est mihi crede virtuti in lectulo locus. Non tantum arma & acies dant argumenta alacris animi indomitq; terroribus: & in vestimentis vir fortis apparet. habes qđ agas. bene luctare cum morbo si nihil te coegerit si nihil exorauerit: nō signe perdis exemplum. O qđ magna erat glorie materia si spectaremur egri ipse te specta. ipse te lauda. Preterea duo sunt genera voluptatum. Alterum corporales morbos inhibet: non tamen tollit: ymmo si verum estimas incitat magis iuuat bibere sicientem. gratior est esurienti cibus. Quicquid ex abstinentia contingit auidius excipit. Illas vero animi voluptates que maiores cercioresq; sūt: nemo medic⁹ egro negat. has quisquis sequitur & bene intelligit omnia sensuum blandimenta contemnit. O infelicem egrum: quare: quia nō vino niuem diluit. quia non rigorem pocionis sue quā capaci cipho miscuit renouat. fracta insup glacie: quia non ostrea illi lutrina in ipsa mēsa aperiuntur. quia nō circa renouationem eius tumultus cocorum est ipsos cum obsoniis focos transferentium. hoc enim iā luxuria cōmentā est vt quis intepescat cibus: ne quid palato iam calloso parum ferueat. cenam culma prosequit. O infelicem egrum: edet quantum concoquat. non iacebit in conspectu aper vt vilis caro a mensa religat⁹: nec ī repositoria eius pectora auium. totas enī videre

fastidium est congesta ponentur. Quid tibi mali factū
est. Cenabis tanquam eger: ymmo aliquando tanquā
sanus. Sed omnia ista facile perferemus sorbitionem
aquam calidam. et quicquid aliud intolerabile videtur
delicatis & luxu fluentibus: magisq; animo q̄ corpore
morbidis: tantum mortem desinamus horrere. Desi-
nemus autem si fines bonorum ac malorum cognouerim
us. Ita demum nec vita tedio erit: nec mors timori.
Vitam enim occupare facietas sui non potest. tot res
diuinas varias magnas percensentem in odium illā sui
adducere solet iners ocium. Rerum naturā peragrāti
nunquam in fastidium veritas veniet: falsa faciabunt.
Rursus si mors accedit & vocat: licet imatura sit: licet
mediam precidat etatem perceptus lōgissime fructus
est. cognita est illi ex magna parte natura. Scit tem-
pore honesta non crescere. hiis necesse est videre omnē
vitā breuē qui illā voluptatibus vanis. & ideo infinitis
meciuuntur. Hiis te cogitationibus recrea. et interim
epistolis nostris vacando veniet aliquod tempus quod
nos iterum iungat ac misceat quantumlibet. sic il-
lud longum faciet scienciam vtendi. Nam vt Possido-
nius ait. vnus dies hominum eruditorum plus placet
q̄ imperitis lōgissima etas. Interim hoc tene. hoc mor-
de aduersis non succumbere. letis non credere omnem
fortune licenciam in oculis habere tanquam quicquid
potest facere factura sit. quicquid expectatum ē diu
leuius accedit. Vale.

De Silla & caribdi & ethna. Equale in omnibus esse quod beatū facit. lxxix.

Expecto epistolas tuas quibus mibi indices cir-
cuitus Sicilie tocius quid tibi noui ostēderit
et omnia de ipsa caribdi cerciora. Nam sillam
saxum esse: & quidem non terribile nauigantibus op-
time scio. Caribdis an respondeat fabulis p̄scribi mibi
desidero. Et si forte obseruaueris (dignum est autem
q̄ obserues) facis nos cerciores. vtrum vno tantū vē-

to agatur in vertices. an omnis tempestas atq; mare il-
 lud torqueat: & an verum sit quicquid illo freti turbi-
 ne arreptum est per multa milia trahi cōditum & cir-
 ca taurominitanum littus emergere. **S**i hec mihi scrip-
 seris: tunc tibi audebo mandare vt in honorem meum
 ethnam quoq; ascendas quam consumi & sensum sub-
 fidere. ex hoc colligunt quidam q̄ aliquanto lōgi⁹ na-
 uigātib⁹ solebat ostendi. potest hoc accidere: non quia
 montis altitudo descēdit. sed quia ignis euauit: & ni-
 mis vebemens ac largus effertur ob eandem causam.
 fumo quoq; per diem segnior. **N**eutrum autem incre-
 dibile est. nec montem qui deuoraretur quottidie mi-
 nui: nec manere eundem: quia ipsum ex esse: sed in ali-
 qua inferna valle conceptus exestuat in ipso monte: nō
 alimentum habet: sed viam. in **L**icia regio notissima ē
Ephestion incole vocāt foratum pluribus locis solum
 quod sine vllō nascenciū damno ignis innoxius circuit
Leta itaq; regio est & herbida: nil flammis adurenti-
 bus: sed tantum in remissa ac languida refulgentibus
Sed reseruemus ista tunc quesituri cum tu mihi scrip-
 seris quantum ab ipso ore montis niues absint quas ne-
 estas quidem soluit adeo tute sunt ab igne vicino. non
 ē autem q̄ istam curam imputes mihi. morbo enī tuo
 daturus eras: eciam si nemo dabit quid manducare ti-
 bi donec ethnam describas in tuo carmine: ne hunc sol-
 lemnē omnibus poetis locū attingas: quem quominus
Quidius tractaret nihil obstitit quod iam **V**irgilius ī-
 pleuerat ne seuerum quidem **C**ornelium vterq; deter-
 ruit. **O**mnibus preterea feliciter hic locus se dedit. et
 qui precesserunt: non preripuisse mihi videntur que
 dici poterant: sed aperuisse. **S**ed multum interest vtq;
 ad cōsumptam materiam: aut subactā accedas. **C**rescit
 indies sciēcia. & iuenturis inuenta non obstant. **P**re-
 terea condicio optima est vltimi. parata verba inuenit
 que aliter instructa nouā faciē habent. nec illis manus

inicit tanquam alienis. **S**unt enim publica iuris consulta. negant quicquam publicum usu capi. aut ego te non noui. aut ethna tibi saluiam mouet. Iam cupis grande aliquid & par prioribus scribere. **P**lus enim sperare modestia tibi tua non permittit: que tanta in te est ut videaris mihi retractaturus ingenii tui vires si uiuendi periculum sit: tanta tibi priorum reuerencia est. Inter cetera hoc habet boni sapientia. non potest vinci. **N**emo ab altero potest vinci nisi dum ascenditur. dum ad summum perueneris paria sunt. **N**on est incremento locus status. **N**unquid sol magnitudini sue adicit. **N**unquid **L**una ultra quam solet procedit. **M**aria non crescunt. **M**undus eundem habitum ac modum seruat. **E**xcellere se que iusta magnitudinem implere non possunt. **Q**uicumque fuerint sapientes pares erunt & equales. habebit unusquisque ex hiis proprias dotes. **A**lius erit effabilior. alius expeditior. alius promptior in loquendo. alius facundior. **I**llud de quo agitur quod beatum facit equale est in omnibus. an ethna tua non possit sublabi in se ruere. an hoc excelsum cacumen & conspicuum per vasti maris spacia detrabat assidua vis ignium. nescio virtutem: non flamma: non ruina inferius adducet. hec una maiestas deprimi nescit: nec proferri ultra: nec referri potest. sic huius ut celestium statuta magnitudo est. ad hanc nos continue educere iam multum operis effectus est. immo si verum fateri volo non multum. **N**ec enim bonitas est pessimis esse meliorem. quis oculis gloriatur: quis suspicatur diem cui sol per caliginem splendet. licet contentus interim sit effugisse tenebras adhuc non fruitur bono lucis. **T**unc animus noster habebit quod gratuletur sibi cum emissis his tenebris in quibus volutatur non tenui visu prospexerit: sed totum diem admiserit: & redditus celo suo fuerit cum ceperrit locum quem occupauit sorte nascendi: sursum vocant illum inicia sua. **E**rit autem illic antequam hac custo-

dia soluat cum vicia disiecerit: purusq; ac levis in cogitationes diuinas emicuerit. Hoc nos agere **Lucilli** carissime in hoc ire impetu toto licet pauci sciant: licet nemo viuatur. **Gloria** umbra virtutis etiam in vita comitabitur. **Sed** quemadmodum aliquando umbra antecedit: aliquando sequitur pelago est. Ita gloria aliquando ante nos est visenda que prebet aliquando in auerso est maiorq; quo serior ubi inuidia secessit. q̄d diu videbatur furere **Democritus** vix recepit **Socratem** fama **Quamdiu** **Cathonem** ciuitas ignorauit: respuit nec intellexit nisi cum perdidit. **Rutilii** innocencia ac virtus lateret nisi accepisset iniuriam. dum violatur effulsit. nunquid non sorti sue gratias egit: & exilium suū complexus est. **De** hiis loquor quos illustrauit fortuna dū vexat. q̄ multorum profectus in noticiam euasere post ipsos. q̄ multos fama non excepit: sed eruit. **Vides** epicurū quantopere non tantū erudiciores: sed hec quoq; imperitorum turba miretur. hic ignotus ipsis athenis fuit circa quas delituerat. multis itaq; iam annis **Metrodoro** suo superstes in quadam epistola cum amicicia suam & **metrodori** grata commemoratione cecinisset hoc nouissime adiecit mihi sibi & **metrodoro** inter bona tanta nocuisse q̄ ipsos illa nobilis grecia non ignotos solum habuisset: sed pene inauditos. **Nunquid** ergo non postquam esse desierat inuenturus est. nūquid nō opinio eius emicuit. hoc **Metrodorus** quoq; in quadā epistola confitetur se & **epicurum** non satis emicuisse sed posse magnum paratūq; nomē habituros. et qui voluissent per eadem ire vestigia: nulla virtus latet & latuisse nō ipsius est damnum. veniet qui cōditam & seculi malignitate compressam dies publicet. paucis natus est qui populum etatis sue cogitat. multa annorū milia multa populorum superuenient. ad illam respice etiam si omnibus tecum viuētib; silentium liuor in dixerit. venient qui sine offensa: sine gracia iudicent.

Si qđ est precium virtutis ex fama nec hoc interit. ad nos quidem nihil pertinebit posterorum sermo. tamē etiam non sentientes colet ac frequentabit nulla nō virtus & viuo & mortuo retulit gratiam si modo illā bona secutus est fide si se nō exornauit & pinxit. sed idē fuit siue ex denūciato videbatur; siue impatus ac subito. nihil simulatio proficit. paucis imponitur leuiter extrinsecus induta facies. veritas in omnem partē sui semper eadem est. Que decipiunt nihil habent solidi. Tenue est mendacium perlucet si diligenter inspexeris. Vale. **D**e exercendo in philosophia ingenio. Et qđ vera libertas excusso mortis metu acquirē & paupertatis etiam lxxx.

Nodierno die non tantum meo beneficio mibi vaco: sed spectaculi qđ omnes molestos ad speram macheianam aduocauit. nemo irrumpit. nemo cognacionem meam impedit que hac ipsa fiducia procedit audacius nō crepuit subinde hostium. nā alleuabit velū licebit vno vadere quod magis necessarium per se eunti & suam sequenti viam. Non ergo sequor priores. facio: sed permitto mibi & inuenire aliquid & mutare & relinquere. non seruiō illis: sed assencior. Magnū tñ verbū dixi qui mibi silenciū promittebam & sine interpellatore secretum. Ecce vigens clamor ex studio profertur et me non excutit mibi. sed i huius ipsius rei contemptionem transfert. Cogito mecum qđ multi corpora exerceant. ingenia qđ pauci. quātus ad spectaculum non fidele & lusorium fiat concursus. quanta sit circa artes bonas solitudo. qđ imbecilli animo sint quorū lacertos humerosqđ miramur. Illud maxime reuoluo mecum si corpus perducere exercitatione ad hanc pacienciam potest: qua & pugnos pariter & calces non vnius hominis ferat qđ solem ardentissimū in feruētissimo puluere sustinens aliquis a sanguine suo madens diem ducat. quanto facilius anim⁹ cor

roborari possit vt fortune ictus inuictus excipiat. vt
 proiectus: vt conculcatus exurgat. **C**orpus enim mul-
 tis eget rebus vt valeat. **A**nimus ex se crescit. se ipse
 alit. se exercet. Illi multo cibo: multa pocione op⁹ est.
 multo oleo: longa deniq⁹ opera. tibi continget virtus
 sine apparatu sine impensa. **Q**uicquid facere te potest
 bonum tecū est. **Q**uid tibi opus est vt sis bonus. velle
Quid autem melius potes velle q̄ eripere te huic ser-
 uitudi que omnes premit. quam mancipia quoq⁹ cōdi-
 tionis extreme & i⁹ hīs sordib⁹ nata omni modo exue-
 re conantur. peculium suum quod comparauerunt vē-
 tre fraudato p⁹ capite numerant. **T**u non concupisces
 quanticunq⁹ ad libertatem peruenire qui te putes i⁹ il-
 la natum. **Q**uid archam tuam respicis. emi non potest
 Itaq⁹ in tabella vanum conicitur nomen libertatis quā
 nec qui emerunt habent: nec qui vēdiderunt. tibi des-
 opem illud bonum a te petas. **L**ibera te primum me-
 tu mortis. **I**lla nobis iugū imponit. deinde metu pau-
 pertatis: si vis scire q̄ nihil in illa malū sit. compara in-
 ter se pauperum & diuitum vultus. sepius pauper &
 fidelius ridet. nulla sollicitudo in alto est: etiam si qua
 incidit cura velut nubes leuis transit. horum qui fel-
 ces vocantur hilaritas ficta est aut grauis & supputa-
 ta tristitia. eo quidem grauior: quia interdum nō licet
 palam esse miseros: sed inter erumnas cor ipsum exce-
 dentes necesse est agere felicem. **S**epius hoc exemplo
 mihi vtendum est. nec enim vllo efficacius exprimit.
 hic humane vite munus qui nobis ptes quas male aga-
 mus assignat **I**lle qui in scena latius incedit: & hoc re-
 supin⁹ dicit ei Impero agris. regna mihi liquit pelops
 qua ponto ab belles atq⁹ ab Ionio mari vrget **I**schinos.
Seruus quinq⁹ modios accipit & quinq⁹ denarios. **I**lle
 qui superbus atq⁹ impotens & fiducia virium tumid⁹
 ait q̄ nisi qui erueris **M**enelae hac dextera occides di-
 urnū acceperit in cenaculo dormit. **I**dem de istis licet

omnibus dicas quos supra capita hominū: supraq; tur-
bam delicatos lectica suspendit. omnium istorum per-
sonata felicitas est. contemnes illos si dispoliaueris.
Equum empturus solui iubes stratum. detrahis vesti-
menta venalibus: ne qua vicia corporis lateant homi-
nem inuolutum estimas. **M**angones quicquid est qđ
displiceat aliquo lenocinio abscondunt. Itaq; eumentib;
ornamenta ipsa suspecta sunt siue crus alligatum: siue
brachium aspiceres nudari iuberet & ipsum tibi cor-
pus ostendi. vides illum **S**ithie **S**armathie ye regem
insigni capitis decore. si vis illum estimare: totumq;
scire qualis sit. fastiam solue. multum mali sub illa la-
tet. **Q**uod de aliis loquor si perpendere te voles: sepo-
ne pecuniam: domum: dignitatem. intus teipse consi-
dera. nunc qualis sis aliis credis. **V**ale

Quod propter ingratitudinem nō est a beneficio cessan-
dum. **D**e cōpensatione iniurie & beneficii q; nemo scit
referre gratiam nisi sapiens. **lxxx**.

Quereris incidisse te in hominem ingratum. **S**i
hoc nunc primum age aut fortune aut diligē-
cie tue gratias. **S**ed nil facere hoc loco diligē-
cia potest nisi te malignum. **N**am si hoc periculum vi-
tare volueris: non dabis beneficia. Ita ne apud alium
pereant apud te peribunt. nō respondeat potius q; nō
dentur. **E**t post malam segetem ferendum est. **S**epe
quicquid perierat assidua infelicitis soli sterilitate vni⁹
anni restituit vbertas. **E**st tāti vt gratum inuenias ex
periri & ingratos. **N**emo habet tam certam in benefi-
cii manum vt non sepe fallatur. abhorrent vt aliquan-
do hereant. **P**ost naufragium maria temptantur. fene-
ratorem non fugat a foro coactor. **C**ito inerti ocio vi-
ta torpebit si relinquendum est quicquid offendit. te
vero benigniorē hec ipsa res faciat. **N**am cuius rei euē-
tus incertus est: id vt aliquando procedat sepe temp-
tandum est. **S**ed de isto satis multa in his libris locu-

ti sumus qui de beneficiis inscribunt. Illud magis que-
 rendum videtur quod non satis ut existimo explicatū
 est. an is qui profuit nobis si postea nocuit paria fece-
 rit & nos debito soluerit. adice si vis & illud: multo
 plus postea nocuit q̄ ante profuerat. **S**i rectā illam ri-
 gido iudicio sententiam queris alterum ab altero ab-
 soluet & dicet: quamuis iniurie preponderent: tamen
 beneficiis donetur. quod ex iniuria superest plus no-
 cuit: sed prius profuit. Itaq; habeat & temporis ratio
 lam illa manifestiora sunt q̄ admoneri debeas queren-
 dum esse q̄ libēter profuerit: q̄ inuitus nocuerit. quo-
 nam animo et beneficia & iniurie constant. **N**olui be-
 neficium dare. victus sum aut verecundia: aut instan-
 tis p̄tinacia: aut spe. eo animo quidq; debetur quo da-
 tur: nec quantum sit: sed a quali profectum voluntate
 perpenditur. nunc cōiectura tollatur: & illud benefi-
 cium fuit. et hoc quod modū beneficii prioris excessit
 iniuria est. **V**ir bonus utrosq; calculos sic ponit ut se
 ipse circumscribat beneficio adicit: iniurie demit. **I**lle
 alter remissior iudex quem esse me malo iniurie obli-
 uisci debet officii meminisse. hoc certe inquit iusti-
 cie conuenit suum cuiq; reddere. beneficio graciā. in-
 iurie talionem. aut certe malam graciā. verum erit
 istud cum alius iniuriam fecerit. alius beneficium de-
 derit. nam si idem est beneficio vis iniurie extinguit.
Nam cui eciam si merita non antecessissent: oportebat
 ignosci post beneficia ledenti plus q̄ venia debet. **N**ō
 pono utriq; par preciū pluris estimo beneficium q̄ in-
 iuriam. **N**on omnes gratis sciunt debere beneficium.
Potest eciam imprudēs et rudis et vnus de turba uti-
 q̄ dum prope sibi est reddere beneficium & p̄sare ab
 accepto. Ignorat autem quantum pro hoc debeat. vni
 sapienti notum est quanti res queq; taxanda sit. **N**am
 ille de quo loquebar modo stultus eciam si bone volun-
 tatis est: aut minus q̄ debeat: aut tempore: aut quo nō

debeat loco reddit id quod referendum est effundit atque abicit. **M**ira in quibusdam rebus verbi proprietas est et consuetudo sermonis antiqui. quedam efficacissimis & officia docentibus notis signat. **S**ic certe solemus loqui. Ille qui gratiam rettulit. referre est ultro quod debeas afferre. non dicimus gratiam reddidit. reddunt enim & qui reposcuntur: & qui inuiti: & qui vbilibet: & qui per alium. **N**on dicimus: reposuit beneficiū aut soluit. nullum nobis placuit quod eri alieno conuenit. verbum referre est ad eū a quo acceperis referre. hec vox significat voluntariam relacionem. **Q**ui retulit ipse se appellauit. **S**apiens omnia examinabit secum quantum acceperit. a quo. quando. vbi. quemadmodum. Itaque negamus quēquam scire gratiam referre nisi sapientem. **N**on magis quam beneficium dare quisquis scit nisi sapiens. hic scilicet qui magis dato gaudet quam alius accepto. hoc aliquis inter illa numerat que videmur inopinata omnibus dicere **A**paoza greci vocant. et ait. **N**emo ergo scit preter sapientem referre gratiam. ergo debet creditori suo reponere quisquam scit alius. nec cum emit aliquā rem precium veditori persolvere. **S**ed. ne nobis fiat inuidia scito idem dicere epicurum. **M**etrodorus certe ait solū sapientem referre gratiam scire. **D**einde idem admiratur cum dicimus: solus sapiens scit amare. **S**olus sapiens amicus est: atque & amoris. & amicicie pars est referre gratiam scire. ymmo hoc magis vulgare est & in plures cadit quam vera amicicia. **D**einde idem admiratur quod dicimus fidem nisi in sapiente non esse tanquam non ipse idem dicat. an tibi videtur fidem habere qui referre gratiam nescit. **D**esinant itaque infamare nos tanquam incredibilia iactantes. et sciant apud sapientem esse honesta: apud vulgum simulacra rerū honestarum & effigies. nemo referre gratiam scit nisi sapiens. **S**tultus quoque utrumque scit & quemadmodum referat potest: sciēcia illi potius quam voluntas desit. velle.

non disciunt. **S**apiens inter se omnia comparabit. **M**aius eius opus aut minus sit quamuis idem sit tempore: loco: causa. **S**epe enim hoc non potuere diuicie in domum infuse quod oportune dati mille denarii. **M**ultum enim interest an donaueris: an succurreris. seruauerit illum tua libertas an instruxerit. **S**epe quod datur exiguum est, quod sequitur ex eo magnum. quantum autem existimas interesse vtrum aliquis quod dederat vel quod prestatat sumpserit. an beneficium acceperit vt daret. **S**ed ne in eadem que satis scrutati sumus reuoluamur in hac comparacione beneficii & iniurie vir bonus iudicabit quidem quod erit equissimum: sed beneficium fauebit. in hanc erit partem procliuior. plurimum autem momenti persona solet afferre in rebus eius modi. dedisti mihi beneficium in seruo. Iniuriam fecisti in patre. seruasti mihi filium: sed patrem abstulisti. **A**lia deinceps per que procedit omnis consolacio prosequetur & pusillum erit quod intersit. dissimulabit etiam si multum fuerit: sed id donari salua pietate ac fide poterit. remittet id est si ad ipsum tota pertinebit iniuria. **S**umma rei hec est. facilis erit in commutando: patietur plus imputari sibi inuitus beneficium per compensationem iniurie soluet in hanc partem inclinabit. huc verget vt cupiat debere gratiam cupiat referre. **E**rrat enim si quis beneficium libencius accipit quam reddit. **Q**uanto hilarior est qui soluit quam qui mutuatur: tanto debet letior esse qui se maxime ere alieno accepti beneficii exonerat quam qui cum maxime obligatur. **N**am in hoc quoque falluntur ingrati quam creditor quidem preter sortem extra ordinem numerant. **B**eneficiorum autem usum esse grauem tantum non putant & illa crescunt mora. **T**antoque plus soluendum est quanto tardius. **I**ngratus est qui beneficium reddit sine vsura. Itaque huius quoque rei habebitur ratio cum conferentur accepta & expensa. omnia facienda sunt vt quam gratissimi simus. **N**on

strum enim hoc bonum quemadmodum iusticia nō est
vt vulgo creditur ad alios pertinens: maxima pars ei⁹
in se redit. **N**emo non cum alteri prodest sibi profuit.
non eo nomine dico quo volet adiuuare adiutus prote
gere defensus: quod bonum exemplum circuitu ad fa
cientem reuertitur: sicut mala exempla recidunt in au
tores. nec vlla miseratio contigit hiis qui paciuntur i
urias quas posse fieri faciendo docuerunt. sed q̄ vir
tutum omnium precium in ipsis est. non enim exercē
tur ad premium. recti facti fecisse merces est. **G**rat⁹
sum non vt alius mihi libencius prestat priori irrita
tus exemplo. sed vt rem iocundissimam ac pulcerrimā
faciam gratus sum. non quia expedit: sed quia iuuat.
hoc vt scias ita esse signatum esse non licebit nisi vt vi
dear ingratus. **S**i reddere beneficium nō aliter q̄ per
speciem iniurie potero equissimo animo ad honestū cō
silium per mediam infamiam tendam. **N**emo mihi vi
detur pluri extimare virtutem. **N**emo illi magis esse
deuotus q̄ qui boni viri famam perdidit ne cōscienciā
perderet. Itaq̄ vt dixi maiore tuo q̄ alteri bono grat⁹
es. Illi enim vulgaris & quottidiana res contingit. ra
pere quod dederat tibi magno & ex beatissimo animi
statu profecta gratum fuisse. **N**am si malicia miseros
facit: virtus beatos. **G**ratum autem esse virtus est. rē
vsitatam reddidisti inestimabilem consecutus es. con
scienciam grati que nisi in animum diuinum fortuna
tūq̄ peruenit. In contrarium autem huic affectum sū
ma infelicitas vrget. **N**emo sibi gratus est. miser erit.
non differo illum statim miser. Itaq̄ ingrati esse vite
mus: non aliena causa sed nostra. **M**inimū ex nequicia
leuissimūq̄ ad alios redundat. quod pessimum ex illa
est: & vt ita dicam pessimum domi remanet & premit
habentem quemadmodum attalus noster dicere sole
bat. **M**alicia ipsa maximam partem veneni sui bibit.
Illud venenum quod serpētes in alienam perniciē pro

ferunt sine sua continent. non est huic simile. hoc habē
 tibus pessimum est. **T**orquet ingratus se & macerat
 odit que accepit quia redditurus est & extenuat. Iniu
 rias vero dilatat atq; auget. **Q**uid autem eo miserius
 cui beneficia excedunt herent iniurie. **A**t contra sapi
 encia exornat omne beneficium ac sibi ipsa comendat
 & se assidua eius cōmemoratione delectat. **M**alis vna
 voluptas est & hec brevis est dum accipiunt beneficia
 ex quibus sapienti longum gaudiū manet ac perhēne.
Non enim illum accipere: sed accepisse delectat quod
 īmortale & assiduum. Illa contemnit quibus lesus est
 nec obliuiscitur per negligenciam sed volens. non ver
 tit omnia in peius. nec querit cui imputet casum. &
 peccata homini ad fortuuam potius refert. non calum
 niātur verba nec vultus. **Q**uicquid accidit benigne in
 terpretando leuat. **N**on offense potius q̄ beneficii me
 mini t. quantum potest in priore ac meliore se memo
 ria detinet. nec mutat animum aduersus bene meritos
 nisi multum male facta precedāt. & manifestum ecia
 cōtuenti discrimen est. **T**unc quoq; ī hoc dumtaxat vt
 talis sit post maiorem iniuriam qualis ante beneficiū.
Nam cum beneficio par est iniuria aliquid ī animo be
 niuolencie remanet: quemadmodum reus sentēciis pa
 ribus absoluitur & semper quicquid dubium ē huma
 nitas īclinat in melius. **S**ic animus sapientis vbi paria
 maleficiis merita sunt. desinet quidem debere: sed nō
 desinet velle debere. et hoc facit qđ qui post has tabu
 las nouas soluunt. **N**emo autem gratus esse potest nisi
 contempserit ista propter que vulgus insanit. **S**i refer
 re vis gratiam: & in exilium eundum est & effunden
 dus sanguis & suscipienda egestas & ipsa innocencia
 sepe maculāda indignisq; obicienda rumoribus. nō par
 uo sibi constat homo gratus. **N**ihil carius estimam⁹ q̄
 beneficium q̄diu petimus nihil vilius cum acceperi
 mus. **Q**ueris quid sit quod obliuionem beneficiorum

119
nobis faciat. **C**upiditas accipiendorum. Cogitam⁹ nō
impetratum: sed quid petendū sit. abstrahunt a recto
diuicie. honores. potēcia & cetera que opinione nostra
cara sunt: precio suo vilia. **N**escimus extimare res de
quibus non cum fama: sed cum rerum natura delibera
dum est. **N**ihil habēt ista magnificum quo mētes ī se
nostras trahant preter hoc q̄ mirari illa consueuimus.
Non enim quia concupiscēda sunt laudantur: sed cōcu
piscuntur quia laudata sunt. et cum singulorum error
publicum fecerit singulum error facit publicus. **S**ed
quēadmodum illa credimus: sic & hoc fide populo cre
damus nihil esse grato animo honestius. omnes hoc vr
bes: omnes eciam ex barbaris regionibus gentes cōcla
mabant. **I**n hoc bonis malisq; conueniet. erunt qui vo
luptates laudent. erunt qui labores malint. erunt qui
dolores maximum malum dicant. **E**erunt qui ne malū
quidem appellent diuicias aliquis ad summum bonum
dimittet. alius illas dicet humane malo vite repertas.
nihil esse eo locupletius cui qđ doceat fortuna non in
uenit. **I**n tanta iudiciorum diuersitate referendam be
ne merentib⁹ gratiam. omnes vno tibi quod aiunt ore
affirmabunt. **I**n hoc tam discors turba consenciet: cum
interī iniurias pro beneficiis reddimus. **E**t prima cau
sa est cur quis ingratus sit si satis gratus esse potuit.
Eo perductus est furor vt perniciosissima res sit bene
ficia in aliquem magna conferre. **N**am quia putat tur
pe non reddere: non vult esse cui reddat. **T**ibi habe qđ
accepisti non repeto. non exigo profuisse tutum sit.
Nullum est odium perniciosius q̄ me beneficii violati
pudere. **V**ale.

De inerti quiete vel
ocio inducit disputationē de morte q̄ licet speciem ha
beat mali. non tamen est malum neq; bonum. **Lxxxii.**

Desi iam de te esse sollicitus: quem inquis deo
rum sponforem accepisti eum scilicet qui ne
minem fallit: animū recti ac boni amatorem.

In tuto pars tui melior est. potest fortuna tibi iniuriā
 facere. quod ad rem magis pertinet non timeo ne tu
 facias tibi. **I**n qua ire cepisti & in isto te vite habitu cō
 pone placide non molliter. Male esse malo q̄ molliter
 Nūc sic excipe quemadmodum a populo solet dici du
 re. aspere. laboriose. audire solemus sic quorundā vitā
 laudari quibus invidetur. Molliter viuit. hoc dicunt
 mollis est. Paulatim enim effeminatur animus atq; in
 similitudinem ocii sui & pigricie in qua iacet soluit.
 Quid ergo viro non vel obrigescere satius est. Deinde
 delicati timent mortem cui vitam suam fecere similē
 Multum interest iter ocium & conditium. Quid er
 go inquis non satius est vel sic iacere q̄ & istis officio
 rum vorticibus volutari. vtraq; res detestabilis est &
 contractio & torpor. puto eque qui in odoribus iacet
 mortuus est q̄ qui rapitur vnco. hinc ocium sine litte
 ris mors est & hominis viui sepultura. Quid denique
 prodest secessisse tanquam nō transmaria nos sollicitu
 dinum causē persequantur. Que latebra est in qua non
 intrent metus mortis. Que tam emunita & in altum
 subducta vite quies quem non dolor territet. quocūq;
 te abdideris mala humana circumstrepent. multa ext
 sūt que circueūt nos quo aut fallāt: aut vrgeant. Mul
 ta int⁹ que ī media solitudine exestuāt. Pphilosophia
 circūdanda est īexpugnabilis murus quē fortuna mul
 tis machinis laceffitum non transit. In superabili loco
 stat animu⁹ qui externa deseruit & arte se sua vendi
 cat: infra illum omne telum cadit. Non habet vt puta
 mus fortuna longas manus. neminem occupat nisi be
 rentem sibi. Itaq; quantum possumus ab illa resiliam⁹
 quod sola prestabit sui natureq; condicio sciat quo itu
 rus sit: vnde ortus. quod illi bonum: quod malum sit.
 quid petat: quid deuitet. que sit illa ratio que appetē
 da ac fugienda discernat. qua cupiditatum mansuescit
 infania: timorū seuicia compescitur. Hec quidā putant

iplos eciam sine philosophia repressisse. **S**ed cum securos aliquis casus expertus est exprimitur sera confessio. magna verba excidunt cum tortor poposcit manum. cum mors propius accessit possis illi dicere. facile prouocabas mala absentia. **E**cce dolor quem tolerabilem esse dicebas. **E**cce mors contra quam multa animose locutus es. sonant flagella. gladius micat. **N**unc opus est animis enea nec pectore firmo. faciet autem illud firmum assidua meditatio si non verba exercueris sed animum. si contra mortem te preparaueris aduersus quam non exhortabitur nec attollet qui cauillationibus tibi persuadere temptauerit mortem malum non esse. **L**ibet enim **L**ucilli virorum optime ridere ineptias grecas quas nondum quamuis mirer excussi. **T**eno noster hac collectione utitur. nullum malum gloriosum est. **M**ors autem gloriosa est. mors ergo non est malum: profecisti liberatus sum metu. **P**ost hoc non dubitabo porrigere ceruicem. non vis seuerius loqui: nec morituro risum mouere. **N**on me hercule facile tibi dixissem vtrum ineptior fuerit qui se hac interrogatione iudicauit mortis metum extinguere. an qui hoc tanquam ad rem pertineret conatus est soluere. **N**am & ipse interrogatio nem contrariam opposuit ex eo natam quod mortem inter indifferentia ponimus que **I**d est alta fora greci vocant. **N**ihil inquit indifferens gloriosum est. mors autem gloriosum est. ergo mors non est indifferens. **H**ec interrogatio vides ubi obrepat. mors non est gloriosa fortiter mori gloriosum est. **E**t cum dicit indifferens nihil gloriosum est. **C**oncedo tibi ita ut dicam nihil gloriosum esse nisi circa indifferentia: tanquam indifferentia esse dico. id est nec bona nec mala. morbum. dolorem. paupertatem. exilium. mortem. nihil horum per se gloriosum est. nihil tamen laudatur sine hiis. **L**audatur enim pauper voluntarius: non paupertas. non submittit: sed incuruat. **L**audatur non exilium: sed qui hoc non

doluit: sed quis esset. **L**audatur non dolor: sed ille quē
 nihil coegit dolor. **N**emo mortem laudat: sed eum cui
 mors ante abstulit animum q̄ cōturbauit. **O**mnia ista
 per se non sunt honesta nec gloriosa sed quicquid vir-
 tus ex illis adiit tractauitq̄ honestum & gloriosum fa-
 cit: illa in medio posita sunt. Interest vtrum malicia il-
 lis an virtus manum admouerit. **M**ors enim illa que ī
Catbone gloriosa est. in **B**ruto statim turpis ē & eru-
 bescenda. **H**ic est enim **B**rutus qui cum peritur⁹ mor-
 tis moras peteret ad exonerandum vētrem secessit &
 euocatus ad mortem iussusq̄ prebere cervicem. prebe-
 bo inquit ita vt viuam. que demencia est fugere cum
 retro ire non possis. pene adiecit vel sub **A**ntonio. **O**
 hominem dignum qui vite deberetur. **S**ed vt ceperā
 dicere vt des illam mortem nec malum esse nec bonū.
Catbo illa honestissime vsus est. turpissime **B**rutus.
Omnis res quod nō habuit dec⁹ virtute addita sumit
Cubiculum lucidum dicimus. hoc idem obscurissimū
 est nocte. **D**ies illi lucē infundit. nox eripit. **S**ic istis
 que a nobis indifferentia ac media dicuntur diuiciis
 moribus forme honoribus regno: & contra morti exi-
 lio male valitudini doloribus queq̄ alia aut minus aut
 magis pertinuimus. aut malicia aut virtus dat boni
 vel mali nomen massa per se nec calida nec frigida est
 In fornacem coniecta concaluit. In aquam remissa re-
 frinxit. **M**ors honesta est per illud quod honestum ē.
 Idem virtus & animus extrema cōtemnens. **E**st & ho-
 rum **L**ucilli que appellamus media grande discrimen
 Non enim sic mors indifferēs est quomodo vtrum ca-
 pillos pares habeas. **M**ors inter illa est que mala qui-
 dem non sunt: tamen habent mali speciē. **S**ui amor est
 & permanendi conseruandiq̄ se insita voluntas. eque
 aspernato dissolutionis: quia videtur multa nobis. bō-
 na eripere: & nos ex hac cui assueuim⁹ rerū copia edu-
 cere. **I**lla quoq̄ res morti nos alienat q̄ hec iā nouim⁹

110
Illa ad que trāsituri sum⁹ nescimus qualia sint. et hor-
remus ignota. **N**aturalis preterea tenebrarum metus
est in quas adductura mors traditur. Itaq; etiam si in-
differēs mors est: non tamē ea que facile negligi possit.
Magna exercitacione durandus est animus vt conspe-
ctum eius accessumq; paciatur. mors contemni debet
magis q̄ solet. multa enim de illa credimus. **M**ultorū
ingeniis certatum est ad augēdam eius infamiam. de-
scriptus est carcer infernus & ppetua nocte oppressa
regio in qua ingens ianitor orci ossa super recubās an-
tro semesa cruento. eternum latrās exangues terreat
vmbas. **E**ciam cum persuaseris istas fabulas esse. nec
quicquam defunctis superesse qđ timeatur. subit ali⁹
metus. **E**que enim timent ne apud inferos sint q̄ ne-
nusquam. **H**is aduersantibus que nobis ostendit lōga
persuasio fortiter pati mortem. **Q**uid nisi gloriosū sit
& inter maxima opera mentis humane que nunquam
ad virtutem exurget si mortem malum esse credide-
rit. **E**xurget si putabit indifferens esse. **N**on recipit
rerū natura vt aliquis magno animo accedat ad id qđ
malum iudicat pigre veniet & cunctanter. **N**on est au-
tem gloriosum qđ ab iuito & tergiuerfante fit. **N**ihil
facit virtus quia necesse est. **A**dice nunc q̄ nihil bone-
ste fit nisi cui totus anim⁹ incubuit atq; affuit cui nul-
la parte sui repugnauit. **V**bi autem ad malum accediē
aut peiorum metu fit: aut spe bonorum: ad que perue-
nire tanti sit deuorata vnius mali paciencia dissident
inter se iudicia facientis. hinc est quod iubeat propo-
sita p̄ficere. illinc quod retrahat. & ab re suspecta ac
periculosa fugiat. **I**gitur in diuersa distrabitur. si hoc
est perit gloria. **V**irtus enim concordī animo decreta
peragit. non timet qđ facit. **T**u ne cede malis: sed cō-
tra audēcior ito. **Q**ua tua te fortuna sinet. **N**ō ibis au-
dacior si mala illa esse credideris. **E**ximendum hoc e-
pectore est. aliquem hesitabit impetum moratura su-

Spicio. Trudetur in id quod euadendum est. nostri qui
dem videre volunt **Zenonis** interrogationem veram
esse. fallacem autem alteram & falsam que illi opponit
Ego nō redigo ista ad legem dialecticam et ad illos ar
tificii veterinosissimi nodos totum genus istud extur
bandum iudico quo circumscribi se qui interrogat? exi
stimat & ad confessionem perductus aliud respondet
aliud putat. pro veritate simplicius agendum est. con
tra metum fortius. hec ipsa que voluuntur ab illis sol
uere malum & expendere vt persuadeam: non vt impo
nam in aciem educturus exercitum pro coniugibus ac
liberis mortem obiturum quomodo exhortabitur. do
tibi fabios totum reipublice bellum in vnam transferē
tes domum. **Laconas** tibi ostendo in ipsis termophila
rum angustiis positos. nec victoriam sperant: nec redi
tum. Ille locus illis sepulcrum futurus est. quemadmo
dum exhortaris vt totius gentis ruinam obiectis cor
poribus excipiant & vite potius q̄ loco cedant. dices qđ
malum est: gloriosum non est. mors gloriosa est. mors
ergo non malum. **O** efficacē concionem. quis post hāc
dubitet se infestis ingerere mucronibus & statim mor
ri. **At** ille **Leonidas** q̄ fortiter illos allocutus est. Sic
inquit cōmitones prandete tanquam apud inferos ce
naturi non in ore creuit cibus non inbesit in faucibus.
non elapsus est manibus. alacres illi & ad prandium p
cesserūt & ad cenam. **Quid** dux ille Romanus qui ad
occupandum locum milites missos cum per ingentem
hostium exercitum ituri essent sic allocutus est Ire cō
mitones illo necesse est. **Vides** q̄ simplex & imperio
sa virtus sit. quē mortalium circumscriptiones nostre
fortiorem facere: quem erectiorem possunt frangunt
animum qui nunquam minus contrahendus est & in
minuta ac spinosa cogendus q̄ cum aliquid grande cō
ponitur. **Non** tricentis: sed omnibus mortalibus mor
tis timor detrahi debet quomodo illos doces malū nō

esse. quomodo opiniones totius eui quibz protinus in-
fancia imbuitur euinces. quod auxilium iuenies. Quid
dices imbecillitati humane. quid dices q̄ inflāmati in-
media pericula irruant. qua oratione hunc timēdi con-
sensum quibus ingenii viribus obnixam contra te per-
suasionem humani generis auertis. verba mihi captio-
sa componis: & interrogaciūculas nectis. magnis telis
magna portenta feriuntur. **S**erpentem illum in **A**ffri-
ca seuum & **R**omanis legionibus bello ipso terribilio-
rem frustra sagittis fundisq; pecierunt. **N**ephiton qui
dem vulnerabilis erat cum ingens magnitudo pro va-
stita corporis solida ferrum & quicquid humane torse-
rant manus reiceret. molaribus demum fracta saxis ē
& aduersus mortem tota minuta iacularis subula leo-
nem excipis. acuta sunt ista que dicis. nihil est acutius.
arista. Quedā inutilia & inefficacia ipsa subtilitas red-
dit. **V**ale.

De statu senectutis & de fru-
gali conuersatione sua. & de **E**brietate. **P**rimum alio-
rum. deinde suam ponens sententiam **lxxxiii.**

Singulos dies tibi meos & quidem totos indica-
ri iubes. bene de me iudicas si nihil esse in illis
putas quod abscondam. **S**ic certe viuendū est
tanquam in conspectu viuamus. sic cogitandum tanq̄
aliquis pect̄ intimū prospicere possit & potest. **Q**uid
enim prodest ab homine aliqd esse secretum. nihil deo
clausum est. **I**nterest animis nostris & cogitationibus
mediis interuenit. **S**ic interuenit dico tanquam aliqui
discedat. **F**aciā ergo quod iubes & quid agā & quo or-
dine libenter tibi scribā: obseruabo me protinus & qd̄
est vtilissimum diem meum recognoscā. hoc nos pessi-
mos facit q̄ nemo vitam suam respicit. **Q**uid facturi su-
mus cogitamus: atq; consilium futuri ex preterito ve-
nit. **H**odiernus dies solidus est. **N**emo ex illo quicquā
mibi eripuit. totus inter stratum lectionemq; diuisus
est. **M**inimum exercitationi corporis datum est. et hoc

nomine ago gratias senectuti. non magno mihi cōstat.
cum me moui lapsus sum. **H**ic autem est exercitationis
eciam fortissimis finis. **P**ro gynasios meos queris. vn⁹
mibi sufficit: farius puer vt scis amabilis: sed mutabit̃.
Iam aliquem teneriorem quero. hic quidē ait nos ean
dem crīsim habere. quia vtriq; dentes cadunt. sed iam
vix illum assequor currentem & ītra paucissimos dies
nō potero. vide quid exercitatio quottidiana proficiat
Cito magnum īteruallum fit inter duos itinere diuer
so euntes. eodem tempore ille ascendit. ego descendo.
nec ignoras quanto ex hiis velocius alterum fiat. men
titus sum. **I**am enim etas nostra nō descendit: sed cadit
quomodo tamen hodiernū certamē nobis cesserit que
ris. qđ raro cursoribus euenit hieram fecim⁹ ab hac fa
tigacione magis q̃ exercitacione in frigidam descēdi.
hoc apud me vocat̃ patrūcalda. ille tantus p̃scrolutes
qui **C**alendis Ianuariis Euripum salutabam. qui anno
nono quemadmodum legere. scribere. dicere aliquid
sic auspicabar in virginem desilire. **P**rimum ad Tybe
rim transtuli castra. deinde ad hoc solium. qđ hoc for
tissimus sum. & omnia bona fide frūt sol temperat. nō
multum mihi ad balneum superest. **P**anis deinde sicc⁹
& sine mensa prandium. **P**ost quod nō sunt lauāde ma
nus. **D**ormio minimum. **C**onsuetudinem meam nosti.
Breuissimo somno vtor. et q̃si interuigilo: satis ē mihi
vigilare desiisse. **A**liquando dormisse me nescio. aliquñ
suspikor. **E**cce circensium obstrepit clamor subita aliq̃
et vniuersa voce feriuntur aures mee. nec cogitacionē
meam excuciant nec interrumpunt quidem fremitum
paciētissime fero. multe voces & in vuum confuse pro
fluctu mihi sunt: aut vento siluam verberante & cete
ris sine intellectu sonantibus. **Q**uid ergo est: nunc cui
animum adiecerim dicam. **S**uperest ex hesterno mihi
cogitacio. quid sibi voluerint prudentissimi viri qui re
rum maximarum probaciones leuissimas & perplexas

fecerint. que si sint vere. mendacio tamen similes sunt.
Vult nos ab ebrietate deterrere **Z**enon vir maximus
huius secte fortissime ac sanctissime conditor. Audi er-
go quemadmodum colligit virum bonum non futurū
ebrium. **E**brio secretum sermonem nemo cōmittit. **V**i-
ro autem bono cōmittit. ergo vir bon⁹ ebrius nō erit.
quemadmodū opposita interrogatione simili derideat
attende. **S**atis enim est vnam ponere ex multis. **D**or-
miēti nemo secretum sermonem cōmittit. viro autem
bono cōmittit. ergo vir bonus non dormit: vno modo
potest. **P**ossidonius **Z**enonis nostri causam agit. sed ne-
sic quidem vt existimo agi potest. **A**it enim ebriū duo-
bus modis dici. altero cum aliquis vino grauis ē & im-
pos sui. altero si soleat ebrius fieri et huic obnoxius vi-
cio est. hunc a **Z**enone dici qui soleat fieri ebrius: non
qui sit. **H**uic autē neminem cōmissurum archana que
per vinum eloqui possit quod est falsum. **P**rima enim
illa interrogatio complectitur eum qui est ebrius. non
eum qui futurus est. **P**lurimum enim interesse conce-
des & inter ebrium & ebriosum. potest & qui ebrius ē
tunc primum esse nec habere hoc viciū. & qui ebrio-
sus est sepe extra ebrietatem esse. **I**taq; id intelligo qđ
significari verbo isto volo presertim cum ab homine di-
ligenciam professo ponatur & verba examināte. **A**di-
ce nunc qđ si hoc intellexit **Z**enon & nos intelligere vo-
luit: ambiguitate verbi quesuit locum fraudi. quod fa-
ciendum non est vbi veritas querit. **S**ed sane si hoc sen-
serit quod sequitur falsum est: ei qui soleat ebrius fieri
non cōmitti sermonem secretum. **C**ogita enim qđ mul-
tis militibus non semper sobrius & imperator & tribu-
nus & centurio tacenda mandauerint. **D**e illa **C**ay ce-
saris cede illius dico qui superato **P**ompeio rempubli-
cam tenuit: tam creditum est illi cymbro qđ. **C.** **C**assio.
Cassius tota vita aquam bibit. **T**ullius **C**ymber & mi-
nus erat in vino & scordalus in hac rem locutus ē ipse

Ego inquit quēquam feram qui vinū ferre nō possum
Si quisq; nunc nomet eos quibus scit & vinum male
 credi: & sermonem bene. vnum tamen exemplū quod
 occurrit mihi referam ne intercidat. **I**nstruenda ē enī
 vita exemplis illustribus. **N**on semper confugiam⁹ ad
 vetera. **L.** **P**iso vrbis custos ebrius exquo semel fact⁹
 fuit. maiorem partem noctis ī conuiuiū exigebat vsq;
 in horam sextam fere dormiebat. hoc erat eius matuti
 num officium suum quo tutela vrbis continebat diligē
 tissime administravit. **H**uic & diuus **A**ugustinus dedit
 secreta mandata cum illū primū poneret **T**racie quā
 perdomuit. **E**t **T**yberius proficiscens in **C**ampaniā cū
 multa in vrbe & suspecta relinqueret inuisa. puto quia
 illi bene cesserat **P**isonis ebrietas: postea **C**ossū fecit
 vrbis praelectum virum grauem moderatum: sed mer
 sum & vino madentem adeo vt ex senatu aliquando in
 quem e conuiuiū venerat oppressus inexcitabili somno
 tolleretur. **H**uic tamē **T**yberius multa sua manu scrip
 sit que cōmittenda ne ministris quidem suis indicabat.
 nullum **C**osso aut priuatum secrecum: aut publicū elap
 sum est. **I**taq; declamaciones istas de medio remouea
 mus. **N**on est animus ī sua potestate ebrietate deuict⁹
 quēadmodū musto dolia ipsa erūpūnt. & omne quod ī
 vino iacet in summam partem vis caloris eiecat. sic vi
 no exestuante quicquid in vino iacet abditum effertur
 & prodit in medium. **O**nerati mero quemadmodū cō
 tinent cibum vino redundante. **I**ta ne secretum quidē
 quod suum alienūq; est pariter effundunt. **S**ed quāuis
 hoc soleat accidere. ita & ill⁹ solet: vt cū his quos scia
 mus libencius bibere de rebus necessariis deliberem⁹.
Falsum ē ergo hoc quod patrociniū loco ponitur ei qui
 soleat ebrius fieri non dare tacitum quanto facius est
 aperte accusare ebrietatem & vicia ei⁹s exponere que
 eciam tolerabilis homo vitauerit: nedum perfectus ac
 sapiēs cui satis ē sitim extinguere. qui eciam si quando

hortata est hilaritas aliena causa producta longius ta-
men citra ebrietatem resistit. **N**am de illo videbimus
an sapientis animus nimio vino turbet. & faciat ebriis
solita. **I**nterim si hoc colligere vis virum bonum nō de-
bere ebrum fieri. cur si logisme agis. dic q̄ turpe sit
plus sibi ingerere q̄ capiat. & stomachi sui nō nosse na-
turam. q̄ multa ebrii faciunt quibus sobrii erubescāt.
nihil aliud esse ebrietatem q̄ voluntariam insaniam: ex-
tendi in plures dies illum ebrii habitum. **N**unquid de
furore dubitabis. nunc quoque non est minor sed bre-
uior. **R**efere **A**lexandri **M**acedonis exemplum qui **C**li-
tum carissimum sibi ac fidelissimum inter epulas trās-
fodit. & itellecto facinore mori voluit. **C**erte eruit om-
ne viciū ebrietas: & incendit & detegit obstantē ma-
lis conatibus. verecundiam remouet. **P**lures enim pu-
dore peccandi q̄ bona voluntate prohibitis abstinēt.
Vbi possedit animum nimia vis vini: quicquid mali la-
tebat emergit. non facit ebrietas vicia: sed protrahit.
tunc libidinos⁹ ne cubiculum quidem expectat. sed cu-
piditatibus suis quantum pecierunt sine dilatione per-
mittit. tunc impudicus morbū confitetur ac publicat.
tunc petulans non linguam nec manū continet. **C**rescit
insolenti superbia. crudelitas seuo. malignitas liuido.
omne viciū detexitur & prodit. **A**dice illam ignora-
cionem sui. dubia & parum explanata verba. incertos
oculos gaudii in errantem vertiginem capitis. tecta ip-
sa mobilia velut aliquo turbine circumagente totā do-
mum. stomachi tormenta cum effert nescit merum ac
viscera ipsa descendit. tunc tamen vt cūq̄ tolerabile est
dum illi vis sua est. **Q**uid est cur a somno viciatur. et
que ebrietas fuit crudelitas facta est. **C**ogita quas cla-
des ediderit publica ebrietas. hec acerrimas gētes bel-
licosasq̄ hostibus tradidit. hec multorum annorum pti-
nacia bello defensa menia patefecit. hec contumacissi-
mos & iugum recusantes in alieuum egit arbitrium.

hec inuictas acies mero domuit: **A**lexandrum cui9 mo-
do feci mencionem tot itinera: tot p̃lia: tot hyemes per
quas vita temporum locorumq; difficultate transierat
tot flumina ex ignoto cadencia: tot maria tutum dimi-
serunt. intemperancia bibendi & ille herculaneus ac fa-
talis cibus cōdidit. **Q**ue gloria est capere multū cum
penes te palma fuerit et propinaciones tuas strati som-
no ac vomitantes recusauerunt cum superstes toto con-
uiuio fueris: cum omnes viceris virtute magnifica &
nemo tam vini capax fuerit vinceris a dolio **M**arcum
Antonium magnum virum & ingenii nobilis que alia
res perdidit et in externos mores ac vicia non romana
traiecit ebrietas. **N**ec minor vino **C**leopatre amor. hec
illam res hostem reipublice: hec hostibus suis imparem
reddidit. hec crudelem fecit: cum capita principum ci-
uitatis referrentur. cū inter aparatissimas epulas lux9
q; regales ora ac manus proscriptorum recognosceret
cum vino grauis sitiret tamen sanguinem intolerabile
erat q; ebrius non fiebat cum hoc faceret: quanto into-
lerabilius q; hec in ebrietate faciebat: fere vinolenciam
crudelitas sequitur. bellatur enim: exasperaturq; sani-
tas mētis. quemadmodū difficiles faciunt oculos diu-
tini morbi: eciam ad minimam radii solis offensionem:
ita ebrietates continue efferant animos. nam cum sepe
apud se non sunt consuetudine insanie durata vicia vi-
no concepta eciam sine illo valent. **P**ic ergo quare sapi-
ens non debeat ebrius fieri. deformitatē rei & impor-
tunitatem ostende rebus non verbis: quod facilimum
est. proba istas que voluptates vocantur vbi transcēde-
runt modum penas esse. **N**am si illud argumentaueris
sapientem multo vino inebriari & retinere rectum te-
norem: eciam si temulentus sit licet colligas: nec vene-
no potato moriturum: nec sopore sumpto dormiturū.
nec elleboro accepto quicquid in viscerib; herebit eie-
cturum: delecturūq;. **S**ed si temptantur pedes lingua

non constat quidem quare illum existimes in parte sobrium esse. in parte ebrium. **Vale.**

De alternitate lectionis & stili. et quomodo aliorum dicta p transformationē nostra facere debem⁹. lxxxiiii.

Tinera ista que segnicie mihi excuciant: & va-
litudini mee prodesse iudico & studiis. **Q**ua-
re vahtudinē adiuuent vides: cum pigrū me-
& negligentem corporis litterarum amor faciat. alie-
na opera exerceo. studio quare profint indicabo. **A** le-
ctionibus non recessi. **S**unt autem vt existimo necessa-
rie. primum ne sim me vno contentus. deinde vt cū ab
aliis quesita cognouero. cum & de iuentis iudicem. &
cogitem de inueniendis: alit lectio ingenium & studio
fatigatum: non sine studio tamen reficit. nec scribere
tantum: nec tantum legere debemus. **A**ltera res cōtri-
stabit vires & exhauriet. **D**e stilo dico. altera soluet ac
diluēt. Inuicem hoc & illo cōmeandnm est. & alterum
altero temperandum. **E**t quicquid lectione collectum
est stilius rediget in corpus. **A**pes vt aiunt debem⁹ ima-
tari que vagantur & flores ad mel faciendum idoneos
carpunt. **D**einde quicquid attulere disponunt ac p fa-
uos digerunt: vt **V**irgilius noster ait. liquencia mella
stipant & dulci discendunt nectare cellas. de illis nō sa-
tis constat vtrum succum ex floribus ducant qui proti-
nus mel sit. an que collegerint in hunc saporem mixtu-
ra quadam & proprietate spiritus sui mutant. **Q**uib⁹
dam enim placet non faciendi mellis sciēciam esse illis
sed colligēdi aiunt inueniri apud nidos mel in arundi-
num foliis. quod aut ros illius celi: aut ipsius arundi-
nis humor dulcis & pinguior gignat. In nostris quoq;
herbis vim eandem: sed minus manifestam & notabile
poni q̄p prosequatur & contrabat animal huic rei geni-
tum. **Q**uidam existimant conditura & dispositione in
hanc qualitatem verti que ex tenerrimis virentiū flo-
rentiumq; decerpserunt non sine quodam vt ita dicam

fermento quo in vnum diuersa coalescunt. Sed ne ad aliud q̄ de quo agitur adducar. nos quoq; has apes debemus imitari. & quecunq; ex diuersa lectione cōgessimus separe. melius enim distincta seruantur. Deinde adhibita ingenii nostri cura & facultate in vnum saporem varia illa libamenta confundere vt etiam si apparuerit vnde sumptum sit: aliud tamen esse q̄ vnde sūptum est appareat. quod in corpore nostro videmus sine vlla opera nostra facere naturam. alimenta que accepi mus q̄diu in sua qualitate perdurant & solida innatāt stomacho onera sunt. at cum ex eo qd̄ erāt mutata sūt tunc demum in vires & in sanguinem transeunt. Idem in hiis quibus aluntur ingenia prestemus vt quecunq; hausimus non paciamur integra esse nec aliena sed concoquamus illa. alioquin in memoriam ibunt: non in ingenium. Assenciamus illis fideliter & nostra faciam⁹ vt vnum quoddam fiat ex multis sicut vnus numerus fit ex singulis cum minores sūmas & dissidentes computacio vna cōprehendit. hoc faciat animus noster omnia quibus est adiutus abscondat: ipsum tantum ostendat quod effecit: etiam si cuius vite comparabitur similitudo quem admiracio tibi alcius fixerit similem esse te volo quomodo filium: non quomodo irraginem. Imago res mortua est. Quid ergo non intelliget cuius imiteris orationem. cuius argumentacionem. cuius sentēcias. puto aliquando ne ītelligi quidem posse magni viri ennii. nec enim omnibus que beco velut exemplaria struxit formam suam impressit vt vnitatē cum illa petant. Non vides q̄ multorum vocibus chorus constet. vnus tamē ex omnibus redditur. aliqua illi acuta ē. aliqua grauis. aliqua media. accedunt viris femine interponuntur tibi. singulorum illic latent voces omnium apparent de choro dico quem veteres philosophi nouerant. In cōmessacionibus nostris plus cātorum est q̄ in theatris olim spectatorum fuit. cum omnes vias ordo

canecium impleuit. & cauea venatoribus cincta est: &
ex pulpito omne tibiuarum genus organorumq; conso-
nuit. fit concentus ex dissonis. talem animum esse no-
stru volo. multe in illo artes: multa precepta. sint mul-
tarum etatum exempla: sed in vnum conspirata. Quo-
modo inquis hoc effici poterit assidua intencione si ni-
bil egerimus. si rationi cesserimus suadeti. hanc si au-
dire volueris dicet tibi. relinque ista iamdudum ad que
discurritur. relinque diuicias aut periculum possiden-
cium: aut onus. relinque corporis atq; animi volupta-
tes molliunt & eneruant. relinque ambitum. tumida
res est vana ventosa nullum habet terminum: tam solli-
cita est ne quem ante se videat: qm ne se post alium labo-
rat inuidia. & quidem duplici. vides autem qm miser sit
si is cui inuidetur & inuidet. Intueris illas potencie do-
mus. illa tumultuosa rixa salutancium limina multum
habent contumeliarum vt intres: plus cum intraueris
Preteri istos gradus diuitum & magno aggestu suspē-
sa vestibula nō in prupto tantum istic stabilis: sed in
lubrico huc potius te ad sapienciam dirige. trāquillissi-
masq; res eius & simul amplissimas pete. **Q**uecunque
videtur eminere in rebus humanis quauis pusilla sint:
& comparatione humiliorum extet. per difficiles ta-
men & arduos tramites adeuntur. **C**ōfragosa in fasti-
gium dignitatis via est. **A**t si conscēdere hāc verticem
libet cui se fortuna submisit. omnia quidem sub te que
pro excelsissimis habentur aspicias. **S**ed tamen venies
ad summa per planum. **V**ale.

De affectibus animi quos secundum **P**erypateticos di-
cit sapientem temperare posse: non vitare. **E**t de beate
vite perfectione. **lxxxv.**

Perperceram tibi & quicquid nodosi adhuc sup-
erat preterieram contentus quasi gustum tibi
dare eorum que a nostris dicuntur: vt probe
virtus ad explendam beatam vitam sola satis efficax. **lxxxv.**

be me quicquid est interrogationum aut nostrarū aut
 ad tradicionem nostram excogitatarum comprēdere.
 quod si facere volueris nō erit epistola: sed liber. Istud
 tociens testor hoc me argumentorum genere nō dele-
 ctari. **P**udet in aciem descēdere pro diis hominibusq;
 suscipiam subulam armatum. **Q**ui prudēs est temperās
 est. qui temperans est & constans. qui constans est: īp-
 turbatus est. qui impturbatus est: sine tristitia est. qui
 sine tristitia est beatus est. ergo prudens beatus est: &
 prudentia ad beatam vitam satis est. **H**uic collectioni
 hoc modo perypateticorum quidam respōdent vt im-
 perturbatum & constātem & sine tristitia sic interpre-
 tantur: tanquam imperturbatus dicatur qui raro per-
 turbatur & modice. nō qui nūquam. Item sine tristitia
 eū dici aiunt qui non est obnoxius tristicie nec frequēs
 nimius ve in hoc vicio. Illud enim humanam naturam
 negare alicuius animum immunem esse tristitia. **S**api-
 entem nō vinci merore. ceterum tangi. & cetera ī hūc
 modum secte sue respondēcia. nō hiis tollunt affectus:
 sed temperant. **Q**uantulum autem sapienti damus si ī
 becillissimis fortior est. & tristissimis letior. & effrena-
 tissimis moderatior. & humilimis maior. **Q**uid si mire-
 tur velocitatem suam laudans ad claudos debilesq; re-
 spiciēs. Illa vel intacte segetis per summa volaret gra-
 mina. nec cursu teneras lesisset aristas. vel mare p me-
 dium fluctu suspensa tumēti ferret iter celeres nec tin-
 geret equore plantas. hec est pernicitas per se estima-
 ta: nō que tardissimorum collatione laudatur. **Q**uod
 si sanum voces leuiter febricitantem. nō est bona vali-
 tudo mediocritas morbi. **S**ic inquit sapiens impertur-
 batus dicitur quomodo a prima dicuntur. nō quibus
 nulla īest duricia granorum: sed quibus minor: falsū
 est. non enim diminucionem malorum in bono viro in-
 telligo: sed vacationem. nulla debent esse nō parua. nā
 si vlla sint crescēt & interim īpediēt. quomodo oculos

maior & perfecta suffusio excecatur. sic modica turbatur.
Si das aliquos affectus sapienti: impar illis erit ratio.
et velut torrente quodam auferetur presertim cum illi
non vnum affectum: sed vniuersum affectuum cetum re-
linquis cum quo colluctetur. sed omnis plus potest quam
uis mediocrium turba quam posset vnius magni violencia
Habet pecunie cupiditatem: sed modicam. habet ambi-
bicionem: sed non concitatum. habet iracundiam: sed pla-
cibilem. habet inconstanciam: sed minus vagam ac mo-
bilem. habet libidinem non insanam. **M**elius cum illo age-
retur qui vnum viciū integrum haberet quam cum eo qui le-
uiora quidem: sed omnia. **D**einde nihil interest quam magnus
sit affectus quantuscumque est parere nescit. consilium non
accipit. quemadmodum rationi nullum animal obtem-
perat. non ferum. non domesticum & mite. **N**atura enim
illorum est surda suadenti. sic non sequuntur. non audiunt
affectus quantulicunque sint. **T**igres **L**eonesque nunquam
feritatem exuunt. aliquando submittunt. et cum mini-
me expectaueris exasperatur toruitas mitigata. nunquam
bona fide vicia mansuescunt. **D**einde si ratio proficit
ne incipient quidem affectus si inuita ratione ceperint
minus perseuerabunt. **F**acilius est enim incipia illorum
prohibere quam impetum regere. **F**alsa est utique ista medio-
critas & inutilis eodem loco habenda quo si quis dice-
ret modice insaniendum sola virtus habetur. non reci-
piunt animi mala temperamenta. facilius sustuleris il-
la quam rexeris. **N**unquid dubium est quin vicia mentis hu-
mane inueterata & dura que morbos vocamus immo-
derata sint: ut auaricia. ut crudelitas & innocentia im-
pietas. ergo immoderati sunt & affectus. ab hiis enim
ad illa transitur. **D**einde si das aliquid iuris tristitie.
timori. cupiditati. ceteris moribus prauis non erunt in
nostra potestate. quare: quia extra nos sunt quibus irri-
tantur. Ita crescent prout magnas habuerunt minores
ve causas quibus concitentur. maior erit timor si plus

quo exterreatur aut propius aspexerit. acrior cupidi-
tas quo illā amplioris rei spes euocauerit. **S**i in nostra
potestate nō est an sint affectus. nō illud quidem quan-
ti sint si ipsis permisisti incipere cum canis suis crescēt
tantiq; erūt quanto fient. **A**dice nūc q; ista quāuis exi-
gua sint in maius excedunt. Nunquam pernicioſa ſer-
uant modum: quamuis leuia inicia morborum ſerpunt
& egra corpora minima interdum mergit accerſio. Il-
lud vero cuius demencia eſt credere: quarum rerū ex-
tra noſtrum arbitrium poſita ſunt earum noſtri eſſe ar-
bitrii terminos. quomodo ad id ſumendum ſatis valeo
ad quod prohibendum parum valui: cum facilius ſit ex-
cludere q̄ admiſſa comprimere. Quidam ita diſtinxe-
runt vt dicerent. temperans ac prudens poſicione qui-
dem mētis & habitu tranquilluſ eſt. euentu non. nam
quantum ad habitum mentis ſue non perturbatur nec
contriſtatur: nec timet. ſed multe extrinſecus cauſe in-
cidunt que illi perturbationem afferunt. tale eſt quod
volunt dicere Iracundum quidem illum nō eſſe irasci
tamen aliquando. id eſt vicio timoris carere: affectu nō
carere. Quod ſi recipit vſu frequēti: timor tranſibit in
viciuſ & ira in animum admiſſa habitum illum ira ca-
rentis animi retextit. **P**reterea ſi non continuit veniē-
tes extrinſecus cauſas & aliquid timet cū fortiter eun-
dum erit aduerſus tela. ignes pro patrie legibus liber-
tate cunctanter exhibet & animo recedente. **N**on cadit
autem in ſapientem hec diuerſitas mentis. Illud prete-
rea iudico obſeruandum ne duo que ſepatim probāda
ſunt miſceamus. per ſe enim colligitur vnum bonū eſſe
quod honeſtum. per ſe ruruſ ad vitam beatā ſatis eſſe
virtutem. **S**i vnum bonum eſt quod honeſtum. omnes
concedunt ad beate viuendum ſufficere virtutem. e cō-
trario nō remittetur. **S**i beatum ſola virtus facit: vnū
bonum eē quod honeſtum eſt. **E**pīcuruſ quoq; iudicat
cum virtutem habeat beatum eſſe. ſed ipſam virtutem

nō satis esse ad beatam vitam. quia beatum efficiat voluptas que ex virtute est. nō ipsa virtus. inepta distinctio idem enī negat nūquam virtutem esse sine voluptate. ita si ei iuncta semper est: atq; inseparabilis & sola satis est. habet enim secum voluptatem sine qua non ē etiam cum sola est. Illud autem absurdum est qđ diciē beatum quidem futurum vel sola virtute. non futurū autem perfecte beatum. qđ quēadmodum fieri possit nō reperio. **B**eata enim vita bonum in se perfectū habet inexuperabile. qđ si est perfecte beata ē. **S**i deorū vita nihil habet maius aut melius. beata autem vita diuina ē. nihil habet in quod amplius possit attolli. **P**reterea si beata vita nullius est indigēs: omnis beata vita perfecta est. eadem que est & beata & beatissima. **N**ūquid dubitas quin beata vita summum bonum sit. ergo si sūmum bonum habet: summe beata ē. quemadmodum sūmum adiectionē non recipit. **Q**uid enim supra sūmum erit: ita ne beata quidē vita que sine sūmo bono nō est. **Q**uod si aliquē magis beatum induxeris: induces & multo magis innumerabilia discrimina sūmi boni facies. cum sūmum bonum intelligam quod supra se gradum nō. habet. **S**i ē aliquis minus beatus q̄ alius sequitur vt hic alterius vitam beatioris magis cōcupiscit q̄ suam. beatus autem nihil sue prefert. vtrumlibet ex hiis icredibile est. aut aliquid beato restare qđ esse q̄ qđ est malit. aut id illum nō malle quod illa melius est. **V**tq; enim quo prudētior est hoc magis se ad id quod est optimum extendet: & id omni modo consequi cupiet. **Q**uomodo autē beatus ē qui cupere etiam nō potest: ymo qui debet. dicam quid sit ex quo veniat hic error. nesciunt beatam vitam vnā esse. in optimo illam statu ponit qualitas sua: nō magnitudo. Itaque ī equo est longa & brevis diffusa & angustior in multa loca multasq; partes distributa & in vnum coacta. **Q**ui illam numero estimat & mēsurā partibus id illi qđ ha-

bet eximium eripit. Quid autem est in beata vita exi-
mum. q̄ plena est. finis vt puto edēdi bibēdiq̄ facie-
tas est. hic plus edit. ille minus. Quid refert: vterque
iam satur est. hic plus bibit. ille min⁹. quid refert vter
q̄ nō sitit. hic plurib⁹ ānis vixit. hic pauciorib⁹. Nihil
interest si tam illum multi āni beatum fecerunt: q̄ hūc
pauci. Ille quem tu minus beatum vocas nō est beatus
nō potest nomen īminui. Qui fortis est: sine timore ē.
sine tristitia est. qui sine tristitia est: beat⁹ est. Nostro
rū hec interrogatio ē. aduersus hanc sic respondere co-
nātur falsam nos rem & cōtrouerſiam pro cōfessa iudi-
care eum qui fortis est sine timore esse. Quid ergo in-
quit fortis īminencia mala nō timebit. Istud dementis
alienatiq̄ nō fortis est. Ille inquit vero moderatissime
timet. sed in totum extra metum nō est. Qui hec dicūt
rursus in idem reuoluuntur vt illis virtutum loco sint
minora vicia. nam qui timet quidē sed rarius & min⁹
non caret malicia: sed liuore vexatur. At enim demen-
tem puto qui mala īminencia nō extimescit. verum est
qđ dicis si mala sunt. sed si scit mala illa nō esse: & vnā
tantum turpitudinem iudicat: debet secure pericula
aspicere & aliis timēda contēnere. aut si stulti & amē-
tis est mala non timere quo quis prudentior est hoc ti-
mebit magis: vt vobis inquit videtur prebebit se peri-
culis fortis minime: nō timebit illa: sed vitabit. caucio
illum decet. timor nō decet. Quid ergo inquit mortē
vincula. ignes. alia tela fortune non timebit. nō scit enī
illa nō eē mala: sed videri. omnia ista humane vite for-
midines putat describere captiuitatem. verbera. cathe-
nas. egestatē. & membrorū lacerationes vel p mor-
bum. vel per iniuriam. & quicquid aliud attuleris īter
limphaticos metuentes numerat ipsa timidis timenda
sūt. An id existimas malum ad quod aliquando nostra
sponte veniendum est. Queris quid sit malum. Crede
re vsq̄ mala vocantur. & illis libertatem suam dedere

pro qua cuncta pacienda sunt. **P**erit libertas nisi illa cō-
temnimus que nobis iugum imponunt. non dubitarēt
quid conueniret forti viro si scirēt quid esset fortitu-
do. **N**on est enim inconsulta temeritas: nec periculorū
amor. nec formidabiliū appeticio. **S**ciēcia ē distīguen-
di quid sit malum & quid non sit. diligentissima in tu-
telas fortitudo est & eadem patientissima eorum qui-
bus falsa species malorum est. **Q**uid ergo si ferrum in-
tentatur ceruicibz viri fortis. si pars subinde alia atq;
alia suffoditur. si viscera sua ī sinu suo vidit. si ex inter-
uallo quo magis tormēta senciāt repetitur. & per ad-
siccata viscera recens dimittit sanguis non timet istū
tu dices nō dolere. iste vero dolet. **S**ensum enim homi-
nis nulla exuit virtus: sed nō timet inuictus. ex alto do-
lores suos spectat. **Q**ueris quis tūc animus illi sit. eya-
egrum amicum adhortantibus quod malum est nocet.
quod nocet deteriolem facit. **D**olor & paupertas dete-
riorem non faciunt. ergo mala non sunt. falsum est in-
quit quod proponitur. nō enim si quid nocet eciam de-
teriolem facit. **T**empestas & procella nocet guberna-
tori. nō tamen illum deteriolem facit. **Q**uidam **S**toici
ita aduersus hoc respondent. deteriolem fieri guberna-
tolem tempestate ac procella. quia non possit id quod
proposuit efficere: nec tenere cursum suum. deteriolem
illum in arte sua non fieri: in opere fieri. quibz peripa-
teticus. ergo inquit & sapientē deteriolem faciat pau-
pertas dolor & quicquid aliud tale fuerit. virtutē enī
illi nō eripiet: sed opera eius impediet. hoc recte dicere
tur nisi dissimilis esset gubernatoris condicio & sapiē-
tis. huic enim propositum est in vita agenda non vtq;
quod temptat efficere. sed omnia recta facere. **G**uber-
natori propositum est vtq; nauim ī portum producere
Artes ministre sunt. prestare debent quod promittūt
Sapientia domina rectrixq; ē. **A**rtes seruiunt vite. **S**a-
pientia imperat. **E**rgo aliter respondēdum iudico. nec

artem gubernatoris deteriore nulla tempestate fieri.
 nec ipsam administrationem artis. **G**ubernator tibi nō
 felicitatem promisit. sed vtilem operam & navis regē
 de scienciam. hec eo magis apparet q̄ illi magis aliqua
 fortuita vis obstitit: qui hoc potuit dicere. Neptune
 nunquam hanc nauim nisi rectam arti satisfecit. tempe
 stas non op⁹ gubernatoris īpedit: sed successum. **Q**uid
 ergo nō nocet gubernatori ea res que illum tenere por
 tum vetat: que conatus eius irritos fecit. que aut re
 fert illum: aut detinet & exarmat: nō tanquam guber
 natori: sed tanquam nauiganti nocet. alioquin guberna
 toris artem adeo non impedit vt ostēdat. trāquillo enī
 vt aiunt cuilibet gubernatori nauigio ista obsunt: non
 rectori eius: quia rector est. **D**uas personas habet gu
 bernator. **A**lteram cōmunem cū omnibus qui eandem
 conscenderunt nauim quaq; ipse vector est. **A**lterā pro
 priam qua ipse gubernator est. tēpestas tanquā vecto
 ri nocet: non tanquam gubernatori. **D**einde guberna
 toris ars alienum bonū est ad eos quos vehit pertinet.
 quomodo medici ars ad eos quos curat. **C**ōmune bonū
 est & eorum cum quibus viuit & propriū ipsius. Itaq;
 gubernatori fortasse noceat cui⁹ ministeriū ab eo pro
 missum tempestate impeditur. **S**apienti non nocetur
 a paupertate. non a dolore. non ab aliis tempestatibus
 vite. non enim prohibentur opera eius omnia. sed tan
 tum ad alios pertinēcia. ipse semper in actu est. in esse
 ctu tūc maximus cum illi fortuna se opposuit. tunc ip
 sius sapiencie negocium agit quomodo diximus & alie
 num bonum esse & suum. **P**reterea ne aliis quidē tūc
 prodesse prohibetur cum illum aliquē necessitates pre
 munt. propter paupertatem prohibetur docere quēad
 modum tractanda respublica sit. at illud docet quēad
 modum tractanda sit paupertas per totam vitam op⁹
 eius extenditur. Ita nulla fortuna: nulla res act⁹ sapiē
 tis excludit. Id enim ipsum agit quo alia agere phibet

Ad utroque casus aptus est. bonorum rector est. malorum victor. **S**ic inquam se exercuit ut virtutem tam in secundis quam in aduersis exhiberet. nec materiam eius: sed ipsam intueretur. Itaque nec paupertas illi: nec dolor: nec quicquid aliud imperitos auertit & precipites agit prohibet. tu illum premi putas malis utitur. non ex ebore tantum fidias sciebat facere: simulacra faciebat ex ere si marmor illi: si adhuc viliores materiam obtulisset fecisset quale ex illa fieri optimum posset. **S**ic sapiens virtutem si licebit in diuiciis explicabit. **S**i minus in paupertate. si poterit in patria. si minus in exilio. si poterit imperator. si minus miles. **S**i poterit integer. si minus debilis. quacumque fortunam accipit aliquid ex illa memorabile efficiet. **C**erti sunt domitores ferarum qui se uissima animalia & ad occursum expauescentia hominem cogant pati sub iugum. nec asperitatem excussisse contenti usque in cotubernium mitigant. **L**eonibus magister manum insertat. osculatur **T**igris suum custos. **E**lephantem minimus ethiops iubet subsidere iugum & ambulare per funem. **S**ic sapiens est artifex domandi mala. **D**olor. egestas. ignominia. carcer. exilium ubique horrenda cum ad hunc peruenire mansueta sunt. **V**ale. **E**xemplo **S**cipionis utens notat balneorum luxuriam subiciens de facionibus & incisionibus quedam oblectabilia senescenti. **Lxxxvi.**

In ipsa **S**cipionis **A**ffricani villa iacens hec tibi scribo adoratis manibus. & ara eius quam sepulcrum esse tanti viri suspicor: animum quidem eius in celum ex quo erat redisse persuadeo mihi. non quia magnos exercitus duxit. **H**os & cambises furiosus ac furore feliciter usus habuit. sed egregiam moderationem pietatemque quam magis in illo admirabile iudico cum reliquit patriam quam cum defendit. aut **S**cipio **R**ome deesse debebat. aut **R**oma sine libertate. **N**ihil inquit volo derogare legibus. nihil institutis equum.

inter omnes ciues iussit. vtere sine me beneficio meo patria. causa tibi libertatis fui. tuus semper ero & argumentum ex eo si plus q̃ tibi expedit creui. Quid ni ego admirer h̃ac magnitudinem animi qua in exilium voluntarium secessit & ciuitatem exonerauit. eo perducta res erat vt aut libertas **Scipioni**: aut **Scipio** libertati faceret iniuriam. Neutrum fas erat. Ita dedit locum legibus & se liternum recipit tam suum exiliū reipublice imputatur q̃ banibali. Vidi villam structā lapide quadrato murum circūdatum silua. turres quoq̃ in propugnaculum ville vtrinq̃ subiectas. Cisternā edificiis ac viridibus subditā que sufficere in vsum vel exercitus posset. Balneolum angustum tenebrosū ex cōsuetudine antiqua nō videbatur maioribus nostris calidum nisi obscurum. Magna ergo me voluptas subiit contemplantem mores **Scipionis** ac nostros in hoc angulo ille vel **Cartaginis** horror an **Roma** debet q̃ tantum semel capta est. abluebat corp⁹ laboribus rusticis fessum exercebat enim opere se terramq̃ vt mos fuit priscis ipse subigebat. Sub hoc ille tecto tā sordido stetit. hoc illum pauimentum tam vile sustinuit. At nunc quis est qui sic lauari sustineat. pauper sibi videtur ac sordidus nisi parietes magnis & preciosis orbibus refulserunt: nisi **Alexandrina** marmora **Numidicis** crustis distincta sūt. nisi illis vndiq̃ operosa & in picture modum variata circūlicio pretextitur. nisi vitro condit camera. nisi thasius lapis quondam rarum ī aliquo spectaculum templo piscinas nostras circūdedit in quas m̃ta sudacione cōpora exinanita demittim⁹. nisi aquā argētea epitomia fuderint: & adhuc plebeias fistulas loquor qui cum ad balnea libertinorū peruenero quantum statuarum. quātum columnarum est nihil sustinēcium. sed in ornāmētum positarum impēse causa. quantum aquarum per gradus cū fragore labentium. eo deliciarum peruenim⁹ vt nisi gemmas calcare nolim⁹

In hoc balneo **Scipionis** minime sūt rime magis q̄ fenestře muro lapideo. exsecte nō sine iniuria munimentū lumen admitterent. **A**t nūc blactaria vocant balnea si qua nō ita aptata sūt vt tocius diei solem fenestris amplissimis recipiant: nisi & lauantur simul & colorātur nisi ex folio agros & maria prospiciūt. Itaque que concursus & admirationem habuerant cum dedicarētur & in antiquorum numerum reiciuntur: cū aliquid noui luxuria commenta est quo ipsa se obrueret. **A**t olim & pauca erāt balnea: nec vllō cultu exornata. **C**ur enī exornaret res quadratoria: & in vsum nō in oblectamēta reperta: nō suffundebatur aqua nec recēs semper velut ex calido fonte currebat. nec referre credebant in quā plucida sordes deponerent. **S**ed dii boni quid iuuat illa balnea intrare obcura & gregali tectorio iducta. que scires **C**athonem tibi edilē. aut **F**abium maximum. aut ex **C**orneliis aliquem manu sua temperasse. **N**am hoc quoq̄ nobilissimi ediles fungebantur officio intrandi illa loca que populum receptabant exigēdiq̄ mūdicias & vtilem ac salubrem temperaturam. nō hāc que nuper inuenta est similis incendio adeo equidē vt cōiunctum in aliquo scelere seruū viuū lauari oporteat. nihil mihi videtur iam interesse ardeat balneum an caleat. **Q**uante nunc aliqui rusticitatis damnāt **Scipionem** q̄ nō in caldarium suū latis specularibus diē admiserat quod non in multa luce decoquebatur. & spectabat vt in balneo coqueretur. **O** hominem calamitosum nescit viuere. nō pacata aqua lauabatur. sed sepe turbida. & cum plueret vebemēcius pene lutulēta. **N**ec multum eius intererat an sic lauaretur. veniebat enim vt sudorem illic ablueret: nō vt vnguentū. **Q**uas nūc quorūdam futuras voces credis. nō inuideo **Scipioni**. vere in exilio vixit qui sic lauabatur. **N**am vt aiūt qui priscos mores verbis tradiderūt: brachia & crura quottidie abluēbant que. s. sordes opere collegerāt. **C**e

terum toti nundinis lauabantur. hoc loco dicet aliquis
 quotis liquet imundissimos fuisse. **Q**uid putas illo sol
 uisse maliciam labore virum postquam munda balnea in
 uenta sunt spurciciores sunt. descripturus infamem ni
 mis notabilem deliciis **H**oracius flaccus quid ait pastil
 los **B**uccillus olet. dares nunc buccillum: proinde esset
 ac si hircum oleret **G**orgonii loco esset. quem idem **H**oraci
 buccillo opposuit. **P**arum est sumere vnguentum nisi bis
 die. terque renouetur ne euanescat in corpore. **Q**uicquid
 iidem hoc odore tanquam suo gloriatur. **N**ec si tibi ni
 mium tristitia videbuntur velle imputabis in qua didici
 ab **E**gialo diligentissimo patrefamilie. Is enim huius
 agri possessor est quamuis vetus arbustum posset trans
 ferri. hoc nobis senibus discere necessarium est quorum
 nemo non oliuetum altius ponit: quam vidi illud arborum
 trimum & quadrimum fastidienti fructus autumnino de
 ponere. **T**e quoque proteget illa que tarda venit seris fa
 ctura nepotibus umbram. ut ait **V**irgilius noster qui
 non quid verissime sed quid decetissime diceret aspexit
Nec agricolas docere voluit: sed legentes delectare. nam
 ut omnia alia transeam: hoc quod mihi necesse fuit de
 prebendere ascribam vere fabis facio est. nunc iam quoque
 medica putres accipiunt sulci. & milio venit annua cura
 annuo tempore ista ponenda sunt. & an utriusque verna
 sit facio hinc estimes licet. Iunius mensis est quo tibi scri
 bo iam proclius in Iulium. **E**adem die vidi fabam me
 tentes. milium ferentes. **A**d oliuetum reuertor quam vidi
 duobus modis dispositum. **M**agnarum arborum truncos
 circumcisis ramis ad vnum redactis pedem cum rapo suo
 transtulit amputatis radicibus: relicto tantum capite
 ipso ex quo ille pependerit. hoc fimo tinctum minus
 preterea mouet. & ob hoc nascentes radices prodire pa
 titur ac solum apprehendere quam necesse est ceteras adhuc
 & precario herentes. leuis quoque reuelat agitacio. parum
 autem arboris antequam obruat radix. ex omni enim materia

que nudata est vt ait exeunt radices noue. Non plures
autem super terram eminere debet trūcus q̄ tres aut
quatuor pedes. statim ab vno vestiet̄ nec magna pars.
quemadmodum in oliuetis veteribus arida & rotunda
erit. **A**lter ponendi modus hic fuit. ramos fortes nec
corticis duri quales esse nouellarum arborum solēt eo
dem genere deposuit. **H**ii paulo tardius surgūt. sed cū
tanquam a planta p̄cesserint nihil habēt in se abborri
dum nec triste. Illud eciam nūc vidi vitē ex arbusco
suo ānosam transferri. huius capillamēta quoq; si fieri
potest colligēda sūt. deinde liberalius sternenda vitis
vt eciam ex corpore radicescat. **E**t vidi nō tantū mēse
Februario positas: sed iam Marcio exacto tenēt & cō
plexe sūt nō suas vīmos. **O**mnes autē istas arbores que
vt ita dicam grandis copie sūt aut aqua adiuuandas ci
sterne que si prodest habemus pluuiam in nostra pote
state. **P**lura te docere nō cogito ne quēadmodū Egia
lus me sibi aduersarium parauit. sic ego parē te mihi.
Vale.

Exemplo sui & Cathonis ad frugali
tatem hortatur: annectens contra peripateticos disputa
tionem de fortuitis. **lxxxvii.**

Naufragium anteq̄ nauim ascēderem feci. quo
modo acciderit nō adicio. ne & hoc putes iter
stoica paradigmata ponendum: quorum nullū
esse falsū nec tam mirabile q̄ prima facie videtur cum
voueris approbabo: ymo eciam si nolueris. Interim hoc
me iter docuit q̄ multa haberemus supuacua. & q̄ fa
cili iudicio possimus deponere si quando necessitas ab
stulit nō sentimus ablata. cum paucissimis seruis quos
vnum capere vehiculum potuit sine vllis rebo nisi que
corpore nostro continebant. ego & maximus meus bi
duum iam beatissimum agim⁹. **C**uleitra in terra iacet
ego in culcitra. **N**ec duabus pēnulis. altera stragulū.
altera opertorium facta est. **D**e prandio nihil detrabi
potuit paratum fuit nō magis ora nusquam sine caricis

nunquam sine pugillaribus. Ille si panem habeo p pul-
mētario sūt. si nō p pane quottidie annum nouum fa-
ciunt quem ego faustum & felicem reddo bonis cogi-
tationibus & animi magnitudinis qui nunquam maior
est q̄ vbi aliena seposuit. & fecit sibi pacem nihil timē-
do. fecit sibi diuicias nihil cōcupiscendo. **V**ebiculum ī
quod positus sū rusticum est. **M**ule viuere ambulādo
testant. mulio excalceatus nō ppter estatē. vix a me
obtines vt hoc vebiculum velim videri meum. **D**urat
adhuc puerſa recti verecūdia. & quociēs in aliquē co-
mitatum lauciozem incidimus inuitus erubesco. quod
argumētum est ista que probō que laudo nōdum habe-
re certam sedem & īmobilē. **Q**ui sordido vebiculo eru-
bescit: precioso gloriabitur. **P**arū adhuc p̄feci. nondū
audeo frugalitatem palam ferre. eciam nūc curo opi-
niones viatorum. cōtra tocius generis humani opinio-
nes mittēda vox erat insanitis. erratis stupetis ad sup-
uacua neminem estimatis suo. **C**um ad patrimoniū vē-
tum est diligētissimi computatores sic rationem poni-
tis singulorum quibus aut pecuniā credituri estis: aut
beneficia. **N**am hec quoq̄ iam expēsa fertis late possi-
det: sed multum debet. habet domum formosam: sed
alienis nūmis paratā. familiā nemo cito speciosiorē p-
ducet: sed nominibus nō respōdet. **S**i creditori soluerit
nihil illi superit. Idem in reliquis hoc facere debebitis
excutere quātum proprii quisq̄ habeat. **D**iuitem illū
putas quia aurea suppellex eciam in via sequit. quia in
omnibus puinciis arat. quia magn⁹ calēdarii liber vol-
uitur. quia tantum suburbani agri possidet quantum
inuidiose in desertis apulie possideret. cū omnia dixe-
ris pauper est. quare. quia debet. quantum inquis. om-
nia. nisi forte iudices interesse vtrum aliquis ab homi-
ne an a fortuna mutuū sumpserit. **Q**uid ad rem perti-
nent mule saginate vnus omnes coloris. **Q**uid ista ve-
bicula celata ī stratos alipedes pictisq̄ tapetis. **A**urea

pectoribus demissa monilia pēdent. recte auro. fulluū
mādunt sub dētibus aurum. Ista nec dominum melio-
rem possunt facere: nec malum. **M. Catbo.** Censorinus
quē tā hercle pfuit nasci q̄ **Scipionē.** Alter enī cū ho-
stibus nostris bellum: alter cū moribus gessit. **Canthe-**
ra vehebat ethiopoperis quidē impositis vt secum vti-
lia portaret. **O** q̄ cuperēt illi nō occurrere aliquem ex
hiis trosculis in via diuitibz cursores & mūdās & mul-
tum ante se pulueris agentē. hic sine dubio cultior imi-
tatorq̄ q̄. **M. Catbo** videre. **Hic** inter illos appara-
tus delicatus cum maxime dubitat vtrum se ad gladiū
locet: an ad cultrum. **O** quantum erat seculi decus im-
peratorem triūphalem **Censorium** qđ sup omnia hec ē
Cathonem vno caballo esse cōtentum: & ne toto quidē
Partem enī sarcine ab vtroq̄ latere depēdentes occu-
pabant. Ita nō omnibus obesis manibus & asturconibz
& colutariis pferres vnicum illum equum ab ipso **Ca-**
thone defrictū. video nā futurum finem in ista mate-
ria vllum: nisi quē ipse mihi fecero. **Hic** itaq̄ cōticescā
quantum ad ista qui sine dubio talia diuinavit futura
qualia nūc sūt qui prim⁹ appellauit impedimēta. nūc
volo paucissimas adhuc interrogationes nostrorū tibi
reddere ad virtutē ptinētes quā satisfacere vite beate
contēdimus. **Quod** bonū est bonos facit. **Nā** & in arte
musica quod bonum est facit musicū. **Fortuita** bonum
nō faciūt. ergo non sūt bona. **Aduersus** hoc sic respon-
dent peripatetici vt qđ primū pponimus falsū esse di-
cant. ab eo inquit qđ est bonum nō itaq̄ fuit boni. In
musica est aliquid bonum tanquam tibia aut corda aut
organum aliquod aptatum ad vsus canēdi. **Nihil** tamē
horum facit musicum. hic respōdebimus. nō intelli-
gis quomodo posuerimus qđ bonum ē musico. non enī
id dicimus qđ instituit musicū: sed qđ facit. tu ad sup-
pellectilem artis: non ad artem venis. **Si** quid autē in
ipsa arte musica bonum est: id vtiq̄ musicū faciet: etiā

nūc facere hiis me planius volo. Bonum in arte musica duobus modis dicit. altero quo effectus musici adiuuatur. altero quo ars ad effectum p̄tinet. instrumēta tibi & organa & corde ad artem ipsam non p̄tinēt. Est enim artifex eciam sine istis. vti forsitan nō potest arte. hoc non est eque duplex in homine. idem enī bonū & hominis & vite. qđ contemptissimo cuiq; cōtingere ac turpissimo potest bonum est. **O**pes autem & lenoni & laniste contingūt. ergo non sūt bona. falsum est inquit quod proponitur. Nam in gramatica & in arte medendi aut gubernandi videbim⁹ bonam humilimis quibusq; cōtingere. sed iste artes nō sūt magnitudinē animi p̄fesse. nō consurgūt in altū nec fortuita fastidiunt. **V**irtus extollit hominem & sup̄ cara mortalibus collocat. nec ea que bona nec ea que mala vocantur nec cupit nimis nec expauescit. **C**helidon vnus ex **C**leopatre mollibus patrimonium grāde possedit. nuper natalis tam improbe lingue q̄ impure in cuius ore femine purgabant & multorū heres fuit: & multos habuit heredes. **Q**uid ergo vtrum illa pecunia impurum efficit an ipse pecuniam inspurgauit que sic in quosdā homines quomodo denarius i cloacam cadit. **V**irtus super ista cōsistit suo ere cēsetur. nihil ex istis quolibet incurrētibus bonum indicat medicina & gubernatio nō interdicit sibi ac suis admirationem talium rerum. **Q**ui nō est vir bonus potest nihilominus medic⁹ esse. potest gubernator. potest gramaticus tam me hercule q̄ coquus cui cōtingit habere nō quolibet. hunc uūc quēlibet dixeris. qualia quisq; habet talis est. fuscus talis est quantum habet. ymo in accessione eius venit quod habet. **Q**uis pleno sacculo vllū preciū ponit nisi quod pecunie in eo cōdite numerus effecit. **I**dē euenit magnorum dominis patrimoniorum accessiones illorum et apēdices sūt. **Q**uare ergo sapiēs magn⁹ ē: quia magnū animum habet. verū est ergo qđ contemptissimo cuiq;

contingit bonum est. Itaq; indolenciam nunquam bonū dicam. habet illa cicada. habet pulex. Ire quiete qui dem & molestia vacare bonum dicā. Quid est ociosius verme. **Q**ueris que res sapientem faciat. que deū. des oportet illi diuinum aliquid celeste magnificum. nō in omnes bonum cadit: nec quemlibet possessorem patit̃. **V**ide & quid queq; ferat regio: & quid queq; recuset **H**ic segetes. illic veniūt felicius vne. arborei fet⁹ alibi atq; in iussa virescūt gramina. **N**ōne vides croceos odores. India mittit ebur. molles sua thura **S**abei. ac calibes nudi ferrum. Ista in regiones descripta sunt vt necessarium mortalibus esset inter ipsos cōmercium si inuicem alius ab alio aliquid peteret. **S**ūmum illud bonum habet & ipsam suam sedem. nō nascitur vbi ebur nec vbi ferrum. **Q**uis sit sūmi boni locus queris. **A**nimus. hic nisi purus ac sanctus est deum nō capit. bonū ex malo nō fit. **D**iuicie autem fiūt ex auaricia. diuicie ergo non sūt bonum. **N**on est inquit verum bonum ex malo nō nasci. **E**x sacrilegio enim & furto pecunia nascitur. Itaq; malum est quidem sacrilegium & furtum **S**ed ideo quia plura mala facit q̃ bona. **D**at enī lucrū: sed cum metu in sollicitudine tormentis & corporis & animi. **Q**uisquis hoc dicit necesse est vt recipiat sacrilegium sicut malum sit quia multa mala facit. Ita bonū quoq; ex aliqua parte esse quia aliquid boni facit. quō quid fieri portētiosius potest q̃ sacrilegium furtū & adulterium inter bona haberi. prorsus persuasimus q̃ multi furto nō erubescūt. q̃ multi adulterio gloriant̃. **N**am sacrilegia minuta paciunt̃: magna in triūphis feruntur. **A**dice nūc q̃ sacrilegium si omnino ex aliqua pte bonum est: etiam honestum erit & recte factū vocabit̃. **N**ostra enim actio est qđ nullius mortalium cōgitacio recipit. ergo bona nasci ex malo nō possunt. nā sicut dicitis ob hoc vnum sacrilegium malum est quia multum mali affert. si remiseritis illi supplicia. si secu

ritatem sponderitis ex toto bonum erit. atqui maximum scelerum supplicium in ipsis est. Erras inquā si illa ad carnificem aut carcerem differs statim puniuntur cū facta sūt: ymo dum fiunt. Non nascitur itaq; ex malo bonum non magis q̃ ficus ex oleo. ad semen nata respondent. bona degenerare nō possunt. quemadmodum ex turpi honestum non nascitur. Ita ne ex malo quidem bonum. nam idem est honestum & bonum. Quidā ex nostris aduersus hoc respondent. putemus pecuniam bonum esse vnde cūq; sūptam. nō tamē ideo ex sacrilegio pecunia est. etiam si ex sacrilegio sumit̃. Hoc sic intellige. In eadem vena & aurum ē & vipera. Si aurum ex vena sustuleris. quia illic & vipera est. nō ideo inquam mihi vena aurum dat: quia viperam habet. sed aurum dat cum & viperam habeat. Eodē modo ex sacrilegio lucrum fit non quia turpe & sceleratum est sacrilegiū sed quia & lucrum habet quēadmodum in illa vena vipera malum est: nō aurum qđ cum vipera iacet. Sic in sacrilegio malum est scelus: nō lucrum. Quibus opponit̃. dissimilima enim vtriusq; rei condicio est. Illic aurum possum sine vipera tollere. Illic lucrum sine sacrilegio facere nō possum. lucrum illud nō est appositum sceleri: sed imixtum: qđ dum cōsequi volumus in multa mala incidimus. id ergo bonum nō est. Dū diuicias autem consequi volumus in multa mala incidimus. ergo diuicie bonum nō sunt. Duas inquit significaciones habet ppositio nostra. Vnam dum diuicias cōsequi volumus in multa nos mala incidere. In multa autē mala incidimus & dum virtutē consequi volumus. Aliquis dum nauigat studii causa naufragiū fecit. aliquis captus est. Altera significatio talis est. per qđ in mala incidimus bonum est. Huic ppositioni nō erit cōsequens p diuicias nos aut p voluptates in mala incidere. aut si p diuicias in multa mala incidimus nō tantum bonum diuicie non sunt: sed malum sunt. Vos autem illas dicitis

tantum bonum nō esse. **P**reterea inquit cōceditis diuicias habere aliquid vsus. Inter comoda illas numeratis. **A**tqui eadē ratione comoda quidē nō erūt. per illas enī multa nobis in comoda eueniunt. **H**is quidā respōdent. **E**rratis qui ī comoda diuiciis īputatis. Ille nemi nem ledūt & sua cuiq; nocet stulticia aut aliena nequicia. **S**ic quēadmodum gladius qui neminē occidit occidentis telū est. **N**ō ideo diuicie tibi nocent si ppter diuicias tibi nocēt. **P**ossidonius vt ego existimat melius qui ait diuicias esse causam malorum: non quia ipse faciāt aliquid: sed quia facturos irritāt. **A**lia est enī causa efficiens que p̄tinus necem vocat. alia precedēs. hāc precedētem causam diuicie habent. Inflant animos. superbiam pariunt. inuidiam contrahūt. & vsq; eo mentem alienāt vt fame pecunie nos eciam nocitura delectet. bona autem omnia carere culpa decet pura sunt. nō corrūpunt animos nō sollicitāt. extollunt quidē & dilatāt. sed sine timore que bona sunt fiduciā faciunt. diuicie audaciam. que bona sūt magnitudinem animi dant. diuicie insolenciā. **N**ihil autē aliud est insolēcia q̄ species magnitudinis false. **I**sto modo inquis ecia malū sūt diuicie non tantum bonum nō sūt: sed ecia malum. **E**ssent malum si per se nocerent. si vt dixi haberēt efficientē causam. nūc p̄cedentē habēt. & quidē nō irritātem tantum animos: sed attrahentē. **S**peciē enim boni ostendūt verisimilē ac plerisq; credibilē. **H**abet virtus quoq; p̄cedentē causam ad inuidiam. multis enī ppter sapienciā. multis propter iusticiam inuideēt. sed nec ex se hāc causam habet ne verisimilē. **C**ōtra enim verisimilior illa species hominum animis obiciēt a virtute que illos ī amorē & admirationem vocet. **P**ossidonius sic ad interrogandū ait. que neq; magnitudinem animo dant nec fiduciam nec securitatē non sūt bona. diuicie autē & bona valitudo & similia hiis nihil horū faciūt. ergo nō sūt bona. **H**anc interrogationē magis ecia nūc hoc

modo intendit. que neq; magnitudinē animo dant: nec
 fiduciā nec securitatem. **C**ōtra autem insolenciā tumo
 rem arroganciā creant mala sūt. a fortuitis autē ī hec
 impellimur. ergo nō sūt bona. hac inquit ratione ne co
 moda quidem ista erunt. **A**lia est comodōrū condicio.
 alia bonorū. **C**omodū est qđ plus vsus habet q̃ molestie
Bonū sincerū esse debet & ab omni parte īnoxīū. **N**on
 est id bonū qđ plus pdest: sed qđ tātum pdest. **P**rete
 rea comodū & ad animalia ptinet & ad impfectos ho
 mines & ad stultos. Itaq; potest ei esse īcomodū mixtū
Si commodum dicať a maiore sui pte estimatū. bonū ad
 vnum sapientē ptinet. inuiolatū esse oportet bonū ani
 mum habere. vnus tibi modus: sed herculaneus restat.
Ex malis bonum nō fit. ex multis paupertatibus diuicie
 fiūt. ergo diuicie bonū nō sunt. **H**āc interrogationē no
 stri nō agnoscūt. **P**eripatetici & fingūt illā & soluunt
Ait autē Possidonius hoc sophisma p omnes dyaletico
 rum scolas iactatū sit ab antipatro refelli. **P**aupertas nō
 p possessionē: sed p detractionem dicit. velut antiqui
 dixerūt p orbacionē **G**reci dicūt **C**um
 dicūt nō quod habeat dicit. sed qđ nō habeat. Itaq; ex
 multis manib; nihil impleri potest. diuicias multe res
 faciunt: nō multe inopie. **A**liter inquit q̃ debes paup
 tatē intelligis. **P**aupertas ē non que pauca possidet: sed
 que multa nō possidet. Ita nō ab eo dicit qui habet: sed
 ab eo qđ ei deest. facilius qđ volo exprimerē si latinū
 verbū esset quo **S**ignificat. **H**anc paup
 ti antipater assignat. **E**go nō video quid aliud sit pau
 ptas q̃ parui possessio. **D**e isto videbim; si quando val
 de vacabit que sit diuiciarū: que paupertatis substantia
 Sed tūc quoq; cōsiderabimus nūquid satius sit pauper
 tatē pmulcere diuiciis. demere supcilium q̃ litigare
 de verbis quasi iā de rebus iudiciū sit. putem; nos ad
 contencionē vocatos. **L**ex de abolēdis diuiciis fertur.
 hui; īterrogationib; suasuri aut dissuasuri sumus. hui;

effecturi ut populus Romanus paupertate fundamentum
& causam imperii sui requirat ac laudes. Diuicias autem
suas timeat ut cogitet has se apud victos repisse. Hinc
ambitum & largiciones & tumultum in urbem sanctissimam
temperatissimamque irrupisse. nimis luxuriose ostentari gen-
cium spolia quod unus populus eripuerit omnibus. facilius
vni ab omnibus eripi posse. hac satius est suadere & ex-
pugnare affectum non circumscribere. Si possumus fortius lo-
quamur. si minus apertius. Vale.

De liberalibus artibus: ubi docet de singulis quod ani-
mum ad virtutem non producit: sed tantum preparant. lxxxviii

De liberalibus studiis quid sententiam scire deside-
ras. nullum suspicio. nullum in bonis numero quod
ad es exit. meritoria artificia sunt hactenus uti-
lia. si preparent ingenium non detinent. Tandem enim istis in-
morandum est quod diu nihil animus agere maius potest. ru-
dimenta sunt nostra: non opera. Quare liberalia studia dicta
sunt vides. quia homine libero digna sunt. Ceterum unum
studium vere liberale est quod liberum facit. hoc est sapientie
sublime forte magnanimum. Cetera pusilla & puerilia
sunt. An tu quicquam in istis esse credis boni quorum profes-
sores turpissimos omnium ac flagitiosissimos cernis. non
discere debemus ista sed didicisse. Quidam illud de libe-
ralibus studiis querendum iudicauerunt. an virum bonum fa-
ceret. nec permittunt quidem nec huius rei scientiam affectant
Grammaticum circa curam sermonis versant. & si latius eua-
gari vult circa historias: nam ut longissime fines suos per-
ferat circa carmina. Quid horum ad virtutem viam struit
syllabarum enarratio. & verborum diligentia. & fabularum me-
moriam. & versuum lex ac modificatio. Quid ex his me-
ritum demit. cupiditatem eximit. libidinem frenat. Ad geo-
metriam transeamus & ad Musicam. nihil apud illos iuuenies
quod vetet timere: vetet cupere. Quisquis hec ignorat
alia frustra scit. Videndum utrum doceant isti virtutem an
non. Si non docent: nec tradunt quidem. Si docent: philosophi

sūt. vis scire q̄ nō. **A**d docēdum virtutē cum sederint
aspice q̄ dissimilia inter se omniū studia sint. at que si
militudo esset idem docencium. nisi forte tibi **H**ome-
rum philosophū fuisse psuadet cū hiisip̄s quibz colli-
gūt negēt. **N**am modo stoicū illū faciūt virtutē solam
p̄bantē & voluptatē refugientē. & ab honesto ne imor-
talitatis quidē precio recedentem. modo epicureū lau-
dātem statū quiete ciuitatis & inter cōiuiua cantusq̄
vitā exigētis. **M**odo peripateticū bonoz tria genera i-
ducētem. modo **A**cademicum incerta omnia dicentē.
Apparet nihil hoz esse in illo quia omnia sūt. **I**sta enī
inter se dissidēt. dem⁹ illis **H**omerū philosophū fuisse
Nempe sapiēs fact⁹ ē anteq̄ carmina vlla cognosceret.
ergo illa discam⁹ que **H**omerum fecere sapientē. **H**oc
quidē me querere vtrū maior etate fuerit **H**omerus :
an **H**esiodus nō magis ad rem ptinet q̄ scire. an maior
Hecuba fuerit q̄ **H**elena quare tā male tulerit etatē
Quid inquam annos **P**atrocli & **A**chillis inquirere ad
rē existimas ptinē. **Q**ueris **V**lixes vbi errauerit poci⁹
q̄ efficias ne nos semp errem⁹: nō vacat audire vtrum
inter **I**taliā & **S**iciliā iactat⁹ sit. an extra notum nobis
orbē. **N**eq̄ enī potuit in tam angusto error esse tā lon-
gus. tēpestates nos animi quotidie iactāt: & nequicia
i omnia **V**lxis mala impellit. nō deest forma que soli
citet oculos nō hostis. **H**inc monstra effera et humano
cruore gaudēcia. hinc insidiosa blandimēta auriū. hinc
naufragia et tot varietates malorum. hoc me doce quo
modo patriā amē. quomodo vxorē. quomodo patrem.
quomodo ad hec tam honesta vel naufragiis nauigem.
Quid inquiris an penolope ipudica fuerit. an verba se-
culo suo dederit. an **V**lixem illum eē quē videbat ante
q̄ sciret suspicata sit. **D**oce me qd sit pudicicia: & quā-
tum i ea bonū in corpore an i animo posita sit. **A**d **M**u-
sicam trāseo. doces me quomodo inter se acute ac gra-
ues voces cōsonēt. quomodo neruoz disparē reddenciū

sonū fiat cōcordia. **F**ac potius quomodo anim⁹ secum
me⁹ cōsonet. nec cōsilia mea discrepēt. **M**onstras mibi
qui sint modi flebiles. mōstra poti⁹ quomodo inter ad
uersa nō emittā flebilē vocē. **M**etiri me geometer do
cet latifundia potius q̄ doceat quomō metiar quātum
homini sit satis. numerare docet me & auaricie cōmen
dat digitos poti⁹ q̄ doceat nihil ad rē pertinere istas
cōputaciones: nō esse feliciorem cuius patrimonium ta
bulari⁹ lassat ymo q̄ supuacua possideat qui infelicissi
mus futurus ē si quantū habeat p se cōputare cogetur.
Quid mibi pdest scire agellū in ptes diuidere si nescio
cū fratre diuidere. **Q**uid pdest colligere subtiliter pe
des iugeri & cōprehēdere eciā si quid decē pedes effu
git. **S**i tristē me facit vicinus potēs & aliquid ex meo
abradēs: doce me quomodo nihil pdam ex finib⁹ meis.
& ego docere volo quomodo totos hilaris amittā. **P**a
terno agro inquit & auito expellor. quid ante auum
tuū quis istū agrū tenuit cui⁹ nō dico hominis: sed po
puli fuerit expedire potest. nō domin⁹ isto: sed colon⁹
intraisti. **C**uius colonus es: si bene tecū agit heredis. ne
gāt iuriscōsulti quicquā vsu capi qđ publicū est & qui
dem generis humani. **O** egregiā artē scis rotūda me
tiri in quadratū redigis. quantūq; acceperis formā in
terualla siderum dicis. nihil ē qđ in mēsurā tuā nō ca
dat. **S**i artifex es metire hominis animū. dic q̄ magnus
sit. dic q̄ pusillus it. **S**cis que recta sit linea. quid tibi
pdest si quid in vita rectum ne sit ignoras. **V**enio nūc
ad illū qui celestiū noticia gloriaē. frigida saturni si se
quo stella receptet quo signis celi cyllemus erret in or
bes. hoc scire quid pderit vt sollicitus sim cū **S**aturn⁹
& **M**ars ex cōtrario stabūt. aut cū **M**ercuri⁹ vesperti
nū faciet occasū vidente **S**aturno poti⁹ q̄ hoc discam
vbicūq; sūt ista ppicia esse nō posse mutari. agit illa cō
tinuus ordo factorū & ineuitabilis cursus p statutas vi
ces remeāt effect⁹ rezq; omnium aut mouēt aut notāt.

sed siue quicquid euenit faciūt. quid imutabilis rei no-
 ticia pficiet. siue significāt quid refert puidere quod
 effugere nō possis. **S**cias ista nescias fient. **S**i vero so-
 lem ad rapidū stellāsq; sequētes ordine respicies. nun-
 quā te crastina fallit hora. nec insidiis noctis capiere.
 serene satis abundeq; pui sū est vt ab insidiis tut⁹ essem
Nūquid me crastina non fallit hora. fallit enim q; me
 nesciente venit. **E**go quid futurū sit nescio. quid fieri
 possit scio. ex hoc nihil desperabo totū expecto. **S**i qd
 remittit boni expecto consulo fallit me hora si parcit.
 sed ne sic quidē fallit. **N**ā quēadmodū scio omnia acci-
 dere posse. sic scio & nō utiq; casura. utiq; secūda expe-
 cto. malis parat⁹ sum in illo feras me necesse non pre-
 scriptum euntē. **N**ō enim adducor & in numerum libe-
 raliū artium pictorē recipiā non magis q̄ statuarios
 aut marmorarios : aut ceteros luxurie ministros eque-
 luctatores & totā oleo ac luto cōstantē scienciā expello
 ex hīs studiis liberalib; : aut & vnguētarios recipiam
 & cocos ceteris voluptatibus nostris īgenia accomodā-
 tes sua. **Q**uid enim oro te liberale habēt isti ieiuni vo-
 mitores quoz corpora in sagina animi macie & veter-
 no sūt. an liberale studiū istud eē iuuetuti nostre credi-
 mus quā maiores nostri rectā exercuerūt. hastilia iace-
 re. sudem torquere. equū agitare. arma tractare. nihil
 liberos suos docebāt qd discēdū esset iacētib;. **S**ed nec
 bee nec ille docēt : alūt ve virtutē. **Q**uid enim prodest
 equū regere & cursū eius freno tēperare. affectibus
 effrenatissimis abstrahi. **Q**uid prodest multos vincere
 luctacione vel testu. **Q**uid ergo nihil liberalia nobis cō-
 ferūt studia. ad alia multū. ad virtutē nihil. **N**ā & bee
 viles ex p̄fesso artes que manu cōstant ad instrumēta
 vite plurimū conferūt. tamen ad virtutē non ptinent.
Quare ergo liberalib; studiis filios erudim⁹. nō quia
 virtutē dare possunt. sed quia animū ad accipiendam
 virtutē preparant. quēadmodum prima illa vt antiqui

vocabant literaturā p. quā pueris elemēta tradunt nō docet liberales artes. sed mox percipiēdis locū parat. **S**ic liberales artes nō pducūt animū ad virtutem: sed expediūt. Quatuor ait artū Possidoni⁹ genera sunt. vulgares & sordide. sūt ludicre. sūt pueriles. sūt liberales. Vulgares opificū que manu cōstant & ad īstruendā vitā occupate sūt in quib⁹ nulla decoris nulla honesti simulatio est. Ludicre sunt quē ad voluptatē oculorū atq; auriū tendūt. Hiis ānumeres licet machinatores qui pegmata p se surgēcia excogitāt & tabulata tacite in sublime crescēcia & alias ex inopinato voluptates aut debiscētibus que coherebāt. aut hiis que distabāt sua spōte coeūtibus. aut hiis que eminebāt paulatim in se residētib⁹. Hiis imperitoz feriunt oculi omnia subita: quia causas nō nouere mirantium. Pueriles sūt & aliquid habētes liberalib⁹ simile hee artes quas

Greci nostri has liberales vocāt. Sole autem liberales sūt. ymo vt dicā veri⁹ libere quib⁹ cure virtus est. Quēadmodū inquit est aliqua pars phie naturalis. est aliqua moralis. ē aliqua rationalis. Sic & hic quoq; liberaliū artū turba locū sibi in philosophia vēdicat. Cū ventū est ad naturales questionē geometrie testimonio stat. ergo eius quā adiuuat pars multa adiuuāt nos. nec ideo ptes nostre sunt. ymo si ptes essent nō adiuuarēt. Cibus adiutoriū corporis: nec tamen pars ē. aliquid nobis prestat geometrie ministerium sic philosophie necessaria quomodo ipsi faber. sed nec hic geometrie pars est: nec illa philosophie. Preterea vtraq; fines suos habet. Sapiēs enī causas naturalium & querit & nouit: quoz numeros mēsurasq; geometer psequit et supputat qua ratione constēt celestia que illis sit nūc vis. que natura. Sapiēs scit curs⁹ & recursus & obseruationes p quas descēdant & alleuētur ac speciē interdū stanciū prebēt cū celestibus stare nō liceat. Colligit mathematicus que causa ī speculo yma

gines exprimat. **S**ciēs sapiens illud tibi geometer potest dicere quantū abesse debeat corpus ab ymagine. & qualis forma speculi q̄les imagines reddat. **M**agnū eē solē philosophus pbabit. quantus sit mathematicus qui vsu quodā & exercitatione p̄cedit. sed vt p̄cedat īperanda illi quedā principia sūt. **N**on ē autē ars sui iuris cui precariū fundamentum est. **P**hilosophia nil ab alio petit. totū op⁹ a solo excitat. **M**athematic⁹ vt ita dicā sup̄ficiaria est. in alieno edificat. accipit principia quoz beneficio ad vltiora pueniat. si p se iret ad verum. si toci⁹ mūdi naturā posset cōprehēdere: dicerē multū collaturā mētibus nostis que tractatu celestiu crescūt trabūtq; aliquid ex alio. vna re cōsumat anim⁹ sciēcia bonorū ac maloz īmutabili que soli philosophie cōpetit. **N**ihil autē nulla ars alia de bonis ac malis querit. singulas habet circuire virtutes. **F**ortitudo contemptrix timēdorū est. terribilia & sub iugū libertatē nostrā mittēcia despicit. puocat. frāgit. **N**ūquid ergo hāc liberalia studia corroborāt. **F**ides sanctissimum humani pectoris bonū est. nulla necessitate ad fallēdū cogit. nullo corrūptū premio. **V**re inquit cede occide. nō prodam. **S**ed quo magis secreta queret dolor: hec illa alcus cōdet. **N**ūquid liberalia studia hos animos facē possunt. **T**ēperancia voluptatib⁹ īperat. alias odit atq; abigit. alias dispēsat & ad sanū modū redigit. nec vnq; ad illas ppter ipsas venit. **S**cit optimū esse modū cupitorū. nō quantū velis: sed quantum debeas sumere. humanitas vetat supbū esse aduersus socios. vetat auaz. verbis: rebus: affectibus cōmunem se facileq; omnibus prestat. nullum alienum malum putat. bonum autem suum ideo maxime quod alicui bono futurum ē amat. **N**unquid liberalia studia hos mores precipiunt. nō magis q̄ frugalitatem. ac p̄simoniam non magis q̄ clemēciam que alieno sanguini tanquam suo parcat & scit homini non esse homine prodige vtendum. **C**um dicatis

inquit sine liberalibꝝ studiis ad virtutem non perueniri
quemadmodum negatis illa nihil cōferre virtuti. quia
nec sine cibo ad virtutem peruenitur. cibus tamen ad
virtutē non pertinet. **L**igna nihil naui conferunt quā-
uis nō fiat naus nisi ex lignis. **N**on est inquam cur ali-
quid putes cum adiutorio fieri sine quo nō potest fie-
ri. **P**otest quidem eciam illi dici sine liberalibꝝ studiis
veniri ad sapienciam posse. quamuis eciam virtus discē-
da sit. tamen non per hec discitur. **Q**uid est autē qua-
re existimem non futurum sapiētem eum qui litteras
nescit. cū sapiēcia non sit ī litteris. **R**es tradit: nō ver-
ba. & nescio an certior memoria sit q̄ nullū exī se sub-
sidiū habet. **M**agna & spacioſa res est sapiēcia. vacuo
illi loco opus est. de diuinis humanisq; discendum est.
de preteritis. de futuris. de caducis. de eternis. de tē-
pore. de quo vno vide q̄ multa querūtur. **P**rimum an
per se sit aliquid. **D**einde an aliquid ante tempus sit si-
ue tempus cum mūdo ceperit. an & ante mūdū quia
fuerit aliquid fuerit & tempꝰ. **I**nnumerabiles questio-
nes sūt de animo tantum vnde sit. qualis sit. quando
esse incipiat. q̄diu sit. aliunde alio transeat & a domici-
lio ad alias animalū formas aliasq; cōiectas. an non am-
plius q̄ semel seruiat & emissus vagetur in toto. vtrū
corpus sit an non sit. quid sit facturus cum per nos ali-
quid facere desierit. quomodo libertate sua vsurus cū
ex hac effugerit cauea: an obliuiscatur priorum illi ne
posse se incipiat. an de corpore abductus in sublime se-
cessit. **Q**uamcūq; partem rerum humanarum diuina-
rumq; comprehenderis ingenti copia querēdorum ac
discendorum fatigaberis. **H**ec tam multa tam magna
vt habere possint liberum hospicium superuacua ex
animo tollenda sunt. **N**on dabit se in has angustias vir-
tus. **L**axum spacium res magna desiderat. expellātur
omnia totum pectus illi vacet. **A**t enim delectat artū
noticia mltarum. **T**antū itaq; ex illis retineamus quā

tum est necessarium. an tu existimas reprehendendum
 qui superuacua vsu sibi comparat & preciosarum re-
 rum pompam in domo explicat. Non putas eum qui oc-
 cupatus est in superuacua litterarum supellectili. plus
 scire velle q̄ sit satis ītemperancie genus est. Quid q̄
 ista liberalium artium confestacio molestos verbosos ī-
 tempestiuos sibi placentes facit. Et ideo non discentes
 necessaria quia superuacua didicerunt. Quatuor milia
 librorum Didimus gramaticus scripsit. misererer si tā
 multa superuacua legisset. In hiis libris de patria ho-
 minum queritur. In hiis de Enee matre vera. In hiis li-
 bidinosior Anacreon an ebriosior vixerit. ī hiis an Sa-
 p̄ho publica fuerit. & alia que erant dediscenda scires.
 nunc & longam esse vitam nega. sed a nostris quocun-
 que perueneris ostendam multa securibus recidenda.
 Magno impendio temporum: magna alienarum auri-
 um molestia laudacio hec constat. O hominem littera-
 tum. simus hoc circulo rusticiore contenti. O virum
 bonum: Ita ne est. annales euoluam omnium gencium.
 et qui primus carmina scripserit queram. quantum tē-
 poris inter Orphea intersit & Homerum cum fastos
 non habeam computabo & Aristarci ineptias: quibus
 & aliena carmina compinxit recognoscam: & etatem
 in sillabis conferam. Ita ne in geometrie puluere bere-
 bo. adeo mihi preceptum illud salutare excidit. Tem-
 porī parce. hec sciam & quid ignorem. Apyon grama-
 ticus qui sub Gaio cesare tota circumlatus est Grecia
 & in nomen Homeri ab omnibus ciuitatibus adoptat⁹
 aiebat Homerum vtraq; materia consumata & Odissa
 & Eliade principiū adiecisse operi suo quo bellū Troia-
 num complexus est. Huius rei argumentum asseribat
 q̄ duas litteras in primo versu posuisset ex industria li-
 brorum suorum numerum cōtinentes. Talia sciat opor-
 tet qui multa vult scire. Noli cogitare quantum tem-
 poris tibi auferat mala valitudo. quantum occupacio

publica. quantum occupacio priuata. quantum occupa-
cio quotidiana. quantum somnus. metire etatem
tuam tam multa non capit. **D**e liberalibus studiis lo-
quor philosophi quantum habent superuacui. quan-
tum ab vsu recedentes. ipsi quoque ad sillabarum di-
stinctiones & coniunctionum ac preposicionum pro-
prietates descenderunt & inuidere gramaticis & in-
uidere geometris. quicquid illorum artibus super-
uacuum erat transfulere in suam. quare sic effectum
est vt diligentius sciant loqui q̃ viuere. **A**udi quan-
tum mali faciat nimia subtilitas et quam infesta ve-
ritati sit. **P**itagoras ait de omni re disputari posse ex
equo. **E**t de hac ipsa an omnis res in vtranq̃ partem
disputabilis sit **N**ausiphantes ait. **E**x hiis que viden-
tur esse nihil magis esse quam non esse. **P**armenides
ait. **E**x hiis que videntur nihil esse vniuerso. **Z**enon
Cleantes omnia negocia deiecit. ait nihil esse. **C**irca
eadem fere **P**hironei versantur & **M**egarici & **C**re-
tici & **A**cademici qui nouam induxerunt scienciam
nihil scire. **H**ec omnia in illum superuacuum studio-
rum liberalium gregem conice. illa mihi non profu-
turam scienciam tradunt. **H**ii spem omnis sciencie eri-
piunt. **S**atius est superuacua scire quam nihil. **I**lli nō
preferunt lumen per quod acies derigatur ad verū.
Hii oculos mihi effodiunt. **S**i **P**itagore credo nihil in
rerum natura est nisi dubiū. **S**i **N**ausiphanti hoc vnū
certū est nihil esse certi. **S**i **P**armenidi: nihil esse pre-
ter vnum. **S**i **Z**enoni ne vnum quidem. **Q**uid ergo
nos sumus. quid ista que nos circumstant. alunt. su-
stinent. . tota rerum natura vmbra est: aut inanis aut
fallax. non facile dixerim vtrum magis irascar illis
qui nos scire voluerunt. an illis qui ne hoc quidem no-
bis reliquerunt nihil scire. **V**ale.

De utilitate diuisionis & differencia inter sapienciam
& philosophiam & partibus phiē & inuitos publice ar
guendos de auaritia luxuria & gula. Cxxxix.

Rem utilem desideras & ad sapienciam prope
ranti necessariam diuidi philosophiā & ingēs
corpus eius in membra disponi: facilius enim
per partes in cognitionem totius adducimur. Vtinam
quidem quemadmodum vniuersa mundi facies incon
spectum venit. Ita philosophia tota nobis possit occur
rere similitum mundo spectaculum: profecto enī om
nes mortales in admirationem sui raperet: relictis his
que nūc magna magnorum ignorancia credimus. Sed
quia contingere hoc non potest: & sit a nobis aspicien
da quemadmodum mundi secreta cernuntur. Sapien
tes quidem animus totam molem ei⁹ amplectitur. nec
minus illam velociter obit q̄ celum acies nostra: nobis
autem quibus nun perda caligo est: & quorum visus ī
proximo deficit singula queq̄ ostendi facilius possunt
vniuersi nondum capacibus: faciam ergo quod exigis
& philosophiam in partes non in frustra diuidam: diui
di enim illam non concidi vtile est. Nam comprehende
re quemadmodum maxima ita minima difficile est. de
scribitur in tribus populus incenturias exercitus. quid
quid in maius creuerit facilius agnoscitur si discessit
in ptes quas vt dixi innumeratiles & paruulas nō opō
tet. Idem enim vicinū habet nimia qd̄ nulla diuisio: si is
cōfusio est: quidqd̄ vsq̄ in puluerem sectum est: primū
itaq̄ si vt videtur tibi dicam inter sapienciam & philo
sophiam quid intersit. Sapiencia perfectum bonū est
mentis humane: philosophia sapiencie amor est & affe
ctio. hec ostendit quo illa puenit. philosophia vnde di
cta sit apparet. ipso enim nomine fatetur. Quidam &
sapienciā ita diffinierunt vt dicerent diuinorū & huma
norum scienciam que partes sunt: philosophiaz quoq̄
fuerunt qui aliter atq̄ finirent. Alii studium illam vir

tutis esse dixerunt: alii corrigende meritis: a quibusdā
dicta est appetitio recte rationis. Illud quasi constitit
aliquid inter philosophiā & sapienciā interesse. neque enī
fieri potest ut idem sit quod affectat & quod affectat: quo
modo multum inter auariciam & pecuniam interest. cum
illa cupiat hec concupiscatur. Sic inter philosophiā &
sapienciā hec enim illius affectus & premium ē illa
venit: ad hanc itur. Sapiencia est quā greci sōphiā vo
cant. hoc verbo Romani quoque utebantur sicut philoso
phia nunc quoque utuntur: quod & togati tibi antiqui pro
babunt & in scriptis dolesseni monumento titulus ho
spes resiste & sōphiam dolesseni lege. Quidā ex nostris
quis philosophia studium virtutis esset hec peteretur
illa peteret. tamen putauerunt illas distrahi posse. nā
nec philosophia sine virtute ē: nec sine philosophia vir
tutis. philosophia studium virtutis est sed per ipsam
virtutem. nec virtus autem esse sine studio sui potest. nec
virtutis studium sine ipsa: non enim quemadmodum
in his qui aliquid ex distant loco ferre conantur alibi
est qui petit alibi qui petitur: nec quemadmodum iti
nera que ad vrbes perducunt extra ipsam sunt ad virtu
tem venit per ipsam: coherent inter se philosophia
virtusque. Philosophie tres partes esse dixerunt & ma
ximi & plurimi autores. moralem naturalem rationa
lem: prima componit animum: secunda naturam re
rum scrutatur: tertia proprietates verborum naturam
exigit & scrutatur & argumentaciones: ne pro vero fal
sa subrepant. Ceterum inuenti sunt & qui in pauciora
philosophiam & qui in plura deducerent. Quidam ex
peripateticis quartam partem adicerēt civilem quia pro
priam quandam exercitationem desideret & circa ali
am materiam occupata sit. Quidā adiecerūt his partē
quā **V**ocant ad ministrandē familiaris rei sci
enciam. Quidam & de gentibus vite locum sepauerūt
Nihil autem horum illa non illa parte morali reperietur

Epiceurei duas ptes philosophie putauerunt esse natu-
ralem atq; moralem. **R**acionalem remouerunt: deinde
cum ipsis rebus cogherentur ambigua se cernere: falsa
sub specie veri labencia coarguere: ipsi quoq; locū quē
de iudicio & regula appellāt: alio nomine rationalem
induxerunt: sed eum accessionem naturalis partis exi-
stimant. **C**irenaici naturalia cum rationalibus sustule-
runt: & contenti fuerunt moralibus: sed hy quoq; qui
remouent: aliter inducunt. In quinque enim partes mo-
ralia diuiduntur: vt vna sit de fugiendis & expetēdis
altera de affectibus: tertia de actionibus: quarta de cau-
sis: quinta de argumentis. **C**ause rerū ex naturali par-
te sunt: argumenta ex morali. **A**ristoycus nō tantum
superuacuas dixit esse naturalem & formalem sed etiā
contrarias: moralem quoque quā solam reliquerat cir-
cumcidit. non enim locum qui munitiones continet su-
stulit & pedagogi esse dixit: non philosophi tanq; quis
q; aliud sit sapiēs q; generis humani pedagogus. **E**rgo
cum triptita sit philosophia: moralem eius partem pri-
mū incipiam⁹ disponere quā ī tria rursus diuidi placu-
it vt pma ei⁹ spēs suū cuiq; distribuens & estimans qn-
to quidq; dignū maxime sit vtilis. **Q**uid est enim tam
necessarium q; pretia rebus imponere: secunda de acti-
onibus. tertia de impetu: p̄mum enim vt quantū qd
q; sit iudices. secundum vt impetum ad illa capias ordi-
natum tempatumque: tertium vt inter impetum tuū
actionemque conueniat vt in omnibus istis tibi ipse as-
sencias. **Q**uidquid ex tribus defuerit turbat & cetera
Quid enim prodest inter estimata habere omnia si sis
in impetu nimius. **Q**uid prodest impet⁹ repressisse &
habere cupiditates in tua potestate si ī ipsa rerum ac-
tione tēpora ignores. nec scias qn qdq; & vbi & quez
admodum agi debeat: aliud ē enim dignitates & pre-
cia rerum nosse: aliud articulos: aliud impet⁹ refrena-
re: & adagenda ire nō ruere. **T**ūc ergo vita cōcors sibi

est vbi actio non destituit impetum. Impetus ex digni-
tate cuiusque rei concipitur p inde remissus: acridque
pro vt illa digna est peti. **N**aturalis pars philosophie
in duo scinditur. Corporalia & in corporalia: vtraque
diuiduntur in suos vt ita dicam gradus. Corporum lo-
cus in hos. primum in ea que faciunt & que ex his gi-
gnuntur. **S**ignuntur autem elemēta: ipse elementi lo-
cus vt quidam putant simplex est: vt quidam in mate-
riam & causam omnia mouentem & elemēta diuiditur
Superest vt rationalem partem philosophie diuidam?
Omnis ratio aut continua est: aut inter respondentem
& intrerogantem discissa. illam placuit

vocari

verba curat & sensus & or-

dinem

In duas partes diuiditur. **I**n ver-

ba & significaciones. i. in res que dicuntur: & vocabu-
la quibus dicuntur. **I**ngens sequitur vtriusque diuisio
In que hoc loco finem faciam: & sūma sequar fastigia
rerum. alioquin si voluero facere parcium partes ques-
tionum liber fiet: hec lucilli virorum optime: quo minus
legas non deterreo. dūmodo quicqd legeris ad mores
statim referas. **I**llos cōpesce marcencia in re excita: so-
luta constringe cōtumacia doma: cupiditates tuas pu-
blicasq quātum potes vexa: & istis dicentibus quousq
q eadem responde. **E**go debebam dicere quousq eadē
peccabitis. **R**emedia ante vultis q vicia desinere: ego
vero eo magis dicam & quia recusatis pseuerabo: tūc
inquit medicina p̄ficere vbi in corpore alienato dolo-
re tactus expressit. **D**icam etiam inuitus profutura a-
liquādo aliqua ad vos non blanda vox veniat: quia ve-
z singuli audire vultis publice audite quousque fines
possessionum propagabitis ager vni domino qui popu-
lum cepit angustus est: quousq a rationib vestris por-
rigetis ne prouinciarum quidem constatione contenti
circumscribere prediorum modum. **I**llustriū fluminū
per priuatum decursus est: & amnes magni magnarū

q̄ gentium termini vique ad ostium a fonte vestri sūt
hoc q̄ parum est nisi latifundiis vestris maria cinxistis
trans adriam & Iomū egeūque vester villicus regnat
nisi insule ducum domicilia magnorum inter vilissima
rerum numerātur. q̄ late vultis possidere: sit fundus
qđ aliquñ impiū vocabat: facite vestrum quidqđ pote
stis dum plus sit alieni. **Nūc** vobiscū loquor q̄z eq̄ spa
ciose luxuria q̄ illorum avaritia diffunditur vobis dico
quousque nullus lacus erit cui non villarum vestraz fa
stigia immineant nullum flumen cuius non ripas edi
ficia vestra pretextant: vbiq̄q̄ stabūt aq̄z calentium
v̄l latentū vene **Ibi** noua diuersoria luxurie exaltabun
tur vbiq̄q̄ in aliquem sinū littus curuabitur vos p
tinus fundamenta facietis: nec contenti solo nisi quod
manu feceritis arma agetis introrsus omnibus in locis
licet tecta vestra resplendeant alicubi imposita monti
bus in vastum terrarum marisque prospectum: alicubi
ex plano in altitudinem moncium educta. **Cum** multa
edificaueritis cum ingencia: tamen & singula corpora
estis & puula. **Quid** profunt multa cubacula in vno ia
cetis: non est vestrum vbiq̄q̄ non estis: ad vos deī
de transeo quorum profunda & in faciabilis gula hinc
maria scrutatur. hinc terras: alia hamis: alia laqueis
alia retium variis generibus cum magno labore prose
quitur. nullis animalibus nisi ex fastidio pax est. **Quā**
tulum est existis epulis que p tot cōpararis manus fel
so voluptatibus ore libatis. **Quantulum** ex ista fera pi
culose capta dominus crudus & nauseans gustat. **Quā**
tulum ex tot conchiliis tam longe aduectis per istum
stomacum in explebilem labitur **Infelices** esse q̄ intelli
gitis maiorem vos famen habere q̄ ventrem. hec aliis
dic vt dum dicis audias ipse scribe vt dū scribis legas
Omnia ad mores & ad sedandam rabi est affectum re
ferēs stude vt nō plus aliquid scias sed vt meli⁹. vale.
De pbilosophia q̄ non sit res beneficiaria & de au

reo primo seculo & hoc luxurioso contra possidonium
disputat

.xc.

QUIS dubitare mi lacilli potest qui deorum immor-
talium munus sit quod viuimus. Itaque quanto plius
huic nos debere quam diis quanto maius maius be-
neficium est bona vita quam vita pro certo haberetur vel cre-
deretur nisi ipsam philosophiam dii tribuisset cuius sci-
entiam nulli dederunt: facultatem omnibus. Nam si hac
quoque bonum vulgare fecisset & prudentes nasceremur
sapientia quod in se optimum habet & perdidisset quia in-
ter fortuita iam esset: nunc enim hoc in illa preciosum
atque magnificum est quod non obuenit quod illam quisque de-
bet quod non ab alio petitur. Quid haberes quod in philoso-
phia suspiceres si beneficiaria res esset: huius operis vnum est
de diuinis humanisque verum inuenire. ab hac nunquam re-
cidit religio iusticia: pietas: & omnis alius comitatus
virtutum confertarum & inter se coherencium. hec do-
cuit colere diuina humana diligere & penes deos imperi-
um esse. Inter homines consortium quod aliquodiu inuiola-
tum mansit antequam societatem auaritia distraxit: & pau-
ptatis causa etiam his quos fecit locupletissimos fuit
desiderant enim omnia possidere dum volunt propria:
sed primi mortalium quique & ex his geniti naturam in-
corrupti sequebantur. Eandem habebant & ducem &
legem commisi melioris arbitria. Natura est enim po-
tioribus deteriora submittere. mutis quidem gregibus
aut maxima corpora presunt aut vehementissima: non
precedit armenta degener taurus scilicet qui magni-
tudine actionis ceteros mares vicit. Elefantorum gre-
gem excellentissimus ducit. Inter homines proximo est
optimum animo. Itaque rector eligebatur. Ideoque summa fe-
licitas erat gentium in quibus non poterat potentior es-
se nisi melior. Tantum enim quantum vult facere potest
qui se nisi quod debet non putat esse. Nullo ergo seculo quod
aureum prohibent penes sapientes fuisse: regnat possido-

nus iudicat. hii continebant manum & infirmiores a validioribus turbantur. Suadebant dissuadebantque & utilia atque inutilia monstrabant horum prudentia ne quid deesset suis providebat. fortitudo arcebat pericula. beneficencia augebat ornabatque subiectos. Officium erat imparare non regnum. nemo quantum posset aduersus eos reperiatur per quos ceperat posse: nec erat cuique aut animus in iniuriam aut causa: cum bene imperanti bene pareretur. Nihilque res maius minari male parentibus posset quam ut abiret e regno: sed per quam subrepentibus viciis in tyrannidem regna conuersa sunt opus esse cepit legibus quas & ipsas inter initia tulere sapientes. Solon qui athenas equo iure fundauit inter septem cui sapientia notos legumum si eadem etas tulisset sacro illo numero arcessisset. Octavi talluti leges tyronideque laudantur. hii non in foro nec in consistorio sed in pitagorie tacito sanctoque secessu didicerunt iura que florenti tunc sicilie & per italiam grecie ponerent hactenus possidonio assentio: partes si quidem a philosophia inuentas quibus in quotidiana vita vicitur non concesserim nec illi fabrice asseram gloriam: illa inquit sparsos e caucalis lectos aut aliqua rupe suffossa aut extese arboris trunco docuit moliri. Ego vero philosophiam iudico non magis excogitasse has machinationes tectorum super tecta surgenti & urbium urbes prementium quam vinaria piscium in hoc clausa ut tepestatum periculum non adiret gula. & quomuis acerrime pelago seuiente haberet luxuria portus suos in quibus distinctos piscium greges saginaret. Quid agis. philosophia homines docuit habere clauem & seram quiddam aliud erat auaricie signum dare. philosophia cum tanto habitantium periculo imminencia tecta suspendit parum enim erat fortuitis tegi & sine arte & sine difficultate naturale inuenire sibi aliquid receptaculum: mihi crede felix illud seculum ante

Fuit architectoris

Ista nata sunt tam nascente luxuria in quadratū tigna
decidere & ferra p designata currēte ceta manu tabē
scindere. **N**ā pmi cuneis scindebāt fissile lignū: non enī
tectā cenatio ī epulū recepture parabant nō in hūc vsū
pinus aut abies deferabatur longo vehiculorum ordi-
ne vt ex illa lacunaria auro grauiā penderent. furce v
trimq; suspense fulciebāt casam spissatis ramalibus ac
fronde congesta & in procliue disposita decursus ym-
bribo q̄uis magnis erat: sub his tectis habitauere: sed
secure clum? liberos textit: sub marmore atq; auro ser-
uitus habitat. In illo quoq; dissētio a possidonio q̄ fer-
ramēta fabrilia excogitata a sapientibus viris iudicat
Iusto enim modo dicat licet sapiētes fuisse p quos tūc
laqueis captare feras fallere visco. **E**t magnos canibus
circumdare saltus. omnia enī ista sagacitas hominum
non sapiencia inuenit. In hoc quoque dissēcio sapiētes
fuisse q̄ ferri metalla & eris inuenerint cū incendio sil-
uarum adusta tellus in sūmo venas iacētes liquefacta
fudisset. ipsa tales inueniūt quales colūt. **N**e illa qdē
tam subtilis mibi questio videtur qm possidonio vtrū
malleus in vsū esset prius an forcipes ceperunt. vtraq;
inuenit aliquis excogitati ingenu acuti nō magni nec
elati & quicquid aliud corpore incuruato & autumnio
humum spectante querendum est. **S**apiens facilis vi-
ctu fuit. **Q**uid nī cum hoc seculo esse qm qm expeditis
simus cupiat. **Q**uomodo oro te conuenit vt & dyogenē
mireris & dedalum. vter ex his sapiens tibi videtur q̄
seram commentus est. an ille q̄ cū vidisset puerum ca-
ua manu bibentem aquam fregit protinus exemptum
e perula calicem hac obiurgatione sui. **Q**uamdiu ho-
mo stultus superuacuas sarcinas habui qui se compli-
cuit in & dolio incubitauit. hodie vtrum tandem sapi-
enciozem putas qui inuenit quemdmmodum in mensaz
altitudine circulatētibo fistulis exprimat q̄ euripes su-
bito aquarū impetu implet aut siccāt & versatilia ce-

nacionum laquearia ita coaugmētat vt subinde alia fa-
cies atq; alia succedat & tociens tecta quociēs fercula
immutentur: an eum qui & aliis & sibi hoc mōstrat q̄
nihil nobis natura diu ac difficile ipetrauit: posse nos
habitare sine māmorario ac fabro posse nos vestitos ef-
se sine commercio seruorum. posse nos habere vsib; no-
stris necessaria si contenti fuerimus his que terra posu-
it in sūmo quem si audire humanum gen⁹ voluerit tā
superuacūū sciet totum esse q̄ militem: Illi sapientes
fuerunt aut certe sapientibus similes quibus expedita
erat tutela corporis. **S**implici cura constāt necessaria
in deliciis laboratur. non desiderabis artifices si seque-
ris naturam. illa noluit esse districtos ad quecūq; nos
cogebat instruxit: frigus intollerabile est corpori nu-
do. quid ergo non pelles ferarum & aliorum animalū
a frigore satis habūdeq; defendere queunt. **N**on corti-
cibus arborum plereq; gentes tegunt corpora. **N**ū au-
um plume in vsū vestis conseruntur. **N**um hodieq; ma-
gna stoycorum pars tergis vulpium induitur ac mari-
um que mollia & impenetrabilia vestis sunt. **O**pus ē
tamen calorem solis estiuū vmbra crassiore propellere
Quid ergo non vetustas multa addidit loca que vel īu-
ria temporis vel a quolibet casu excauata ī specum re-
cesserunt. **Q**uid ergo non quilibet virgeam cratē texu-
erunt manu & vili oblinierunt luto deinde de stipula a-
liisque siluestribus aperuere fastigium & dumis p de-
uexa iacentibus yemen transiere securi. **Q**uid g^o nō ī
defosso latent **S**irtice gentes quibusque propter nimi-
os solis ardores nullum tegumentum satis repellendis
caloribus solidum est nisi ipsa arens humus. **N**ō fuit tā
minuta natura vt cū oībo aliis animalib; facile actū vi-
te daret homo solus non posset sine tot artib; viuere ni-
hil horum ab illa nobis impatū est. nihil egre querē-
dum vt possit vita produci: ad parata nati sumus. **N**os
omnia nobis difficilia faciliū fastidio fecim⁹: tecta

tegumētaq; & fomenta corporum & cibi & que nunc
ingens negocium facta obuia erant & gratuita & ope
ra leui pabilia: modus enim omnium prout necessitas
erat: **N**os ista preciosa: nos misera: nos magnis multif
q; conquirenda artib; fecimus. sufficit ad id natura qđ
poscit: a natura luxuria desciiuit que quotidie se ipsa in
citāt & tot seculis crescit & īgenio adiuuat vicia: pri
mo superuacua cepit concupiscere: inde contraria: no
uissimo corpori aīm addixit & illius deseruire libidini
iussit. **O**mnes iste artes qđ aut excitatur ciuitas aut
strepit corporis negocium gerunt: cui omnia olim tan
q; seruo prestabantur: nunc tanq; domo parātur. Itaq;
hinc textorum hinc fabrorum officine sint. hīc odores
coquencium: hinc molles corporis motus docencium:
mollesq; cant9 & infracti. **R**ecessit enim naturalis mo
dus desideria opere necessaria funens. Iam rusticitatis
& miserie est velle quātum sat est. Incredibile mihi lucil
li qđ facile etiam magnos viros dulcedo orationis abdu
cat a vero. **E**cce possidonius vt mea fert opinio ex hys
qui plurimum philosophie contulerunt dū vult descri
bere. Primum quemadmodum alia torqueantur fila:
alia ex molli solutoq; ducantur: deinde quemadmoduz
tela suspensis ponderibus rectum stamen extendāt: qđ
admodum subtemen insertum qđ duritiam vtrinq; cō
primētis trame remolliat spata corire cogatur & iūgi
Textrim quoq; artem a sapientibus dixit inuētā. **O**
litus postea reptum hoc subtilius genus in quo tela iu
go iūcta ē: stamen secernit arūdo inserit mediū radiis
subtemē acutis. qđ lato pariūt īserti pectie dētes: qđ
si contigisset illi addere has nostri temporis telas inq;
bus vestis nihil celatura conficitur: in qua non dico nul
lum corpori auxilium sed nullum pudori est. Trāsit de
inde ad agricolas nec min9 facunde describit: proscis
sum aratro solum & īter aratrum quo solucior terra fa
cilius pateat radicibus: tūc sparsa semina & collectas

& manu herbas: ne quid fortuitum & agreste succrescat quod necet segetem. hoc quoque opus ait esse sapientium. tanquam non nunc quoque plurima cultores agrorum noua inueniant per que fertilitas augeatur: deinde non est contentus hiis artibus: sed in pistrinum sapientem submittit. narrat enim quemadmodum rerum naturam imitatus panem ceperit facere: receptas inquit in os fruges concurrans inter se duritia dentium frangit: & quod quid excidit ad eosdem dentes lingua refertur tunc vero miscetur ut facilius per fauces lubricas transeat cum puenerit in ventrem aqualiculi feruore concoquit tunc demum corpori accedit. hoc aliquis secutus exemplar lapidem asperum aspero imposuit ad similitudinem dentium quorum per immobilis motum alterans expectat. Deinde utriusque attritu grana franguntur & sepius regeruntur donec ad minuciam frequenter trita redigantur tunc farinam aqua spargit & assidua tractatione perdomuit finxitque panem quem primo cinis calidus & feruens testa percoxit. deinde furni paulatim reperti & alia genera quorum feruor seruiret arbitrio: non multum an fuit quin sutrinum quoque inuentum a sapientibus diceret. **O**mnia ista ratio quidem sed non recta ratio comenta est: hominis enim non sapientis inuenta sunt tam bercule quam nauigia quibus omnes quibusque maria transimus aptatis ad accipiendum ventorum impetum velis & additis a tergo gubernaculis que huc atque illuc cursum nauigii torqueant. exemplum a piscibus tractum est qui cauda reguntur & leui cuius in utrumque non est velocitatem suam flectunt. **O**mnia inquit hec sapienter quidem inuenit sed minora quam ipse tractaret sordidioribus ministris dedit ymmo non aliis excogitata ista sunt quam quibus hodieque curantur. quedam nostra demum prodisse memoria scimus ut speculariorum vsum plucente testa clarum transmittentium lumen ut suspensas balneorum & impressis parietibus cubos per quos

confunderetur calor qui yma simul & fūma foueret eū
liter. **Q**uid loquor marmora quibus templa quibus do
mus fulgent. quid lapideas moles in rotundum ac le
ue formatas quibus porticus & capacia populorū te
cta suscipimus. quid verborum notas quibus quāuis ci
tata excipitur oratio & celeritatem lingue manus sequē
villissimorum mancipiorum ista commenta sūt. **S**apiē
cia alci us sedet nec manus edocet: animorum magistra
est vis scire quid illa eruerit. quid effecerit. **N**ō dede
coros cōporis motus nec varios p cubā ac tibiā cantus
qbo exceptus spiritus aut in exitu aut ītrāsitu format
in vocē. **N**ō arma. nec muros bella vtilia molit pacī fa
uet & genus humanum ad concordiam vocat. non ē in
q instrumentorum ad vsus necessarios opifex. **Q**uid il
li tam puu'la assignas. artificem vides vite: alias qui
dem artes sub domio habz. **N**ā cui placet vita illa vite
q ornamenta seruiūt. **C**eterum ad beatum statum tē
dit: illo ducit illo vias aperit que sint mala que videan
tur ostendit vanitatem exuit. mentibus dat magnitu
dinem solidam. inflatam vero & exīani speciosam rep
mit: nec ignorari sinit inter magna quid intersit & ti
mida. totius nature noticiam ac suā tradit. **Q**uid sint
dii qualesq declarat: & quid inferi. quid lares genii:
quid in secūdam nominum formam anime ppetue vbi
constant quid agant. quid possit quid velint: hec ei
us inciamēta sunt p que non municipale sacrum sed
ingens deoz omnium templum mundus ipse referatur
cuius vera simulachra verasq facies cernendis menti
bus protulit. **N**am ad spectacula tam magna hebes vi
sus est ad initia deinde rerum redit eternamq rationē
toti inditam & vim omnium feminum singula proprie
figurantem. **T**um de animo cepit inquirere vnde essz
vbi qdū in quot mēbra diuisus. **D**einde a corporalibz
se ad incorporalia transtulit veritatemq & argumen
ta eius excussit. post hec quemadmodum discernereē

aut vocis ambigua In vtraq; enī falsa veris inmixta sūt
 nō abduxit inq; se vt possidonio videt; ab istis artib; sa-
 piens sed ad illas omnino non venit: nihil enim indignū
 inuentu iudicasset qđ non erat dignum ppetuo vsu iu-
 dicaturus ponenda non sumeret. **A**natharsis inquit in-
 uenit rotam figuli cuius circuitu vasa formantur. **D**e-
 inde qđ apud **H**omerū iuenitur figuli rota: malunt vi-
 deri versus falsos esse qm fabulam. **E**go nec **A**nathar-
 sis autorem huius rei fuisse contendo. **E**t si fuit sapiēs
 quidem hoc inuenit sed tanqm sapiens sicut multa sapi-
 entes faciunt qua homines sūt non qua sapientes: puta
 velocissimum esse sapiētem: cursu omnes anteibit qua
 velox est non qua sapiens. **C**uperem possidonio aliquē
 vitrianum ostendere qui spiritu vitrum in habit9 plu-
 rimos format qui vix diligencia manuū effingerentur
 hec inuenta sunt postqm sapientem inuenire desinim9
Democritus inquit inuenisse dicitur fornicem vt lapi-
 dum curuatura paulatim inclinatorum medio saxo al-
 ligaretur: hoc dicam falsū esse: necesse est enī ante de-
 moeritum & pontes & portas fuisse quarum fere sum-
 ma curuantur: excidit porro nobis eundem **D**emocri-
 tum iuenisse quemadmodum ebur molliret: quēadmo-
 dum decoctus calculus in smaragadū conuerteretur qđ
 hodieq; coctura inuenti lapides oculitiles colorātur Ista
 sapiens licet inuenerit nō qua sapiēs erat inuenit: mul-
 ta enim faciūt que imprudētissimis aut eque fieri vi-
 dimus aut peritius aut exercitacius. **Q**uid sapiens in-
 uestigauerit quid in lucem ptraxerit queris primum
 veraā naturam qđ nō vt cetera animalia oculis secutus
 est tardis ad diuina: deinde vite legem quam ad vniūe-
 sa direxit: nec nosse tātum sed sequi deos docuit: & ac-
 cidencia non aliter excipere qm imparata: vetuit pare-
 re opinionibus falsis & quāti quicque esset vera esti-
 matiōe perpendit: dārauit mixtas penitencie volupta-
 tes. & bona semper placitura laudauit & palam fecit

felicissimum esse cui felicitate non opus est potentissi-
mum esse qui se habet in potestate: non de philosophia
loquor que ciuem extra patriam posuit extra mun-
dum deosq; virtutem donauit voluptati. **Sed** de illa
que nullum bonum putat nisi quod honestum est que
nec hominis nec fortune muneribus deleri potest. **Cu**
ius hoc precium est non posse pretio capi. hanc philoso-
phiam fuisse illo rudi seculo quo adhuc artificia deerat
& ipso vsu discebant vtilia non credo sicut ante fortu-
nata tempora cum in medio iacerent beneficia nature
promiscue vtenda anteq; auaritia atq; luxuria dissocia-
uere mortales & ad rapinam ex consortio discurrere.
nō erāt illi sapiētes viri etiā si faciebant facienda sapi-
entibus. **S**tatum quidem generis humani non aliū q̄
qm̄ suspexerit magis si cui pmittat deus naturam for-
mare & dare gētibus mores aliud probauerit q̄ quod
apud illos fuisse memoratur apud quos nulli subige-
bāt arua coloni: ne seperare quidem aut p̄turi limite cā-
pum vas erat in medium querebant ipsaq; tellus om̄ia
liberius nullo poscente ferebat. **Q**uid hoīm illo genere
felicius in cōmūe rerum natura fruebātur. sufficiebat
illa vt parens in tutela omnium. hec erat publicarum
opum possessio. **Q**uid ni ego illud locuplētissimū mora-
lum genus dixerim in quo pauperem inuenire nō pos-
sis. Irrupit ī res optime posita auaritia. & dum se du-
cere cupit atq; in suū vertere omnia fecit aliena & ī an-
gustum ex in mense reductam auaritiam paupertatem ī-
tulit & multa concupiscendo omnia amisit. licet itaq;
velit nunc concurrere & reparare qđ pdidit licet agros
agris adiciat. vicinū vel p̄tio pellat v̄l īiuria: licet in p̄-
uinciarum spaciū rura dilatet & possessionem vocet p̄
suam longam peregrinaciōem nulla nos finitiū propaga-
cio eo reducet vnde discessimus cum omnia fecerimus
multum habebimus. vniuersam habebamus: terra ip-
sa fertilior erat illaborata & in vsus populorum nō di-

ripiencium larga. Quicquid natura protulerat id nō mi-
 nus inuenisse q̄ inuentū mōstrare alteri voluptas erat
 Nihil vlli aut superesse poterat aut deesse inter concō-
 des diuidebatur: non dum velocior imposuerat ifirmi-
 ori manum: nondum auarus abscondendo quod sibi iac-
 ceret alium necessariis quoq̄ excluderat: par erat alte-
 rius ac sui cura. arma cessabant incruenteque humano
 sanguine manus odium omne inferas verterunt illi q̄s
 aliquod nemus densum a sole protexerat. qui aduers⁹
 seuiciam yemis aut ymbris vili spectaculo tuti sub frō-
 de viuebant placidas transigebant sine suspirio noctes
Sollicitudo in nostra purpura versat & acerrimis exci-
 tat stimulis ad quē mollem somnum illis dura tell⁹ da-
 bat: non impendebat celata liquearia sed inaperto iacē-
 tes sidera suplabebantur & in signe spectaculum nocti-
 um mundus in preceps agebatur. **S**ilentio tantū opus
 Tam intridui illis q̄ nocte patebant p̄spect⁹ hui⁹ pul-
 cerrime domus libebat intueri signa ex media celi par-
 te vergencia. **R**ursus ex occulto ala surgentia. Quid
 ni iuuaret vagari tam late spāsa miracula at vos ad om-
 nem tectorum pauetis sonum: & int̄ picturas vestras
 si quid increpuit fugitis attoniti. non latebāt demones
 instar vrbium: spiritus ac liber int̄ apta flatus & leuis
 umbra rupis aut arboris aut placidi fontis riuī aut q̄
 non opere nec fistula nec vllō coacto itinere absolesfacti
 sed ponte currentes & prata sine arte formosa int̄ hec
 agreste domicilium rustica politum manu: nec erat se-
 cundū naturam domus in qua libebat habitare nec
 ipsa nec p̄ ipsa timentem nunc magna ps nostri metus
 tecta sunt **S**ed quīs egregia illis vita fuerit & carnis
 fraude non fuere sapientes quando hoc iam hoc in o-
 pere magno nomen est nō tamen regauerim fuisse alti
 spiritus viros & vt ita dicam a diis recētes neq̄ enim
 dubium est quin meliora mūdus non dum effect⁹ edi-
 derit. **Q**uemadmodum aut̄ in omnibus indoles forcior

fuit & ad labores paratior. Ita nō erant ingenia omni-
bus consummata: non enim dat natura virtutem ars ē bo-
num fieri. Illi quidem non aurum non argentum nec p-
lucidos yma querebant terrarum fece querebant: par-
cebant que adhuc multis animalibus: tantū aberat vt
homo hominem non iratus nō timens tantum spectatu-
rus occideret. Non dū vestis illis erat picta: nondū te-
gebatur aurum adhuc nō eruebatur. Quid ergo ergo
ignorancia rerum innocentes erāt multum autem int-
est vtrum peccare aliquis nolit aut nesciat: deerat illis
iusticia deerat prudencia: deerat temperancia ac for-
tutudo omnibz hys virtutibus habebat similia quedam
rudis vita: virtus non contigit animo instituto & eda-
cto & ad sūmum sūma exercitacione pducto ad hoc q-
dem sed sine hoc nascimur & in optimis quoq; anteqm
erudiantur virtutis materia non virtus est. vale

Quomodo ad omne quod euenire potest firmandus ē
animus: & q̄ omnia mortalium opera mortalitate dam-
nata sunt **C**xcj.

Liberalis noster tristis est nunciato sibi incendio
quo lugdonensis colonia incendio exusta ē mo-
nere hic casus quemlibet posset nedum homi-
nem patrie sue amantissimum que res efficit vt firmi-
tatem animum sui querat quē videlicz ad ea que time-
ri posset putabat exercuit: hoc vero tam in opinatum
malum & pene inauditum nō miror sine metu fuit cū
esset sine exemplo: multas enim ciuitates incendium
vexauit nullam abstulit. Nam etiam vbi hostili manu
inicta ignis immissus est multis locis deficit: & q̄ma-
ius subinde excitetur caro tamen sic cuncta depascitur
vt nihil ferro relinquat. Terrarum quoq; vix tam gra-
uis & pnciosus fuit mot⁹ vt tota opida euerteret: nū-
q̄m deinde tam infestum vlli exarsit incendium vt ni-
hil alteri suesset incendio tot pulcerrima opera q̄ sin-
gula illustrare vrbes singulas possent vna nox strauit

& in tanta pace quantum in bello quidē timeri potest
 accidit: **Q**uis hoc credat vbiq; armis quiescentibus cū
 toto orbe terrarum diffusa securitas sit lugdonum qđ
 ostendebatur in gallia queritur: omnibus fortūa quos
 publice afflixit quod passuri erant timere permisit. nē
 la res magna nō aliqđ mīne sue spacium habuit In hac
 vna nox interfuit non inter urbem maximam & nullā
 deniq; diucius illā cibi perisse qm periri: narro: nec om
 nia liberalis nostri affectum inclinandum aduersus sua
 firmum & erectum: nec sine causa concussus est in ex
 pectata plus aggrauant. nouitas adicit calamitatibus
 pondus nec quisquam mortalium nō magis quod & iā
 miratus est doluit Ideo nihil nobis in pūisū esse debet
 In omnia premittēdus est animus. cogitādumq; nō qđ
 quid solet sed quicquid potest fieri. **Q**uid enim est qđ
 non fortuna cum voluit ex florentissimo detrahat. qđ
 nō eo magis aggrediatur & qnti hac quo speciosior ful
 get. **Q**uid illi arduū qđ ve difficile ē: nō vna via semp
 nec tota quidem incurrit: modo nostras in nos manus
 aduocat modo suis contenta viribus iuenit picula sine
 autore: nullum tempus est: in ipsis voluptatibus: cau
 se doloris oriuntur: bellum in media pace consurgit &
 auxilia securitatis in metum transeunt: ex amico ini
 micus: hostis ex socio in subitas tempestates yberiusq;
 maiores agit estina tranquillitas: sine hoste patimur ho
 stilia & clades causam si alia deficiunt nimia sibi felici
 tas: inuadit tēperatissimos morbus validissimos pthi
 sis Innocentissimos pena secretissimos tumultis: eligit
 aliquid noui casus p q uod velut oblitis vires suas inge
 rit. **Q**uicquid longa series multis laboribus multa de
 mum indulgentia struxit id vnus dies spargit ac dissi
 pat: longam moram dedit malis properantibus qui di
 em dicit horāq; momētūq; tps euertēdis imperius suf
 ficere. **E**sset aliquod ībecillitatis nostre solacium rez
 q; nostrarum si tanta reperirent cuncta qm finiūt nūc

incrementa lente exeunt: festinatur in damnum: nihil
priuatim nihil publice stabile est. **T**am hominū q̄ vr
biū fata voluuntur: inter placidissima terror existit ni
hilq̄ extē ē tumultuātibz causis mala: vn̄ minie expecta
bāt erūpūt q̄ domesticis bellis steterāt regna q̄ extnis
ipellēte n̄llo ruūt queq̄ felicitatē ciuitatis ptulit: co
gitāda ego sūt oīa: & anim⁹ aduersus ea que possunt e
uenire firmandus Exilia tormenta morbi bella naufra
gia meditari: potest te patrie: potest patriam tibi cas⁹
eripere: potest te ī solitudinem abicere: potest hoc ip
sum in quo turba suffocatur fieri solitudo. **T**ota ante o
culos fertis humane condicio ponatur: nec quantū fre
quenter euenit sed quantum plurimum potest euenire
presumam⁹ anio si nolum⁹ oppmi: nec vllis v̄litatis ve
lut nouis obstupe fieri: in pleuum cogitando fortuna ē
quociēs aīe: quociens achie vrbes vno tremore recide
runt. **Q**uot opida in syria: quot in macedonia deuora
ta sūt. **C**ypron quociēs deuastauit hec elades: quociēs
in se paphus corruiat frequenter nobis nunciati sunt to
tarū vrbiū interitus & nos inter quos frequenter ista
nunciant quota ps omniū sum⁹ consurgamus itaq̄ ad
uersus fortuita & quicquid inciderit sciam⁹ nō esse tā
magnum q̄ rumore iactatur **C**iuitas arsit opulenta orna
mentūq̄ puinciaz quibz & īserta erat excepta: vni tū
imposita & huic non altissimo monti. **Q**ū istarum ci
uitatum quas nunc magnificas ac nobiles vides vesti
gia quoq̄ tempus eradet. **N**on vides quemadmodū in
achaea clarissimarū vrbiū iā fundamenta consūpta sūt.
Nec quicq̄ extret ex quo appareat illas salti fuisse: non
tantū manu facta labunt aut tantū humana arte atq̄ ī
dustria posita vertit dies iuga mōciū diffliūt: tote de
sede regiones: operta sūt fluctibus que procul a cōspe
ctu maris stabant. vastauit ignis colles per quos eluce
bat erasit & quondam altissimos vertices solatia nau
gantium ac speculas ad humile deduxisset ipius natu

re opera vexantur: & ideo equo animo ferre debemus
 vrbiū excidia. **C**asura extant oī a: omnes exitus manēt
 siue int̃na vis flatuq; p̃clusa violenti pōd9 sulco quo te
 nentur excusserit siue torrentium in abdito vastior ob
 stancia effregerit siue flamarum violencia compaginē
 soli ruperit siue vetustas in qua nihil tutū ē expugna
 uerit minutatī: siue grauitas celi egresserit populos &
 ficus deserta corruerit. **E**numerare omnes fatorum
 vias longum est: hoc vnum scio: omniū mōtalium ope
 ra mortalitate damnata sūt Intē peritura viuim9 hec
 ergo eiusmodi solatia admoneo liberali nostro incredi
 bili quodam patrie sue amore flagrāti que fortasse cō
 sumpta est vt in melius excitaretur. **S**epe maiori fortu
 ne locum fecit iniuria: multa ceciderunt vt alcius sur
 gerent & in alias ymagines: felicitati vr̃bis inimicus:
 aiebat rome sibi incendia ob hoc vnum dolori esse q̃
 sciret meliora resurrectura quam arsisent in hac quo
 que vr̃be verisimile est certaturos omnes vt maiora cē
 cioraque q̃ amiserē restituantur. **S**int vtinam diutur
 na & melioribus auspiciis in euū condita longius. **N**ā
 huic colonie ab origine sua cētesimus ann9 est: etas ne
 omnibus quidem extrema a plauto deducta In hac fre
 quencia loci oportunitate conualuit que tamen grauif
 simos casus intra spacium humane senectutis passa est
 Itaq; formetur animus ad intellectum paciēciamq; sor
 tis sue & sciat nihil mansum esse fōtune aduersus im
 peria illa idem iuris habere quod aduersus impantes
 aduersus vr̃be idem posse qđ aduersus homines. **N**ihil
 horum indignādum est: in eum intrauimus mūdum in
 quo hys legibus viuatur placet: pare: **N**ō placet quacū
 q; vis exi Indignare si quid vite inique proprie consti
 tutum est. **S**ed si hec sūmos ymosq; necessitas obligat
 in gratiam cum fato reuertere a quo omīa absoluūtur
Nō est q̃ nos tumultis meciar̃is & hīs monumentis q̃
 viāt̃i di sparia texāt equat omēs cinis īpares nascimur

pares morimur. Idem de urbibus quod de urbium incolis
dico tam ardea capta quam roma est. Conditor ille viris hu-
mani non talibus nos nec nominum claritate nos distin-
xit nisi dum sumus ubi vero ad finem mortalium ven-
tum est: disce inquit ambicio omnium quam terram premunt fe-
re miles esto: ad omnia pacienda pares sumus: nemo al-
tero fragilior est. **N**emo in crastinum sui cercior: alexan-
der macedonum rex discere geometriam ceperat: infelix
sciturus quam pusilla terra esset: ex qua nimium occupaue-
rat: Ita dico infelix ob hoc quam intelligere debebat falsum
se gerere cognomen. **Q**uis enim esse magnus in pusillo
potest: erant illa que tradebantur subtilia & diligenti
intentione discenda: non que percipere posset vesanus ho-
mo & trans oceanum cogitationes suas mittens facilia
inquit me doce. **C**ui preceptor inquit ista omnibus eadem
sunt: nulli dari facilia possunt: sed quisque volet sibi ip-
si illa reddet facilia. **Q**uomodo equanimitate & do-
leas oportet ut sicias & esurias & senescas & si tibi co-
tingerit inter homines mora & egrotas & perdas aliquid &
pereas: non est tamen quam istis qui te circumstrepunt cre-
das: nihil horum malum est: nihil intollerabile aut du-
rum ex consensu istis metus est. **S**ic mortem times **Q**uo-
modo famam. **Q**uid autem stultius homine verba me-
tuerit: eleganter demetrius noster solet dicere eodem
loco sibi esse voces imparitorum quo ventris redditos cre-
pitus. **Q**uid enim inquit mea refert sursum isti an deor-
sum sonent. **Q**uanta demencia est vereri ne infameris ab in-
famibus. quemadmodum famam extimulatis sine causa
sit & illa que nunquam timetis nisi fama iussisset: nunquam de-
trimenti faceret vir bonus iniquis rumoribus sparsus
ne morti quidem apud nos noceat & hec malam mol-
itionem habet: nemo eorum qui illam accusat exptus est in-
terim temeritas est damnare quod nescias: at illud scis quam
multis utilis mors sit: quam multos liberet tormentis ege-
state querelis supplicis tedio: non sumus in ullius pote-
no

state cum mors in nostra potestate sit. vale.

Disputatio contra illos qui dicunt solam virtutē nō facere beatū sine externis comodis Cxcii.

PUTO inter me teq; conueniet externa corpori acqri: corpus in honorem animi coli: in animo esse partes ministras p quas mouemur alimur q; propter ipsum principale nobis datas. In hoc principali irrationale est & aliquid rationale Illud huic seruit hoc vnum est quod alio non refertur: sed omnia ad se pfert. Nam illa quoq; diuina ratio omnibus posita ē ipsa sub nullo est: Et hec autem nostra eadem est que ex illa est Si de hoc inter nos conuenit sequitur vt de illo quoq; conueniat in hoc vna posita esse beatam vitā vt in nobis ratio perfecta sit: hec enim sola non submittit animum. Stat contra fortunam: in quolibet rerum habitu seruitus seruit Id autem vnum bonū est quod Nunq; defringitur Is enim ī qm beatus quē nulla res minorem facit tenet sūma & ne vlli quidem nisi sibi ē innixus. Nam qui aliquo auxilio sustinetur: potest cadere. Si alit ē incipient multum in nobis valere nō nostra. Quis autem constare fortuita aut quis se prudēs ob aliena miratur. Quid est beata vita secūra & perpetua tranquillitas: hanc dabit animi magnitudo: dabit constancia bene indicatū tenax ad hec quomodo peruenitur. Si veritas tota perspecta ē: si seruatus est in rebus agendis ordo decor modus: īnoxia voluntas ac benigna intenta rationi nec vnqm ab illa recedens amabilis simul mirabilisq; Deniq; vt breuiter tibi formulam scribam talis animus esse sapientis viri debet qualis deum deceat. Quid potest desiderare is cui omnia honesta contingunt. Nam si possunt aliqd non honesta conferre ad optimum statum in his erit beata vita sine quibus non est. Et quid turpius stulcius ve qm bonū rationalis animi ex irrationabilibus metere quidam tamen sūmum bonum augeri iudicant: quia parum plenū

sit fortuitis repugnantibus: antipater quoque inter ma-
gnos secte huius autores aliquid se tribuere dicit exter-
nis: sed exiguum admodum vides autem quale sit te non es-
se contemptum: nisi aliquis igniculus alluxerit: quod po-
test in hac claritate solis habere scintille momentum. **S**i
non es sola honestate contentus: necesse est aut quietem
adici velis quam greci vocant: aut vo-
luptatem. horum alterum utrumque recipi potest vacat enim
animus molestia liber ad inspectum vniuersi: nihil illud
auocat a contemplatione nature. alterum illud volup-
tas pecoris est: adicimus rationali irrationale: honesto
inhonestum: magno vitam facit citillatio corporis. **Q**uid ex-
go dubitatis dicere bene esse hominem si palato bene est: &
hic tu non dico inter viros numeras: sed inter homines
cuius summum bonum saporibus & coloribus & sonis con-
stat. **E**xcedat ex hoc animalium numero pulcherrimo ac
diu secundo mutis aggregetur animal pabulo letum:
Irrationalis pars animi duas habet partes: alteram anio-
sam: ambiciosam impotentem positam in affectionibus al-
teram humilem languidam voluptatibus deditam. **N**am
illam effrenatam meliorem tamen certe fortiolem ac di-
gniolem viro reliquerunt: hanc necessariam beate vite
putauerunt: in eneruam & abiectam huic ratione ser-
uire iusserunt & fecerunt animalis generosissimum bo-
num dimissum & ignobile. preterea mixtum portentuo-
sumque & ex diuersis animalibus congruentibus membris
Nam ut ait virgilius noster in silua primi hominis facies
& pulcro pectore virgo pubetenus: postrema immani
corpore pistrinx delphinum caudas utero commissa lupo-
rum: huic tamen scylle fera animalia adiuncta sunt hor-
renda volatilia: at isti sapientiam ex quibus composue-
re portentis: prima pars hominis est ipsa virtus: huic
committitur in utilis caro & fluida receptandis tamen
cibus abilis ut possidonium virtus illa diuina in lubricum
desinit & superioribus eius partibus venerandis atque ce-

lestibus animal iners ac marcidum attexitur: Illa ut cū
 q̄ quies nihil quidem ipsa prestabat animo sed impe-
 dimenta remouebat: voluptas vltro dissoluit & on ne
 robur emollit. **Q**ue inuenietur tam discors inter se iū-
 ctura corpori fortissime rei inertissima instruitur seu-
 rissime parum seria sanctissime intemperans vsq̄ ad in-
 gesta. **Q**uid ergo inquit si virtutem nihil impeditura
 sit bona valitudo & quies & dolorum vacacio non pe-
 tes illas. **Q**uid ni petam **N**on quia bona sunt sed quia
 secundum naturam sūt: & quia bono a me iudicio sumē-
 tur. **Q**uid erit in illis tunc bonum: hoc vnum bene eli-
 gi. **N**am vestem qualem decet sumo cum ambulo vt o-
 portet cum ceno quem admodum debeo. **N**ō cena aut
 ambulatio aut vestis bona sūt sed meum in hys propo-
 situm seruantis in quaq̄ re rationi conuenientem mo-
 dum etiam nūc adiciam mūde vestis electio appetēda
 est homini. **N**atura enim homo mundus & elegans &
 elegans animal est **I**taq̄ nō est bonū per se mūda vestis
 s̄ mūde vestis electio q̄a nō in re bonū ē s̄ in electione
 q̄li acciones nostre honeste sūt nō ipsa que aguntur: qđ
 de veste dixi idem me dicere de corpore existima. **N**ā
 hoc quoq̄ natura vt quandam vestem anime circum-
 dedit velamen eius est: quis autē vnq̄ vestimenta esti-
 mauit arcula: nec bonum nec malū vagina gladiū facit
 ergo de corpore quoque idem tibi respondeo sumpturq̄
 quidem me & si detur electio & sanitatem & vires bo-
 num autem futurum iudicium de illis meum non ipsa
Est quidem inquit sapiens beatus suū tamē illud bonū
 nō sequitur nisi illi & naturalia instrumenta responde-
 ant **I**ta miser quidem esse qui virtutem habz nō potest
 b̄tissimus autem esse non est qui naturalibus bonis
 destituitur vt valitudine vt membrorū integritate qđ
 incredibilius videtur id concedis aliquem ī maximis
 doloribus non esse miserum esse etiam beatum qđ leui-
 us est negas beatissimum esse: atqui si potest virtus ef-

ficere: ne miser aliquis sit facilius efficiet ut beatissimus sit: minus enim interualli a beato ad beatissimum restat quam a misero ad beatum: an res que tantum valet ut erant calamitatibus inter beatos locet non potest a dicere quod super est ut beatissimum faciat In summo deficit cliuo: comoda sunt iuncta & in comoda utraque exiit nos. Si non est miser vir bonus quis omnibus primatur in comodis quomodo non est beatissimus si aliquibus comodis deficit. Nam quemadmodum incommodorum onere usque ad miserum non deprimitur si comodoque in opia non deducitur a beatissimo sed tam suis in comodis beatissimus est quam non est suis incomodis miser: aut potest illi eripi bonum suum si potest minui paulo ante dicebam igniculum nihil conferre lumini solis. Claritate enim eius quicquid sine illo lucet absconditur. Et quidem solis vis & lux inquit integra est etiam inter opposita & quis aliquid interiacet quod nos prohibeat eius aspectu in ope est: consuetudo suo feret quociens inter nubila luxit: non est sereno minor nec tardior quidem quoniam multum inter utrum aliquid obstat tantum an impediatur. Eodem modo virtus opposita nil detrahunt non est minor: sed minus fulget nobis forsitan non eque apparet ac nitet sibi eadem est & more solis in occulto vi sua exercet: hoc ita quod aduersus virtutem possunt calamitates & damna & iniurie quod aduersus solem potest nebula Inuenitur quod dicat sapientem corpore parum prope usum: nec miserum esse nec beatum: hic quoque fallitur: exequat enim fortuita virtutibus: & tantundem tribuit honestis quantum honestate carentibus. Quid autem fedius quid indignius quam comporari veneranda contemptis veneranda enim sunt iusticia pietas fides fortitudo prudentia Econtrario vilia sunt que semper contingunt pleniora vilissimis crus solidum & lacertos & dentes & horum sanitas firmitasque: deinde si sapiens cui corpus molestum est non miser habebit: non beatus in medio relinquetur vita quam ei

T

us nec appetenda erit nec fugienda. Quid autem tam absurdum quod sapientis vitam appetendam non esse: aut quid tam extra fidem quam esse aliquam vitam nec appetendam nec fugiendam: deinde si damna corporis miserum non faciunt beatum esse paciuntur: Nam quibus potencia non est in peiorem transeundi statum nec impellendi quidem optimum: frigidum inquit aliquid & calidum nouimus inter utrunque tepidum est. Sic aliquis beatus est aliquis miser: aliquis nec beatus nec miser volo hanc contra nos positam ymaginem excutere si tepido illi plus frigidi ingessero fiet frigidum. Si plus calidi affudero fiet nouissime calidum: at huic misero non beato quantumcumque ad miseras adiecero miser non erit. Quemadmodum dicitis ergo ymago ista dissimilis est deinde trado tibi hominem nec miserum nec beatum: huic adicio cecitatem non fit miser: adicio debilitatem non fit miser quem tam mala multa in miseram vitam non transferunt ne ex beata quidem educunt: Si non potest ut dicitis sapiens ex beato in miserum decidere non potest in non beatum. Quare enim qui illa alicubi subsistat que res non patitur illum ad ymum deuolui retinet in summo. Quid ni non possit beata vita rescindi ne remitti quidem potest: & ideo virtus ad illam per se ipsa satis est: quod ergo inquit sapiens non est beatior qui diucius vixit quem nullus auocauit dolor quam ille qui cum mala fortuna semper luctatus est. Responde mihi nunquid & melius & honestior si hec non sunt: nec beatio quidem est. Rectius uiuat oportet ut beatius uiuat. Si rectius non potest nec beatius quidem. Non intenditur virtus ergo ne beata quidem vita que ex virtute est. virtus enim tantum bonum est ut istas accessiones minutas non sentiat breuitatem eui & dolorem corporis varias offensiones. Nam voluptas non est digna ad quam respiciat. Quid est virtute precipuum futuro non indigere nec dies suos computare Inquantolibet tempore bona eterna consumat

incredibilia nobis hec videntur & supra humanam naturam ex urrēcia: maiestatem etiam ei⁹ ex nostra imbecillitate metimur & viciis nostris nomē virtutis imponim⁹. **Q**uid porro non incredibile videtur aliquem in sūmis cruciatibus positum dicere. beatus sum: at q̄a hec vox in officina voluptatis audita est: beatissimum inquit hunc & vltimum diem ago. **E**pīcurus cum illū hinc vrn̄ie difficultas torqueret: hinc insanabilis exulcerati dolor ventris. **Q**uid ergo incredibilia ista sint apud eos qui virtutem colunt cum apud eos quoq̄ reperiuntur apud quos voluptas imperatur. **H**ī quoq̄ de: generes & humilime mentis aiunt in sūmis doloribus in sūmis calamitatibus sapientem nec miserum futurū nec beatum: atqui hoc quoq̄ incredibile est immo incredibile est. **N**on vides enim quomodo infimum agat e fastigio suo deiecta virt⁹: aut beatum prestare debet aut si ab hoc depulsa est. non prohibebit fieri miserum. **S**tans non potest vinci aut vincatur: aut vincat: diis inquit immortalibus solis & virtus & beata vita contingit: nobis v̄m̄tra quedam illorum bonorum & quedā similitudo accedimus ad illam nō puenimus. **R**atio vero diis hominib⁹q̄ que communis est: hec in illis consumpta est: in nobis consumabilis: **S**ed ad desperatōnem nos vicia nostra perducunt: **N**am ille alter secund⁹ est vt aliquis parum constans ad custodienda optima cui⁹ iudicium labat etiam nunc & incertum est desideret oculorum atq̄ aurium sensum bonam valitudinem & nō fedum aspectum corporis & habitu manente sue etatis: preterea longius spacium per hanc potest non penitenda agitare vt in perfecto viro: hinc malicia ei⁹ quedam inest quia animum habet mobilem: ad praua illa agit arens malicia & ea cogitata abest: de bono non est adhuc bonus sed in bonum fingitur. **C**uicunq̄ autem deest aliquid ad bonum malus est. **S**ed si cui virtus animusq̄ ī corpore presens hic deos equat illo tēdit origi

nis sue memor: nemo improbe eo conatur ascendere unde descenderat. **Q**uid est autem cur non existimes in eo diuini aliquid existere qui dei pars est. totum hoc quo continemur & unde est & deus & socii sumus eius & membra **C**apax est noster animus. perfertur illo si vicia non deprimant: quemadmodum corporum nostrorum habitus erigit & spectat in celum Ita animus cui in quantum vult licet porrigi in hoc. In hoc natura rerum formatus est ut patriam diu velit & si utatur suis viribus ac se spacium suum extendat. non aliena vita ad summa nititur. magnus erat labor ire in celum: redit cum hoc itur ad quod natus est: vadat audaciter contemptor omnium: nec ad pecuniam respicit aurum & argentum illis in quibus iacere tenebris dignissima non ad hoc estimat: splendore quo imperitiores verberant oculos sed auertero celo ex quo illa secreuit cupiditas nostra & effodit. **S**cit inquam alibi positas esse diuicias quam quo cogeruntur. animus impleri debere non archam. hunc imponere domino rerum nature inducere ut sua orientis occidentisque terminis fiat deorumque ritu cuncta possideant cum opibus suis diuites supire despiciat quorum nemo tam suo letus est quam tristis alieno cum se in hanc sublimitatem tulit: corporis quoque vel oneris necessarii non amator sed procurator est: nec se illi cui impositus est subicit. **N**emo liber est qui corpori seruit: nam ut alios dominos quos nimia proci sollicitudo inuenit transeas ipsius mobili delicatumque est ab hoc non equo animo exit modo mano profilit: ne quis deinde reliquus eius futurus sit exitus querit. **S**ed ut ex barba capillos detonsa negligimus Ita ille diuinus animus egressurus hominem quo receptaculum suum conferatur Ignis illud excludat anterra contegat an fere distrabant non magis ad se iudicat pertinere quam secundas ad editum infantem utrum proiecium aues deferant an consumatur canibus data preda in aruis. **Q**uid ad illum qui nullas. sed tunc quoque

in ter homines vllas post mortem timeri: parum ē non
conteret inquit me nec vncus nec proiecti ad contume
liam cadaueris laceratio feda visuris: neminem desup
mo officio rogo. nulli reliquias meas cōmendo ne quis
insepultus sit rerum natura prospexit: quem se uicia pi
ecerit dies condit: diserte **M**ecenas ait: nec tumultum
curo sepelit natura relictos. alte cinctum putes dixisse:
habuit enim ingenium & grande & virile nisi illud
secundis cinxisset. vale..

**De breuiori vita non curandum & q̄ amplissimum
vite spacium est vsq̄ ad sapienciā viuere** **C. xciii.**

In epistola q̄ de morte mecronatis philosophi q̄
rebaris tanq̄ potuisset diucius viuere & debu
isset equitatem tuam desiderauit que tibi i om
ni persona in omni negotio superest: in vna tamē re de
est in qua omnibus multos inueni equos aduersus ho
mines. aduersus deos neminē. obiurgam⁹ cottidie fa
tum quare ille in medio cursu raptus est quare ille non
rapitur: quare senectutem & sibi & aliis grauem extē
dit vtrum obsecro te equius iudicas te parere nature
an tibi parere naturam. **Q**uid autem interest q̄cito ex
eas. vnde vtq̄ semel exeundū est: non vt diu viuam⁹
curandum: sed vt satis. nam vt diu viuas fatō op⁹ est
vt satis animo longa est vita si plena est **I**mpletur autē
cum animus sibi bonum suū reddidit & ad se potesta
tem sui transtulit. **Q**uid illum octoginta anni viuāt p
inerciam ex acti: non vixit iste sed in vita moratus est
nec sero mortuus est sed diu. **O**ctoginta annis vixit i
terest mortē eius exq̄ die numeres at ille obiit viridis
si officia boni ciuis boī amici boni filii executus est **I**n
nulla pte cessauit licet etas ei⁹ i pfecta sit: vita pfecta
est. **O**ctaginta annis vixit ymmo octoginta annis fuit
nisi forte sic vixisse eum dicis quomodo dicuntur arbo
res viuere: **O**bsecro te **L**ucilli hoc agamus vt quemad
modum preciosa rerum sic vita nostra non multum pa

¶ 24.

teat sed multum pendeat: actu illam meciamur non tē
pore. vis scire quid inter hunc interlit vegetum contē
ptoremq; fortune functum omnibus vite humane sti
pēdiis atq; īsumū bonū ei9 euectū & illū cui mlti anni
trāsmissi sūt alit post mōtē q̄ ē alter ante mōtem perit
laudemus itaq; & in numero feliciū reponamus eum
cui quantulumcūq; temporis contigit bene collocatū
est: vidit enim verum lucem non fuit vn9 e multis: &
viuit & vixit & vixit aliquando sereno vsus est: ali
quando vt solet valide sideris fulgur per nubila emi
cuit. **Q**uid queris qm̄ diu vixerit vixit vsq; ad poste
ros vsque transiuit & se ī memoriā dedit: nec ideo
mibi plures annos accedere recusauerim. **N**ihil tamen
mibi ad beatam vitam fuisse dicam si spaciū ei us in
ciditur. **N**on enim ad eum diem me aptaui quem vlti
mum mibi spes auida promiserat sed nullum nō tanq̄
vltimū aspexi. **Q**uid me interrogas qm̄ natus sim. an ī
ter minores adhuc censear habeo meum: quēadmodū
in minore corporis habitu potest homo esse perfectus
sic & in minore temporis modo tēporis vita potest esse
perfecta. **E**tas inter externa est qm̄ diu sim alienū est
q̄ diu vero vt sim meum est hoc a me exige ne velut p
tenebras eū ignobile emeciar vt agam vitam vt nō p
teruebar. **Q**ueris quod sit amplissimū vite spaciū vsq;
ad sapiēciam viuere. **Q**ui ad illam puenit attigit nō
longissimum finem sed maximū. **I**lle vero gloriatur au
dacter: & diis agat gratias inter que eos sibi & rerum
nature imputet q̄ fuit merito enim imputabit: melio
rem illi vitam reddidit q̄ accepit. **E**xemplar boni viri
posuit qualis quantusq; esset ostēdit: & si quid adiecisset
fuiisset simile preterito & tamē quousq; viuim9 om
nium rerum cognitione frui sumus. **S**cimus a quib9
principalis natura se attollat quemadmodum ordinet
mūdū p quas annū vices in vires reuocet. **Q**uemadmo
dum omnia quousq; erant cluserit & seipsam finē sui

fecerit. **S**cimus sidera impetu suo vadere: preter terram nihil stare cetera continua velocitate decurrere. Scimus quemadmodum solem luna pretereat: quare tardior velociorem post se relinquat: quomodo lumen accipiat aut perdat: que causa inducat noctem: que reducat diem. Illuc eundum est ubi ista propius aspicias: nec hac spe inquit sapiens ille forci9 exeo qd parere mihi ad deos meos iter iudico. **M**etu quidem admitti & iam inter illos fui: animumq; illo meum mihi & ad me illi suum miserant sed tolli me de medio: puta & p9 motem nihil ex homine restare. **E**que magnum animum habeo etiam si nusquam transitorius excedo: non tam multis vixit annis qm potuit. **E**t paucorum versum liber est: & quidem laudandus atq; utilis: annales tamisii scis qd non decorosi sint & qui vocentur: hec est vita quorundam longa quod **T**amisii sequitur annales: nunquid feliciorum iudicas eum qui summo die muneris viuit qd eum qui in medio occiditur: nunquid aliquem tam stulte cupidum esse vite putas vt vigulari in spoliario qd in arena malit: non maiore spacio alter alterum precedimus: mors p omes it qui occidit sequitur occisum: minimu est de quo sollicitissime agitur. **Q**uid enim ad rem pertinet qd diu viues quod finaliter euitare non possis. vale.

Vtrum pars philosophie preceptiua superfluat & de aduocatione contra malum popularis opinionis & de vilitate auri & argenti. **C**xciiii.

EAM partem philosophie que dat propria cuiq; persone precepta nec in vniuersum componit hominem sed marito suadet quomodo se gerat aduersum vxorem: patri quomodo educet liberos domino quomodo seruos regat quidam solam receperunt ceteras quasi extra vtilitatem nostram vagantes reliquerunt tanq; quis posset de parte suadere nisi qui prius suam totius vite complexus est. **S**ed aristoteles stoyce9 contrario banc partem leuem existimat & que non descen

dit in pectus vsq; at illam habentem precepta plurimū
ait proficere Ipsa decreta philosophie constitutionem
q; summi boni quam qui bene intellexit ac didicit quid ī
quaq; re faciendum sit sibi ipse precepit: quemadmodū
qui iaculari discit destinatum locum temptat & manū
format addirigenda que mittit. **C**um hanc ex discipli-
na & exercitacione pcepit quocunq; vult illa vtitur di-
dicit enī non hoc aut illud ferire: sed quodcunq; volue-
rit. **S**ic qui se ad totam vitam cōstruxit non desiderat
pticulatim admoneri doctus in totum: non enim quo-
mō cū vxōe ā cū filio viuēt s; quō bñ viuēt ī hac ē quo-
modo cum vxore ac liberis viuāt **C**leantes vtilem qui-
dem inducit & hanc partē: sed ībecillā nisi ab vniuerso
fluit: nisi decreta ipsa philosophie & capita cognouit
In duas ergo questiones locus iste diuiditur: vtrum v-
tilis an inutilis sit. & an solus bonum virum possit effi-
cere. id est vtrum superuacuuus sit: an omnes faciat sup-
uacuos. **Q**ui hanc partem videri volunt supuacuā hoc
aiunt: si quid oculis oppositum moratur aciem remouē-
dum est Illo quidem abiecto operam pdidit qui prece-
pit. **S**i quo ambulabis illo manū porrigis. **E**odem mo-
do vbi aliqua res excecatur animū & ad officōrum dispi-
ciendum ordinem impedit nihil agit qui precepit. ni-
hil enim proficient precepta: q̄ diu mens errore effusa
est. **S**i ille discutitur apparebit quid cuiq; debeat of-
ficio: alioquin doces illum quid sano faciendū sit nō ef-
ficies sanum: pauperi vt agat diuitem monstras hoc q̄
modo manēte paupere fieri potest ostendit esurienti
quid tanq; satur faciat: fixam potius medullis famem
detrabe. **I**dē tibi de omnibus viciis dico. Ipsa remouen-
da sūt non precipiendum quod fieri illis manentib; nō
potest nisi opiniones falsas quibus laboram⁹ expuleris
nec auar⁹ quomodo pecunia vtendum sit exaudiet: nec
timidus quomodo piculosa contemnat: **E**fficias oportet
vt sciat pecuniā nec bonum nec malū esse: ostendas

illi miserrimos diuites. **E**fficias quicquid publice ex-
pauimus sciat non esse tam timidū qm fama circūfert
nec dolere quenq; nec mori. sepe in mōte quā pati lex
est magnum esse quod neminē redit In dolore pro re
medio futuram obstinationem animi qui leuius facit
sibi quicquid cōtumaciter passus est: optimam doloris
esse naturam qd non potest nec qui extēditur magn⁹
esse nec qui est magnus extendi. **O**mnia fortiter exci-
pienda sunt que nobis mūdi necessitas ingerat hīs de-
cretis cum illum in conspectum sue condicionis addu-
xeris & cognouerit beatā esse vitā nō que secundū vo-
luptatē est sed secundū naturā: cū virtutē vnū bonū ad
amauerit: turpitudinem solū malū fugerit: reliq; om-
nia diuicias honores bonam valitudinē vires impia sci-
erit esse mediam partē nec bonis ānumerandā nec ma-
lis monitorem non desiderabit ad singula qui dicat sic ī-
cede sic mane hoc viro: hoc femine: hoc marito: hoc ce-
libi conuenit ista enim que diligentissime monent ipsa
facere non possunt nec pedagogus puero nec auia ne-
poti precipiet irascendum non & si magister iracundis-
simus disputat. **S**i ludum litterarum intraueris scies i-
sta que ingētī supercilio philosophi iactāt īpuerili esse
prescripto vtrum manifesta deinde an dubia precipies
Non desiderant manifesta monitorem: precipienti du-
bia nō creditur. **S**uperuacuū est ergo precipē id: adeo
sic disce: si id mones quod obscurū est & ambiguū pro-
bacionibus adiuuādum erit. **S**i probaturus es illa per
que probas plus valeret satisq; per se sūt. **S**ic amico ve-
ro sic ciui: sic socio: quare quia iustum est. **O**mnia mihi
ista deiusticia locus tradit. **I**lluc inuenio equitatem p-
se expetēdā: nē metu nos ad illā cogi: nec mercede cō-
duci: non esse iustū cui quicq; in hac virtute plac3 pre-
ipfam: hoc cum psuali mihi & prohibui quid ista prece-
pta proficiant que eruditum docent: precepta dare sci-
enti supuacuū est: nescienti parum: audire enim debet

non quantum precipiatur sed etiam quare: vtrū in qm
 veras opinioēs habēt de boīs malisq; sint necessaria an
 non habenti. **Q**ui non habet nil a te adiuuabitur aures
 eius cōtraria monicionibus tuis fama possedit. **Q**ui ha
 bet exactum iudicium de fugiendis petentisq; scit si
 bi faciendum. **S**cit etiam te tacente. **T**ota ergo pars i
 sta philosophie submoueri potest. **D**uo sūt proptē que
 derelinquimus: aut inest animo prauis opinioibus ma
 licia contracta: aut etiam si non est falsis occupatus ad
 falsa procliuus est: & cito specie quod habet trabēte cō
 rumpitur Itaq; debemus pcurare mētem egram & vi
 ciis liberare: aut vacantem quidem sed ad peiora pro
 nam preoccupare: vtrūq; decreta philosophie faciunt
 ergo tale precipiendi genus nil agit: preterea si prece
 pta singulis damus incōprehensibile op9 est: alia enim
 dare debemus venerātī: alia colenti agrum: alia nego
 cianti: alia regum amicitias sequenti: alia pares: alia in
 feriores amaturo ī matrimonio precipies quomodo vi
 uat cū vxore aliquis quā virginem duxit: quomodo cū
 ea que alicui9 ante matrimoniū expta ē: quēadmodū
 cum locuplete: quēadmodum cū in dotata an nō putas
 aliquid esse discrimis inter sterilem & fecūdā inter
 prouectiorem & puellam inter matrem & nouercam
 omēs spēs cōplecti nō possum9: atq; singule propria ex
 igunt: leges autem philolosophie breues sunt: & omīa
 alligant: adice nūc q; sapientie precepta finita & certa
 debent esse si qua finiri non possunt extra sapiēciā sūt
Sapiēcia rerū terminos nouit: ergo ista preceptiua ps
 submouenda est: quia quod paucis promittit prestare
 omnibus non potest: **S**apiencia autem omnes tenet in
 ter insaniam publicam & hanc que medicis tradiē ni
 hil interest nisi q; hec mōbo laborat illa opinionib9 fal
 sis. altera causas furoris traxit ex valitudīe: altera ani
 mi mala valitudo ē. **S**i quis furioso precepta det quo
 modo loqui debeat quomodo procedere: quomodo in

publice se gerere quō in priuato: erit ipso quē monebit
insanior. **S**i bilis nigra curanda est & ipsa furoris cau-
sa remouēda. Idem in hoc alio animi furore faciendum
est. Ipse discuti debet: alioquin abibunt in vanum mo-
nencium verba. hec ab aristone dicuntur cui responde-
bimus ad singula. primum aduersus illud quod ait. **S**i
quid obstat oculo & impedit visum debere remoueri:
fateor huic non esse opus preceptis ad videndum sed
remedi oquo purgetur acies & efficiētem sibi moram
effugiat: natura enim videmus cui vsum sui reddit re-
mouit obstancia. **Q**uid autem cui debeatur officio na-
tura nos docet: deinde cuius curata suffusio est is non
ptin⁹ cum visū recepit: alius quoq̃ potest reddere ma-
licia liberatur & liberat: non opus est exhortacione ne
consilio quidem vt colorum proprietates oculus intelli-
gat: a nigro album: etiā nullo monente distinguet: mlti
tis contra preceptis eget animū vt videat quid agen-
dum sit in vita qm̃q̃ oculos quoq̃ egros medicus non
tantum curat sed etiam monet. **N**on est inquit qđ pti-
nus imbecillam aciem cōmittas improbe lumini: a te-
nebris primū ad ymbrosa procede deinde p̃l⁹ auide &
paulatim claram lucem pati assuesce: non est q̃ post ci-
bum studeas non est quod plenīs oculis ac tumentibus
imperes afflatum: & vim frigoris in os occurrētis eui-
ta: alius eiusmodi que nō minus qm̃ medicamenta pro-
ficiunt adicit remediis medicina consilium. **E**rror inqt
est causa peccandi: hunc nobis precepta non detrahūt
nec expugnant opiniones de bonis ac malis falsas: con-
cede per se efficacia precepta non esse aduertendā pra-
uā animi persuasionem: sed nō ideo aliis quidem ad re-
cta proficiūt: primū memoriā renouant: deinde q̃ in
vniuerso confusus videbantur in ptes diuisa diligenci-
us considerantur: aut in isto modo licet & consolaciōes
superuacuas & exhortaciones: atqui non sunt superua-
cue ergo ne moniciones quidem. **S**tultū ē inquit pre

cipere egro quid facere tanq̃ sonus debeat: cū restituē
da sanitas sit sine qua irrita sūt precepta. Quid q̃ ha-
bent egri quedam saniq̃ cōmunia de quibus āmonendi
sūt tanq̃ ne auide cibos appetāt vt lassitudinem vitēt
habent quedam precepta cōmunia pau p & diues: Sa-
na inquit auaritiam & nihil habebis qđ admoneas aut
pauperem aut diuitem: sic cupiditas vtriusq̃ confidet
Quid q̃ aliud est nō concupiscere pecuniam: aliud vti
pecunia scire: cuius auari modum ignorāt etiā nō auar-
ri vsum. **T**olle inquit errores superuacua precepta sūt
falsū est: puta enim auaritiam relaxatam: puta astrictā
esse luxuriam temeritati frenos iniectiones ignauie subdi-
tum calcar & iā remotis viciis quid & quēadmodū de-
beamus facere discendum est. nihil inquit efficient mo-
nitiones admote grauibz viciis ne medicina quidem
morbos insanabiles vincit: tamen adhibetur aliis in re-
medium aliis in leuamentum: ne ipsa quidem vniuersē
philosophie vis licet totas ī hoc vires suas aduocet du-
ramus & iam veterem anī extrahet pestem. **S**ed nō
video: nihil sanat quia omnia. **Q**uid prodest inquit ap-
ta monstrare: plurimū: interdum enī scimus nec atten-
dimus. non docet admonitio sed aduertit: sed excitat
sed memoriam continet nec patitur elabi: pleraq̃ ante
oculos posita transimus: admonere genus ad hortandi
est. **S**epe animus etiam apta dissimulat Ingerenda est
itaq̃ illi noticia rerum notissimarum. **I**lla hoc loco ī va-
ticiniū: calui repetenda est sententia: factum esse habi-
tum scitis & hoc vos scire omēs sciunt. **S**cis amicicias
sancte colendas esse: sed nō facis. **S**cis improbum esse
qui ab vxore pudica exigit alienarum corruptor vx-
orum. **S**cis vt illi nil cum adultero sic tibi nihil esse de-
bere cū pellice & nō facis Itaq̃ subinde reducendus es
ad memoriā. **N**ō enī reposita illi esse oportet sed ī p̃m-
tu quecunq̃ salutaria sūt sepe agitari debēt versari vt
nō tantum nota sint nobis: sed etiā parata: adice nunc

q̄ apta quoq̄ aperciora fieri solēt. **S**i dubia sūt inquis
que precipis p̄baciones addicere debes: ergo illi nō p̄
cepta proficient. **Q**uid eciam probacōnibus ipsa monē
tis auctoritas prodest. **S**ic quomodo iuris consultorū
respon̄sa etiam si ratio non redditur: preterea ipsa que
precipiuntur per se multū habēt ponderis: utiq̄ si aut
carmini intexta sūt aut prosa oratione in sententiā coā
tata. **S**icut illa **C**athonia. **E**mas nō quod opus est sed
quod necesse est. **Q**uod non opus est a se carum ē **Q**ua
lia sūt illa aut reddita oraculo: aut similia tempori: par
ce te nosse. **N**unquid rationem exiges cum tibi altus
alios dixerit versus iniuriarum remedium est obliuio
audaces fortuna iuuat piger ipse sibi obstat: aduocatū
ista non querunt affectus ipsos tangunt: & natura vī
suam exercente proficiunt: oīm honestarum rerum se
mina animi gerunt que ad monitionem excitantur nō
aliter q̄m si scintilla fletu leui adiuta ignem suū expli
cat: erigitur virtus cum tacta est & impulsā: preterea
quedam sūt quidem in animo sed parum prōpta que ī
cipiunt in expedito esse cum dicta sūt. **Q**uedam diuer
sis locis sparsa que contrahere in exercitata mens non
potest. Ita q̄ in vnū conferenda sūt & iungenda ut plū
valeant animūq̄ magis alleuent: aut si precepta nihil
adiuuant omnis institutio tollenda est: Ipsa natura con
tenti esse debemus: hoc qui dicunt nō vident alium ef
se ingenii mobilis & erecti. alium tardi & habetis uti
q̄ alium alio ingeniosorem ingenii vis preceptis aliter
excreſcit noua q̄ persuasiones adicit in nato & de pra
uata corrigit. **S**i q̄s inquit nō habet recta decreta qd
illum ad moniciones iuuabunt viciis obligatū: hoc sc̄z
ut illis liberetur: non enim extincta in illo indoles na
turalis est: sed obscurata & oppressa. **S**ic quoq̄ tēptat
resurgere & contra praua nititur: nacta vero presidū
& adiuta preceptis eualescit: si tamē illam diutina pe
stis infecit. **N**ec enecuit hanc enim ne disciplina quidē

philosophie toto ipetu suo cōnixa restituet. **Q**uid enī
 intest inter decreta philosophie & precepta nisi q̄ illa
 generalia precepta sunt: hec specialia vtraq; res preci
 pit: sed altera in totum: particulatim altera. **S**i quis
 inquit habet recta: habet & honesta decreta: hic ex su
 peruacuo mouetur: mīme: **N**am hic quoq; doctus qui
 dē ē facere que debet: s̄ hec non satis p̄spicit: **N**ō enī
 tātū affectibus impedimur: quo minus probanda faci
 amus: sed impicia inueniendi qd̄ queq; res exigat. ha
 bemus interdum cōpositum animū sed desidem & ī ex
 ercitatum ad inueniendam officiorum viam quā admo
 nitio demonstrat. **E**xpelle inqt̄ falsas opiniones de bo
 nis & malis: in locum autem earum veras repone & ni
 hil habebit admonitio qd̄ agat ordinat ista sine dubio
 ratione animus: sed nō ista tantū: **N**am q̄uis argumē
 tis collectum sit que bona malaque sint **N**ihilomī⁹ ha
 bent precepta partes suas & prudentia & iusticia offi
 cii constat. **O**fficia preceptis disponuntur: preter ip
 sum de malis bonisque iudicium quod cōfirmatur offi
 ciorum execucione ad quā precepta pducunt: vtraque
 enim intra se consenciūt nec illa possunt precedere nisi
 hec sequantur & si hec ordinem sequantur suum vnde
 apparet illa precedere: infinita inquit precepta sūt sed
 falsum est: **N**ā de maximis ac necessariis rebus non sūt
 infinita: tenues aut differentias habent quas exigunt
 tempora loca persona. **S**ed his quoque dantur prece
 pta generalia: nemo inquit preceptis curat insaniam ē
 go ne maliciam quidem: dissimile est: nam si insaniam
 sustuleris sanitas reddita est. **S**i falsas opiniones exclu
 simus non statim sequitur despectus rerum agendarū
 vt sequat̄ tamen admonitio corroborauit de bonis ma
 lisque sententiā illud q̄ falsū est nihil apud insanos p
 ficere precepta: nam quemadmodum sola nō profūt sic
 curationem adiuuāt & denūciatio & castigatio īsanos
 cohercuit. **D**e illis nunc insanis loquor quib; mens mō

ta est: nō erepta: leges inquit vt faciamus qđ oportet
nō efficiūt: & quid aliud sūt q̃ cum minis mixta pre
cepta. primū oīm ob hoc ille non psuadent quia minan
tur ad hec: nō cogunt sed exorant: deinde leges a sce
lere deterrent precepta in officium adhortantur his
adice q̃ leges q̃ pficiunt ad bonos mores: vtiq̃ si nō tā
tum imperāt sed docent: i hac re dissentio a possidonio
pro eo q̃ platonis legibus adiecta principia sūt: legem
enī breue esse oportet quo facili⁹ ab impitis teneatur
velut emissā diuinitus vox sit: iubeat non disputet. **Ni**
hil ineptius qm lex cum prologomene: dic quid me ve
lis fecisse: non disco sed pareo: proficiūt itaq̃ malis mo
rib⁹ vti videbis ciuitates vsas malis legibus: at nō apd
omnes proficiunt: nec philosophia quidem: nec ideo i
utilis & formandis animis inefficax est: **Quid** autem
philosophia: num vite lex est: putemus nō proficere le
ges non ideo sequitur vt ne moniciones quidem profi
ciant aut sic & consolaciones nega proficere dissuasio
nesq̃ adhortaciones & obiurgacōes & laudacōes om
nia ista monicōnū genera sunt per ista ad perfectū ani
mū statū peruenitur: nulla res magis animos honesta
induit dubiosq̃ & ad prauū inclinabiles reuocat ad re
ctum: q̃ bonoz virorū conuersacio paulatim enim de
scendit in pectora & vim preceptorum obtinet frequē
ter aspici frequenter audiri. **Ocurr⁹** me hercule ipse
sapientium iuuat: & est aliquid qđ ex magno viro vel
iacente pficias: nec tibi facile dixerim quemadmodū
prosit sicut illud intelligam profuisse: minuta quedam
vt ait pbedron animalia cum mordent non sentiuntur
adeo tenuis illis & fallens in piculum vis est: tumor in
dicat morsū & in ipso tumore nullum vuln⁹ apparet. **I**
dem tibi conuersacione viroz sapientiū eueniet non cō
prehendes quēadmodū aut qn tibi prosit profuisse de
prehendes. **Quorsū** inquis hoc pertinet: **E**que precep
ta bona si sepe tecum sint pfutura q̃ bona exempla: pi

tagoras ait alium animū fieri intrātibus templum de
 oꝝ simulacra ex vicino cernentibus & alicuius oraculi
 operiētibus vocem: **Q**uis autem negauit feriri quibus
 dam preceptis efficaciter etiā impitissimos velut hīs
 breuissimis vocibus: sed multum habentibus ponderis
 nihil minus auar⁹ anim⁹ nullo faciaturo lucro: ab alio ex
 pectes alteri quod feceris: hec cū ictu quodā audimus
 nec vlli licet dubitare: aut interrogare quare: adeo eti
 am sine ratione ipsa veritas ducit. **S**i reuerēcia frenat
 animos ac vitia compescit: cur non & admonitio idem
 possit. **S**i imposit pudorem castigatio cur admonicō nō
 faciat etiam si nudis preceptis vtitur. Illa vero effica
 cior est & altius penetrat que adiuuat ratione quod p
 cipit. **Q**uod adicit: quare quidq; faciendum sit & quis
 facientem obedientemq; preceptis fructus expectet si
 imperio & admonicōe proficitur. **I**mperio ergo & ad
 monicione In duas ptes virtus diuiditur incontempla
 cionem veri & actionem. **C**ontemplacionem institutio
 tradit actionem admonitio: virtutē & exercet & ostē
 dit recta actio: actura autem si prodest: qui suad⁹ & q
 monet proderit. **E**rgo si recta est actio virtuti necessa
 ria est: rectas autem actiones admonicio demonstrat &
 admonicio necessaria est: due res plurimū roboris ani
 mo dāt: fides veri & fiducia: vtrāq; admonicō facit nā
 & creditur illi & creditum est: magnos animos spiri
 tus concipit ac fiducia impletur: ergo admonicio non ē
 superuacua. **M**enagrippa vir ingentis animi qui solus
 ex hīs quos ciuilia bella claros potentēq; fecerūt fe
 lix in publicum fuit dicere solebat multum se huic de
 bere sentēcie. **N**am concordia parue res crescūt: discor
 dia maxime dilabūtur: hac si agebat & fratrem & ami
 cum optimum factum. **S**i eiusmodi sentēcie familiarit
 in animū recepte formant eum: cur nō hec pars philo
 sophie que talibus sentenciis constat idem possit: pars
 virtutis disciplina cōstat: pars exercitaciōe. **E**t discas

oportet & quod didicisti agendo conformes: quod si ē
nō tantū scita sapiencie profunt sed etiam precepta q̄
affectus nostros velut edicto cohercent & alligāt phi-
losophia inquit: diuiditur in hec scienciam & habitum
animi. **N**am qui didicit & faciēda ac vitanda percepit
Nondum sapiens est nisi in ea que didicit animus eius
transfiguratus est. **T**ercia ista pars p̄cipienti ex vtro
q̄ est & adhortacio & suasio & argumentacio. **N**ā &
hec ab habitu animi cōpositi validiq̄ p̄ficiscitur. **S**ed
q̄uis ista ex optimo habitu animi veniant optimus ani-
mi habitus qđ dici iam perfecti viri est ac sūma conse-
cuti felicitatis humane: ad hec autem tarde puenitur
interim etiam imperfecto demōstranda est in rebus a-
gendis via hanc forsitan etiam sine admonicione dabit
sibi ipsa sapienciā que iam eo perduxit animū vt mone-
ri nequeat nisi in reptū imbecillioribus quidem inge-
niis necessarium est aliquem preire: hoc vitabis: hoc fa-
cies: preterea si expectat tempus quo p se sciat quid o-
ptimū factum sit interim creabit & errando impediē
quo minus ad illud pueniat quo possit se esse content⁹
Regi ergo debet dū incipit posse se regere pueri & ad
prescriptū digiti illorum tenētur: & aliena manu per
literarū simulacra ducūtur deinde imitari iubent pro-
posita & ad illa remouere cyrographum: **S**ic anim⁹ no-
st̄ ex dum eruditur ad prescriptum iuuat: hec sunt per
que probatur hāc philosophie partē superuacuam non
esse. **Q**ueritur deinde an ad faciendū sapientē sola suf-
ficiat: huic questionī suū diem dabimus Interim omis-
sis argumētis nōne apparet opus esse nobis aliquo ad-
uocato qui contra populi precepta precipiat: nulla ad
aures nostras vox impune perfertur: nocent qui optāt
nocent qui execrantur: nam & horū imprecacio falsos
nobis metus inserit & illoz amor male docet bene optā-
do: mittit enim nos ad longinqua bona & incerta & er-
rancia cum possimus felicitatem domo promere. **N**on

licet inq̄ ire recta via: trabunt in prauū parentes tra-
 bunt serui: nemo errat vni sibi: sed demēciam spargit
 in proximos accepitq̄ inuicem. Et ideo ī singulis vitia
 populorum sunt: quia illa populus dedit dum facit q̄
 q̄: peior enim fact⁹ est didicit deteriora: deinde docu-
 it: effectaq̄ est ingens illa nequicia congesto in vnum
 quodcunq̄ pessimū scitur: Sit ēgo aliquis custos & au-
 rem subinde puellat abigatq̄ rumores & reclamet po-
 pulis laudantibus. Erras enim si existimas vitia nobis-
 cum nasci. Superuenerunt: ingesta sūt: Itaq̄ monicioni-
 bus crebris opiniones que nos circumsonant repellant
 nulli nos vicio natura conciliat: nos illa integros ac libe-
 ros genuit: nihil quo auaritiam nostram irritaret posu-
 it ī apto: pedibus aurū argentūq̄ subiecit: calcandūq̄
 ac premēdum dedit. Et quicquid est per quod calca-
 mur ac premimur: Illa vultus nostros erexit ad celum
 & quicquid magnificū mirūq̄ fecerat videri a suspici-
 entibus voluit: ortus occasusq̄ & properantis mūdi vo-
 lubilem cursū interdū terrena apperientē: noctu cele-
 stia: tardos sider⁹ incessus si compares toti citatissimos
 si cogites quāta spacia nūq̄ intermissa velocitate cir-
 cumeāt defect⁹ solis ac lune inuicem obstanciū: alia de-
 inceps digna miratu siue p̄ ordinem subeunt siue subi-
 tis causis mota profiliūt vt nocturni ignium tract⁹ &
 sine vllō ictu sonituq̄ fulgoris celi colūnasq̄ patescētes
 & varia simulacra flammaram: hec supra nos itura dis-
 posuit aurum quidem & argentum & propter ista nū-
 q̄m pacem agetis ferrum quasi male nobis cōmitteren-
 tur abscondit: nos ī lucem propter que pugnaueram⁹
 extulimus nos & causas periculorum nostrorum & in-
 strumenta disiecto terrarū pondere eruimus: Nos fō-
 tune mala nostra tradimus nec erubescimus: sūma apd
 nos haberi que fuerunt yma terrarū: vis scire q̄ falsus
 oculos tuos deceperit fulgor: nihil est istis q̄m diu mer-
 sa & iuoluta sceno suo iacēt nihil fedius nihil obscuri⁹

Quid ni: qñ p longissimoz cuniculoz tenebras extra-
buntur: nihil est illis dum fiunt & a fece sua sepantur
in formius. Deniq ipsos opifices intueri p quoz ma-
nus sterile terre genus & in ferrum perpurgatur vi-
debis qñta fuligine oblinentur atqui ista magis inqui-
nant animos q corpora & i possessore eoz artifice pl9
sordiu est: necessariu itaq admoneri & habere aliquē
aduocatū bone mentis e tanto fremitu cumultuq fal-
soz: vnā denique audire vocem: que erit illa vox ea sci-
licet que tibi tantis clamoribus sediciosus exsordato sa-
lubria insusurret verba que dicat: non est q in iudeas
istis quos magnos felicesque popul9 vocat: non est qd
tibi cōposite mētis habitū & sanitatē plaus9 excuciat
Nō ē q tibi tranquillitas tue fastidiū faciat: ille sub illis
fascibus purpura cultus Nō est q feliciorē eū iudices
cui submouetur q te quem lictor semita deicit. Si vis
exercere tibi vtile nulli aut graue i perit submoue vici-
a: multi inueniuntur qui ignem inferant vrbibus qui in
expugnabilia seculis & per aliquot etates tua proster-
nant qui equū artibus aggerem attollant & murum i
miram altitudinem adductū arietib9 ac machinis quas
sent. Multi sūt qui ante se agant agmina & tergis ho-
stium graues resistent & ad mare magnū perfusi cede-
genciū veniant sed hy quoq vt vincerent hostem cupi-
ditate victi sūt: nemo illis venientib9 restitit. Sed nec
ipsi ambitioni crudelitatique restiterant tūc cū agere
visi sūt alios agebantur: agebant infelicem alexandru
furor aliena vastandi & ad ignota mittebat: an tu pu-
tas sanū qa grecie primū cladibus i qua exuditus est
incipit: Quod cuique optimū est eripit lacedemonias
seruire iubet athenas tacere: non contentus tot ciuita-
tum strage quas aut vicerat philippus aut intereme-
rat alias alio loco picit & toto orbe āma circūfert nec
subsistit vsque lassā crudelitas īmaniū ferarum modo
que pl9q exigit fames mordentur: iam in vnū regnu

multa regna coniecit: iam greci psequi eundem timent
 iam a dario libere naciones iugū accipiūt: hic tamen vl
 tra oceanū solemque idignatur ab herculis liberique
 vestigiis victoriā flectere: ipsi nature vim parat: **Nō** il
 le ire vult sed non potest stare: non aliter q̄ in preceps
 deiecta pondera quibus eundi finis iacuisse: nec **Cineo**
 quidem **Pompeyo** externa bella ac domestica virt⁹ ra
 cio suadebat. **Sed** insanus amō magnitudinis false: mo
 do in hispaniam & fertoriana arma: modo ad colligen
 dos pirratas ac maria pacanda vadebat hec pretexebā
 tur cause ad continuādū potenciā. **Quid** illū ī africam
Quid in septentrionem: quid in nutridacen & armeni
 am & omīs alie angulos traxit. Infinita scz cupido cre
 scendi sibi cū vni paz⁹ magnus videret **Quid** cesarem ī
 sua sc̄ta parit ac publica imisit: vana gloria & ābicō &
 nullos supra ceteros eminēdi modus: vnū autē se fer
 re non potuit cū reges sup se duos ferret. **Quid** nī **G.**
 mariū consulem semel: vnū enī cōsulatum accepit cete
 ros rapuit cum theutonos cymbrosque concideret: cū
 iugurtam p africe deserta sequeretur tot pericula pu
 tas appetisse virtutis instinctu: **Marius** exercitū: ma
 rium ambicio ducebat Isti cū omnia concuterent concu
 ciebantur turbinū more: qui rapta conuoluunt sed ipsi
 ante voluūtur & ob hoc maiore impetu incurrūt quia
 nullum illis sui regimen est Ideoque cum multis fuerē
 mala pestiferam illam vim qua plerisque nocuerāt ipsi
 q̄ sentiunt: **Non** est q̄ credas qm fieri aliena in felicitate
 felicem omnia ista exempla que oculis atque auribz
 nostris ingeruntur retexenda sunt ad plenuz malis ser
 monibus pectus ad hauriēdum inducenda inoccupatū
 locum virtus que contra mendacia & contra verū pla
 cencia extirpet que nos a populo cui nimis credim⁹ se
 paret ac sinceris opinionibus reddat: hoc est enim sapi
 enciam in naturam conuerti: & eo restitui vnde publi
 cus error expulerit: magna pars sanitatis est hortato

res infanos reliquisse & ex isto cecu inuicem noxio pro-
cul abisse: hoc vt esse verum scias quanto aliter vnusq;
q; populo iuuat aliter sibi: non est per se magistra soli-
tudo innocencie: nec frugalitem docent rura sed vbi
vestis ac spectator abcessit vicia subsidunt quorū mon-
strari & conspici fructus est. **Q**uis eamquam nulli o-
stenderet induit purpuram: quis posuit secretam i au-
ro dapem: qs subalicuius arboris rustice protectus vm-
bra luxurie sue pompam sol9 explicuit: nemo oculis su-
is lautus ē ne paucorū quidem aut familiarium: sed ap-
paratum viciorum suorū pro modo turbe spectantis ex-
pandit. **I**ta est irritamētum omniū i que insanit anim9
admiratur & conscius: ne concupiscamus efficies si ne
offendamus effeceris: ambicio & luxuria & impoten-
cia scenam desiderant. **S**anabis ista si abscederis: itaq;
si in medio vrbium fremitu collocati sumus: stet ad la-
tus monitor & contra laudatores ingencium patrimo-
niorum laudet paruo diuitem & vsu opes mecientem
Contra illos qui gratiam ac potenciam attollunt ociuz
Ipse suspiciat traditū litteris & animū ab extnis ad sua
reuersum **O**stendat ex constitutione vulgi beatos i il-
lo inuidioso fastigio suo tremētes & attonitos: longeq;
aliam de se opinionem habentes q; ab aliis habetur: nā
que aliis excelsa vident iplis prerrupta sūt: itaq; exani-
mantur & trepidant quociēs dispexerunt in illud ma-
gnitudinis sue preceps. **C**ogitant enim varios casus &
in sublimi maxime lubricos: tūc appetita formidāt: &
que illos graues aliis reddit grauior iplis felicitas incu-
bat: tunc laudant omne leue & sui iuris odio est fulgō
& fuga rebus adhuc stantibus querit. **T**unc demū vi-
deas philosophantis metus & egre fortune sana consi-
lia: nam quali inter se contraria sūt bona fortūa & mēs
bona Ita melius in bonis sapimus. **S**ecunda rectum au-
ferunt. vale.

Non esse petendum quod impetrare nolueris. **D**e

C. xlv.

differentia inter decreta & precepta & qđ ad consu-
mandū sapienciā neutra valent C. xlv.

PEtis a me vt id quod in diem suum dixeram
deberi differri representē & scribam tibi an
hec pās pñe quam greci paraneticen vocant
nos preceptiuam dicimus satis sit ad consumendam sa-
pienciam. Scio te in bonam partem accepturū si nega-
uero eo magis pmitto: & verbum publicum perire nō
paciō: postea noli rogare quod impetrare nolueris int-
dum enim obnixē petimus id quod recusaremus: si qđ
offerret hec: siue leuitas ē: siue vilitas pñēda ē pmit-
tēdi facilitate multa videre volum⁹ velle que nolum⁹
Recitator historiā īgentē attulit minutissime scriptā
acutissime plicatā: & magna parte perlecta: desinā in-
quit si vultis acclamatur: recita ab his qui illū obmu-
tescere illic cupiunt. Sepe illud volum⁹: aliud optam⁹
Et verum diis quidem dicimus scđ dii aut nō exaudi-
diunt aut misereantur: Ego me omīssa misericordia vī-
dicabo: & tibi ingētem epistolam impingam quam tu
si inuitus legeres: dicito ego mihi hoc cōtraxi. Teque
inter illos numera quos vxores magno ducte ambitu
torquent: inter quos diuicie per sūmū acquisite sudo-
rem male habent inter illos quos honores nulla arte at-
q; opera petiti discuciant & ceteros malorū suorū com-
potes: Sed vt obmisso principio rem ipsam aggrediar
beata inquit vita constat ex actionibus rectis: ad acti-
ones rectas precepta pducunt: ergo ad beatam vitam
precepta sufficiunt: non semp ad actiones rectas prece-
pta pducunt: sed cum obsequens ingeniū est: aliquādo
frustra admonentur si animum opiniones obsident pra-
ue: deinde etiam si recte faciūt nesciūt se facere recte
non potest enim quisquā nisi ab initio format⁹ & tota
ratōne compositus omnes exequi numeros vt sciat qñ
oporteat & inquātum & cum quo & quemadmodum
quare non potest toto animo ad honesta conari ne con-

stanter quidem aut libeter: sed respiciet: sed hesita-
bit **S**i honesta inquit actio ex preceptis venit ad bea-
tam vitam precepta habende sunt atque illud ergo & hoc
hys respondebimus actiones honestas & preceptis fie-
ri non tantum preceptis. **S**i alie inquit artes contente
sunt preceptis contenta erit & sapientia: nam & hec ars
vite est atque gubernatore facit: ille qui precepit: sic mo-
ue gubernaculum: sic vela submitte: sic secundo vento
utere: sic aduerso resiste: sic dubium comuneque tibi ve-
dica: alios quoque artifices precepta confirmant ergo in
hoc idem poterunt artifices viuendi: omnes iste artes
circa instrumenta vite occupate sunt: non circa totam vi-
tam: Ita multa illas inhibent extrinsecus & impediunt
Spes cupiditas timor at hec que artem vite professi sunt
nulla re quo minus se exerceat vetari potest discutit enim
impedimenta & tractat obstacula: vis scire quod dissimilis
sit aliarum arcium condicio & huius: **I**n illis execrabilis est
voluntate peccare quam casu: in hac maxima culpa est spo-
te delinquere. **Q**uod dico tale est **G**rammatica non erubescit
Soleocismo si sciens fecit **E**rubescet si nesciens. **M**ed-
icus si deficere egrum non intelligit quantum ad artem ma-
gis peccat quam si se intelligere dissimulat: at in hac arte vi-
uendi turpior volencium culpa est: adice nunc quod artes quam
pleraque ymmo ex omnibus liberatissime habent decre-
ta sua non tantum precepta. **S**icut medicina itaque est alia
ypocratis secta: alia a seplepiadis: alia themissionis: pre-
terea nulla ars contemplatiua sine decretis suis est que
greci vocant dogmata: nobis vel decreta licet appella-
re vel scita vel placita que & in geometria & in astrono-
mia inuenies: philosophia autem contemplatiua est &
actiua spectat simul agitque: erras enim si illi putat tantum
terrestres opes vel operas promittere: alius spirat: to-
tum inquit mundum scrutator: nec me intra contuberni-
um mortale contineo suadere vobis ac dissuadere cote-
ta: magna me vocant supraque vos posita: nam tibi desum

ma celi ratione deumq; differere incipiam & rerū pmo
dia pandam: vnde omnes natura creat res auget alitq;
queq; eadem rurſ⁹ natura perempta reſoluat vt ait lu
cretius. Sequitur ergo vt cum contemplatiua habeat
decreta ſua. Quid q; facienda q; nemo rite obibit: niſi
is tui ratio erit tradita qua in quacunq; re deus offici
orū numeros exequi poſſit quos nō ſeruabit qui in rem
precepta acceperit: nam in omnem vitā imbecilla ſūt p
ſe & vt ita dicam ſine radice que partib⁹ dantur decre
ta ſūt que muniant que ſecuritatem noſtram tranquil
litatēq; tueantur que totam vitam totamq; rerum na
turam ſimul contineant: hoc intereſt inter decreta phi
loſophie & precepta quod inter elementa & membra:
hec ex illis dependent: ille & horū cauſe ſūt & omniū
Antiqua inquit ſapiencia nihil aliud qm facienda ac
vitanda precepit: & tūc longe meliores erant viri: p⁹
q; docti prodierunt boni deſunt: Simplex enim illa cla
ra & aperta virtus in obſcuram & ſolertem ſciēciā ver
ſa eſt: docemurque diſputare non viuere: fuit ſine du
bio vt dicitis vetus illa ſapiencia cū maxime naſcēs ru
dis non min⁹ q; cetera artes qrum ī proceſſu ſubtilitas
creuit ſed nec opus quidē adhuc erat remediis diligē
tibus: nondum intantum nequicia ſurrexerat: nec tam
late ſe ſparſerat: poterāt viciis ſimplicib⁹ obſtare reme
dia ſimplicia: nunc neceſſe eſt tāto operioſiora eſſe mu
nimēta qnto vebemenciora ſūt quibus perimur: medi
cina quidam paucar⁹ fuit ſciencia herbar⁹ quibus ſiſte
retur fluens ſanguis: vulnera coirēt paulatim: deinde
in hanc puenit tam multiplicem varietatem: nec ē mi⁹
tūc illam min⁹ negocii habuiſſe firmis adhuc ſolidiſq;
corporibus & facili cibo nec p artem voluptatēque cor
rupto qui poſtq; cepit non ad tollendam ſed ad irritā
dā famē queri: iuētē ſūt mille cōditure qbus auaritia
excitaretur: que deſiderantibus alimenta erant onera
ſunt plenis. Inde palor: & neruorū vino madenciū tre

Mo

8

mor: & miserabilior ex cruditatibus q̄ ex fame ī acies
Inde incerti labencium pedes & semp qualis in ipsa e-
brietate titubacio Inde in totā cutē humō admissus di-
stentusq̄ venter dum male asuescit plus capere q̄ pote-
rat Inde suffusio luride bilis & decolor vultus: tabesq̄
in se tabescencium & retorti digiti articulis obrigēte
tibus: neruorumq̄ sine sensu latenciū: torpor aut palpi-
tacio corporū sine intermissione vibranciū. **Q**uid capi-
tis vertigines dicam quid oculorū curriūq̄ tormenta
& cerebri exestuantis ver minaciones & omīa p̄ que
exoneramur internis vlceribus affecta: innumerabilia
preterea febrīū genera: aliarū impetu seuientiū: aliarū
tenui peste repenciū: aliarū cum horrore & multa mē-
brorū quassacione veniēciū. **Q**uid alios referā innume-
rabiles morbos supplicia luxurie. Immunes erant ab i-
stis malis qui non dum se deliciis soluerant qui sibi im-
pabant sibi ministrabant: corpora opere ac vero labore
durabant: aut cursu defatigati aut venatu aut tellure
versata. excipiebat illos cibus qui nisi esurentibus pla-
cere non posset: itaq̄ nihil opus erat tam magna medi-
corū supellectile: nec tot ferremētis atq̄ pixidibus: sim-
plex erat ex causa simplici valitudo: mltos morbos mlt̄
ta fercula fecerunt: vide quātū rerū p̄ vnā gulā trā-
siturarū p̄misceat luxuria terre marisq̄ vastatrix neces-
se est itaq̄ inter se tam diuersa dissideāt & hausta ma-
le digerantur alius alio intentibus. **N**ec mirū q̄ incon-
stans variusq̄ ex discordi cibo morbus est: & illa ex cō-
trariis nature partibus in eundem cōpulsā redundant
Inde tam nullo egrotamus genere q̄ viuimus. **M**axi-
mus ille medicorū & huius sciencie conditor fem̄s nec
capillos defluere dixit: nec pedes laborare: atqui capil-
lis destituuntur & pedibus egre sūt: non mutata femi-
narū natura sed vita est: **N**am cum viroz̄ licenciā equa-
uerunt: corporū quoq̄ viriliū incommoda equarūt: nō
minus puigilant: & oleo & mero viros puocant eque

inuitis alias viris ingesta visceribus per os reddūt: & vinū omne vomitu remeciuntur eque viue reddunt solacium stomati estuātis: libidine vero ne maribus quidem cedūt pati nate: diu illas deeq̃ male pdant adeo puerum cōmēte genus ipudicicie viros vincunt. **Q**uid ergo mirandum est maximū medicorū ac nature pitifimū in mendacio prendi: cū tot femine podagrice calueq̃ sint beneficiū sexus viciis suis pdiderunt: & quia feminā exuerant damnate sūt morbis virilibus: antiq̃ medici nesciebant dare cibum sepius & vino fulcire venas cadentes nesciebant sanguinem mittere & diutīnam egrotacionem balneis sudoribusque laxare nesciebant: crurū vincula balneorūque latentem vim & ī medio sedentem ad extrema reuocare: nō erat necesse circūspicere multa auxilioꝝ genera cum essent piculorū paucissima: nunc vero q̃ longe processerunt mala validitudinis: has vsuras voluptatū pēdimus vltra modum vasque cōcupitarū innumerabiles esse morbos non miraberis. **C**ocos numera. **C**essat omne studiū & liberalia professi sine vlla frequēcia desertis āgulis presidēt in rethoꝝ & philosophoꝝ scolis solitudo est at q̃m celebres culme sūt: q̃nta circa nepotum focos inuētus premit. **T**ranseo pueroꝝ infeliciū greges post quos posttransacta conuiuia alie cubiculi contumelie expectant. **T**ranseo agmina exoletōꝝ per naciones coloresque descripta vt eadē oībus leuitas sit eadē p̃me mensura lanuginis: eadem species capilloꝝ: ne quis rector coma crispulis misceatur. **T**ranseo pistorū turbā: transeo ministratoꝝ per quos signo dato inferādam cenā discurretur: diu boni quantū hoīm vn⁹ venter exercet. **Q**uid tu illos boletos voluptariū venenū nihil occulti operis iudicas facere eciam si presentanei non fuerint. **Q**uid tu illam estiuā niuē non putas callū iocinoribus obducere. **Q**uid illa ostrea inertissimam carnem sceno saginatam nihil existimas limose grauitatis inferre. **Q**uid

illud socioꝝ garrũ preciosam maloꝝ pisciũ samẽ nõ vrẽ
falsa ta be p̃cõdia **Q**uid illa pirulenta & que tãtum non
ex ipso igne in os transferuntur iudicas sine noxa in ip
sis visceribus extingui: q̃ fedi itaq̃ pistilentesq̃ rutt?
sunt quantũ fastidiũ sui exalantibus crapulam veterẽ
& scias putrescere sũpta nõ cõcoqui: memini fuisse q̃n
dam in sermone nobilem pati: nã i qua quicquid apud
laudos solet diem ducere properans in damnu suũ popi
na cõgesserat veneri a spondiliq̃ & ostrea eaten? circũ
cisa que dantur interueniẽtibz distinguebantur echi
ni tortumuli distinctiq̃ sine vllis ossibus multis contra
xerant piget esse iã pituitã singula congerunt in vnũ
saporis in cena fit qui fieri debet saturo in ventre: ex
pecto iam vt manducata ponantur quantulo autem h^o
minus ẽ testas excerpere atq̃ ossa & dentiũ opera cir
cumfungi: graue est luxuriari p singula: omia semel &
in eundẽ saporem versa ponantur. **Q**uare ergo ad vnã
rem manum porrigam: plura veniant simul multorum
seculorũ ornãmẽta coeant & coercent. **S**cient proti
nus hii qui lactacionem ex istis peti & gloriam aiebãt
non ostendi ista sed consciencie vel continencie dari
pariter sint que disponi solent vno iure perfusa nihil in
terfit echini sponduli muli perturbati concoctiq̃ ponã
tur: non esset confusior vomeciũ cibo. **Q**uomodo ista p
plexa sũt sic existis nõ singulares morbi nascuntur: sed
inexplicabiles diuersi multi fõmes aduersi quos & me
dicina armare se cepit multis generibus multis obser
uacionibus. **I**dem tibi de philosophia dico: fuit aliquã
do simplicior inter minora peccantes & leui quoq̃ cuã
remediabiles: aduersus tantam morũ euerfionem omia
conanda sũt. **E**t vtinã sic denique lues ista vindicetur
non priuatim solum sed publice furimus homicidia cõ
pescimus & singulis cedet: quid bella & occisarũ gen
cium gloriosũ scelus: nõ auaritia non crudelitas modũ
nouit: & ista q̃m diu furtim & singulis fiũt minus noc

xia minusque monstrosa sūt. **E**x senatus consultis ple-
bisque scitis seu a exercentur & publice iubentur veta-
ta vel vetita: priuatimque cōmissa capite luerēt: iā q̃a
paludati fecere laudam⁹: nō pudet homīes mitissimū
genus gaudere sanguine alterno & bella gerere geren-
daque liberis tradere cum inter se eciam mutis ac fe-
ris pax sit: aduersus tam potentē explicitūque late fu-
rorem operiosior p̃bilosophia facta est: & tantū sibi vi-
riū sūp̃sit quantū hīs aduers⁹ q̃ pabatur accesserit ex-
peditū erat obiurgare idulgētes mero & petentes de-
licaciorem cibum: nō erat anim⁹ ad frugalitatem ma-
gna vi reducendus a qua paulatim discesserat: nūc ma-
nibus rapidis opus est nūc arte magistra voluptas ab
omni queritur: nullum intra se manet viciū. in auariti-
am luxuria preceps est: honesti obliuio īualit: nihil tur-
pe est cuius placet pretiū: ho mo sacra res hoī iā p̃ lūū
ac iocū occidit & quē erudiri ad īferēda accipiēdaque
vulnera nephas erat: is iam nudus inermisque produci
pducitur satisque spectaculi ex homīe mors ē. in hac
g^o moꝝ puerilitate desiderat vebemencius aliquid qd̃
mala inueterata discuciat: decretis agendū est vt reue-
latur penit⁹ falsorū recepta p̃suasio: hys si adduxerim⁹
precepta consolacionis adhortatiōes poterūt valere: p̃
se inefficaces sūt. **S**i volum⁹ habere obligatos a malis
quibus iam tenentur a vulnere discāt quid malū quid
bonū sit: sciāt omīa preter virtutem mutare nomē: mo-
do mala fieri modo bona: quēadmodū p̃mū milicie vin-
culū est religio & singulorū amor deserēdi nephas: tūc
deinde facile cetera extingūtur mūdāturque iniūsiu-
randum adactis Ita in hīs quos velis ad beatam vitā
pducere prima fūdamēta iacienda sūt & insinuāda vir-
tus cuius quadam supersticiose teneantur: hanc amēt
cum hac viuere velint sine hac nolint. **Q**uid ergo nō q̃
dam sine institutione subtili euaserunt probi vel p̃bra
magnoque profectus affecuti sūt dum nudis tantum

preceptis obsequuntur: fateor sed felix illis ingenium fuit
& salutaria intransitu rapuit: Nam ut dii immortales
nullam didicere virtutem cum omni editi: & pars nature e
orum est bonus esse Ita quidam ex hominibus egregiam
sorditi indolem in ea que tradi solent pueniunt sine longo
magisterio & honesta complexi sunt cum primum audie
re: unde ista tam rapacia virtutis ingenia vel ex se fer
tilia: & illis haud hebetibus & obtusis aut mala consue
tudine obsessis diu rubigo animarum effricanda est: Ce
terum ut illos in bonum pronos citius educit ad summa
& hoc imbecilliores adiuuat malisque opinionibus extra
bat: quod illis philosophie placita tradiderit que quam sint ne
cessaria scilicet videas: quedam insident nobis que nos ad
alia pigros ad alia temerarios faciunt: nec hec audacia
reprimi potest: nec hec inertia suscitari nisi cause eorum eximantur
falsa admiratio & falsa formido hec nos quam diu pos
sident: dicat licet hoc patri prestare hoc liberis: hoc ami
cis hoc hospitibus: temptantem auaritia retinebit: Sci
et pro patria pugnandum esse: dissuadebit timor: Sci
et pro amicis dissuadendum esse ad extremum usque sudo
rem sed deliciae vetabunt. Sciet in vxore grauissimum
esse genus iniurie pelicem: sed illum libido in contraria
impingit: nihil ergo proderit dare precepta nisi prius
amaueris obstatura preceptis non magis quam proderit ar
ma in conspectu posuisse propiusque admouisse nisi usure
manus expediuntur ut ad precepta que damus possit
animus ire soluendus est: putemus aliquem facere quod
oportet non faciet assidue non faciet equaliter nesciet enim que fa
ciet vel aliquam vel casu vel exercitatione exhibunt recta: sed
non erit in manu regula ad quam exigantur cui credat re
cta esse que fecit: non promittit se talem impetuum qui
bonus casu est: deinde prestabunt tibi fortasse precep
ta ut quod oportet facias non prestabunt ut quemadmo
dum oportet & si hoc non prestat ad virtutem non per
ducunt: faciet quod oportet monitus: concedo: sed id pax

quoniāqđē non infacto laus est: sed ī eo quemadmodū
 fiat. **Q**uid est cena sūptuosa flagitiosius: & equestrem
 cenam consumēte. **Q**uid tam dignum cēstoria nota. **S**i
 quis vt isti ganeones loquūtur sibi hoc & genio suo pī
 tet: & tociēs tamen sextercio adiciales cene frugalissi-
 mis viris constiterunt eadē res si gule datur turpis ē
Si honori re prebensionem effugit: nō enī luxuria sed
 impensa solēnis est: mulum ingentis forme: quare au-
 tem nō pondus adicio: & aliquorum gulam irritō pon-
 dus & asse liberam fuisse aiebant demissum sibi cum ī
 macellum deferri & venire iussisset amici inquit omīa
 me fallunt nisi istum mulum apicius emerit aut publi-
 us octauī9 vltra spē illi coniectura processit licitati sūt
 vicit octauius & ingentem consecutus est int suos glo-
 riā quia cum quinq; sexterciiis emisset piscem quem ce-
 sar vendiderat ne apici9 quidem ciuerat numerare tā-
 tum octauio fuit turpe: non ille qui emerat vt tiberio
 mitteret qm̄q; illum quoq; reprehenderim admiratus
 est rem qua pictauit **C**esarem dignū: amico aliquis er-
 go assidet probamus at si hec hereditatis causa facit
 vultur ē cadauer expectat: eadē aut turpia sūt aut ho-
 nestā: refert quare aut quēadmodum quedam: omnia
 autē honeste fiēt si honesto nos addixerimus Idq; vnū
 in rebus humanis bonū iudicauerimus queq; ex eo sūt
 cetera in diem bona sunt ergo infundi debet persuasio
 ad totam vitam hoc est quod decretū voco: qualis hec
 psuasio fuerit talia erant que agantur que cogitabunt
 qualia autem hec fuerint talis vita est in pticulas sua-
 sisse totum ordinātū parum est. **M**arcus brutus in eo
 libro quē pithecontos inscripsit dat multa precepta &
 parētibus & liberis & fratribus: hec nemo faciet quē
 admodum debet nisi habuerit quo perferat pponam9
 oportet finem sūmi boni ad quē vocamur: ad quē om-
 ne factum nostrum dictumq; respiciat veluti nauigan-
 tibus ad aliquod sidus dirigendus est cursus: vita sine

proposito vaga est: quod si vtiq; proponendum est inci-
piūt necessaria esse decreta **Illud** vt puto cōcedes mihi
nihil est turpius dubio & incerto actu modo pedem re-
ferente: hoc ī omnibus accidet nobis nisi exmīatur que
rependunt animos & detinent & preconari que totos
vetant. Quomodi sūt dii colendi solet precipi: accende-
re aliquem lucernas sabbatis prohibebam⁹: quoniā nec
lumine dii egent: & ne homines quidem delectantur
fuligine: vetamus salutationib⁹ matutinis fungi & fo-
ribus assidere templorū humana ambitio istis officiis
capitur: deum colit qui nouit: vetemus linthea & stri-
giles ioui ferri & speculū tenere. **Innoui** non querit mi-
nistros deus. **Quid** ni ipse humāo generi ministrat: vbi-
q; & omnibus presto est: audiat licet quēadmodum ser-
uare ī sacrificiis debeat q̄ procul resiliere a molestis su-
p̄sticōnibus: nūq; satis profectum erit nisi qualem de-
bet deum mente conceperit: omnia habētem: omīa tri-
buētem: beneficiū gratis dantem: que causa est diis be-
nefaciendi: natura erat si quis putat illos nocere velle
nō possunt nec accipere iniuriā querunt nec facere: le-
dere etenī lediq; coniunctum est. **Sūma** illa ac pulcer-
rima cū natura quos piculo exemit ne periculosos q̄-
dem fecit: primus est deorum cultus deos credere de-
inde illis reddere maiestatem suā reddere bonitatem si-
ne qua nulla maiestas est: **Scire** illos esse qui president
mūdo qui vniuersa vt sua tēperāt qui humani generis
tutelam gerūt. Interdum curiosi singulorū: hī nec dāt
malum nec habent. **Ceterum** castigant quosdam & co-
ercent & irrogāt penas & aliquando specie boni p̄mūt
vis deos p̄picare bon⁹ esto. **Satis** illos coluit q̄squis ī-
uitatus ē. **Ecce** altera questio q̄uo homībus qd sit vtē-
dū p̄q; agimus que damus p̄cepta vt p̄cam⁹ sanguini
hūano quantulum est & non nocere cui debeas prodes-
se. **Magna** scilicet laus est si homo mansuetus homī ē
precipiens vt naufrago manū porrigat errāti viā mon-

stret. **C**um esuriēte panem suū diuidat: qñ omīa que
 prestanda ac vitanda sūt curauerat dicam cum possim
 breuiter illi formulam humani officiū tradere omne h^o
 quod vides quo diuina atq; humana conclusa sūt: vnū
 est: membra sumus corporis magni: natura nos cogna-
 tos edidit cum ex hysdem & ī eadem gigneret: hec no-
 bis amorē tradidit mutuū & sociabiles fecit: illa equū
 iustumq; composuit ex illius constitucōne miserius est
 noceri q̄ ledi ex illius imperio parate sūt iuuādīs ma-
 nus: **I**lli versus & in pectore & in ore sūt: homo sū hūa-
 ni nihil a me alienū puto: habeamus in cōmū quod na-
 ti sumus. **S**ocietas nostra lapidum formacōni similima
 est que casura nisi inuicem obstaret hoc ipso sustineretur
 post deos hominesq; discamus quomodo rebus sit vten-
 dum insupvacuū precepta iactauimus nisi illud preces-
 serit qualem de quacunq; re habere debeamus opinio-
 nē de paupertate de diuiciis de gloria de ignominia de
 patria de exilio: **E**stimemus singula fama remota & q̄
 ramus quid sint nō quid vocentur: ad virtutes transe-
 amus: precipiet aliquis vt prudenciam magni estime-
 mus fortitudinē cōplectamur iusticiā si fieri pot̄ ppi⁹
 etiā q̄ ceteras nobis applicem⁹. **S**ed nihil ager si igno-
 ramus quid sit virtus vna sit an plures: sepate: aut īne-
 xe an qui vnā habet & ceteras habeat quo īter se dif-
 ferant: non est necesse fabro de fabrica querere quod
 eius initiū quis vsus sit non magis q̄ pantomimo de ar-
 te saltandi: omnes iste artes se sciunt: nihil deest. **N**on
 enim ad totam pertinent vitam: virtus & aliorū scien-
 cia est & sui discendum est: de ipsa est vt ipsa discatur
 actio recta non erit nisi recta fuerit volūtas ab hac enī
 est actio. **R**ursus voluntas non erit recta nisi habitus
 animi rectus fuerit ab hoc enim voluntas habitus: pō-
 ro animus non erit in optima nisi totus vite leges pce-
 perit: & quid de quoq; iudicādum sit exegerit nisi res
 ad verū redegerit: non contingit tranquillitas nisi im-

mutabile cūq; iudiciū adeptis. Ceteri decidūt subin-
de & reponūt & intmiffa appetitaq; altnis fluctuāt
Causa vis q; iactacōis est q; nihil liquet incētissimo re-
gimie vtētib; fama. **S**i vis eadem semp velle vera opō
tet velis: ad vez; sine decretis nō peruenitur. Continēt
vitā bonā & malā honesta & turpia iusta & iniusta pia
& impia: virtutes vsusq; virtutū rez; cōmēdacō posses-
sio existimacō ac dignitatis valitudo vires forma saga-
citas sensuū: hec omnia estimatorem desiderant: scire
liceat q̄nti qd; incensū deferendū: falleris enī & plu-
ris quedā q; sūt putas: adeoq; falleris vt que maxima
inter nos habent diuicie gratia potencia sextercio mi-
nimo estimāda sint: hoc nescies nisi constitucionem ip-
sam q; ista int; estimanter inspexeris: **Q**uēadmodū folia
p se virē nō possunt ramū desiderāt cui inhereāt ex q;
trabāt succū. **S**ic ista precepta si sola sūt marcēt infigi
volunt secte. **P**reterea nō intelligūt hy q; decreta tol-
lunt eo ipso cōfirmari illa quo tollunt. **Q**uid enī dicūt
preceptis vitam satis explicari supuacū esse decreta
sapientie id est dogmata: atqui hoc ipso qui dicūt de-
cretum est tam hercule q; si nūc ego dicerē recedendū
esse decretis ī hec solastudiū conferēdū: hoc ipso q; ne-
garē curāda esse pcepta v; recipere. **Q**uedā admonici-
onē p̄bie desiderauit quedā p̄bationē. **E**t quidā multa
q; inuoluta sūt vixque sūma diligēcia ac sūma subtili-
tate aperiūt. **S**i p̄baciones **N**ecessarie sunt & decreta
que veritatē argumētis colligūt: quedā apta sūt: que
dam obscura: apta que sensu cōprehendūt que memo-
ria: obscura que extra hec sūt. **R**acio autem nō impleē
manifestis **M**aior ei; p̄s pulchriōque ī occultis ē **O**c-
cultas p̄bacionē exigūt: p̄bacō nō sine decretis ē neces-
saria g^o decreta sūt. **Q**ueres sensū cōmūem facit eadē
p̄fectū. **C**ertaz; rez; p̄suasio sine q; si oīa ī anīo natāt ne-
cessaria sūt decreta que dāt animis inflexibile iudiciū
denique cōmonem; aliquē vt amicū eodē loco habeat.

quo se vt ex inimico cogit & fieri posse amicū i illo amo
 re incitet i hoc odiū modereē addicimus iustū ē boue
 stū iustūque decretoꝝ nostroꝝ cōtiet. **R**acio ergo hec
 necessaria ē sine qua nec illa sūt. **S**ed vtrūque iūgam?
Nanq; & sine radice & iutiles rami sūt & ipse radices
 hiis q̄ genuē adiunāt q̄ntū vtilitates man⁹ habeat: ne
 sciē nulli licet apte iuuāt cor illud q̄ man⁹ viuūt ex q̄
 ipetū sumūt q̄ mouēt latet idē dicē de preceptis possū
 apta sūt decreta vō sapie i abdito: sic sanctiora sacro
 ꝝ tantū iniciati sciūt ita i phia archana illa admissis ē
 ceptis i sacro ostēdunt ac p̄cepta & alia eiusmodi pro
 phanis q̄ nota sūt **P**ossidoni⁹ nō tātū p̄ceptionē nihil
 enī nos hoc verbo vti phibet s̄ ecia suasionē & cōsolaci
 onē necessariam iudicat: hiis adicit causaz iquificōnez
 ethologiā v̄l ethimoloyā quā q̄re dicē nos non audea
 m⁹ cū ḡmatici custodes latini sermonis suo iure ita ap
 pellēt nō video hāc vtilitatē futurā esse descrip̄cōnem
 cuiusq; virtutis: hāc possidoni⁹ ethologiā vocat: qdā
 characterissimā appellāt signa cuiusq; virtutis ac vici
 & notas reddētē q̄bō int̄ filia discriminēt hec res eum
 demū hē quaz p̄cipē. **N**ā q̄ p̄cipit: dicit illa facies si vo
 les tēperās esse: q̄ describit ait. **T**emperās est q̄ illa fa
 cit qui illis abstinet. **Q**ueris quid int̄lit: alit̄ p̄cepta vir
 tutis dat alit̄ exēplar: descrip̄ciones has vt publicanorū
 vtar verbo yconismo ex vsu esse confiteor proponam⁹
 laudāda iueniēt imitatō putas vtile dari tibi argumē
 ta p̄ que intelligas nobilem equū ne fallaris emptur⁹
 eo operā pdas i ignauo quāto hoc vtilius est excellētis
 animi notas esse q̄s ex alio in se trāsferre pmittitur: cō
 tinuo pecoris generosi pullus i aruis alcius ingredit̄ &
 mollia crura reponit: p̄mus & ire viā & fluuios tēpta
 re manātes v̄l minaces: audet & ignoto sese cōmittē
 ponto v̄l ponti: n̄c varios horret strepit⁹ illi ardua cer
 uix argutūq; caput bret⁹ alu⁹ obesaque terga: luxuria
 q̄ thoris animosū pectus honesti. **S**padices glauciq; co

lō detrim⁹ albis & giluo: tñ si q̄ sonitū pcul arma de-
derūt. **S**tare loco nescit nutat aurib⁹ & tremit at⁹ cō
iectūq; p̄mēs voluit sub narib⁹ ignē: dū ali⁹ agit **Vir.**
n̄r descripsit viz fōtē: g° ēte non aliā ymaginē magno
dederī. **S**i mihi catho expmēd⁹ int fragores belloz ci
uiliū ipauid⁹ & p̄m⁹ incesseris admot⁹ iā exercit⁹ al
pib⁹ ciuiliq; se bello ferēs obuiā: nō aliū illi assignaue
rim vultum non alium habitum alcius certe nemo in
gredi potuit quam qui simul contra cesarem pompeiū
que se sustulit & aliis cesarianas opes: aliis pompeya
nas tibi fouētibus vtq; puocauit ostenditq; aliq; esse
rei ptes. **N**ā paz ē in **C**athonē dicē n° vanos v̄l varios
hōret strepit⁹. qdñi cū viros viciōsq; nō hōreat cū contē
decē legiones & gallica auxilia & mixta bābarica āma
ciuilib⁹ vocē liberā mittat & rē publicā hortet ne p li
bertate decidat s̄ oīa experiat: honesti⁹ i seruitutē ca
sura q̄ itura: q̄nto i illo vigoris ac spūs: q̄ntū i publica
trepidacōne fiducia ē. **S**cit se vnū esse de cui⁹ statu nō
agať. **N**ō enī queri opōtet an liber **C**atho s̄ an int libe
ros sit inde piculoz gladiatoz cōtēpt⁹: libet admirātem
iunctā cōstāciā viri int publicas ruinas nō labātis dicere
luxuriatq; thoris anōsū pect⁹ pderit nō tantū q̄les ef
se soleāt boī viri dicē fōmāq; eoꝝ & liniamēta deducē
s̄ q̄les fuerūt **N**arrare & exponē **C**athonis ill⁹ vltimū
ac fortissimū vulnus p qd libertas amisit animā lelii sa
piēciā: & cū suo scipione cōcōdiā: alterius **C**athonis do
mi forisq; egregia facta **T**uberonis ligneos lectos cū i
publicū sternerēt edinasq; p stragulis pelles & añ ipsi
us iouis cellā apposita cominus vasa fictilia. **Q**uid ali⁹
paupertatē i capitolio cōsecraē vt nullū ali⁹ factū eius ha
beā q̄ illū cathonib⁹ iſerā hoc parū credim⁹ cēsura fuť
illa nō cena **O** q̄ ignorāt hoīes cupidi gl'e qd illa sit ā
quēadmodū petēda illo die popul⁹ roman⁹ mltorū su
pellectilē spectat acti⁹ mirat⁹ ē oīm illoꝝ aux argētū
q̄ fractū ē in vile es cōflatū: at onībus secul⁹ **T**uberoīs

fictilia durabunt .vale.

Assenciendū esse fatoꝝ decretis .xcvi.

Quā tū indignaris aliqd a quereris: & nō itelligis nihil esse ī istis mali nisi h^o vnū qđ ī dignaris & quereris. Si me int̄rogas nihil puto viromiserz n̄ aliqd esse ī rez natuā qđ putet miserz: nō ferā me pie q̄ aliqd ferre nō potero: male valeo pās fati est familia decubuit fenus offēdit dom⁹ crepuit dāna vulnera labores met⁹ incurrerūt. Solet fieri hoc paz est debuit fieri: decernūt tur ista nō accidūt. Si qđ credis mibi ī timos affect⁹ meos tibi cū maxie detego: ī omī bō q̄ aduersa vidēt & dura sic fōmat⁹ sū: nō pareo deo sed assenciō: ex aīo illū nō q̄a nccē ē seq̄r. Nihil vnq̄ mibi īcider qđ t̄stis excipia qđ malo vultu nullū t̄butū inuitus p̄ferā. Oīa aut̄ ad q̄ gemi⁹ q̄ expauescimus t̄buta vite sūt: boꝝ mi lucilli n̄ speraueris īmunitatē neq̄ pecieris: velice te dolō īgeta^t. Ep̄le v̄o erunt paz dulces: detmēta cōtinua: p̄pi⁹ accedā de capite timuisti. Quid tu nesciebas hec te optare cū tu optares senectutē. oīa ista ī lōga vita sūt & puluis & lutum & pluuiā. Sed volebā viuē: carē tñ īcō modis oībō. Tā effemīata vox vīz dedecz: videris quēadmodū hoc votū meū excipias: ego illam magno aīo nō tātū bono facio: neq̄ dii neq̄ dee faciāt vt te fortūa ī deliciis habeat. Ip̄e te int̄rogas si q̄s p̄fatē tibi deus faciat vtz: vel viuē ī macello: an ī castris: atq̄ viuē lucilli militaē ē. Itaq̄ hy q̄ iactātur & p̄oposa atq̄ adna sursū atq̄ deōsū eūt & expediōes piculofissimas obeūt fōtes viri sunt p̄nioresq̄ castrōz isti q̄s putica q̄es aliis laborātibō molliter habet turtur illi sūt tuti contumelie causa vite. vale.

Vicia esse hoīm nō tēpoz & q̄ praua consuetudo letā ī verecūdiā īdullit crimībus. .xcvii.

Erras mi lucilli si existimas n̄ri seculi esse luxuriā & negligēciā boni moris & alia que obiecit suis q̄sq̄ t̄pibō: hoīm sūt ista non tempoz: nulla

etas vacauit a culpa & si estimare licenciā cui⁹q; secl^a
icipias pudet dicē: nūq; apci⁹ q; corā cathōe p^octm est
Credat aliq; pecuīā esse vēsatā ī eo iudicō ī q; re⁹ ērt
p. **C**lodī⁹ ob id adulteriū qđ cū cesaris vxōe ī apto cō
misceat violatis r^ligionib⁹ e⁹ sacrificiū qđ p p^olo fieri
d^r. Sic submotis ext^r aspectū oīb⁹ viris vt pictuē q; ma
sculoz aī aliū dteganē atq; dati iudicib⁹ mīmi sūt & q;
hoc eciā nē pactiōe ēpi⁹ ē. **S**tup^r insup matronaz & a
dolescētulaz nobiliū stillari loco exacta sūt: mī⁹ c^mie
q; absolucōe p^octm ē: adulteri re⁹ adulteria diuisit: n^o
an fuit de salute securus q; siles sui iudices suos reddi
dit hec meo iudicō facta sūt: ī q; si nīl ali^d catho testi
moniū dixerat ipa ponā verba **C**icerōis: qā rs fidē ex
ced^t: accersūt ad se p^omisit intcessit ded^t iā vō o dii bo
ni rē p^oditā cciā nocte scōtaz mī^riez atq;adolescētula z
nobiliū introductiōes nōnullis iudicib⁹ p mercedis tu
mulo fuerūt: nō vacat de ī cio queri: pl⁹ ī accessiōib⁹ fu
it vis seueri: illi⁹ vxorē dabo illā vī diuitis: h⁹ q; tibi p
stabo ocubitū: adulteriū n feceris dñā illa fōmosa quā
desidēas veniet illi⁹ tibi noctē pmitto n^o differo intra
opādi racōnē: fides p^onissime extab^t pl⁹ ē distribuere
adulteria q; facē: hoc vō matb⁹ familie denūciaē ē: hī
iudices clodiani a senatu pecierāt p^olidiū qđ nō erat nisi
dānaturis nccm & īpetrauerāt itaq; illis **C**arullis ele
gāt absoluto reo: qđ vos īqt p^olidiū a nob petebatis an
ne mīmi vob exciperent int tñ iocos īpure tul^t an iudi
ciū adult ī iudicō leno: qđ dānacōnē p⁹ effug^t q; meru
it qđ q; fuisse cōrupci⁹ illis morib⁹ credis qb⁹ libido n
sacris ibiberi n iudiciis poteāt: qb⁹ mea ipa cōne q ext
ōdiēz senat⁹ cōsulto exercebat pl⁹q; qrebat admissū est
Quebat an p⁹ adulteriū aliq; posset cut⁹ esse: apparu
it sine adulterio cutū esse n posse: hoc int pōpeiū & ce
sarem inter **C**iceronem **C**athonemque commissum
est **C**athone inq; illū quo sedēte popul⁹ negat p^omisisse
sibi postulaē florales iocos nudēdaz meretū: si credis

spectasse tunc seueri9 hoies q̄ iudicasse & fieri & facta
 sūt & licēcia vrbiū aliqn̄ disciplina metuq; nūq; sponte
 cōsidet n̄ ē itaq; credas n̄ p̄lmū libidini p̄misse legi
 bus mīmū: lōge fragaliō hec iuuēt9 ē q̄ illa cū re9 ad
 ulteriu9 ap̄d iudices negaret iudices ap̄ eū cōfiterē cū
 stupr̄ cōmittēt rei iudicāde causa: cū **C**lodius isdē vi-
 cius gcōs9 q̄b; nocēs cōciliaturas exercēt ī ip̄a causē di-
 ctioē credat h̄o q̄sqm q̄ dānabit vni adulterio absolut9
 ē multis. **O**mē tēp9 clodiū: nō oē cathōes feret: ad de-
 teriora faciles sum9 q̄a n̄ dux pot̄ n̄ comes deesse &
 res ip̄a ecia sine duce sine comite p̄ced̄: n̄ p̄nūci9 tātū
 ad vicia s̄ p̄ceps: & q̄d plerosq; ī emēdabiles fā oīm a-
 liaz āciū p̄cta ātificib; pudori sūt offendūtq; deerrātē
 vite p̄cta delectāt n̄ gaud3 nauigio gubnatō euerlo: nō
 gaudet egro medic9 elato: **N**ō gaud3 orator si patroni
 culpa re9 cecidit: at cōt̄ oīb; cōmē suū voluptati ē: leta
 ē ille adulterio ī q̄d irritat9 ē ip̄a difficultate: leta ē il-
 le cōcūscriptioē furtoq; n̄ aū illi culpa q̄ culpe fōtūa di-
 splicuit: id p̄ua cōsuetudinē eueit aliqn̄ vt scias subesse
 anīs ecia ī pessima adductis boni sensū nec ignorari ē-
 pe s̄ negligi omēs p̄cta dissimulāt & q̄uis felicit̄ cesse-
 rit fructu illoz vtunt̄ ip̄a subducūt: at bona cōsciēcia p̄-
 dire vult & cōspici ip̄as neq̄cie tenebras timet. **E**legāt
 itaq; ab **E**picuro dictū puto: pot̄ nocētī cōtīgēt lateat
 latēdi fides n̄ pot̄: ā si hoc mō meli9 hūc explicari pos-
 se iudicas sensu ideo n̄ p̄dest latē peccātib; q̄a latēdi e-
 ciā si felicitatē h̄nt fiduciā n̄ h̄nt. Ita ē: tuta scelera es-
 se n̄ p̄nt: h̄o expugnaē secte nr̄e si sit expediaē n̄ iudico
 q̄re q̄a p̄mo illa & maxia peccāciū pena ē peccasse nec
 vllū scelus licet illd fōtūa exōnet munerib; suis lic3 tue
 at̄ ac vindicet ip̄unitū ē qn̄ sceleris ī scelere suppliciū ē
Sed nihōi9 & hec illā scdē pene p̄mūt: ac sequūt̄ timē
 sp̄ & expauescē & securitati diffidē. **Q**uare ergo ego
 hoc supplicō neq̄ciā liberē: q̄re n̄ sp̄ illā in suspensō r̄lin-
 qm̄ illi nē diffenciā9 cū epicuro & cōmīa vitāda esse q̄a

vetari met⁹ nō posse h. sciā⁹ mala facinōa sciā flac-
gellari & p̄imū illi tōmētoz esse eo q̄ ppetua illā soli-
citus vrgz ac verberat: q̄ spōsorib⁹ securitatis sue nō
pōt credē hoc n. ipm ā gumētū est epicuri: natuā nos a
scelē abbōrē: q̄ n. l. n. eciā int. tuta timō ē: mltos fōtūa
liberat pena metu neminē: q̄re n. q̄a īfixa nob⁹ e⁹ rei ad-
uersacō ē q̄ natura dāna⁹ iō nūqm fides latēdi sit eciā
latētib⁹ q̄a coāguīt illos sciēcia & ipōs sibi oīd⁹: pro-
pū ē aut nocētū trepidāe male de nob⁹ actū erat q̄ mlti
ta scelēa legē & vīdicē effugerēt v. effugiūt & sc̄pta
supplicia n. illi natuālia & guā de presentib⁹ soluerent
& in locū paciencie timor cederet. vale. xcviii.

Qualit⁹ aduers⁹ fōtūe duritiā cōponend⁹ ē animus.

Nunqm credideris quēqm eē ea felicitate suspen-
sū q̄ frugalibus inītiē: q̄ aduētico let⁹ ē Exibit
gaudiū qd̄ intuit: ad id qd̄ ex se oīū firmūq̄ ē
& cresc⁹ & ad extremū vsq̄ p̄lē. cetēa q̄z admiracio ē
vulgo ī diē bōa sūt. qd̄ ego nū vsu ac voluptati eē pnt
qs negat: s̄ ita si illa ex nob⁹ pēdeāt n. ex illis nos: oīa q̄
fōtūa itūē ita fructifera ac iocūda fiūt: si qs habz illa
se q̄ hz n. ī rez⁹ suaz ptāte ē. errāt n. lucilli q̄ ā boī āqd
nob⁹ ā mali iudicāt t̄buē fōtūā: materiā dē bonoz ā ma-
loz & īicia rez⁹ apd nos sūt ī malū bonūue exituā: valē
ciō n. oī fōtūa aī⁹ ē ī vtrāq̄ ptē ip̄e res suas duc⁹ b̄fēq̄
ac misere vite sibi causa ē: mal⁹ ī malū oīa vertit eciā q̄
cū spē optī venērūt Rect⁹ atq̄ īteger cōrig⁹ pua fōtūe
dura atq̄ aspera ferēdi sciā mollit idē & sc̄da gte exci-
pit modesteq̄: & aduersa cōstant ac fōtū q̄ licz prudens
sit: licet ex acto cūcta faciat iudicō licet nīl sup vires
suas tēptz: n. cōtiget illi bonū id īteg⁹ & extē mias poli-
tū: n. cōt⁹ aduers⁹ īcta ē: siue alios obsēruāe volueris: li-
beri⁹ n. int aliēa iudiciū ē: siue teipm fauē seposito &
sciēcias hoc & cōfiteberis: nīl ex hys optabili⁹ & caris
vtile eē nīl te cōt leuitatē cas⁹ rez⁹ casū subsequēciū ī-
struxeris n. illud frēqnt & sine q̄rela int singla dāna di-
xeris: dñs alit visū ē imo me h̄cule v̄t camē fōci⁹ ac iū.

ſti⁹ petā q̄ aīm tuū magis fulcias hoc dicito q̄ciēs aq̄d
 alit̄ q̄m cogitabas euenerit dū meli⁹ ſic p̄poſito niſi aci
 det. **S**ic aut̄ p̄poneſ ſi qd̄ hūana⁹ r̄z varietas poſſit co
 gitauerit aſq̄m ſenſerit: ſi & liberos & cōiūgē & pat̄mo
 niū ſic habuerit tāq̄m n̄ utiq̄ ſit habitur⁹ & tāq̄m n̄ fu
 tur⁹ ob hoc miſeri⁹ ſi h̄re deſierit. **C**alamitoſus ē aī⁹ fu
 turi anxio⁹ & aī miſerias miſer q̄ ſollicit⁹ ē vt ea quib⁹
 delectat̄ ad extremū vſq̄ p̄maneāt n̄llo enī tpe coqueſ
 cet & expectacōe v̄c̄i p̄ncipia quib⁹ frui poterat amittit
 i eō ē a amiffē rei & timō amittende nec iō p̄cipio tibi
 negligēciā: **T**u v̄o metuēda declīa: quicquid cōſilio p̄
 ſpici poſt p̄ſpice: qd̄cūq̄ leſur⁹ ē m̄lto aſq̄m accidat ſpe
 culare & auēte i hoc ip̄m t̄ p̄limū aſſert fiducia & ad
 colerandū omē obfirmata mens poſt fōrtunā cauē q̄ poſt
 ferre c̄te i trāquillo nō tumultuat̄. niſi ē nec miſerius
 nec ſtulti⁹ q̄ p̄rimē q̄ iſta denēcia ē malū ſuū aſcedē
 deniq̄ vt breuit̄ includā qd̄ ſencio & iſtos ſatagios ac
 mihi moleſtos deſc̄bā t̄ tā itēperātes i ip̄is miſeris q̄
 ſūt aī illas: pl⁹ dol⁹ q̄ necē ē eadē n̄ firmitate dolorē
 n̄ eſt iat̄ q̄ n̄ expectat: eadē itēpācia fingit ſibi p̄petuā
 felicitatē ſuā fingit ſibi creſcē debē q̄cūq̄ cōtingit n̄ tā
 tū duraē: & oblit⁹ h⁹ petauri q̄ hūana iactāt ſibi vni fō
 tuito⁹ cōſtāciā ſpōd⁹. **E**g regie itaq̄ vidē mihi metrodo
 rūdixiſſe i ep̄la q̄ ſororē amiſſo opt̄e idolis filio alloq̄
 ē: oē mōtale bonū: de hiis loq̄t̄ boīs ad q̄ cōſiſt̄: nā id̄ ve
 rū bonū n̄ morit̄: c̄tū ē ſempitnūq̄ ſapīa & virt⁹ hoc v
 nū cōtingit i mōtale mōtalib⁹. **C**ete⁹ tā i p̄bi ſūt tāq̄ obli
 ti q̄ erat q̄ illos ſinguli dies t̄bāt vt mirēſ aliquid ip̄os a
 mittē amiſſuri vno die oīa q̄cūq̄ n̄ cui dñs iſc̄beris ap̄
 te ē tuū n̄ ē: niſi firmū iſirmo: niſi fragili etnū: & iui
 ctū ē: tā necē ē perie q̄ p̄de hoc ip̄m ſi itelligit⁹. **S**olaci
 ū ē eō aīo p̄de qd̄ pereūdū ē. qd̄ ego aduerſ⁹ has amiſ
 ſiōes auxiliū iueni⁹ hoc vt mēoria teneam⁹ amiſſa nec
 cū ip̄is fructū excidē patiamur quē ex illis p̄cepit⁹: ha
 bē eripit̄: habuiſſe nūq̄ p̄git⁹ ē q̄ cū amiſit p̄ accepto
 niſi d̄z rē nob̄ eripit̄ cā⁹ vſū fructūq̄ ap̄ nos r̄liq̄t quē

nos iniquitate desiderii perdidisti: dic tibi ex istis quae tribulatio
videtur nihil est iunctum. **S**igla vice iam multis igne maci9 cru
ce regul9: venen9. **S**ocietates exili9 rutil9: mot9 ferro ad
act9. **C**arbo & nos vincari9 aq9d. **R**urs9 ista quae ut specio
sa & felicia habuit vulg9 a multis & sepe contempta sunt: fab
ric9 diuicias impator9 reiecit censor nota. **T**iberi9 pauperta
te & se dign9 & capitolio iudica. cum fictilib9 in publi
ca cena vs9 ostendit debere hys hominem esse contempt9 quod d9i etia
nunc vteret9: honores repulit per. **S**excius qui ita natus ut
repu. debet capeffere lat9 clau9 diuo **I**ulio date non re
cep9 intelligebat enim quod dari posset & eripi posset: nos quod
aliquid & ipsi faciam9 aniose: sum9 in exempl9 quere despera
m9 quicquid fieri potuit potest nos modo purgem9 anim9 sequi
murque natur9 a qua ab errati cupied9 timed9 est & for
tuitis seruied9 licet reuerti in via licet in integre institui
restituamur ut possim9 dolores quicquid modo corpus inuale
rit perferre & fortue dicere. **C**um viro tibi negoci9 est quere
quae vicias huius sermoib9 & hys lib9 lenit illa vis vlce
ris quam opto me hercule mitigari aut sanari a stare &
cum ipso secescere: si secur9 de illo sum de nostro danno agere a qua
senex egregi9 eripit: nam ipse vite pl9 est cui nihil desi
derat sua causa si eorum quod vtilis est liberalit9 facit quod viuit: ali9
iam hys cruciat9 finis est: hic tam turpe putat mot9 fugere
quod ad mot9 confugere. quod ergo non si suadeb9 is exhib9. quod n9 ex
eat. **S**i ne9 iam eo uti poterit: si nihil aliud quod dolori ope
ra dabit9: hoc est mihi lucilli philosophia in op9 ducere vel in ope disce
re & ad ver9 execeri: videtur quod homo prudens anim9 habeat con
tra dolor9: cum illa accedat si premit9: quod faciend9 sit a faci
ente discend9 est: adhuc argumentis act9 est an posset aliquid
dolori resistere an mors magnos quod annos admota submit
tetur. **Q**uid op9 est verbis in re pretere eam9 nam mors ill9 con
dolorem facit forcio9em nec dolor contra mortem. **C**on
tra utrumque sibi fidit: nec spe mortis paci9ter dolet nec
tedio doloris libenter moritur: hunc fert ill9 expectar

E h

Consolacio amici & q̄ luctus nō voluptate sed ratione
sanandus est. xcix

Epistolam quam sc̄psi Marillo cum filium p̄a
uulum amisisset & diceret molliter ferre mi
hi tibi: in qua non sum solitum morem secutus
nec putavi leuiter illum debere tractari: cū obiurgaci
one esset quam solacio dignior: afflicto enī & magnū
vulnus male ferenti paulisper cedendum est: exsaci
se aut certe primum impetum effundat. Hi qui lege
re sibi sumpserunt protinus castigentur & discant q̄s
dam etiam lacrimaz̄ inepcias esse. Solacia expectas
uicia accipe tam molliter tu fers mortem filii quid fa
ceres si amicum perdidisses: decessit fili⁹ incerta spe
paruulus: pusillum temporis parit causas doloris. Cō
querimur & de fortuna etiam inique queri volum⁹ q̄
si non sit iustas querendi causas prebitura. At me her
cule satis iam mihi videbaris auimi habere etiam ad
uersus solida mala nedum ad istas vmbras malorum q̄
bus ingemiscunt homines amoris causa quod damno
rum omnium maximum est. Si amicū perdidisses dan
da opera erat vt magis gauderes q̄ habueras q̄ mere
res q̄ amiseras. Sed pleriq̄ non computant quanta p
ceperint quantum gauisi fuerant: hoc habet inter reli
qua mala dolor q̄ nō superuacuuus tantum sed ingrat⁹
est: ergo q̄ habuisti talem amicum perit opera tot an
nis tanta coniunctione vite tam familiari studioꝝ soci
etate nihil actum est. Cum amico effers amiciciam &
quid doles amisisse si habuisse non prodest: mihi crede
magna pars ex his quos amauim⁹ licet ipsos casus ab
stulerit apud nos manet: nostꝝ est quod preterit tem
pus: nec quicquam est loco tuciore quā quod fuit. Ing
ti aduers⁹ precepta spe futuri sum⁹ quasi quod futu
rum sit si non successerit nobis cito in preterita trāsitū
rum sit: angusto fructus rez̄ determinat: qui tantum
presentibus let⁹ ē eam et preterita et futura delectat

hec expectatione illa memoria . **S**ed alterum pendet
& non fieri potest : alterum non potest non fuisse . q̄s
ergo furor est certissimo excidere acquiescamus his
que iam hausimus si modo non perforato animo hauri
ebamus et transmittēte quicquid acceperat . **I**nnume
rabilia sunt exempla eoz̄ qui liberos iuues sine lacrimis
extulerint qui in senatum ; aut ī aliqd publicū officiū
a rogo redierint & statim aliud egerint : nec ī merito
Nam primum superuacuum est dolere si nihil dolēdo
proficias : deinde iniquum est queri de eo quod vni ac
cidit omnibus restat . **D**einde desiderii stulta conque
stio ē vbi minimum interest inter amissum & deside
rantem : eo itaq̄ equiore animo esse debemus q̄ quos
amisimus sequimur . **R**espice celeritatem rapidissimi
temporis : cogita breuitatem huius spaciū per quod v
sitatissime currimus obserua hūc comitatum generis
humani eo tendētem minimis interuallis distinctum
vbi eciam maxima videntur quem putas preisse pre
missus est . **Q**uid autem demencius quam cum idem
tibi tunc emeciēdum sit : flere eum qui antecessit fl&
aliquis factum quod nō ignorauit futurū : aut si mōt ē
in homine nō cogitauit : fl& aliquis factum quod aie
bat nō posse fieri . **Q**uisquis queritur aliquem mortuū
esse : queritur hominem fuisse . **O**mnis eadem condicō
deiunxit : cui nasci contingit : mori restat . **I**nteruallis
distingui mur exitu equamur : hoc quod inter primū
diem & vltimum iac& varium martumq̄ ē : si molesti
as estimes eciam puero longum : si velocitatem eciam
seni angustum : nihil non lubricum & fallax & omni
tempestate mobilius iactantur cuncta & in contrariū
transeunt iubente fortuna & in tanta voluntacōe re
rum humārum nihil cuiq̄ nisi mors certum est : tamē
de eo queruntur omnes in quo vno nemo decipit . **S**ed
puer decessit : mundum dico melius agi cum eo qui vi
ta defingitur . **A**d eum transeamus q̄ cum senuit quā

tulo vincit infantem: propone temporis profundi vastitatem & vniuersum complectere. Deinde hoc quod etatem vocamus humanam compara vniuerso videbimus quam exiguum sit quod optamus: quod extendimus: ex hoc quantum lacrimae: quantum sollicitudines occupant: quantum mors antequam veniat optata: quantum valitudo: quantum timor: quantum tenent aut rudes: aut inutiles anni dimidium ex hoc dormitur: adice labores luctus pericula intelliges etiam in longissima vita minimum esse quod videtur. **Sed** quis tibi concedit non melius habere eum cui cito reuerti licet. **Cui** ante lassitudinem peractum est iter: vita nec bonum nec malum est: boni ac mali locus est. Ita nihil ille perdidit nisi ut aliena in damnum cercius potuit euadere. **Moderatus** & prudens potuit sub cura tua in meliora formari. **Sed** quid iustius timetur potuit fieri pluribus similis. **Aspice** illos iuuenes quos ex nobilissimis domibus in arenam luxuria proiecit. **Aspice** illos qui suam alienamque libidinem exercent mutuo impudici quorum nullus sine ebrietate: nullus sine aliquo insigni flagicio o dies exit: plus timeri quam sperare potuisse manifestum erit. **Nō** debes itaque causas doloris accersere: nec leuia incomoda indignando cumulare: non hortor ut nitaris & surgas: nō tam male de te iudico ut tibi aduersus hoc totam putem virtutem aduocandum: non est dolor iste: sed morsus: tu illum dolorem facis. **Sine** dubio multum propheta proficit. **Si** puerum nutrici adhuc quam patri nociorē animo forti desideras. **Quid** nunc ego duriciam suam deo & in funere ipso rigere vultum nolo animum nec contrahi quidem pacior minime. Inhumanitas est ista non virtus funera suorum huiusdem oculis quibus ipsos videre: nec commoueri ad primam familiarum diuulsionem: puta autem me vetare: quedam sunt sui iuris: excidunt etiam retinē tibus lacrimae & animum profuse leuant. **Quid** ergo ē

permittamus illis cadere: non impemus: fluat quātū
affectus eiecerit non quantum poscit imitatio: nihil ve-
ro merori adiciamus: nec illum ad alienam augeamus
exemplum plus ostentatio doloris exigit quam dolor
quotus quisque sibi tristis ē. **Clari** cum audiūt gemūt
& taciti quietique dum secretū est. **Cum** aliquos vide-
rint in fletus novos excitantur cum capiti suo manus
ingerunt quod poterant facere nullo prohibente: libe-
onis tunc mortem comprecantur sibi: tunc lectulo de-
uoluuntur. **Sine** spectatore cessat dolor. **Sequitur** nos
ut in aliis rebus. Ita in hac quoque hoc vicium ad pluri-
mum exempla cōponi: nec quid oporteat: sed quid so-
leat aspicere: a natura discedimus: populo nos damus
nullius rei bono autori & in hac re sicut in his omnibus
constantissimo videtur aliquē fortem in luctu suo impi-
um vocat & efferatum: videtur aliquem collabentem &
corpora affusum effeminatum ait & eneruem. **Omni-**
a ita ad rationem euocanda sunt. **Stulti** vero nihil quā-
quam famam captare tristitiae & lacrimas approbare quas iu-
dico sapienti viro alias permissas cadere: alias vi sua la-
tas dicam quid intersit cum primus nos nunciis acer-
bi funeris pertulit: cum tempus corporis e complexu no-
stro in ignem transiturū lacrimas naturalis necessitas
exprimit & spiritus ictu doloris impulsus quemadmo-
dum totum corpus quatit. **Ita** oculos quibus adiacen-
tem humorem perprimit & expellit: hee lacrimae per
elisionem cadent volentibus nobis: alie sunt quibus ex-
itum damus cum memoria eorum quos amisimus re-
tractatur: & inest quiddam dulce tristitiae cum occur-
runt sermones eorum iocundi conuersatio hilaris offi-
ciosa pietas tunc oculi velut in gaudio relaxantur: his
indulgemus: illis vincimur: non ē itaque quod lacrimas pro-
pter circumstantem assidentemque: aut contineas: aut ex-
primas: nec cessant: nec fluunt vnquam tam turpiter
quam fingunt. **Eant** sua sponte. **Ire** autem posunt pla-

cidis atq; cōpositis sepe salua sapiētis auctoritate fluxerunt tanto temperamēto vt illis nec humanitas nec dignitas deesset: licet & iquam nature obsequi grauitate seruata. **V**idi ego in funere suorum verendos i quorum ore amor eminebat remota omnium lugenciū scena nihil erat nisi quod veris dabatur affectibus. **E**st aliquis & dolēdi decor hic sapiēti seruādus est: & quē admodum in ceteris rebus: ita etiam i lacrimis aliqd sat est. **I**mprudencium vt gaudia sic dolores exundare equo animo excipe necessaria. **Q**uid incredibile quid nouum euenit quia multi cum maxime funus locatur quam multa vi talia emittunt quam post luctū tuum lugent: quociens cogitaueris puerum fuisse: cogita & hominem cui nihil certi promittitur: quem fortuna non vtiq; perducit ad senectutem: vnde visum ē demittit. **C**eterum frequenter de illo loquere: & memoriam eius quantum potes celebra que ad te sepius reuertetur si erit sine acerbitate ventura. **N**emo .n. libenter tristi conuersatur nedum tristicie. **S**i quos sermones eius si quos quāuis paruuli iocos cum voluptate audieras sepius repete potuisse illum implere spes tuas quas paterna mēte cōceperas audacter affirmare & effusissime flere: meminisse parcissime ihumani animi est. **S**ic aues. **S**ic fere suos diligunt fetus quoq; concitatus est amor & pene rapidus: sed cum amissis totus extinguitur hoc prudentem vix non decet: meminisse p̄seueret: lugere desinat. **I**llud nullo modo probabo quod ait **M**etrodorus esse aliquam cognatam tristicie voluptatem: hāc ipse captandam in eiusmodi tēpore. **I**psa **M**etrodori verba subscripsi de quibus n̄ dubito quid sit sensurus. **Q**uid enī est turpi9 quam captare i ipso luctu voluptatem immo per luctum & inter lacrimas quoq; quod iuuet querere. **H**i sūt qui nobis obiciunt nimium rigorem & infamāt precepta nostra

duricia q̄ dicamus dolorem aut admittēdum ī animū
non esse aut cito expellendū vtz tandem est aut incre-
dibilius: aut inhumanius non sentire amisso amico do-
lorem: an voluptatem ī ipso dolore aucupari. **Nos** qd
precipimus honestum est cum aliquid lacrimarū affectū
effuderit & vt ita dicam dispumauerit non esse tra-
dendum animum dolori. **Quid** tu dicis miscendam ip-
si dolori voluptatē. **Sic** consolamur cū osculo pueros.
Sic infanciū fletū infuso lacte compescimus: ne illo q̄-
dem tēpore quo fili⁹ ard& aut amic⁹ expirat cessare
pateris voluptatē: s; ipsū vis citillare merore: vtrū ho-
nesti⁹ dolor ab animo submouet ā voluptas: ad dolorē
quoq; admittitur admittit̄ dico captat̄. **Et** quidem ex
ipso est aliqua inquit voluptas cognata tristicie. **Istud**
nobis lic& dicere: vobis quidem nō lic&: vnum bonū
noscis voluptatem: vnum malū dolorē. **Que** potest intē
bonū & malum esse cognatio. **Sed** puta esse: nunc po-
tissimum eruitur: & ipsum dolorē scrutemur: ā aliqd
habeat iocundum circa se & voluptarium: quedam re-
media aliis partibus corporis salutaria velut feda &
indecora adhiberi aliis requirūt: & quod alibi pdes-
et sine damno verecundie: id sit in honestū loco vulne-
ris. **Non** te pud& luctum voluptate sanare. **Seuerius**
ista plaga sananda ē. **Illud** potius admone: nullum ma-
li sensū ad eū qui perit peruenire: nam si peruenit nō
perit: nulla inquam res eum ledit qui nullus ē: viuit
si leditur: vtrum putas illi malum esse q̄ nullus est: ā
quod est adhuc aliquis: atqui nec ex eo potest ei tor-
mentum esse quod non est. quis enī nullius sensus est
nec ex eo quod est. **Effugit** enī maximum mortis īco-
modum non esse. **Illud** quoq; dicamus ei qui defl& ac
desiderat ī etate prima raptum: omnes quātū ad bre-
uitatem cui si vnūuerso compares & iuuenes & senes
in equo sumus. **Min⁹** enī ad nos ex etate omniū vēit-
quam quod minimum esse quis dixerit: quandoquidē

C. Lxxi.

minimū aliqua pars est: hoc quod viuimus proximum
nihil est: & tamen per demēciam nostram late dispo-
nitur. hec tibi scripsi non tanquam expectaturus esses
remedium a me tam serū: liquē enī mibi te locutum
tecū quicquid locuturus es: sed vt castigarem exigu-
am illam moram qua a te recessit & in reliquū adhor-
tarer cōtra fortunam extollerēs animum & omnia ei-
us tela non tanquam posset venire sed tanquam utiq;
essent ventura prospicerēs Vale

Q philosophi oracō magis debet esse simplex & pla-
na quam composita vel sollicita & ornatu plena. **C. C.**

Fabiam papiri libros qui inscribuntur arcium
ciuilium legisse te cupidissime scribis & non
respōdisse expectationi tue de oblitus de phi-
losopho agi compositionem ei⁹ causas puta esse quod
dicis & effundi verba non fingi p̄mū habet ista res su-
am gratiam & est decor & proprius oracionis leuiter
lapse: multum enī interesse existimo vtrum exciderit
an fluxerit. Nunc q; in hoc quoq; quod dicturus sum
ingens differentia est: Fabianus mibi n̄ effundere vi-
detur oracionem: sed fundere: adeo larga est & sine p-
turbatione non sine cursu tamen veniens. Illud plane
fatetur & prefert non esse tractatam nec diu tortam
sed ita vt eius esse credamus. Mores ille nō verba cō-
posuit & animis scripsit ista non acribus: preterea ip-
so dicente non vacasset tibi partes intueri adeo te sū-
ma rapuisset & ferre que impetu placent minus pre-
stant ad man⁹ relata. Sed illud quoq; multū est p̄mo
aspectū oculos occupasse eciam si cōtemplacio diligēs
inuentura est quod arguat. Si me interrogas maior
ille est qui iudicium abstulit quā qui meruit. Et scio
huic tuciorē esse. Scio audacius sibi de futuro pro-
mittere. Oracio sollicita philosophum nō decet vbi tā-
tum erit fortis & constans vbi periculum sui faciet q-
tum & verbis. Fabianus non erat negligens ī oraciōe

sed securus. Itaq; nihil inuenies sordidū electa verba
sunt nō captata nec huius seculi more contra naturam
suam posita: & inuersa splendida: tamē quāuis sumat
e medio. Sensus honestos & magnificos habes non co
actos in sentēciam: sed lauius dictos: videbimus quid
parum recisū sit: quid parum structum: quid nō hui⁹
recētis politure cū cūspexeris oīa nullas videbis an
gustias inanis desit sane varietas marmorum & conci
sura aquarū a cuniculis cubiculis interfluenciū: & pau
peris cella: & quicquid aliud luxuria non contenta de
core simplici miscet quod dici solet & domus recta est:
adice nunc quod de compositione nō constat: quidam
illam volunt esse ex horrido: quidam vsq; eo aspe
ram gaudent vt etiam que mollius casus explicuit ex
industria dissipent: & clausulas abrumpāt: ne ad spect
tatum respondeant: lege Ciceronem: compositio eius
vna est: seruat pedē: curuat lenta: & sine infamia mol
lis: at contra polionis asini salebrosa & exiliens & vbi
minime expectes relictura: deniq; omnia apud Cicero
nem desinunt: apud Polionē cadūt: exceptis paucissi
mis que ad certum modum & ad vnū exemplar astric
ta sūt: humilia preterea tibi videri dicis omnia & pa
rum erecta quo vicio eum carere iudico: non sunt enī
illa humilia: sed placida & ad animi tenorē quietū cō
positumq; formata nec depressa: sed blāde est illis ora
torius vigor: stimuliq; quos queris & subiti ictus sen
tenciā: sed totum corpus videris quam sit camptum
honestum est: nō habet oratio eius: sed debet dignita
tem: affer queq; Fabiano possis preponere: dic Cicero
nem cuius libri ad philosophiam ptinentes pene totti
dem sunt quot Fabiani Cedam: sed non statim pusillū
est si quid maximo min⁹ est dic asinium Polionem: Ce
dam: & respondeamus in rem: tanta enī res post duos
esse: nomina adhuc Titū liuiū: scripsit enī & dialogos
quos non magis philosophie annumerare possis quam

historie: & exprofectio continētes libros: hinc quoque da
 bo dialogum: vide tamē quam multos antecedit quia
 tribus vincitur & tribus eloquentissimis: sed non pre
 stat omnibus. Non est fortis oratio eius: quāuis elata
 sit non est violenta nec torrens: quāuis effusa sit: non
 est p̄spicua sed pura. **D**esideras inquis contra vicia ali
 quid aspere dici: cōt̄ piculosa animose: contra fortuāz
 supbe: contra ambitionem contumeliose: volo luxuriā
 obiurgari libidinem traduci impotenciam frangi. **S**it
 aliquid oratorie: ac tragice grāde: comice exile: vis il
 lum assidere pusille rei verbis. Ille rex se magnitudini
 aduxit eloquenciam velut vmbra hoc agens trahit.
 Non erūt sine dubio singula circumspecta nec ī se col
 lecta: nec omne verbū excitabit: ac pung&: fateor ex
 ibunt multa: nec ferient & interdum ociosa preterla
 betur oratio: sed multum erit in omnibus locis: sed in
 gens sine tedio spacium. **D**eniq; illud prestabit vt liq̄
 at tibi illum sensisse que scripsit. **I**ntelliges hoc actum
 vt tu scires quid illi placer&: non vt ille placer& tibi
 ad profectum. **O**mnia tendunt ad bonam mentem: nō
 queritur plausus talia esse scripta eius: non dubito e
 ciam si magis reminiscor quam teneo: her&q; mibi co
 lor non ex recenti conuersatione familiariter: sensum
 mat̄m vt sol& ex vetere noticia. **C**um audirem certe
 illum: talia mibi videbantur non solida: sed plana que
 adolescentem indolis bone attollerēt & ad imitationē
 sui euocarēt sine despiratione vincendi q̄ mibi adhor
 tatio videtur efficacissima deterr& enī qui imitandi
 cupiditate non fecit spem abstulit. **C**eterz verbis abun
 dat commendacione parciū singulaz in vniuersū mag
 nificus. **V**ale.

De ī opinato fato vbi notat eos qui longiorem vitā
 supplicio vel turpitudine paciscuntur. (Ci.)

Omnis dies & omnis hora quā nihil sum? ostē
 dit & aliq̄ argumēto recenti admon& fragili

ratis oblitos : cū eterna meditados respicere cogit ad
mortem. Quid sibi istud prīcipium velit queris **Sene**
cionem **Cornelium** equitem Romanum splendidū &
officiosum noueras : extenui principio seipse promo
nerat : eciam illi decliuis erat cursus ad cetera : facili9
enī crescit dignitas quam incipit : pecunia quoq; circa
paupertatem plurimum amoris hab& dum ex illa cre
pidat. hic eciam **Senecio** diuiciis imminet ad quas
due res ducebant efficacissime querendi & custodien
di sciēcia : q; vlt altera locupletē facre facē potuisset
hic homo summe frugalitatis : non minus patmonii q;
corporis diligens cū me ex cōsuetudine mane vidisset
cum per totū diem amico grauiter affecto & sine spe
iacens vsq; ad mortem assedisset cum hilaris cenasset
genere valitudinis precipiti arreptus angina vix cō
pressum artatis faucibus spiritum traxit ī lucē. Intra
paucissimas ergo horas postq; omnibus erat sani ac va
lentis officii functus decessit. Ille qui et mari et terra
pecuniam agitabat qui ad publica quoq; nullum relin
quens inextptum genus questus accesserat in ipso ac
tu bene cedencium rez; in ipso procurrentis pecunie ī
petu captus est. In sere nunc melibee pīros pone in or
dine vites. ¶ Stultum ē etatem disponere nec crasti
ni quidem dominum. ¶ Quanta demencia spes longas
inchoancium : emā edificabo : credā : exigam : honores
geram : tum demum lassam : et plenam senectutem in
ocium referam. ¶ Omnia mihi crede eciam felicib; dubia
sunt : nihil sibi quisquam de futuro debet promittere.
Id quoq; quod teretur per manus exit : et ipsam quā
pmimus horam casus incidit : voluitur tempus rata q;
dem lege : sed per obscurum. Quid autem ad me an
nature certum sit quod mihi incētū est nauigationes
longas & perratas lictoribus alienis seros in patriam
reditus pponimus miliciam & castrensiū laborum
tarda manu p̄cia pcuraciones officiozq; p̄ officia pro

cessus cum interim ad latus mors est: que quoniā nū-
quam cogitatur nisi dum aliena subinde nobis ingerū-
tur mortalitatis exempla non diucius quam dum mi-
ramur hesura. Quid autem stultius quā mirari id vl-
lo die factum quod omnium potest fieri. Statquidem
termin⁹ nob⁹ vbi illū īexorabil⁹ fatoz⁹ fatoz⁹ necessitas
fixit. **S**ed nemo nostr⁹ scit quam ppe versetur termi-
nus. **S**ic itaq; formemus animum tanquam ad extre-
ma ventum sit: nihil differamus: cottidie cum vita pa-
ria faciam⁹. **M**aximum vite vicium est q̄ imperfecta
semper est: q̄ in aliquid ex illa differtur. Qui cottidie
vite sue summam manum imposuit non indig⁹ tēpo-
re. **E**x hac ait indigēcia timor nascitur. **E**t cupiditas
futuri exedēs animum: nihil est dubitacōe venienciū
quorsus euadāt quantum sit illud quod restat: aut q̄li
collecta mēs inexplicabili formidine agitur: quomo-
do effugiemus hāc volutacionem vno modo si vita no-
stra non prominebit si in se colligitur. Illi enī ex futu-
ro suspenditur cui irritū est presens: vbi vero quicqd
mibi debui redditum est: vbi stabilita mēs scit nihil
interesse inter diem & seculum: quicquid deīceps du-
rum rez⁹ q̄ ventur⁹ ex alto p̄spicit & cum multo risu
seriem temporum cogitat. Quid enim varietas mobi-
litasq; casuum pturbabit si certus sit aduersus incerta
Ideo p̄pera **L**ucilium viuere & singulos dies singulas
vitas puta: q̄ b⁹ modo se aptabit. **Q**ui vita sua cotidie
fuit tota securus est. In spem viuentibus proximū qd
q̄ tempus elabitur subitq; temporis auditas & miser-
rimum ac miserrima omnia effici⁹ metus mortis. In-
de illud **M**ecenatis turpissimum votum quo & debili-
tatem nō recusat & deformitatem & nouissime accu-
tam crucem dummodo hec mala spes prorogetur: de-
bilem facito manu: debilem pede coram: tuber astrue
gibbez⁹: lubricos q̄te dētes: vita dū superest bene ē ac
mibi vl⁹ acuta si sedeā cruce sustine. **Q**uod miserrimū

erat si incidisset optatur & tanquam vita petitur supplicii mora contemptissimū putarem si viuere vell& usq; ad crucem. **T**u vero inquit me debilitas lic& dū spiritus in corpore fracto inutili maneat depræues: lic& dum monstruoso & deserto temporis aliquid accedat: suffigas lic& & acutam sessuro crucē subdas. **E**st tanti vulnus suum promere & patibulo pēdere destitutum vt differat id quod est ī malis optimū supplicii finem. **E**st tanti hinc habere animā vt agam quid hīc optes nisi deos faciles. **Q**uid sibi vult ista carmīs esse minati turpitudine quid timoris dementissimi pactio. **Q**uid tam vite commendacio cui putes vnquam recitasse **V**irgilium usq; adeo ne mori miserē esset. **I**ste optat vltīa malorū & quē pati grauissimum est extēdi ac sustinere cupit. **Q**ua mercede. s. vite longioris. **Q**uid huius autem viuere est diu mori. **I**nuenitur aliquis q; velit inter supplicia tabescere & perire membratī & tocians per stillicidia emittere animam q; semel exalare. **I**nueniē qui velit adactus ad illud īfelix lignū iam debilis: iam prauus & ī fedum scapularū acceptoris tuber elisus cui multe morienda causē eciam citra crucē fuerant: trahere animam velle tot tormenta tracturā. **N**ega nunc magnum beneficium esse nature quod necesse est mori. **M**ulta peiora adhuc pacisci parati sunt eciam amicum prodere vt diucius viuāt & liberos ad stuprum manu sua tradere vt contingat lucem videre. **T**ot conscia scelez excucienda vite cupido est. **D**iscē dumq; nihil esse quando paciāris quod quandoq; paciendum est. **Q**uam bene viuas refert non q; diu. **S**epe autem in hoc esse bene ne diu. **V**ale.

Cauillatoriā disputacōz ponit de claritate post mōtē. **D**einde phisice de eadē disputat claritate. **Cii.**

Quomodo molestus est iocundum somnium videnti qui excitat: aufert enī voluptatem eciam si falsam: effectum tamen vere habentem

C Lxx.

hic epistola tua mihi fecit iniuriā: reuocauit enī me cogitationi apte traditum & ituz si licuisset vltiori? **I**nabat de eternitate animaz querere immo me hercule credere. **C**redebam enī me facilem opinionibz magnoz viroz rem gratissimam promittenciū magis quā probancium. **D**abam me spei tante. iam eram fastidio mihi: iam reliquias etatis infracte contempnebam in immensum illud tempus & in possessionem omnis cui transiturus cum subito expectatus sū epistola tua accepta. & tam bellum somnum pdidi quod repetā si te dimisero & redimam. **N**egat me epistola prima totā questionem explicuisse ī qua probare conabarīs quod nostris placet & claritatem que post mortem contingit bonum esse. **I**d enī me non soluisse quod opponitur nobis: nullum inquit bonum ex distantibus: hoc autē ex distantibus constat. **Q**uid interrogas mi **Lucilli** eiusdem questionem loci alterius: & ideo non hec tantū sed alia q̄ eodem ptinēcia distuleram. **Q**uedam enī vt scis moralibus rationalia immixta sunt. **I**taq̄ illam partem rectā & ad mores ptinentem tractavi. **N**unquid stultum sit ac supuacūū vltra extremū diē curas trāsmittere. an cadant bona nostra nobiscum nihilq̄ sit ei us qui nullus est an ex eo q̄ eum erit sensuri non sum? anteq̄ aliq̄s fructus pcipi aut peti possit: hec omnia ad mores spectant. **I**taq̄ suo loco posita sunt: atq̄ a dialecticis contra hanc opinionem dicuntur segregāda fuerunt: & ideo se posita sunt: nunc quia omnia exigis: omnia que dicunt prosequar. **D**einde singulis occurrā nisi aliquid predixero intelligi non poterunt que refellentur: quid est quod pdicere velī quedam cōtinua esse corpora vt hominem: quedā esse composita vt nauem domū. **O**mnia deniq̄ quoz diuerse ptes iunctura in vnū coacte sunt. **Q**uedam ex distantibus quoz adhuc membra seperata sunt tanquā exercitus populus senatus. **I**lli enī per quos ista corpora efficiuntur iure

aut officio cohereret natura diducti & singuli sunt. **Q**uid
est quod etiam nunc predicere velim nullum bonum pa-
tamus esse quod ex distantibus constat: vno enim spiri-
tu vnum bonum contineri ac regi debet & vnum esse vni
boni principale: hoc si quando desideraueris per se p-
batur. **I**nterimponendum fuit quia in nostra tela mit-
tuntur. **D**icitis inquit nullum bonum ex distantibus
esse. **C**laritas autem ista bonorum viro-
rum secunda opinio
est. **N**am quomodo fama non est vnius sermo nec in-
famia vni-
9 mala estimacio: sic nec claritas vni bono pla-
cuisse. **C**onsentire in hoc plures & spectabiles viri de-
bent ut claritas sit, hec autem ex iudiciis plurimorum effi-
ciunt. i. distancium: ergo non est bonum. **C**laritas igitur
laus est a bonis bono reddita laus oratio: vox est aliquid
significans: vox autem licet & bonorum viro-
rum sit: bonum non
est: nec enim quicquid vir bonus facit bonum est. **N**am &
plaudit & sibilat: sed nec plausum quicquam nec sibilum li-
cet & omnia eius admiretur & laudet & bonum dicit: non ma-
gis quam sternutamentum aut rissum: ergo claritas bo-
num non est: ad summum dicite nobis utrum laudatis an lau-
dati bonum sit. **S**i laudatis bonum esse dicitis tam ridi-
culam rem facitis quam si affirmetis meum esse quod alius be-
ne valeat. **S**ed laudare dignos honesta actio est. **I**ta lau-
dantis bonum est cuius actio est non nostrum qui lauda-
mur: atque hoc querebatur. **R**espondebo nunc singulis cur-
sim: primum an sit aliquod ex distantibus bonum etiam
nunc queritur: & pars utraque sententias habet. **D**ein-
de claritas desiderat multa suffragia: potest etiam vni-
us boni viri iudicio esse contenta. **N**os bonus bonos iu-
dicat. **Q**uid ergo inquit & fama erit vni hominis ex-
estimacio. **E**t infamia vnius malignus sermo. **G**loriam
quod inquit lacius fusam intelligo: consensum enim multo-
rum exigit: diuersa horum condicio est & illius est. **Q**ua-
re quia si de me vir bonus bene sentit: eodem loco sum
quo si omnes boni idem sentirent par illis idemque iudi-

rium est. **E**que vere p̄spicitur dissidere non possunt.
Ita pro eo est ac si omnes idem sentiant quia aliud sen-
tire non possunt: ad gloriam & famā non est satis vni⁹
opinio. **I**lle idem potest vna sentēcia quod omniū q̄
omnium si proge⁹ vna erit hic diuersa sūt dissimiliū
iudicia diffici⁹ es affectus: dubia omnia inuenies: leuia
suspecta: putas tu posse sentēciam vnā omnium esse
non ē vnus vna sentēcia: illi placet & ver⁹: veritatis vna
vis vna facies est apud hos falsa sunt quibus assentiū-
tur. **N**unquā autem falsis constancia est: variantur &
dissident. **S**ed laus inquit nihil aliud quā vox est: vox
autē bonū nō est: cum dicant claritatē esse laudem bo-
norum a bonis reddi. Iam non ad vocem referunt: sed
ad sentēciam. licet enī vir bonus taceat s; aliquem iu-
dicet & dignum laude esse laudatus est: preterea aliud
est laus: aliud laudacio: hec & vocem exigit. **I**taq; nō
dicit laudem funebrē sed laudacionem cuius officium
oratione constat cum dicimus aliquem laude dignum
nō verba vlla benigna hominū: sed iudicia p̄mittimus
ergo laus eciā taciti est bene sentiētis ac bonū virū
apud te laudantis. **D**einde vt dixi ad animū refertur
laus non ad verba que concepta laudem egerunt & in-
nocēcium pluriū emittūt: laudat quem laudādū esse
iudicat: cum tragic⁹ ille apud nos ait: magnificū esse
laudari a laudato viro laude digno. **E**t cum eque anti-
quus poeta ait: laus alterius nō laudacionem dicit q̄
corrumpit artes. **N**ihil enim eque & eloquēciā & om-
ne aliud studium aurib; deductum viciavit quam po-
pularis assencio: fama vocem vtiq; desiderat vt clari-
tas. **P**otest enī citra vocem contingere cōtēta iudicio
plena est nō tantum inter tacētes: sed eciā inter recla-
mātes. **Q**uid inter sit inter claritatem & gloriam di-
cam. **G**loria multorum iudiciis constat: claritas bono-
rum. **C**uius inquit bonum est claritas: est laus bono a
bonis reddita: vtz laudati an laudantis vtriusq; meū

qui laudor quia natura me amantem omnium gentium
& benefecisse me gaudeo & gentes me inuenisse virtu-
tum inter partes letor: hoc plurimum bonum est quod genti
sunt sed & meum. Ita enim animo composui si ut aliorum
bonum meum iudicem: utique eorum quibus istius sum bo-
ni causa. **E**st istud laudantium bonum: virtute enim ge-
ritur. **O**mnis autem virtutis actio bonum est: hoc con-
tingere illis non potuisset nisi ego talis essem. Itaque v-
triusque bonum est merito laudari tam me hercule quam be-
ne iudicasse iudicatis bonum est & eius secundum quem
iudicatum est: nunquid dubitas quin iusticia & habere
tis bonum sit & aut sit eius cui debitum soluit: merere
tem laudare iusticia est: ergo utriusque bonum est. **C**a-
nillatoribus istis abunde respondebimus: sed non debet
hoc nobis esse propositum arguta differere & philoso-
phiam in has angustias in sua maiestate detrabere. **Q**ua-
ro facius est ire apta via & recta quam sibi ipsi flexus
disponere quos non magna molestia debeas relegere ne-
que enim quicquam aliud iste disputaciones sunt quam in
se perire captantium lusus: da potius quam naturale sit
in immensum mentem suam extendere. **M**agna & gene-
rosa res humanus animus: nullos sibi poni nisi coeas &
cum deo terminos patitur. primum humilem non accipit
patriam ephesum: aut alexandriam: aut sic quod etiam nunc
frequencius oculis leuius nectis solum: patria est illi que-
cumque suprema & vniuersa circuitu suo cingit: hoc omne
conuxum intra quod iacent maria cum terris intra quod
aer humanis diuina secernens iam coniungit: in quod
disposita tot minima in actus suos excubant. **D**einde
actam etate sibi dari non sinit: omnes inquit ante me
sunt: nullum seculum magnis ingeniis seclusum est: nul-
lum non cogitationi primum tempus cum venerit dies il-
le qui mixtum hoc diuini humanamque secernat tempus
hic ubi inueni relinquam ipsis me diis reddam nec nunc
eis sum: sed graui terrenorum detineor carcere per has mor-

talis cui moras. **I**lli meliori vite vite longiorque pludeat
 Quoadmodum nouem mensibus tenet nos maternus
 vterus & parat non sibi: sed illi loco in quem videmur
 emitti iam idonei spiritum trahere & in apto durare
 sic per hoc spacium quod ab infancia patet in senectute
 in alium nature sumus & tanquam prout alia origo nos
 expectat: alius rerum status nodum celum nisi ex inter-
 uallo pati possumus: proinde intrepidus horam illam
 decretoriam prospice: non est animo suprema sed corpori
Quicquid circa te iacet rerum tanquam hospitalis loci sarcina
 spectat transeundum est. **E**xcutit redeuntem natura
 sicut intrantem non licet plus efferre quam intuleris
 immo etiam quod ad vitam attulisti pars magna ponenda
 est. **D**etrabatur tibi hec circumiecta: nouissimum ve-
 lametum tue ciuis detrahet: caro & suffusus sanguis
 discurrentque per totum: detrahent ossa neruique firma-
 menta fluidorum ac labencium. **D**ies iste quem tanquam
 extremum reformidas eterni natalis est. **D**epone onus
 quid cunctaris tanquam non prius quam relicto in quo la-
 tebas corpore extueris: heres reluctaris. **T**u quam mag-
 no nisu matris expulsus es: genus ploras & hoc ipsum
 flere nascentis est. **S**ed tunc debebat ignosci. **R**udis
 & impitius omnium veneras ex maternoque viscerum cali-
 do mollique fomente: emissum afflauit aura liberior. **D**e-
 inde offendit dure manus tactus tenetque adhuc & nul-
 lius rei gnarus obstupuisti inter ignota: nunc tibi non
 est nouum separari ab eo cuius ante pars fueris: equo a-
 nimo membra iam superuacua dimitte & istud corpus in
 habitatum diu pone: scindetur obruetur abolebitur.
Quid contristaris ita solus fieri pereunt sepe velamen-
 ta nascetium: quid ista sic diligis quasi tua. **I**stis oper-
 tus es: veni & qui te reuelat dies & ex cotubernio fe-
 di atque olidi ventris educat hinc nunc quam tu quantum po-
 tes subuola ubique nisi necessariis que cohererent alieis
 tamen hic aliquid sublimiusque meditare: aliquando

440
nature tibi archana retegē discucietur ista caligo &
lux vndiq; clara percuciet: imaginare tecum quantus
sit ille fulgor: tot siderib; inter se lumē miscētib; nul
la serēnū vmbra turbabit: equaliter splēdebit omne ce
li lat9 dies & nox aeris infimi vires sūt: tūc ī tenebris
vixisse te dices cum totam lucem totus aspexeris quā
nūc per angustissimas oculoꝝ vias obscure intueris &
tamē admiraris illam iam pcul. Quid tibi videbit di
uina lux cum illam suo loco videris: hec cogitacō nihil
sordidū animo subsidere finit: nihil humile: nihil cru
dele de eos omnium rez esse testes ait illis nos approba
ri: illis ī futurum parari iubetur & eternitatem propo
nere quam qui mēte cōcepit nullos horre & exercitus:
nō terretur tuba: nullis ad timorē minis agit. Quidni
nō timeat qui mori sperat: sed ille quoq; qui animam tā
diu iudicat manere quamdiu retinetur corporis vīcu
lo ligatum: solutum statim pergit id agit vt eciā post
mortem utilis esse possit. Quauis enim ipse ereptus
sit ocul9: tamē multa viri virt9 animo multusq; recur
sat gentis honor. Cogita quātū nobis exēpla bona pro
sint. Scies magnoz viroz nō minus pscēciā esse vtilē
quam memoriā. Vale.

440
**De pnicie insidiaz q̄ sunt ex homine. De hominis
officio: & quomodo philosophia vtēdum sit. ¶ Cui**

Quid ista circumspecis que tibi possunt fortas
se euenire: sed possunt & nō euenire. Inciden
cium dico ruinam: aliqua nobis incidunt nō ī
sidiuntur. Illa potus vide: illa deuota que nos obseruāt
que captant pares sunt casus eciā si graues naufra
gium facere vehiculo euerti ab homine homini cotti
dianum piculum aduersus hoc te expedi: hoc intentis
oculis intueri: nullū est malū frequēci9: nullū pertina
cius: nullū blādus: tēpestas minatur antequā surgat
Crepanē edificia antequam corruant: pñūciat fumus
incēdium: subita est ex homine pnicies: & eo diligēci

us tegitur quo ppius accedit. Erras si istos tibi qui
occurrunt vultibus credis: hominū effigies habent a
nimos feraz: nisi q illaz pnciosior est primus incurſ⁹
quo transire nō possunt: nūq̄ enī illas ad uocendū nisi
necessitas mittit. hee autem fere aut fame aut timore
coguntur ad pugnam homini pdere hominē lib&. Tu
tamē ita cogita q ex homine piculū sit vt cogites qd
sit hominis officium: altez intuoꝝ ne letaris: alterum
ne ledas. Commodis omnium leteris mouearis incom
modis: & memineris que p̄stare debeas que cauere.
Sic viuendo que consequaris ne nō te noceāt: s; ne fal
lāt. Quātum potes autē i philosophiam secede: illa te
visu suo proteg&: in hui⁹ sacrario eris: aut tut⁹: aut
tueior nō arietāt inter se nisi i eodem ambulātes quia
aut ipsam nō debebis philosophiam iactare multis fu
it piculum causa insolenter tractata & contumaciter.
Tibi vicia detrahat nō aliis expbr&: nō abhorreat a
publicis moribus nec hoc agat vt quid qui n̄ facit dā
nare videat lic& sapere sine pōpa: sine inuidia. Vale.

Qualiter secessio in ocium vel peregrinatio non p
sit sine emendatione animi.

¶ Ciiii.

In momentaneum meum fugi: quid putas vr
bem immo febrem: & quidem subrepentem.
Iam mibi manum iniecerat ptinus itaq̄ para
ri vehiculum iussu paulina mea retinēte. Medicus es
se dicebat inicia mortis venisse de incertis & natura
lem turbantibus modum: exire p̄seueravi. Illud mibi
in ore erat domini mei Gallionis: qui cum i achaia fe
brem habere cepisset ptinus nauem ascendit clamitās
n̄ corporis esse: sed loci morbū: hoc ergo pauline mee
dixi que mibi valitudinem meam commēdat: nā cum
scias spiritum illius in meo verti incipio vt illi cōsulā
mibi consulere & cum me forcioꝝ senectus ad mul
ta reddiderit hoc beneficium etatis amitto. venit enī
mibi i mentē in hoc sene & adolescentē esse cui p̄ciat

Itaque quoniam ab illa impetro ut me forcius amem. Impetrat illa ut me diligencius amem. Indulgendum est enim honestis affectibus. **E**t interdum etiam si premunt cause spiritus in honorem suorum vel cum tormento reuocandus & in ipso ore retinendus est. **C**um bono viro uiendum est non quoadiu uiuat sed quamdiu oportet. Ille qui non uxorem non amicum tanti putat ut diucius in vita commoretur qui perseverabit mori delicatus est hoc quoque in per se sibi animi ubi utilitas suorum exigit nec tantum si vult mori sed si cepit immittat & suis commendat. Ingētis animi est aliena causa ad vitam reuerti: quod magni viri sepe fecerunt. **S**ed hoc quoque summe humanitatis existimo: senectutem suam: cuius maximus fructus est securior sui tutela & vice usus animosior actencius conseruare. **S**i scias aliquid tuorum esse dulce utile optabile: habet & preterea in se non mediocre ista res gaudium & mercedem. **Q**uid enim iocundius quam uxori tam carum esse ut propter hoc tibi carior fias: potest itaque **P**aulina mea non tantum suum mihi timorem imputare: sed etiam meum. **Q**ueris ergo quomodo mihi consilium perfectionis cesserit ut primum grauitatem urbis excessi & illud odorem culinarum fumancium que mote quicquid pestiferi vaporis obtinet cum puluere effundunt pertinere mutata valitudine sensi. **Q**uantum deinde adiectum putas viribus postquam vineas attigi in pascuum emissus cibum meum in vasi. **R**eptui ergo iam me non permansit marcor ille corporis dubium & male cogitatis. **I**ncipio toto animo studere non multum ad hoc locus confert nisi se sibi prestat & animus qui secretum in occupationibus mediis si voluit habebit. **A**t ille qui religiones eligit & otium captat ubi quo distringatur inuenit. **N**am **S**ocratē querenti cuidam quid nihil sibi peregrinationes profuissent respondisse fertur. **N**on immerito tibi hoc euenit: tecum enim peregrinaberis. **O**portet bene cum quibusdam ageretur si a se aberraret: nunc primum seipsum sollicitat corrumpunt t

ritant. Quid pdest mare traicere: & vrbes mutare. Si vis ista quibus vrgeris effugere nō alicubi sis opz sed alius puta venisse te Athenas puta Rodon elige arbitrio tuo ciuitatem. Quid ad rē ptin& quos illa mores habeat: tuos afferes: diuicias iudicabis bonum: torqbit te paupertas: & quod est miserrimū falsa paupertas. Quāuis enī multū possideas tamē quia aliqs plus hab& tanto tibi videris deficere: quāto vinceris. Honores iudicas bonū male te habebit ille consul factus ille eciam refectus videberis quociens aliquē in fastis sepiuslegeris. Tantus erit ambicionis furor vt nemo tibi post te videatur: si aliquis ante te fuerit maximū ma'ū iudicabis mortem: cum illa nihil sit mali nisi qd ante ipsam est timeri: exterrebunt te nō tantum picula: sed suspensiones: vanis semp agitaberis. Quid enī pderit euasisse tot vrbes argolicas: medioq fugam tenuisse p hostes ipsa pax timores subministrabit: ne tuis quidem habebitur fides consterna: a semel mēte: que vbi cōsuetudinē pauoris impuidi fecit ecia ad tutelam salutis sue inhabilis est: nō enī vitat sed fugit: magis autē periculis latemus auersi. Grauiissimū iudicabis malum aliquem ex his quos amabis amittere cū interim hoc tam ineptū erit quam flere q arboribus amem & donū tuam ornantibus decidāt folia. Quicquid te delectat eque vide vt videres dum virer&: vt aliū alio die casus excuci&: sed qnemadmodum frōdiū iactura facilis ē quia renascūtū. Sic istoꝝ quos amas quosq oblectamenta vite putas esse damnū quia reparantur ecia si nō renascātū: sed voti erit idē: ne tu qdem idem eris. Omnis dies omnis hora te mutat sed in aliis rapina faciliꝝ appar& hic lat& quia nō ex aperto fi&: alii auferuntur: at ipsi nobis furto subducimur. hoꝝ nihil cogitabis nec remedia vulneribꝝ oppones: sed ipse tibi feres solitudinū causas alia sperādo: alia despādo si satis alterꝝ alteri mīscēs: nē spaueris

!
 sine desperatione: nec desperaueris sine spe. **Q**uid p se-
 pegrinacio pdesse quicquam potuit: nō voluptates il-
 la temperauit: non cupiditates refrenauit: non iras re-
 pressit: nō iudomitos amoris impetus fregit: nulla de-
 niq; animo mala eduxit: nō iudicium dedit: n̄ discussit
 errorem: sed vt puez; ignorantē ad breue tempus rez;
 aliqua nouitate detinuit. **C**etez; inconstanciam mētis
 que maxime egra ē laceffit mobiliorem leuiorēq; red-
 dit ipsa tractacio. Itaq; que pecierāt cupidissime loca
 cupidinis deserunt: & autum modo transuolāt: cicius
 q; quam venerant abeunt: pegrinacio noticiam dabit
 gencium: nouas tibi moncium formas ostēd&. Inusi-
 tata spacia campoꝝ & irriguas perbēnibus aquis val-
 les alicuiꝝ fluminis sub obseruacione naturam siue vt
 Nilus estiuo incremēto tum&: siue vt Tigris eripit
 ex oculis: et acto per occulta cursu integre magnitu-
 dini redditur: siue vt Menander poetarum omniū ex-
 ercitacio & ludus implicatur crebris an fractib; & se-
 pe in vicinū Alueo suo admotus antequam sibi influ-
 at flectitur. **C**etez; neq; meliorem faci&: neq; saniorē
 pegrinacio inter studia versandū est: & inter autores
 sapientie vt quesita discamus nondū inuēta queraꝝ.
 Sic eximendus est animꝝ ex miserrima seruitute in li-
 bertatem asserit. Quādiu quidem nescieris: quid fu-
 giendum: quid petendum: quid necessarium: quid su-
 peruacuum: quid iustum: quid honestum sit. Nō erit
 hoc peregrinari: sed errare: nullam tibi opē fer& iste
 discursus: peregrinaris enī cum affectibus tuis & ma-
 la te tua nō sequunt: vtinam quidem sequerent & lō-
 gius abessent: nūc fers illa: nō ducis. Itaq; ubiq; te pre-
 mūt & paribus incommodis vrunt. **M**edicina egro n̄
 regio querenda est: fregit aliquis crus aut extorsit ar-
 ticulum: nō vehiculum nauemq; conscendit: sed aduo-
 cat medicum vt fracta pars iungatur: vt laxata in lo-
 cum reponatur. **Q**uid ergo animum tot locis fractum

& ex tortum credis locoꝝ mutacione posse sanari: ma-
ius est istud malum quam vt gestacione curet: pegri-
nacō nō facit medicum: nō oratorem: nulla ars loco di-
scitur. **Q**uid ergo sapiencia res omnium maxima ī iti-
nere colligitur: nullum est crede mibi iter quod se ex-
tra cupiditates: extra iras: extra met⁹: sistat aut si qđ
esset agmine facto gens illuc humana pger&. **T**ādiu
ista vrgebūt mala macerabuntqꝫ p terras ac maria va-
gū: qđdiu maloꝝ gestaueris causas: fugā tibi n̄ pdesse
miraris: tecum sunt que fugis: te igit emenda: onera
tibi detrahe & de sideria tua intra salutis modum cō-
pme: omnē ex animo erade nequiciam. **S**i vis peregri-
naciones habere iocūdas comitem tuum sana: herebit
tibi auaricia quamdiu auarus sordido te confixeris:
herebit tumor quamdiu supbo conuersaueris: nūquā
seuiciam ī tortoris contubernio pones. Incendunt libi-
dines tuas adulteroꝝ sodalicia. **S**i vel viciis exui lon-
ge a vicioꝝ exemplis recedendum est: auarus corrup-
tor: seuus fraudulentus multum nocituri si ppe a te
fuiſſent. Intra te sunt ad meliores transi: cum **C**atbo-
nibus viue. **C**um **L**elio: cum **T**uberone. **Q** si conuiue-
re eciam grecis iuuat: cū **S**ocrate: cū **T**enone versa-
re: alter te docebit mori: si necesse erit: alter antequā
necesse erit. **V**iue cum **C**risippo: cum **P**ossidomo
Hi tibi tradēt diuinoꝝ humanorumqꝫ noticiam: hi iu-
bebunt in ope esse: nec tātum scire eloqui & ī oblecta-
cionem audiencium verba lactare: sed animum īdura-
re: & aduersus minas erigere. **V**nus est enī hui⁹ vite
fluctuantis & turbide portus euentura contempnere
stare fidenter ad portum: tela fortune aduerso pecto-
re excipere: nō latitare: nec tergiuersari: magnanimes
nos natura pduxit: & vt quibusdam animalibus ferū
dedit: quibusdam sub dolum: quibusdā pavidū. Ita no-
bis gloriosum & excelsum spiritum querētem vbi ho-
nestissime non nisi tutissime viuat: similitimum mundo

quem quantum mortalibus licet & passim sequitur emu-
laturq: pfert se laudari & aspici credit omnium ē: su-
pra omnia est. Itaq: nulli se rei submittit nihil illi vide-
ē graue nisi quod viz: incuru & tribiles visu forme le-
tumq: laborq: minime quidem: si quis rectis oculis in-
tueri illa possit & tenebras & prumpe multa p nocte
habita terrori dies vertit ad risū. Terribiles visu for-
me letumq: laborq: egregie **Virgili**9 noster iure dix-
it tribiles esse se visu idest videri non esse. Quid inq:
ī istis est tam formidabile q̄ fama vulgauit. Quid est
obsecro te **Lucilli** cur timeat laborē vir: mōtem homo
Totiens mihi occurrunt isti qui nō putāt fieri posse
quicquid facere nō possunt: & aiunt nos loqui maiora
quam que humana natura sustineat. At quāto ego de
illis melius existimo: ipsi quoq: hec possunt facere sed
nolunt. Deniq: quem vnquam ista destituere temptā-
tem: cui non faciliora apparuere in actu non quia diffi-
cilia sūt nō audemus: sed quia nō audeamus difficilia
sūt. **S**i tamen exemplū desideratis accipite **Socratem**
p̄pessiuū senem p omnia aspa iactatum iunctum tamē
& paupertatē quam grauiorē illi domestica onera fa-
ciebāt: & labores quos militares quoq: ptulit: quosq:
variis domuit exercitiis: siue vxorē eius moribz ferā
lingua petulantē: siue liberos indociles: & matri quā
patri similiores: sic fere aut in bello fuit: aut iu tirāni-
de: aut in libertate bellis ac tyrannidi seuiore viginti
& septem ānis pugnatum est post finita arma trigēta
tyrannis noxe dedita est ciuitas: ex quibus pleriq: ini-
mici erant: nouissima damnacō est sub grauissimis hoī-
bus impleta: obiecta est & religionum violacō & iuue-
tutis corruptela quam immittere in deos in patres in
republicam dictus est. Post hec carē & venenū: hec
vsq: eo animum **Socratis** nō mouerunt vt nec vultum
quidem mouerit. Illam mirabilē laudem & singularē
vsq: ad extremū seruauit: nec hilariorē quisquā: nec ē

E. C.

stiorē Socratem vidit. **E**qualis fuit in tāta ī equalita
te fortune. **V**is alterum exemplum : accipe hunc
Marcum **C**athonem recenciorē : cum quo & infestis
fortuna egit & p̄tinacius : cui cū omnibus locis obste
tisset nouissime & in morte ostendit viz fortē posse ī
uita fortuna viuere & inuita mori. **T**ota illi etas aut ī
armis : aut in officiis ciuilibus pro republica est ex
acta. **E**t nūc licet dicas nō minus quā Socratem in ser
uitute vixisse : nisi forte **G**neium **P**ompeū : & cesarē
& **C**raſsum putas libertatis socios fuisse. **N**emo mu
tatum **C**athonē tociēs mutata republica vidit eundē
se in omni statu prestitit in pretura in repulsa ī accasa
coe in puincia in concione in exercitu in morte. **D**eni
q̄ ī illa reipublice trepidacione : cum illinc cesar esset
decem legionibus pugnatisſimis subnixus & totidem
exteraz̄ genciū p̄sidiis : hinc **G**nei⁹ **P**ompeiu⁹ satis v
nus aduersus omnes cum alii ad cesarē inclinarēt : alii
ad **P**ompeū. **S**olus **C**atho fecit aliquas reipublice p̄a
tes si animo complecti volueris illius imaginem tēpo
ris videbis hinc plebem : & omne erectū ad omnes res
nouas vulgum : hinc optimates & equestrem ordinē q̄
quid erat in ciuitate sancti & electi duos in medio re
lictos rempublicam & **C**athonem : miraberis inquā cū
animaduenteris **A**tridem **P**riamūq̄ & seuum ābo
bus **A**chillem : vtq̄ enī improbat : vt̄rumq̄ exarmat :
hanc fert de vtroq̄ sententiā : ait se si **C**esar vicerit mo
rituz̄ **S**i **P**ompeius exultatuz̄ : qd habeat : quod timēt
qui id sibi & victo & victori constituerat que cōstitu
ta esse ab hostibus iratissimis vix poterāt : perit itaq̄
ex decreto suo. **V**ides posse homines laborem pati per
medias affrice solitudines pedes duxit exēcitū vides
posse tollerari sitim in collibus arentibus sine vllis im
pedimentis victi exercitus reliquias trabens inopiam
humoris loricated tulit : & quociens aque fuerat occa
sio nouissim⁹ bibit : vides honorē & notā posse cōtēpni

eodem quo repulsus est die in comicio pila lusit: vides
posse nō timeri potenciam supiorem & Pompeium &
Cesarē quozp nemo altezp offendere audebat nisi vt al
tez demerēt simul puocauit: vides tā mortē posse con
tempni quā exilium. Et exilium sibi indixit & mortē
& interim bellum possumus itaq; aduersus ista tantū
habere animi: libeat modo subducere iugo collum. In
primis autē respuende sūt voluptates: eneruāt enim
& effemināt & multū petūt: multū autē a fortuna pe
tendū est. Deinde sperāt opes que auctoramēta sunt
seruitutū: auzp & argētū: & quicqd aliud felices do
mos onerat relinquuntur: nō potest gratis stare liber
tas: hāc si magno estimas: oīa puo estimāda sūt. Vale.
Quatuor esse que hominē instigāt & quomodo sin
gulozp vitef incommodū & q; magna pars securitatis
est nihil inique facere. **C. C. v.**

Que obseruanda tibi sunt vt tucior viuas dicā:
q; tu tamē sic audias censeo ista pcepta quomo
do si tibi piperē: qua racōe bonā valitudinē
tuearis sine metu erroris. Considera que sint que ho
minē in pnciem hominis instigēt. Inuenies spē: inui
diam odium metum contemptum. Ex omnibus istis a
deo leuissimum est contemptus vt multi in illo reme
dii causa delituerint. Quē quis contempnit nō calcat
sine dubio sed transit. Nemo homini contempto pēti
naciter nemo diligent nocet & eciam in acie iacens pre
teritur cum stante pugnatur. Spem improbozp vita
bis. Si nihil habueris quod cupiditatem alienā & im
probā irritet. Si nihil insigne possederis. Concupiscū
tur enī eciam si pazp nota sūt. Sic inuidiaū effugies si
te nō ingesseris oculis si bona tua nō iactaueris: si scie
ris in sinu gaudere. Odium autē ex offensa hoc vitab
neminē laceffendo aut gratuito a quo te sensus commu
nis tuebitur. fuit hoc multis piculosū. Quidam odiū
habuerūt nec inimicū. Illud ne timeas pstabit tibi &

fortune mediocritas & ingenii leuitas: cum esse te homines sciant quē offendere sine piculo possint. **R**econciliatio tua & facilis sit & certa. **T**imeri autē tam domi molestum est quam foris tam a seruis quam a liberis nulli non ad nocendum satis virium est: adice nō quod qui timetur eciam timet. **N**emo potuit tribilis esse secure. **C**ontemptus supest cuiusmodū in sua potestate habet qui illum sibi adiunxit qui contempnitur quia voluit nō quia debuit: huius incommodum & artes bene discutiunt & amicitie eorum qui apud aliquem potētem potentes sūt: quibus applicari expedit & non implicari: ne pluris remedium quam piculum constet: nihil tamē eque pderit quam quiescere & minimum cū aliis loqui & plurimū secū. **E**st quedā dulcedo sermonis que irrepit & blanditur: & nō aliter quā ebrietas aut amor secreta pducit. **N**emo quod audierit tacebit nec quantum audierit loquitur. **Q**ui rem nō tacuerit nō tacebit autorem: habet unusquisque aliquem cui tātum credat quantum ipsi creditū ē: vt garrulitatem suam custodiat & contentus vnius auribus populum faciat sic quod modo secretū erat rumor est. **S**ecuritatis magna porcio est nihil inique facere. **C**onfusam vitā & perturbatam impotentes agunt: tantum metuunt quātū nocent: nec villo tempore vacant: trepidant enī cū fecerint: herent. **C**onsciencia aliud agere non patitur: ac subinde respōdere ad se cogit. **D**at penas quisquis expectat: quisquis autem metuit expectat. **T**utū aliquares in mala consciēcia pstat: nulla securū putat enī se eciam si nō deprehendit posse deprehendi & inter somnos mouet: & quociens alicuius scelus loquit de suo cogitat. **N**ō satis illi oblitteratū videt nō satis tectū. **N**ocēs aliquādo habuit latēdi fortūaz nūq̄ fiducia. **V**ale.

Quod affectus animi sint cōpa capciosē disputat q̄ capcionem eueltigio damnat.

C. vi.

Tardius rescribo ad epistolas tuas non quia di-
strictus occupationibus sum: hac excusatione
caue: audias: vaco: & omnes vacant qui volunt.
Neminem res sequuntur ipsi illas amplexantur argu-
mentum esse felicitatis occupationem putant. Quid ergo
fuit quare non potius rescriberem tibi de quo quere-
bas: veniebat in contextum operis mei. Scis enim me mora-
lem philosophiam velle complecti: & omnes ad eam per-
tinentes questiones explicare. Itaque dubitavi utrum differ-
rem te an donec suus isti rei veniret locus: vis tibi ex-
tra ordinem dicere: humanius visum est tam longe ve-
niens non detinere. Itaque & hoc ex illa serie rerum coheren-
cium excerpam: & si qua erunt eiusmodi non querenti ti-
bi ultro mittam. Que sint hec interrogas que scire ma-
gis iuvat quam prodest. Si hoc de quo queris bo-
num a corpore sit: bonum prodest: facile enim quod facit cor-
pus est: bonum agitat animum & quodammodo format
& continet. Que ergo propria sunt corporis: que cor-
poris bona sunt corpora sunt: ergo & que animi sunt: nam & hic
corpus est bonum hominis necesse est corpus sit cum ip-
se sit corporalis: melior nisi & que alunt illud: & que vali-
tudinem vel custodiunt vel restituunt corpora sunt: ergo &
bonum eius corpus est. Non puto te dubitaturum an affectus
corpora sint ut aliud quoque de quo non queris infuscia
tanquam ira amor tristitia. Si dubitas an vultum no-
bis mutetur an frontem astringant: an faciem diffundant: an
ruborem evocent: an fugent sanguinem. Quid ergo tam ma-
nifestas notas corporis credis imprimi nisi a corpore. Si af-
fectus corpora sunt & morbi animorum: avaricia: crudelitas
indurata vicia & in statum in emendabilem adducta: er-
go & malicia & species eius omnis malignitas: invidi-
a: superbia: ergo & bona primum quia contraria istis sunt:
Deinde quia eadem tibi iudicia prestabunt an non vides
quantum oculis de vigorem fortitudo quantam inten-
tionem prudentia: quantam modestiam & quietem res

uerencia: quantam serenitatem leticia: quantum rigo-
rem seueritas: quantam remissionem veritas. Corpōa
ergo sūt que colorē habitumq; corpoꝝ mutāt que in il-
lis regnum suum exercēt: omnes autē quas retuli vir-
tutes bone sūt: & quicquid ex illis est. Nunquid ē du-
bium an id quo quid tangi potest corpus sit: tāgere. n.
& tangi nisi corpus sit nulla potest res vt ait Lucreci-
us. Omnia autē ista que dixi n̄ mutarēt corpus nisi tā-
gerēt: ergo corpora sūt. Eciā cui nunc tanta vis est
vt impellat & cogat & retineat & iubeat corpus est.
Quid ergo nō timor retin&: nō audacia impellit: n̄ fō-
titudo immittit & impetum dat: nō moderacio refre-
nat ac reuocat: nō gaudium extollit: nō tristitia abdu-
cit. Deniq; quicquid facimus: aut malicie: aut virtu-
tis gerimus impio. Quod impat corpori corpus ē: qđ
vim corpi affert corpus est: bonū corpis corpale bonū
hominis & corpis bonum est. Itaq; corpalis est. Quo-
niam vt voluisti morē gessi tibi: nunc iqse dicam mibi
quod dictuꝝ esse te video: laterūculis ludimus: i sup-
uacuis subtilitas teritas: nō faciunt bonos ista: sed do-
ctos: apciō res est sapere: immo simplicior: paucis op⁹
est ad bonam mentē vti litteris: sed nos vt cetera i su-
peruacuum diffundimus ita philosophiam ipsam: quē
admodum omnium rez; sic litteraz; quoq; intemperan-
cia laboramus: nō vite: sed scōle discim⁹. Vale.

Que pacienda sūt ambulanti p huius vite viam &
p pmeditacio leuissima facit eciā gūiora C. C. vii.

A Si illa prudencia tua vbi i dispiciendis rebus
subtilitas: vbi animi magnitudo. Iam pusilla
angit. Serui occupationes tuas occasione fu-
ge putauerunt si amici deciperēt habeant enī sane no-
mē quod illis epicurus imposuit: & vocentur quo tur-
pius nō sint omnibus reb⁹ tuis: desint illi qui & operā
tuam conterebāt & te aliis molestum esse credebant.
Nihil boꝝ insolitum: nihil inexpectatum est. Offendi

rebus istis tā ridiculum est quam queri q̄ spergaris i
publico: aut inquineris in luto. **E**adem vite condicio
est que balnei: turbe itineris quedam intermittēt: q̄
dam incident: nō est delicata res viuere longam viam
ingressus es & laboris oportet & arietes: & cadas &
lasseris: et exclames. **O** mors: idest mēcieris: alio loco
comitē relinques: alio afferes: alio timebis: p̄ cuiusmo-
di offensas emeciendum est confragosū hoc iter: mori
vult preparetur animus contra omnia: sciat se venisse
vbi ponat fulmē: sciat se venisse vbi luctus et vltices experiendū
posuere cubilia cure pallentesq̄ habitāt morbi tristis
q̄ senectus: in hoc contubernio vita degēda est. **E**ffu-
gere ista n̄ potes cōtempnere potes. **C**ontempnere au-
tem si sepe cogitaueris & futura presūpseris. **N**emo
nō forcius ad id cui se diu composuerat accessit: & du-
ris quoq̄ si p̄meditata erant obstitit: at cōtra impat-
eciam leuissima expauit. **I**d agendū est nequid nobis
inopinatum sit. **E**t quia omnia nouitate grauiora sunt
hoc cogitacio assidua prestabit vt nulli malo sis **T**iro.
Serui me reliquerunt: alium compilauerūt: alium ac-
cusauerunt: alium occiderunt: alium p̄diderunt: alium
calcauerūt: alium veneno: alium criminatione perierūt
quicquid dixeris multis accidit. **D**einceps que multa
& varia sūt in nos diriguntur: quedam in nos fixa sūt
quedam vibrāt & cum imagine veniunt: quedam i a-
lios peruentura nos frangūt. **N**ihil miremur: eorū ad
que nati sumus que ideo nulli querēda quia paria sūt
omnibus. **I**ta dico paria sūt: nam etiā quod effugit ali-
quis pati potuit. **E**quū aut ius ē nō quo omnes vli sūt
sed quod omnibus latum est. **I**mpetur equitas animo:
& sine querela mortalitatis tributa pendam⁹: hieme
frigora adducit: algendum est. **E**stus calores refert:
estuādum est. **I**ntemperies celi valitudinem temptat
egrotandum est: & fera nobis aliquo loco occurrēt &
homo p̄niciosior feris omnib⁹: aliud aqua: aliud ignis

excipi&. Hanc rez condicionem mutare nō possumus:
Nō possumus: magnū sumere animum & bono dignū
 quo fortit fortuita paciamur: & nature consenciam?
 natura aut hoc qd vides regnū mutacionibus tempe-
 rat: nubilo serena succedunt: turbatur maria cum qui
 euerunt: flant inuicem venti noctem dies sequit: pars
 celi confurgit: pars mergitur: cōtrariis rez eternitas
 constat. **A**d hanc legem animus noster aptandus est:
 hanc sequatur: huic pareat & quecumq; fuit debuisse
 fieri put&: nec velit obiurgari naturam: optimū ē pa-
 ti quod emēdare nō possis: & deum quo autore cuncta
 pueniunt sine murmuracione comitari. **M**alus miles
 est qui **I**mpatorem gemēs sequitur: quare impigri at
 q; alacres excipiamus impia: ne desinamus hunc opis
 pulcerrimi cursū cui quicquid paciamur intextum ē:
 & sic alloquamur Iouem cuius tabernaculo moles ista
 dirigitur: quē **C**leantes noster versibus disertissimis
 alloquitur q̄s mihi in nostz sermonē mutare pmittit.
Ciceronis disertissimi viri exemplo. **S**i placuerint bo-
 ni consules si displicuerint scies me in hoc secuz **C**ice-
 ronis exemplum. **D**ic o parens celsiq; dominator poli
 quocumq; nulla parendi mora est: assum impiger: fac
 nolle comitabor gemens malusq; paciar facere quod li-
 buit bono. **D**ucunt volentem fata: nolentem trabunt.
Sic viuamus: sic loquamur paratos nos inueniat atq; i
 pigros fatum. **H**ic est magnus animus qui se eo tradi-
 dit at cōtra ille pusillus & degener qui oblectatur &
 de ordine mundi male existimat: & emendare mauult
 deos quam se. **V**ale.

De moderanda cupiditate discendi & quanti sit p-
 fectus sapientem adire & q; maiori impetu iuuenes q;
 lenes accedimus ad philosophiam. **C. C. viii.**

Id de quo queris ex his est que scire tantum
 eo vt scias ptin&: sed nihilomin9 quia ptin&
 pperas: nec vis expectare libros q̄s cū maxio

ordine continentes totam moralem philosophie partē
statim expediam. **I**llud tamen prius scribam quēmad-
modum tibi ista cupiditas discendi qua flagrare te vi-
deo dirigēda sit: ne ipsa se impediāt: nec passim carpē-
da sūt: nec auide inuadenda vniuersa p partes pueniūt
ad totum: aptari onus viribus deb&: nec plus occupa-
ri quam cui sufficere possum⁹: nō quantū vis sed quā-
tum potes hauriendum est: bonum tantū habe animū
capiēs quantum voles quo plus recipit animus hoc se
magis laxat: hec nobis p̄cipere actalum memini cū sco-
lam eius obsideremus & p̄mi veniremus & nouissimi
exiremus: ambulātem quoq; illum ad aliquas dispu-
tationes euocaremus: nō tātum paratum discētib⁹:
sed obuiū. **I**dem inquit. **E**t docenti & discēti deb&
esse ppositum: vt ille pdesse velit hic p̄ficere. **Q**ui ad
philosophiam vēit quotidie aliquid secum boni ferat:
aut sanior domum redeat: aut sanabilior: redibit autē
ea tātum philosophie vis est vt nō studeātes sed eciam
conseruantes iuu&. **Q**ui in solem venit lic& nō in hoc
venerit colorabitur. **Q**ui ī vnguētaria taberna resede-
rūt & paulo diucius commorati sūt odorem loci ferūt
Et qui ad philosophum fuerunt traxerint aliquid ne-
cesse est quod pdesset eciam negligentibus nō repung-
nantibus. **Q**uid ergo nō nouimus quosdam qui multis
apud philosophū annis p̄sederunt & ne colorem quidē
duxerūt. **Q**uidni noueri p̄tinacissimos quidem & assi-
duos quos ego nō discipulos philosophorū s; Inquilinos
voco. **Q**uidam veniunt vt audiant nō vt discant sicut
in theatz voluptatis causā ad delectandas aures oraci-
one vel voce vel fabulis ducimur. **M**agnam hinc audi-
torū ptem videbis cui philosophi scola diuēsorium oculi
sit: nō id agunt vt aliqua illo vicia deponant: vt aliqua
legem vite accipiāt: qua mores suos exigāt: sed vt ob-
lectamento aurium p̄fruantur: aliqui tamen & cū pu-
gillantibus veniunt nō vt res excipiant: sed vt verba

que tam line pfectu alieno discant quam line suo audiunt. Quidam ad magnificas voces excitantur; & trāsseunt in affectum dicentiū: alacres vultu & animo nō aliter concitātur quam solent pbrigiū tibicinis sono semiuiri & ex impio fugiētes rapit illos incaſtigatq; rerum pulcritudo nō verborum inanium sonitus. Si qd acriter contra mortem dictum est. Si quid contra fortunam contumaciter viuat p̄tinuſq; audeas facere afficiuntur illis & ſūt quales iubentur ſi illa animo forma p̄maneāt: ſi nō impetū inſignē p̄tinuſ populus honeſti diſſuaſor excipiat: pauci illam quam conceperāt mentē domū p̄ferre potuerūt. Facile ē auditorē cōcitare ad cupidinē recti. Omnib; enī natura fundamēta dedit ſemēq; virtutū. Omnes ad omnia iſta nati ſumus: cū irritator acceſſit tunc illa omnia bona veluti ſolita excitāt. Nō vides quemadmodū theatra conſonēt q̄ciens aliq̄ dicta ſūt q̄ publice agnoſcim⁹ & cōſenſu vero eſſe teſtamur. Deſunt inopie multa: auaricie omnia. In nullū auarus bonus eſt: ſi ſe peſſimus: ad hos verſus ille ſordidiſſimus plaudit & viciis ſuis fieri cōuiciū gaudet. Quāto magis hoc iudicas euenire cū a philoſopho iſta dicūtur cū ſalutaribus p̄ceptis verſus inſerunt efficacius eadē illa demiffuris ī animum impitorum. Nam vt dicebat Cleātes: quēadmodū ſpirit⁹ noſter clariorē ſonum reddit: cum illum tuba p̄ longi canalis anguſtias tractum potēciorem nouiſſime exitu effudit Sic ſenſus noſtros clariores carnis acta neceſſitas efficit: eadē neglienciū audiuntur minusq; percutiunt quam diu ſolita oratione dicuntur: vbi acceſſere numeri & egregium ſenſum aſtrinxere certi pedes: eadem illa ſentencia velut lacerto excuſſa retorquetur. De contemptu pecunie multa dicuntur & lōgiſſimis oracionibus hoc precipitur vt homines in animo non ī patrimonio putent eſſe diuicias: eum eſſe locupletem qui paupertati ſue aptat⁹ eſt & paruo ſe diuitē: facie

magis tamē feriuntur animi cū carmina eiusmodi dic-
ta sūt. **I**s minimo eg & mortalis qui minimū cupit: qd
vult habet & qui velle quod satis est potest: cū hec atq;
eiusmodi audimus ad confessionem veritatis adduci-
mur. **I**lli enī quibus nihil satis est admirantē & clamāt
odium pecunie indicunt: hunc illoz affectū videris vr-
ge hoc: preme hoc: honora relictis ambiguitatibus &
silogis & cauillationib; & ceteris acuminis irriti
ludicris. **D**ic in avariciam: dic in luxuriam. **C**um pfe-
cisse te videris & animos audiencium affeceris. **I**nsta
vehemēcius: verisimile nō est quantū pficiat ista ora-
cio remedio intenta & tota in bonum audiencium ad-
uersa facilime enī tenera conciliantē īgenia ad honesti-
rectiq; amorē: & adhuc docibilib; leuiterq; corruptis
inicit inanum veritas si aduocatum idoneum nacta ē.
Ego certe cum attalum audierent in vicia: ī errores ī
mala vite p orantem sepe misertus sū generis humani
& illum sublimē a cioresq; humano fastigio credidi.
Ipse regem se esse dicebat: sed plus quam regnare mi-
hi videbatur. **C**ui licet & censuram agere regnantiū.
Cum vero commendare paupertatem ceperat & ostē-
dere quamquid quid vsū excederet pondus esset supē-
uacuum & graue ferenti: sepe exire e scola pauperi li-
buit. **C**um ceperat voluptates nostras traducere: lau-
dare castum corpus. **S**obriam mensam: puram mentē
nō tantum ab illicitis voluptatibus: sed etiā superuacu-
is iubebat circumscribere gulam ac ventrē. **I**nde mihi
quedam pmanere **L**ucilli. **M**agno enī ī omnia īceptu
veneram. **D**einde ad ciuitatis vitam reduct⁹ ex bene-
ceptis pauca seruauī: inde cōstreis boletisq; in omnē vi-
tam renunciatis: nec enī cibi sed oblectamēta sūt ad e-
dendum saturos cogēcia: quod gratissimum est edaci-
bus & si vltra quam capiunt farcientibus facile descē-
sura facile reditura. **I**nde ī omni vita vnguēto abstine-
mus quoniam optimus odor in corpore est. **N**on lusu

dat vino carens stomachus. Inde in omnem vitam bal-
neum fugimus: decoquere corpus atq; exinanire sudo-
ribus inutile simul delicatumq; credidimus cetera p-
recta redierunt. Ita tamen vt quoz; abstinenciã inter-
rupi modum seruẽ & quidem abstinencie pximiorẽ
nescio an difficiliorem: qñãquidem abscondũtur fa-
cilius quam temperantur. Quoniam cepi tibi expone-
re quantum maiori impetu ad philosophiã iuuenis ac-
cesserim quam senex pgam nõ pudebit fateri quẽ mi-
hi amorem Pitagoras iniecerit: ad sociũ dicebat: qua-
re ille animalibus abstinuisset: quare postea Sextius.
Dissimilis vtriq; causa erat: sed vtriq; magnifica: hic
hominis satis alimentoz; citra sanguinẽ esse credebat
& crudelitatis consuetudinem fieri vbi i voluptatem
esset adducta laceracio: adiciebat contrahẽdam mate-
riã esse luxurie. Colligebat bone valitudini cõtraria
esse alimenta varia & nostris aliena corporibus: at Pi-
tagoras omnium inter omnia cognacionẽ esse dicebat
& alioz; commercium in alias atq; alias formas transe-
uncium: nulla si illi credis anima i terit: nec cessat qui-
dem nisi tempore exiguo dum in aliud corpus trãsfũ-
ditur videbimus p quas tempoz; vices & quando per-
erratis pluribus domiciliis in hominem reuertatur.
Interim sceleris hominib; ac patricidii mecum fecit cũ
possint in parentis animã inscii incurrere & ferro mō-
su ve vioare si in quo cognatus aliquis spiritus hostis
paretur. Hec cum exposuisset sociõ & impleisset argu-
mentis suis. Non credis inqt animas i alia corpora atq;
alia describi & migracõz esse quod dicim9 mortẽ. Nõ
credis i his pecudibus feris ve aut aqua mersis illum
quondam hoĩs aĩm morari. Nõ credis nihil perire in
hoc mundo sed mutare regionem: nec tantum celestia
per certos circuitus verti: sed animalia quoq; p vices
ire: & animos per orbẽs agi. Magni ista crediderunt
viri. Itaq; iudicium quidem tuum sustine. Cetez; oĩa

tibi i integra serua. Si vera sunt ista abstinuisse a ali-
bus innocencia est: si falsa frugalitas est: quod iste cru-
delitatis tue damnū ē alimēta tibi leonū & vultū eri-
pio. His ergo instructus abstinere animalibus cepi &
anno pacto nō tātū facillē erat mihi consuetudo s; dul-
cis: agitationē mihi animum esse credebā: nec tibi ho-
die affirmauerim an fuerit. Queris quomodo desierī
in Tiberii Cesaris principatu iubente: tempus incide-
rat alienigenarū sacra mouebantur: sed inter argamen-
ta superstitionis ponebatur quorundam animalū absti-
nencia: patre itaq; meo rogante qui non calumniam ti-
mebat sed philosophiam oderat ad pristinam cōsuetu-
dinem redi: nec difficulter mihi vt inciperem melius
cenare p̄suasit: laudare solebat attalus Culcitram que
resisteret corpi: tali vtor etiam senex i qua vestigium
apparere n̄ possit: hec retuli vt p̄barem tibi quam ve-
hementis haberet tirūculi impetus p̄mos ad optima
queq; si quis exhortaret illos si quis impenderet. Sed
aliquid p̄cipiencium vicio peccatur qui nos docent di-
sputare nō viuere aliquid discēcium qui p̄positū affe-
runt ad p̄ceptores suos n̄ animū excolēdū sed ingeniū
Itaq; que philosophia fuit facta philologia est. Multū
autē ad rem ptinēt quo p̄posito ad quamq; rem acce-
das: qui Gramaticus futurus Virgilium scrutatur nō
hoc animo legit illud egregium fugit irrepabile tem-
pus: vigilandum est nisi p̄peramus relinquemur: agit
nos agiturq; velox dies: rapimur inscii: omnia in futu-
rum disponimus inter p̄cipicia lentī sum⁹. Sed vt ser-
uet quociens Virgilius de celeritate dicit hoc vt i ver-
bo. Illum fugit: optima queq; dies miseris mortalibus
eui p̄ma fugit subeunt morbi tristisq; senectus & labō
& dire rapit inclemencia mortis. Ille q ad philosophiā
spectat hec eadem quo debet adducit. Nunquam Vir-
gilius inquit dies ire sed fugere quod currendi gen⁹
conciatissimū ē & optimos quosq; p̄mos rapit. Quid

ergo cessamus nos ipsi concitare ut velocitatem rapi-
 dissime rei possimus equare meliora pteruolant: dete-
 riora succedunt quemadmodum ex amphora p̄mū qđ
 est sincerissimum: effluit grauissimū quodq; turbidū
 q; sublidit. Sic in etate nostra quod est optimū in p̄mo
 est. Idem hauriri malis potius patimur ut nobis refer-
 uemus. Inhereat istud animo & tanquam missum ora-
 culo placeat. Optima quoq; dies miseris mortalib; e-
 ui: p̄ma fugit. Quare optima quia restat quod īcertū
 ē. Quare optima: quia iuuenes possum⁹ discere possu-
 mus facilem animum & adhuc tractabilem ad melio-
 ra conuertere quia hoc tempus idoneum est laborib;
 idoneum agitandis p̄ studia ingenii est: & exercēdis
 p̄ opa corporibus quod supe est segnius & languidius ē
 & p̄p̄i⁹ a fine. Itaq; toto hoc agam⁹ animo: & omissis
 ad que diuertimur in rem vnam laboremus ne hāc tē-
 poris p̄nicissimi celeritatem quā retinere nō possum⁹
 relictī demum ītelligamus: p̄mus quisque tanquam
 optimus dies placeat: & redigatur in nostrū: quod fu-
 git occupandum est: hoc n̄ cogitat ille qui gramaticis
 oculis carmen istud leg & . Ideo optimum quemq; pri-
 mum esse diem quia subeāt morbi: quia senectus pre-
 mat & adhuc adolescēciam cogitantibus sup̄ caput ē.
 Sed ais Virgiliū semper vna ponere morbos & senect-
 utem. Non me hercule immerito. Senect⁹ enī insana-
 bilis morbus est: p̄pterea inquit hoc senectuti cogno-
 men imposuit tristem illam vocat: subeunt morbi tri-
 stisq; senectus. Nō est q; mireris ex eadē materia suis
 quemq; studiis apta colligere. In eodem prato bos her-
 bam querit. Canis Leporem. Ciconia Lacertam. Cū
 Ciceronis cibum deprehendit hinc philolog⁹ aliquis
 hinc gramaticus: hinc philosophie deditus: alius alio
 curam suam mittit. Philosophus admiratur cōtra iu-
 sticiam dici tam multa potuisse: cum ad hanc eandem
 lectōz philologus accessit b̄ subnotat duos Romanos.

Reges esse quoz alter patrē non hab&: alter matrem
Nam de serui matre dubitatur ancipatre. **M**ulius nu
me nepos dicitur. **P**reterea notat eum quem nos dict
atorem dicimus & in historiis ita nominari legimus
apud ātquos magistrum populi vocatum: hodieq; id
extat in angularibus libris: & testimonium est q; qui
ab illo nominatur magister equitum est. **E**que notat
Romulum perisse solis defectionem: ad populum eciā
a **R**egibus fuisse. Id ita in pontificalibus libris aliqui
qui putāt prouocationem & fenestrellam eosdē libros
cum gramaticis explicuit: primū verba expressa ab se
dici a **C**icerone idest re ipsa ī cōmētarium refert: nec
minus se se idest seipse. **D**einde transit ad ea que con
suetudo seculi mutauit tanquam ait **C**icero quoniam
sumus ab ipsa calce eius ītpellacione reuocati: hanc q;
nunc in circo certam vocamus calcem antiqui dicebāt
Deinde ianes colligit versus & ī p̄mis illos de **A**ffri
cano scriptos. Cui nemo ciuis neq; hostis qui vult pro
factis reddere opere precium ex eo se ait intelligere
apud antiquos nō tantum auxilium significasse sed o
pera ait: opera enī eius neminem potuisse **S**cipionem
neq; ciuem neq; hostem reddere opere precium felicē
Deinde se putat quod inuenerit. **V**nde visū sit **V**irgi
lio dicere. Quem super ingens porta tonat celi. **E**nni9
hoc ait **H**omero se subripuisse. **E**nnio **V**irgiliū. **E**sse
enī apud **C**iceronem in his ipsis de re publica hoc epi
grama est. Non fas esse plagas celestium ascendere cu
iquam est. **M**ibi soli celi maxima porta pat&. **S**ed ne
& ipse dum aliud ago in philologum aut gramaticam
delabar illud admoneo audicionem philosophorum lec
cionemq; ad ppositum beate vite trahendum nō vt vē
ba p̄sca aut ficta captemus & trāslaciones improbas
figurasq; discendi sed vt p futura p̄cepta & magnifi
cas voces & animosas que mox in rem transferantur
Sic ista discamus vt que fuerint verba sint opera: nul

los autem peius mereri de omnibus mortalibus iudico quam qui philosophia velut aliquod artificium venale didicerunt: qui aliter viuunt quam viuendum esse precipiunt. **E**xempla enim seipso mutiles discipline circumferunt. **N**ulli non vicio quod insequuntur obnoxii: non magis mihi potest quisquam talis prodesse preceptor quam gubernator in tempestate naufragabundus: tenendum rapiente fluctu gubernaculum luctandum cum ipso mari: eripienda sunt vento vela. **Q**uid me potest adiuuare rector nauigii attonitus & vomitans: quanto maiore putas vitam tempestate iactari quam ullam ratem. Non est loquendum sed gubernandum: omnia que dicunt que turba audiente iactant aliena sunt: dixit illa Plato: dixit Zenon: dixit Crisippus: & Possidonius & ingens agmen non tot ac talium nomina quomodo probare possint sua esse monstrabo faciant que dixerint quoniam que volueram ad te perferre iam dixi: nunc desiderio tuo satisfaciam & in alteram epistolam integrum quod exegeras transferam ne ad rem spinosam & auribus erectis curiosusque audiendam lassus accedas. **V**ale.

Multis argumentis ostendit sapientem: sapienti prodesse.

C. ix.

N sapiens sapienti pro sit scire desideras. **D**icimus plenum omni bono esse sapientem & summa adeptum. **Q**uomodo prodesse vel aliquid possit summum habenti bonum queritur: profuit inter se boni: exercent enim virtutes & sapientiam in suo statu continent. **D**esiderat uterque aliquem cum quo conferat: cum quo querat peritos luctandi usus exercet. **M**usicum qui paria didicit mouet: opus est & sapienti agitatione virtutum. **I**ta quemadmodum ipse se mouet sic mouetur ab alio sapiente. **Q**uid sapiens sapienti proderit. **I**mpetum illi dabit occasiones actionum honestarum: demonstrabat. **P**reter hec aliquas cogitationes suas exprimat: docebit que inuenerit: semper enim etiam a sapiente restabit quod

inueniat: & que animus eius excurrat: malus malo non
c& facit quoque peiorem: iram metus incitatio: tristitiae
assenciendo: voluptates laudando: & tunc maxime la-
borant mali ubi plurimum vicia miscuere: & in unum
collata nequicia est: ergo e contrario bonus bono prode-
rit. **Q**uomodo inquis gaudium illi affer& fiduciam con-
firmabit. **E**x conspectu mutue tranquillitatis cresce& v-
triusque leticia: preterea quarundam illi reze scienciam tra-
d&: non enim omnia sapiens scit: etiam si scir&: breuiore
vias reze aliquis ex hoc cogitare possit & has indicare
per quas facilius totum opus circumfertur: proderit
sapienti sapiens non scilicet tantum suis viribus. **P**otest
quidem ille etiam relictus sibi explicare partes suas vte-
tur enim propria velocitate: sed nihilominus adiuuat qui
currentem hortatur non scilicet tantum prodest sapienti sa-
piens sed sibi ipse: hoc scias detrabe illi viam propriam &
ille nihil agit: vno modo dicas licet: non esse in melle dul-
cedinem: nam ipse ille qui esse debet ita aptatus lingua pa-
latoque est ad eiusmodi gustum ut ille talis sapiens si capia-
tur offendat. **S**unt enim quidam quibus morbi vicio mel-
litas videatur: oportet enim utique talem ut & ille pro-
desse possit & huic pro futuro idonea materia sit. In sum-
mum inquit productum calorem cale fieri superuacuum est
Est in summum productum superuacuum est qui perit. **N**um-
quid instructus omnibus rebus agricola ab alio instrui
querit. **N**unquid armatus miles quantum tunc in aci-
em exituro satis est ne amplius arma desiderat: ergo
nec sapiens. **S**atis enim vite instructus satis armatus est.
Ad hoc respondeo illi qui in summo motus est calore ca-
lor adicitur ut suum teneat: sed ipse se inquit calor con-
tin& primo multum interest inter ista que comparas
calor enim vnus est: prodesse varium est. **D**einde calor non
adiuuatur adiectione caloris ut caleat. **S**apiens non po-
test in habitu mentis sue stare nisi aliquos amicos simi-
les sui admiserit cum quibus virtutes suas communic&

adice nunc q̄ omnibus inter se virtutibus amicitia ē.
Itaq; pdest qui virtutes alicuius ptes sui amat: aman-
dasq; inuicem pstat: similia delectat: vtiq; vbi honesta
sūt: & pbare ac pbari sciunt: ecia nūc sapiētis animū
piti mouere nemo aliis potest quā sapiens sicut homi-
nē mouere racionaliter nō potest nisi homo. Quomodo
ad rationem mouendam ratione op⁹ est. Sic vt moue-
atur ratio pfecta opus est ratione pfecta: pdesse dicū-
tur & qui media nobis largiuntur pecuniam gratiam
incolumitatem: alia ī vsus vite cara aut necessaria. In
his dicetur eciam stultus pdesse sapienti: pdesse autē
est animū secundum naturā mouere virtute sua vt
eius qui mouebitur: hoc nō sine ipsius quoq; qui pde-
rit bono si&: necesse enī alienā virtutē exercendo exē-
ceat & suā. Sed vt remoueas ista que aut sūma bona
sūt aut sūmoz efficencia nihilominus pdesse ī ter se sa-
pientes possunt. Inuenire enī sapientem sapienti p se
res exercenda est: quia natura bonū omne carum ē bo-
no: & sic quisq; conciliatur bono quemadmodum sibi:
necesse est ex hac questione argumenti causa ī alterā
transcam. Queritur enī an deliberaturus sit sapiens ā
in consiliū aliquem aduocaturus quod facere illi ne-
cessarium est cum ad hec ciuilia & domestica uenitur
& vt ita dicam mortalia. In his sic illi opus est alieno
consilio quomodo medico: quomodo gubernatore: quo-
modo aduocato & litis ordinatore pderit: ergo sapi-
ēs aliqn sapiēti: suadebit enī: s; ī illis quoq; magnis ac
diuinis vt diximus communiter honesta tractando &
animos cogitationesq; miscendo utilis erit: preterea se-
cundum naturam est & amicos complecti & amicorū
actu suoq; pprio letari. Nam nisi hoc fecerimus ne vir-
tus quidem nobis pmanebit que exercendo se vsu va-
l&: virtus autē suad& presencia bene locare ī futurū
cōsulere: deliberare: & intēdere animū facili⁹ itendet
explicabitq; qui aliquē sibi assumpserit. Querit itaq;

aut pfectum viz aut pficientem vicinumq pfecto: p-
derit autem ille pfectus si consilium ante prudēcia vi-
uerit: aiunt homines plus in alieno negotio videre q̄ i
suo hoc illis euenit quos amor subexcecat quibusq de
spectum vtilitatis timor i piculis excutit. Incipi& sa-
pere securior & extra metum posit⁹. **S**ed nihilomin⁹
quedam sūt que etiam sapientes in alio quam in se di-
ligentius vident: ppter ea illud dulcissimum est bone-
stissimumq idem velle atq idem nolle. **S**apiens sapiē-
ti prestabit. **E**gregiū opus pari iugo duc&: p̄solui qd
exegeras: quamquam in ordinem rerum erat q̄s mora-
lis philosophie voluminib⁹ complectimur. **C**ogita qd
soleo frequenter tibi dicere. In istis nos nihil aliud q̄
acumen exercere. **T**ociēs enī illo reuertor. **Q**uid ista
res me iuuat: forcio rem faci& iustio rem tempacio re
nondum exerceri vacat adhuc medico mibi opus est.
Quid me doces scienciam inutilem: magna promisisti
exigua video: dicebas intrepidum fore etiam si circa
me gladii micarent etiam si mucro tanger& vigulum
dicebas intrepidum fore etiā si circa me flagrarent in-
cēdia etiam si subitus turbo totam nauem meam ma-
ri raper&: hanc mibi presta voluptatem vt gloriā con-
tempnā: postea docebis implicita soluere ambigua di-
stinguere obscura p̄spicere: nunc doce quod necesse ē
Vale.

Nō optandum deos fieri infestos malis & de cibo
rum abstinencia & supfluitate vitanda. **C. x.**

Ex momētaneo meo te saluto & iubeo habere
mentem bonam hoc ē p̄picios deos omnes q̄s
hab& placatos & fauentes quisquis sibi se p̄-
piciauit. **S**epone in presencia que quibusdam placent
vnicuiq nostr⁹ pedagogū dari non quidem ordinariū
sed hūc inferioris note ex hoz⁹ numero quos **Q**uidius
ait de plebe deos. Ita tamē hoc seponas volo vt memi-
neris maiores nostros q̄s qui crediderūt **S**coicos fu-

E. Lxxx

isse singulis eciam & **G**emum & Iunonem dederunt
postea videbimus an tantum diis vac& vt priuatorū
negocia procurarent. Interim illud scito siue assignati
sum⁹: siue vt neglecti & fortune dati nulli te potuisse
imprecati quidquam grauis quam si imprecatus fue-
ris vt se habeat iratum. **S**ed nō est quare cuiquā quē
pena putaueris dignū optes vt infestos deos habeat
Hab& inquam eciam si videtur eoz fauore p̄duci: ad
hibe inde diligenciam tuā & intueri quid sint res no-
stre nō quid vocentur. **E**t scies plurima mala cōtinge-
re nobis quā accidere. Quociēs enī felicitatis est cau-
sa & initium fuit eius quod calamitas vocabat̄. Quo-
ciēs magna gratulacione excepta res gradū sibi strux-
it in p̄ceps & aliquem iam eminētem eleuauit: eciam
nūc tanquam adhuc ibi star& vnde tuta cadūt: sed ip-
sū illud cadere nō hab& ī se mali quicquam si exitum
spectes quem natura neminem eiecit. **P**rope est enim
omnium rez terminus: p̄pe est inquam: & illud vnde
felix cicitur: & illud infelix emittitur: nos vtrāq; ex-
tendimus & longa spe ac metu facimus. **S**ed si sapias
omnia humana condicione metire simul: & quod gau-
des & quod times contrabe. **E**st autem tāti nihil diu
gaudere nequid diu timeas. **S**ed quare istuc malum
astringo: nō est q̄ quicquā timendū p̄ctes: varia sūt
que nos mouent que attonitos habent. **N**emo nostrū
quid veri esset excussit sed metum alter alteri tradi-
dit. **N**emo ausus est ad id quo pturbabatur accedere
& naturam ac bonum timoris sui nosce. Itaq; res falsa
& inanis hab& adhuc fidem quia nō coarguitur: tan-
ti putemus oculos intēdere. **I**ā apparebit quā breuia
quam incerta: quam tuta timeantur. **T**alis est animo-
rum nostrorum confusio quasi **L**ucrecio visā est. Nam
veluti pueri trepidant atq; omnia cecis ī tenebris me-
tuūt. Ita nos ī luce timemus. **Q**uid ergo nonne omni-
puero stulciores sumus qui in luce timemus: sed falsū

est lucreti nō timemus in luce omnia nobis fecim⁹ te-
nebras nihil videmus: ne quid noceat: ne quid expedi-
at tota vita incurſitamus: ne ob hoc reſiſtimus aut cir-
cuſpectius pedem ponimus. **V**ides autē quam ſit fu-
rioſa res in tenebris impet⁹. **A**t me bercule id agim⁹
vt longius reuocandi ſumus. **E**t cum ignorem⁹ quo fe-
ramur: velociter tamen illo quo intendimus pſeuerā-
mus. **S**ed luceſcere ſi velimus poteſt. **S**i quis hanc hu-
manoꝝ diuinoꝝq; notiā ſcienciāq; accepit ſi illa ſe nō
pſuderit: ſed infecerit. **S**i eadem quamuis ſciat retra-
ctauerit & ad ſeſe ptulerit ſi queſierit que ſint bona q̄
mala quibus hoc falſū ſit nomē aſcriptum ſi queſierit
de honeſtis & turpibus de puidencia: & intra hec hu-
maī ingenii ſagacitas ſiſtitur ſi pſpicere & vltra mū-
dum lib⁹ quo feratnr vnde ſurrexit: in quem exitum
tāta rez velocitas pper⁹ ab hac diuina contemplaci-
one abductū animū in ſordida & humilia ptraximus
vt auaricie ſeruir⁹ vt relicto mūdo terminisq; ei⁹ et
ſcilic⁹ reb⁹ relictis diuinis cuncta verſantibus terrā
rimaretur & querer⁹ quid ex illa mali effoder⁹ non
contentus oblatiſ: quicquid nobis bono futur⁹ erat de-
us & parens noſter ī pximo poſuit: nō expectauit inq̄-
ſicionē noſtrū: & vltro dedit nocitura altiffime preſſi-
it. **N**ihil niſi de nobis queri poſſumus. **E**a quibus pe-
rirm⁹ nolente rez natura & abſcondēte ptulimus:
addixim⁹ animū voluptati cui indulgere iniciam om-
nium maloꝝ eſt: tradimus ambitioni & fame: ceteris
eque vanis & inaniſ. **Q**uid ergo nunc te hortor vt
facias nihil noui: nec enī nouis malis remedia querun-
tur: ſed hoc p̄mum vt tecum ipſe diſpicias quid ſit ne-
ceſſarium: quid ſupuacū: neceſſaria tibi vbiq; occur-
rent: ſupuacua & ſemp toto animo querenda ſūt: non
ē autē q̄ te nimis laudes ſi contempſeris aureos lectos
gemmeā ſupelleſtilem. **Q**ue eſt enī virtus: ſupuacua
contempnere: tūc te admirare cum contempſeris ne-

cessaria. Non magnā rē facis q̄ viuere sine magno ap-
paratu potes: q̄ non desideras milianos apros: nec ling-
nas phemcoptoz & alia portēta luxurie iā tota anima
lia fastiantis & certa mēbra ex singulis eligētis: tunc
te admirabor si contempseris eciam sordidum panem
si tibi psuaseris herbam vbi necesse est non pecori tan-
tū sed homini nasci. **S**i scieris cacumina arboz exple-
mentū esse ventris in quē sic p̄ciola cōgerimus tāquā
recepta seruantem sine fastidio implendus est. **Q**uid
enī ad rem p̄tinet: quid accipiat p̄ditur? quicquid ac-
ceperit: delectant te disposita que terra mariq̄ capiū-
tur: alia eo graciosiora si recenciora p̄feruntur ad mēsam
alia dure pasta & coacta pinguescere fluūt ac vix sagi-
nā continēt suam: delectat te nidor boz arte quesitus
at me hercule ista solícite scrutata vaneq̄ condita cū
subierit ventrem vna eademq̄ feditas occupauit: vis
ciboꝝ voluptatē cōtempnere exitum specta: attalum
memini cum magna admiratione omnium hec dicere
diu iquit mihi imposuere diuicie: stupebam vbi aliqd
ex illis aliq̄ loco fulseram: existimilabam similia esse
que laterēt his que ostenderent: sed in quodam appa-
ratu vidi totas opes vr̄bis celatas & auro & argento
& his que precium auri argentiq̄ vicerūt exquisitos
colores & festes vltra nō tantum nostz: sed vltra finē
hostium adiectas hinc pueroz p̄spicuos cultu atq̄ for-
ma greges: hinc feminaz & alia que res suas recogno-
scens sūmi imperii fortuna p̄tulerat. **Q**uid hoc ē inq̄
aliud nisi irricare cupiditates hominū per se incitatas
Quid sibi vult ista pecunie pompa: ad discendum aua-
riciam conuenimus. **A**t me hercule minus cupiditatis
istinc effero quam attulerim. **C**ontempsi diuicias nō
q̄a supuacue: s̄ quia pusille sūt: vidisti ne quā int̄ pau-
cas horas ille ordo quam lentus dispositusq̄ transierit
hoc totam vitam nostram occupauit quod totum diē
occupare nō potuit: accessit illud quo que tā supuacue

mibi uisē sūt habentibus quam fuerūt spectantibus.
Hoc itaq; ipse mibi dico quociens tale aliquid pstrinx-
erit oculos meos: quociens occurrit domus splendida
cohors culta seruoꝝ: lectica formosis imposita caloni-
bus: quid miraris: quid stupeas pompa est: ostēduntur
iste res nō possidentur & dum placent transeūt ad ve-
ras potius te conuerte diuicias: discē paruo esse con-
tentus & illam vocem magnus atq; animosus exclama-
bamus aquam: habeamus polenta Ioui ipsi quam
pauper eras. **Tu Seneca** quid ita dixisti. Controuer-
siā de felicitate faciamus: faciamus oro te: etiā si ista
defuerint: turpe est beatam vitam in auro & argento
reponere: eque turpe ī aqua & polenta. **Quid ergo fa-**
ciam si ista nō fuerint. **Quæris** quid sit remedium ino-
pie: famē fames finit: alioquī quid interest an magna
sint an exigua que seruire te cogāt. **Quid refert** quan-
tulum sit quod tibi possit negare fortuna: hec ipsa aq̃
& polenta in arbitrium cadit: liber est autē nō in quē
paz; licet & fortune sed ī quem nihil. Ita est nihil deside-
res opꝝ. **Si** vis iouem puocare nihil desiderantem: hec
nobis **Attalus** dixit: natura omnibꝝ dixit que si uoles
frequentē cogitare. **Id** agis ut sis felix nō ut videaris
& ut tibi videaris non aliis. **Vale.**

**De recondēdacione philosophiæ uere & sophisma-
tum contemptu.**

.C. xi.

Quid uocentur latine sophismata quesisti a me
multi temptauerunt illis nomē ponere: nullū
besit: uidelicet quia res ipsa nō recipiebatur a
nobis nec in usu erat: nomini q̃ repugnatum est: apti-
ssimum tamē mibi uidetur quo **Cicero** usus est cauil-
laciones vocat: quibus quisquis se tradidit questiun-
culas quidem vanas nequit. **Ceteræ** ad vitam nihil pfi-
cit neq; forcior fit neq; temperancior neq; elacior. **At**
ille qui philosophiam in remedium suum exereuit in-
gens fit aīo plenꝝ fiducie inextupabilis & maior ad eu-

ti: quod in magnis euenit montibus quoz proceritas minus appar& longe intuentibus & cū accesseris tūc manifestum sit quod in arduo sūma fuit. Talis est mi Lucilli verus & rebus nō artificijs philosophus. In edito stat admirabil' celsus magnitudinis vere est non exurgit in plantis nec sūmis ambulat digitis eorū more qui mendacio staturam adiuuant longioresq; q̄ sūt videri volunt. Contentus est magnitudinē sue. Quid ni contentus eo vsq; creuisse quo manū fortuna nō pō rigit: ergo & supra humana est & par sibi in omni statu rez: sue secundo cursu vita p̄cedit sue fluctuatur & per aduersa ac diffimilia: hanc constanciam cauillationes ille de quibus paulo āte loquebar p̄stare nō possunt ludit istis animus non proficit & philosophiam a fastigio deducit in planum: nec te probibueri aliquā ista agere: hoc tamen habent in se pessimū dulcedinē quandam sui faciunt & animum sp̄e subtilitatis inductum tenēt ac morantur: cum tanta rerū moles voc& cum vix tota vita sufficiat vt hoc vnum dicas vitā contempnere. Quid regere inquis secundum op9 est. Nā nemo illam bene rexit nisi qui contempserat. Vale.

Exemplum vitis doc& animum: nec indurari viciis: nec eciam emolliri.

C. C. xii.

C Vpio me hercule amicum tuū formari vt desideras & insatui: sed valde dur9 capitur imo quod est molest9 valde mollis capitur & consuetudine mala ac diutina fract9. Volo tibi ex nostro artificio exemplum referre. Non quelib& insicio nem vitis patitur si vetus & exesa est: si infirma gracilisq;: aut non recipi& surculum: aut nō al& & applicabit sibi: nec in qualitatem eius naturamq; transibit. Itaq; solemus supra terram precipere vt si non respondit temptari possit secunda fortuna & iterum repetita infra terram inseratur hic de quo scribis & madas non hab& vires. Indulsit viciis simul & emarcuit &

induruit: non potest recipere rationē n̄ potest nutrire
at cupit ipse noli credere: non dico illum mentiri tibi
putat se cupere. **S**tomachum illi infecit luxuria cito
cum illa redidit ī gratiam: sed dicit se offendi vita sua
Non negauerim. **Q**uis enī nō offenditur: homines vi
tam suam & amāt simul & oderūt: tūc itaq; de illo fe
ramus sententiā cum fidē nobis fecerit: inuisam iam
sibi esse luxuriam: nūc illis male conuenit. **V**ale.

Tangit opinionem antiquoz qui ponebant iustici
am fortitudinem ceterasq; virtutes esse animalia & ī
pugnat per auctoritates **C. xiii.**

Ded **E**lidas tibi scribi a me quid sententiam de hac
questione iacta apud nostros an iusticia: forti
tudo: prudentia: ceterasq; virtutes animalia
sint: hac subtilitate efficitur **L**ucilli carissime vt exē
cere ingenium inter irrita videamur & disputacioni
bus nihil pfuturū ocium terrere: faciā quod desideras:
& quid nostris videat exponā: sed me in alia esse sen
tencia profiteor: puto quedam esse que deceant petali
atum palliatumq;. **Q**ue sint ergo q̄ antiquos mouerūt
dicam animū constat animal esse cum ipse efficiat vt si
mus animalia & cum ab illo animalia nomen hoc trax
erint: virtus autem nihil aliud est quam animus quo
dāmodo se habēs: ergo animal est. **D**einde virtus agit
aliquid: agi autē nihil sine impetu potest si impetū ha
b& qui nulli est nisi animali animal est. **S**i animal ē in
quit virtus hab& ipsa virtutem. **Q**uidni habeat seip
sam. **Q**uomodo sapiēs omnia p virtutē gerit sic virtū
p se: ergo īquit & omnes artes animalia sūt: & omnia
que cogitamus queq; mente complectimur. **S**equitur
vt multa milia animalium habitēt in his angustiis p
toris & singulis multa simus animalia aut multa habe
amus animalia. **Q**ueris quid aduersus ista respondeat
vnaqueq; ex istis res animal erit: multa animalia nō e
runt. **Q**uare dicam si mihi accomodaueris subtilitatē

& intencionem tuam singula animalia singulas debent
habere substantias. Ista omnia vnum animus habent
Itaque singula esse possunt: multa esse non possunt: ergo
& animal suum & homo non tamen duos esse non dices. **Qua**
re quia separati debent esse: ita dico aliter ab altero debet
esse deductus ut duo sint. **Quicquid** in vnum multiplex
est sub vna naturam cadit. Itaque vnum est & animus meus
animal est: & ego animal suum duo tamen non sumus. **Qua**
re quia animus meus pars est. **Tunc** aliquid per se numera
bitur cum per se stabit: ubi vero alterius membrum erit non
poterit videri aliud: quare dicam quia quod aliud est
suum oportet esse & proprium & totum & intra se ab
solutum. **Ego** in alia esse me sententia professus sum. **Cum**
enim tantum virtutes animalia erunt si hoc recipitur.
Sed opposita quoque illis vicia & affectus tanquam ira
timor luctus suspicio ultra res ista procedunt & omnes sen
tencie omnes cogitationes animalia erunt quod nullo
modo recipiendum est: non enim quicquid ab homine fit
homo est. **Iusticia** quid est inquis: animus quodammo
do se habens. Itaque si animus animal est & iusticia mi
nime hec enim habitus animi est & quedam vis. **Idem** ani
mus in varias figuras conuertitur & non toties animal
aliud est quociens aliud facit: nec illud quod fit ab ani
mo animal est. **Iusticia** animal est fortitudo sic ceterae vir
tutes utque desinunt esse animalia subinde ut rursus in
cipiant an semper sunt: desinere virtutes non possunt: ego
multa animalia immo innumerabilia in hoc animo ver
santur: **Non** sunt inquit multa quia ex vno religata sunt
& partes vnius ac membra sunt. **Talem** ergo faciem ani
mi nobis proponimus qualis est idre multa habentis ca
pita quorum vnum quodque per se pugnat: per se nocet: atqui
nullum ex illis capitibus animal est: sed animalis caput
Ceterum ipsa vnum animal est. **Nemo** in **Chimera** **Leonem**
animal esse dixit: aut **Draconem**: hec partes erant eius
partes autem non sunt animalia. **Quid** est quod colligas

iusticiam animal esse: agit iquit aliquid & pdest: qd
autem agit aliquid & pdest impetum hab& animal e
vez est si suum impetum hab&: suum non hab& sed a
nimi. **O**mne animal donec moriatur id est quod cepit
homo donec moriatur homo est: Equus equus: **C**anis
canis: transire in aliud non potest. Iusticia anim9 quo
dammodo se habens animal est. **C**redam9: deinde ani
mal est fortitudo id est animus quodammodo se habes
quis animus ille qui modo iusticia erat tenetur in po
re animali in aliud animal transire ei non lic&: in eo il
li in quo primum esse cepit perseverandum est: prete
rea vnus animus duorum esse animaliu nō potest mul
to m9 pluriu **S**i iusticie fortitudo tēperācia ceteraq
virtutes animalia sunt quomodo vnum animum habe
bunt: singulos habeant oport&: aut nō sunt animalia:
nō potest vnū corpus pluriu aī aliū esse: hoc & ipsi fatē
tur. Iusticie quod est corpus animus fortitudinis qd
est corpus id est animus. atqui vnum corpus esse duo
rum animalium nō potest. **S**ed idem animus inqt iu
sticie habitum induit & fortitudinis & temperancie
hoc fieri posset si quo tempore iusticia esset fortitudo
nō esset: q tempore fortitudo esset: temperancia non
esset: uūc vero omnes virtutes simul sūt. **I**taq quomo
do singula erunt animalia cum animus vn9 sit qui pl9
quam vnum animal nō potest facere. **D**eniq nullū ani
mal pars est alterius animalis. Iusticia autē pars ē ani
mi: nō est ergo animal: videor mihi in re concessa pde
re operam: magis enī indignandū de isto quam dispu
tandum est: nullum enī animal alteri pars est. **C**ircumspi
ce omnium corpora: nulli nō & color pprius est & fi
gura sua & magnitudo īter cetera propter que mira
bile diuini artificis ingenium est: hoc quoq existimo
& q in tanta copia rez nūquam in idem incidit: ecia
que similia videntur cum cōtuleris diuersa sūt: tot fe
cit genera filioz nullum nō sua proprietate signatum

rot animalia nullius magnitudo cum altero conuenit
 utiq; aliquid niteretur exegit a se & que alia erant & dissi-
 milia essent & imparia: virtutes omnes ut dicitis pa-
 res sunt ergo non sunt animalia. **N**ullum non per se aliquid
 agit: virtus autem per se nihil agit sed cum homine. **O**m-
 nia animalia aut rationalia sunt ut homines ut dii: aut
 irrationalia ut fere ut pecora virtutes utiq; rationales
 sunt: atqui nec homines sunt nec dii: ergo non sunt anima-
 lia. **O**mnem rationale animal nihil agit nisi primum spe-
 cie alicuius rei irritatum est. **D**einde impetum cepit
 deinde assensus confirmavit hunc impetum. **Q**uid sit
 assensus dicam. **O**portet me ambulare: tunc demum abu-
 lo cum hoc mihi dixi & approbavi hanc opinionem me-
 am oportet me sedere: tunc demum sedeo: hec assensus in
 virtute non est: puta enim prudentiam esse: quomodo assen-
 ciet oportet me ambulare: hoc natura non recipit: pru-
 dentia enim ei cuius est prospicit non sibi. **N**am nec ambula-
 re potest nec sedere: ergo assensionem non habet: quod
 assensionem non habet rationale animal non est: virtus si
 animal est rationale est: rationale autem non est: ergo
 nec animal. **S**i virtus animal est: virtus autem bonum
 non est: omne bonum animal est: hoc nostri fatentur pa-
 trem servare bonum est: & sententiam prudenter in sena-
 tu dicere bonum est: & iuste decernere bonum est: ergo &
 patrem servare animal est: & prudentiam dicere ani-
 mal est. **E**o usque res exegit ut risum tenere non possis: pru-
 denter tacere bonum est: ita & tacere & cenare animal
 est: ergo me bercule titulare non desinam & ludos mi-
 hi ex istis subtilibus ineptiis facere. **I**usticia & fortitu-
 do si animalia sunt certe terrestria sunt. **O**mnem animal ter-
 restre alget: esurit: sitit: ergo iusticia alget: fortitudo
 esurit: sitit clemencia. **Q**uid porro non interrogabo illos
 quam figuram habeant ista animalia hominis an equi: an
 fere. **S**i rotundam illis qualem deo dederit queram an
 & auaricia: & luxuria: & clemencia eque rotunde sint

Sūt enī & ipse animalia. Si has quoq; rotundauerint
eciam nunc interrogabo an prudēs ambulacio animal
sit: nec ne confiteantur. Deinde dicūt ambulacionem
animal esse: & quidem rotundum: ne putes autē pri
mū ex nostris nō ex p̄scripto loqui: sed mee sentencie
esse inter **C**leantem & discipulum eius **C**risippum nō
cōuenit quid sit ambulacio. **C**leantes autē spiritū esse
a principali vsq; in pedes pmissum. **C**risippus ipsū pri
cipale quod est: ergo cur nō ipsi? **C**risippi exemplo si
bi quisquis se vendic& & ista tot animalia quot mun
dus ipse nō potest capere derideat. Non sūt iquit vir
tutes multa animalia: & tamen animalia sūt. Nam &
quemadmodum aliquis & poeta ē: & orator & tamen
vnus: sic virtutes iste animalia sūt: sed multa non sunt.
Idem est animus & animus iustus & prudens & for
tis ad singulas virtutes quodāmodo se habēs sublata
cōuenit nobis. **N**ā & ego interī fateor animū animal
esse postea visurus quā de ista re sentenciam ferā: act
iones eius animalia esse nego: alioquī & omnia verba
erunt animalia & omnes versus. **N**ā si prudēs sermo
bonum est: bonū autem omne animal est: prudens ver
sus bonū est: bonū autē omne animal est: versus ergo a
nimal est. Itaq; arma vizq; cano animal est quod n̄ po
ssunt rotundum dicere cum sex pedes habeat. **T**exto
rium inquis totum me hercule istud quod cum maxi
me agīt dissilio risu cū mihi ppono soloecismū animal
esse & barbarismum & silogismum & aptas illis faci
es tanquam pictor assigno: hec disputamus attractis
supciliis fronte rugosa n̄ possum hoc loco dicere illud
Cecilianum. **O** tristes ineptias: ridicule sūt. Quin ita
q; potius aliquid vtile nobis ac salutare tractemus &
queram? quomodo ad virtutes puenire possimus que
nos ad illas via adducat: doce me nō an fortitudo ani
mal sit: sed nullum animal felix esse sine fortitudīe ni
si contra fortuita conualuit & omnes causas antequā

acciperet meditando p̄domuit. Quid ē fortitudo ma-
 ximum humane imbecillitatis inexpugnabile: qđ
 qui circumdedit sibi securus in hac vite obsidione per-
 durat: vtiē enī suis viribus: suis telis hoc loco tibi po-
 ssidoni nostri referre sententiam volo: nō est q̄ vnquā
 fortune armis putes esse te tutum: tuis pugna contra
 fortunā nō armatus. Itaq; contra hostes instructi: con-
 tra ipsam inermes sūt. **A**lexāder persas quidē & hir-
 canos & indos & quicquid gēcium vsq; in oceanū ex-
 tendit oriēs vastabat fugabatq;. **S**ed ipse modo occiso
 amico modo amisso iacebat in tenebris alias scelus: ali-
 as desiderium suum merens victor tot regum atq; po-
 pulorum ire tristicieq; succūbens. **I**d enī egerat vt oīa
 potius haberet ī potestate quam affectū. **Q**uā mag-
 nis tenētur homines erroribus: quibus dominari trās
 maria cupiunt: felicissim osq; se iudicant si multas pro-
 milite puincias obtinēt: & nouas veterib; adiungunt
 Ignari q̄ illud ingēs par celis regnū impare sibi max-
 imū impium est: doceat me quam sacra res sit iusticia
 alienum bonū spectans nihil ex se petēs nisi vsū sui: ni-
 hil sit illi cum ambitione fama que sibi placeat: hoc an-
 te omnia sibi quisq; p̄suadeat: me iustū esse gratis opo-
 ret: parq; est adhuc illud p̄suadeat sibi: me in hanc pulc-
 rā virtutem vltro ecclā impendere iuuat: tota cogi-
 tatio a puatis commodis quā longissime auersa sit: nō
 ē q̄ spectes quod sit iuste rei p̄mī maius iniusta esse
 Illud adhuc tibi affige quod paulo ante dicebam nihil
 ad rem p̄tinere quam multi equitatem tuam nouerūt
Qui virtutem suam publicari vult nō virtuti laborat
 sed glorie. **N**on vis esse iustus sine gloria: at me hercu-
 le iustus esse debebis cum infamia. **E**t tūc si sapias ma-
 la opinio bene parta delectat. **V**ale.

Querit quibus temporib; peruerit corrupti ge-
 neris oratio & quomodo in quedam vicia inclinatio i-
 geniorum facta sit.

Quare quibusdam temporibus puenerit corrupti generis oratio queris & quomodo in quedam vicia inclinatio ingeniorum facta sit ut aliquando inflata explicatio vigeret & aliquando infracta & in morem catici ducta: quare alias sensus audaces & fidem egressi placuerint: alias abrupte sententie & suspiciose in quibus plus intelligendum esset quam audiendum: quare aliqua etas fuerit que translationis iure vteretur inuerecunde: hoc quod audire vulgo soles quod apud Grecos in puerbium esset. Talis hominibus fuit oratio qualis vita. Quemadmodum autem vniuscuiusque actio dicendi similis est: sic genus dicendi aliquando mutatur publicos mores sic disciplina ciuitatis laborauit: & se in delicias dedit: argumentum est luxurie publice orationis lasciuia: si modo non in vno aut in altero fuit: sed approbata est & recepta: non potest alius esse ingenio: alius animo color. Si ille sanus est si compositus grauis temperatus: ingenium quoque siccum ac sobrium est. Illo viciato hoc quoque afflatur: non vides si animus elaguit trahi membra & pigre moueri pedes. Si ille effematus est in ipso incessu apparere molliciem. Si ille acutus est & ferox concitari gradum. Si furit aut quod furiri simile est irascitur turbatum esse corpus motum non ire sed ferri. Quanto hoc magis accidere ingenio putas: quod totum animo permixtum est ab illo fingitur illi parum: inde legem petit. Quomodo me cenas vixerit nocius est quam ut narrari nunc debeat quomodo ambulauerit quam delicatus fuerit quam cupierit videri quam vicia sua latere noluerit. Quid ergo non oratio eius eque soluta est quam ipse distinctus: non tam insignita illius verba sunt: quam cultus: quam comitatus: quam domus: quam vxor. Magni vir ingenii fuerat si illud egisset via rectiore si non vitasset intelligi: si non etiam in oratione diffunderetur: videbis itaque eloquentiam ebrii hominis inuolutam & errantem & licencie plenam, Mecenase de cultu

suo quod turpius an me fluiſq; ripa comantib; videat
 aluenum lintribus arent verſoq; vade remittant ortos.
 Quid ſi quis femine cinno criſpate & labris columbaſ
 incipitq; ſuſpiras vt ceruice laſſa fauatur nemo tirāni
 irremediabil' factis rimatur epulis lagenaq; temptat
 domos cum ſpe mortē exigunt: gemum feſto vix ſuo
 teſtem tenus ve cerei fila & crepatem molam focum
 mater & vxor inueſtiuit: n̄ ſtatī cū hec legeris hoc ti
 bi occurr& hunc eſſe qui ſolutis tunicis in vrbe ſemp
 inceſſerit. Nam eciam cum abſentis **C**esaris partibus
 fungeetur ſignū a diſtincto petebatur: hūc qui tribu
 nali in roſtris i omni publico ce tu ſic apparuerit vt pal
 lio velaretur caput: excluſis vtrimq; auribus nō alitē
 quam in vniō diuites fugitiui ſolēt: hūc eſſe cui tūc
 maxime ciuilibus bellis ſtrepentibus & ſollicita vrbe
 & armata comitaſ: hic fuerit in publico ſpadones duo
 magis tamen viri quam ipſe: hūc eſſe qui vxorem mi
 lies duxit cum vnam habuerit: hec verba tam impro
 be ſtructa tam negligenter abiecta tam contra conſue
 tudinem omnium poſita oſtendunt: mores quoq; n̄ mi
 nus nouos & prauos & ſingulares fuiſſe: maxima laus
 illi tribuitur māſuetudinis: pepercit gladio ſanguine
 abſtinuit: nec vlla alia re quid poſſet quam licencia o
 ſtendit: hanc ipſam laudem ſuam corrumpit iſtis oracio
 nis portentuoſſime deliciis appar& enī mollem fuiſſe
 non mitem: hoc iſte ambages compoſicionis: hac ver
 ba tranſuerſa: hoc ſenſus mihi: magni quidem ſepe ſed
 eneruati dum exeunt cuius manuſtū facient motū
 illi felicitate nimia captū: quod viciū hominis eſſe i
 terdum temporis ſol&: vbi luxuriam late felicitas fu
 dit luxus p̄mum corpoꝝ eſſe diligencior incepit. **D**eī
 de in ipſas domos impenditur cura vt in laxacione cu
 ris excurrant vt parietes aduectis tranſmaria marmo
 ribus fulgeant vt tecta varientur auro vt lacunaribus
 pauimentoꝝ reſpōdeat nitor. **D**einde ad cenas leticia

transfertur: illic commendacio ex nouitate & soliti ordinis commutatione captae vt ea que includere solent cenā primam ponant vt que aduenientibus dabantur exeuntibus dentur. **C**um assueuit animus fastidire que ex more sunt & illi per sordidas solita sunt etiam in oratione quod nouum est querit: & modo antiqua verba atque ab solita reuocat ac perfert: modo fingit ignota ac deflectit: modo id quod nup̄ increbuit per cultu habet: audax translacio ac frequens: sunt qui sensus precipiant & hoc gratiam sperent si sententia perperit & audiēti suspicionem sui fecerit. **S**unt qui illos detineant & porrigant. **S**unt qui non usque ad viciū accedant: necesse est enim hoc facere aliquod grande temptanti: sed qui ipsū viciū amēt. Itaque vbicumque videris orationē corruptam placere: vbi mores quoque a recto desuisse non erit dubium quomodo conuiuioque luxuria: quomodo vestium egre ciuitatis indicia sunt. **S**ic orationis licentia si non frequens est ostendit animos quoque a quibus verba exierunt procidisse. **M**irari quidem non debes corrupta ex cepi non tantum a corona sordidiore: sed ab hac quoque est ba culciore. **R**egis enim inter se isti non iudiciis distant: hoc magis mirari potes quod non tantum viciosa sed vicia laudentur: nam illud semper factum est: nullum sine venia placuit ingenium. **D**ea quicumque vis magni nominis virum: dicam quid illi etas sua ignouerit: quid in illo scies dissimilauerit: multos tibi dabo quibus vicia non nocuerunt quosdam quibus profuerint: dabo inquam maxime fame & inter admiranda propositos quos si quis corrigit dolus. **S**ic enim vicia virtutibus immissa sunt vt illas secum tractura sint. **A**dice nunc quod oratio certam regulam non habet. **C**onsuetudo illa ciuitas que nunquam in eodem diu stetit versatur. **M**ulti ex alieno seculo petunt verba: duodecim tabulas loquuntur. **G**racus illis **C**oocrassus & curio nimis culti & recentes sunt: ad apertum usque & eorum scaurum redeunt. **Q**uida contra dum nihil nisi tri

tum & vltatum volunt in sordes incidit: vtrumq; di-
uerso genere corruptum ē. Tam me hercule quā si nol-
lent splendidis, vti ac sonantibus & poeticis necessaria:
atq; in vfu posita vitare. Tam hūc dicam peccare q̄ il-
lum: alter se plus iusto colit: alter plus iusto negligit.
Ille cum crura: hic nec alas quidem velit: ad composi-
tionē transeamus: quot genera in hoc dabo quibus pec-
cetur. Quidam prefactam & asperā p̄bant: disturbāt
de industria si quod placidius effluxit: nolunt sine sale
bra esse: iuncturam virilē putant & fortē que aurem
in equalitate pcuciat: quorūdam n̄ est compositio mo-
dulacio est: adeo blāditur cū molliter labitur q̄ de illa
loquar ī qua verba differunt: & diu expectata vix ad
clausulas redeunt. Quid illa in exitu lēta qualis **C**ice-
ronis est deuexa & molliter detinēs nec aliter q̄ sol &
ad morem suum pedemq; respondens: nō tātum in ge-
nere sententiaq; viciū est: si aut pusille sūt: aut pueri-
les: aut improbe: & plus ause quam pudore saluo licet
si floride sūt & nimis dulces: si inuanum exeūt & sine
effectu nihil ampli⁹ quā sonant hec vicia vnus aliquis
inducit sub quo tunc eloquencia est ceteri immitātur
& alter alteri tradunt. **S**ic **Salustio** vigente amputa-
te sentencie & verba ante expectatum cadencia & ob-
scura breuitas fuere p̄ cultu. **A**rūcius vir rare fruga-
litas qui historias belli punici scripsit fuit **Salustia-**
nus & in illud genus nitens est apud **Salustium** exer-
citum argento fecit: idem pecunia parauit **h**ec **A**run-
cius amare cepit posuit illud omnib; paginis: dicit q̄-
dam loco fugam nostris facere: alio loco dicit **R**ex **S**i-
racusanorū bellum fecit: & alio loco que audita **P**anor-
mitanos debere **R**omanis facere. **G**ustū tibi dare vo-
lui tot⁹ his contextitur liber que apud **Salustium** rara
fuerunt apud hūc crebra sūt & pene continua: nec si-
ne causa: ille enī in hec incidebat: at hic illa querebat:
vides autē quod sequatur vbi alieni viciū p̄ exēplo

est dixit **Salustius** aquis iemantibus **Arúcius** in pri-
mo libro belli punici ait repēte iemauit tempestas &
alio loco cum dicere vell& frigidum annū fuisse: ait
totus iemauit annus & alio loco. Inde **Sexaginta** one-
rarias leues preter milites & necessarios **Nautarum**
iemante **Aquilone** milit: nō desinit omnibus locis hoc
verbum infallire. **Quodam** loco dicit **Salustius**: dū in-
ter arma ciuilia equi boniq; famas petit. **Arúci** non
temperauit quo minus primo statim libro poner&. In-
gentes esse famas de regulo: hec ego & eiusmodi vici-
a que alicui pressit mutacio n̄ sūt indicia luxurie: nec
animi corrupti: ppria enī esse debent cum ipso nota:
& quibus tu estimes alicuius affectus: iracundi homi-
nis iracūda oracio est: commoti nimis incitata: delica-
ti tenera & fluxa quot vides istos sequi q aut vellunt
barbā aut nutriunt q labra pressiq; condēt & abradūt
seruata & submissa cetera parte: qui lacernas coloris
improbi sumunt qui per lucētem togam qui nolūt fa-
cere quicquam quod hominū oculis transire liceat. Ir-
ritant illos & in se auertunt: volūt vel rep̄bendi dum
conspici. **Talis** est oracō mecenatis omniūq; alioz qui
nō casu errāt: sed scientes volentesq; hoc a magno ani-
mi malo oritur: quomodo in vino nō ante lingua titu-
bat quam mens cessit oneri inclinata vel pdita est. Ita
ista oracō quid aliud quam ebrietas: nulla molesta est
nisi anim⁹ labat. Ideo ille curetur ab illo sensus ab illo
verba exeunt: ab illo nobis est habit⁹ vultus incessus:
illo sano ac valente oracio quoq; robusta fortis viri-
lis est. **Si** ille pcubuit & cetera ruinā sequunt. **Rege**
incolumi mens omnibus vna est: amisso rupere fidem
Rex noster est animus: hoc incolumi cetera manēt in
officio parent obtemperant. **Cum** ille **Paulum** facilla-
uit simul dubitāt. **Cumq;** cessit voluptati artes quoq;
ei⁹ actusq; inarcēt: & omnes ex languido fluidoq; co-
gnat⁹ est. **Quoniam** hac similitudine vsus sū pseuera

rabo: animus noste mō **R**ex est modo tyrann⁹. **R**ex cū
 honesta intuetur salutē commissi corporis curat & il-
 li nihil imparat turpe: nihil sordidum: vbi vero impo-
 tens cupidus delicatus est transit in nomen detestabi-
 le ac dirum & fit tyrannus: tunc illum excitant affect-
 us impotētes & instant qui inico quidem gaudent vt
 sol⁹ & populus largicōe nocitura frustra plen⁹ & que
 nō potest haurire contrectat. **C**um vero magis ac ma-
 gis morbus excedit & in medullas neruosq; descende-
 re delicie cōspectum eaz; quibus se nimia auuiditate in-
 utilem reddidit letus p̄ suis vo'uptatibus hab⁹ alie-
 naz; spectaculum subministrator libidinū testisq; quaz;
 vsū sibi ingerendo abstulit: nec illi tam gratum est ha-
 bundare iocundis quam acerbum q; non omnem illum
 apparatus p̄ gulam ventremq; trāsmittit q; non cum
 omnium exoleraz; feminaz;q; turba conuolutatur me-
 r⁹ & q; quia magna pars sue felicitatis exclusa corporis
 angustis cessit. **N**unquid enī mi **L**ucilli in hoc furor
 nō est: q; nemo nost; mortalem se cogitat: q; nemo in-
 becillum. In hoc eciam q; nemo nost; vnum esse se co-
 gitat: aspice culmas nostras & concursantes inter tot
 ignes coquos vnū videri putas ventrē cui tantoꝝ cul-
 tu compāt cibus: aspice veterana nostra & plena mul-
 toꝝ seculoz; vindemiis horrea: vnum putas videri ven-
 trem cui tot climatum regionumq; vina cluduntur: a-
 spice quot locis vertat̄ terra quot milia colonoz; arent
 fodiant: vnum videri putas ventrem cui & in **S**icilia
 & in **A**ffrica seritur. **S**am erimus & modicum concu-
 piscemus si vnusquisq; se nouerit & meciat̄ corpus su-
 um. **S**ciat quoniam nec malum capere nec diu possit.
Nihil enī eque tibi p̄fuerit ad temperanciam omniū
 rerum quam frequens cogitacio breuis **E**ui & huius
 incerti. **Q**uicquid facies respice ad mortem. **V**ale.
Cuiuscumq; videris oracionem sollicitam & politā
 scito q; animū eius pusillis occupatū. **C. C. v.**

Nimis anxium esse te circa verba & compositio-
nem mi Lucilli nolo habeo maiora que cures:
quare quid scribas nō quemadmodum hoc ip-
sū non vt scribas sed vt scicias: vt illa que senseris ma-
gis applies tibi & velut signes. Cuiuscumq; oracionē
videris sollicitam & politam scito animum quoq; eius
nō minus esse pusillis occupatū. Magnus ille remissi⁹
loquitur & securius: quēcūq; dicit plus habent fidu-
cie quā cure. Nōsci quamplures iuuenes barba & co-
manitidos descapulatos: nihil ab illis speraueris foris
nihil solidum: oracio cultus animi est. Si circumtonsa
est & fucata & manufacta ostēdit illum quoq; nō esse
sincerum & habere aliquid fracti. Nō est ornāmētum
virile concinnitas. Si nobis animū boni viri liceret in-
spicere. O quam pulchram faciē: quam sanctam: quā
ex magnifico placidoq; fulgentem videremus: hinc iu-
sticia: illinc fortitudo: hinc temperancia prudencia
q; lucentibus preter has frugalitas & continencia tol-
lerancia & liberalitas comitasq; & quod credas in ho-
mine rarum humanitas bonum splēdorem illi suū affu-
derent. Tunc prouidencia & elegācia & ex istis mag-
nanimitas eminentissima. Quantū diu boni decoris illi
quantū ponderis grauitatisq; adderent: quantū esset
cum gracia auctoritas. Nemo illam amabilem quā nō
simul venerabilem diceret. Si quis videat hāc faciem
alciolem fulgēcioremq; quam cerni inter humana cō-
suevit: nonne velut numinis occurſu obſtupēfactus re-
ſtat: & vt fas sit vidisse tacit⁹ precetur. Tum euocā-
te ipsa vultus benignitate productus adorē ac suppli-
cē ac diu contemplatus vultum extātem superq; mē-
suram solitoꝝ iter nos aspici elatā oculis mite qddam:
sed nihilominus viuudo igne flagrantibus. Tunc dein-
de illam Virgilii nostri vocem verens atq; attonitus
emittat. O quam te memorē virgo: nāq; nec tibi vul-
t⁹ mortalis: nec vox hominem sonat. Sis felix nostꝝq;

leues quemcūq; laborem adierit leuabitq; si colere eā
 voluerimus. **C**olitur autem non taurorum opimis cor
 poribus contrucidatis: nec auro argētoq; suspensio: nec
 ī thesauros scipe infusa: sed pia & recta volūtate. Ne
 mo inquam nō amore eius arderet si nobis illam vide
 re contingeret: nunc enī multa obsuggillant & aciem
 nostram aut splendore nimio repcuciuūt: aut obscure re
 tinent. **S**ed si quemadmodum visus oculorum quibus
 medicamētis acui solent & repurgari: sic nos aciem ani
 mi liberare impedimentis si voluerimus poterim? **P**er
 spicere virtutem eciā obrutam corpore eciā paup
 tate opposita: eciā humilitate & infamia obiacētibus
Cernemus inquam pulchritudinem illam quanuis for
 didā obiectam. **R**ursus eque maliciā & erumpnoli a
 nimi veternum perspiciemus: quāuis multus circa di
 uinarum radiancium splendor impendat & intuentē
 hinc honorum: illuc magnarum potestatum fallax lux
 verberet: tunc intelligere licebit quam contempnēda
 miremur: similimi pueris quibus omne ludicrū in pre
 cio est: parentibus quippe nec minus fratribus prefe
 rūt paruo ere empta mobilia. **Q**uid ergo inter nos &
 illos interest vt **A**ristotiles ait nisi q; nos circa tabulas
 & statuas insanim? carius inepti: illos reperti in litto
 re calculi leues & aliqd habentes varietatis delectāt
 nos ingēcium macule colūnarū: siue ex egipciis arenis
 siue ex **A**ffrice solitudinibus aduerte: vel porticū aliq;
 vel capacem populi cenacionem ferūt. **M**iramur pari
 etes tenui marmore indutos cum sciam? quale sit qd
 absconditur oculis nostris imponimus & cum auro te
 cta perfundimus: quid aliud quā mendacio gaudem?
Scim? enī sub illo auro feda ligna latitare: nec tātum
 parietibus aut lacunaribus ornamentum tenue pretē
 ditur omnium istorū quos incidere alte vides bractea
 ta felicitas est. **I**nspecte & scies sub ista tenui membra
 na dignitatis quantū mali liceat: hec ipsa res que tot

magistratus tot iudices detin& que & magistrat9 &
iudices facit: pecunia ex quo in honore esse cepit rerū
verus honor cecidit. **M**ercatores & venales inuicem
facti querimus non quale sit quidq; sed quanti ad mē
cedē pii sum9 ad misericōdiā ipii & honesta q̄ diu ali
q̄ illis spes inē seqmur: i contrariū trāsituri si plus scele
ra pmittāt: admiracōz nobis parētes auri argentiq;
fecerunt: & teneris infusa cupiditas alcius sedit cre
uitq; nobis. **D**einde tot9 populus in alia discors in b^o
conuenit: hoc suspiciunt: hoc suis optāt: hoc diis velut
rerum humanaz; maximum: cum grati videri volunt
consecrāt. **D**eniq; eo mores reducti sūt vt paupertas
maledicto probroq; contempta duitibus inuisa pau
peribus: accedūt deīde carmina poetaz; que affectib;
nostris faciem subdāt: quibus diuicie velut vnicū vite
decus ornamentumq; laudantur: nihil illic melius nec
dare vidētur dii immortales posse nec habere: **R**egia
solis erat sublimis alta columnis: **C**lara micante auro
eiusdem currum aspice: **A**ureus axis erat themo aure
us aurea sūma: **C**ur natura rote radioz; argēte9 ordo.
Deniq; quod optimum videri volunt seculum aureum
appellāt: nec apud **G**recos **T**ragicos desūt qui lutro i
nocenciam salutem opinionem bonā mutent. **S**ine me
vocari pessimum simul vt diues vocer an diues sit om
nes querimus: nemo an bonus: nō quare & vnde: quid
habeas tantum rogāt: vbiq; tanti quisq; quantum ha
buit fuit. **Q**uid habere nob̄ ēpe sit q̄ris nihil aut diues
opto viuere: aut pauper mori. **B**ene moritur quisquis
moritur dum lucrum facit: pecunia īgens generis hu
mani bonum cui n̄ voluptas matris aut blande potest
par esse par prolis. **N**on facer meritis parens tā dulce
si quid venerit in vultum micat merito illa: mores celi
tum atq; hominum mou&. **C**um hii nouissimi versus
in **T**ragedia euripidis pronunciati essent totus popu
lus ad eiciendum & autorem & carmen consurrexit

vno ipetu donec euripedes in mediū ipse profiliuit pe-
 tens vt spectarent viderentq; quē admirator auri exi-
 tum facer&: dabat ī illa fabula penas belli rophontis
 quas ī sua quisq; dat. **N**ulla enī auaricia sine pena est:
 quanuis satis sit ipsa penarum. **Q** quantum lacrimarū
 quantum laborum exigit quam misera desiderat esse
 quam misere partes eius adice quotidianas solici-
 tudines que pro modo habenti quēq; discruciat. **M**a-
 iore tormento pecunia possidetur quam querit. **Q**uā-
 tum damnis ingemiscunt que & magna incidūt & vi-
 dentur maiora. **D**eniq; vt illis fortuna nihil detrahat
 quicquid non acquiritur damnum: at felicem isti ho-
 mines & diuitem vocant & consequi optāt quantum
 ille possid& fateor. **Q**uid ergo tu vllōs esse condicio-
 nis peioris existimas quam qui habent & miseriam &
 inuidiam: vtinam qui diuicias appetituri essent cū di-
 uicibus deliberarent: vtinam honores petaturi cum ā-
 biciosis & sūmum adeptis dignitatis statū profecto
 vota mutassent: cum interim illis noua surrepant
 cum priora damnauerint. **N**emo enim est cui felicitas
 sua eciam si cursu venit satisfaciāt: querūtur & de cō-
 siliis & de processibus suis: maluntq; semper que reliq;-
 runt. Itaq; hoc tibi philosophia prestabit: quo equidē
 nihil mai⁹ existimo nunquam te penitebit tui: ad hāc
 tam solidam felicitatem quam tempestas nulla concu-
 ciat non producēt te apte verba cōtexta & oracio flu-
 ens leuiter. **E**ant vbi volent dum animo cōposicio sua
 constet: dum sit magnus & opinionū securus: & ob ip-
 sa que aliis dispicent sibi placens qui profectum suum
 vitam estim& & tantum scire se iudic& quantum nō
 cupit: quantum non tim&. **V**ale.

Q Disputat quid sit melius habere affectus volupta-
 tis: aut nullos habere. **E**t cōclud⁹ secūdū se. **C. xvi.**

Q Trū facias sit modicos habere affectus an nul-
 los sepe quēsitum est. **N**ostri illas expellunt:

peripatetica temperant. **E**go non video quomodo salubris esse aut vtili possit vlla mediocritas morbi. Non li timere nihil eorū que tibi non vis negari eripio: facilem me indulgentēq; prebebo. **R**ebus ad quas tendis & q̄s aut necessarias vite: aut vtilēs: aut iocundas puras detrahā viciū. **N**am cum tibi interdixero: vel le permittam vt eadem illa intrepidus facias. vt cerciore cōsilio: vt voluptates ipsas magis senciās. **Q**uidni ad te magis peruētūre sint si illis impabis q̄ si seruias. **S**ed naturale inq; vt desiderio amici torquear: datus lacrimis tam iuste cadētibus: naturale est opinionib; hominum tangi & aduersis contristari. **Q**uare mihi nō permittas hunc tam honestum male opinionis metū: nullum est viciū sine patrociniō: nulli nō viciū est verecundū & exorabile. **S**ed ob hoc lacius fundit: nō obtinebis vt desinat si incipere permiseris. Imbecillus est primo omnis affectus: deinde ipse concitat: & vires dum procedit parat. **E**xcluditur facilius quam expellitur. **Q**uis negat omnes affectus a quodam quasi naturali fluere principio. **C**uram nobis nostri natura mādauit. **S**ed huic vbi nimium indulseris viciū est voluptatem natura necessariis rebus admiscuit: nō vt illam peteremus: sed vt ea sine quibus nō possum; uere ḡciora nobis illius facer& accessio. **S**i suo veniat iure luxuria est: ergo intrantibus resistemus quia facilius vt dixi nō recipiuntur quam exeunt. **A**liquoten; inquis dolore: aliquatenus timere permitte: sed illud aliquatenus lōge producit: nec vbi vis accipit finē. **S**apienti non solícite custodire se tutū est. & lacrimas suas & voluptates vbi vol& sist&: nobis quia nō facile ē regredi: optimum est omnino nō progredi. **E**legāter mihi videtur **P**anecius respondisse adolescentulo cuidam querenti an sapiens amaturus esset. **D**e sapiente inquit videbimus: mihi & tibi qui adhuc a sapiente longe absumus non est cōmittendum vt incidamus in

rem cōmotam impotentē alteri emancipatam vilē sibi
 Siue enī in nos respicit humanitate eius irritamur si-
 ue cōtempserit superbia accendimur. **E**que facilitas
 amoris quam difficultas nocet & facilitate capimur: cū
 difficultate certam⁹. Itaq; cōscii nobis imbecillitatis
 nostre quiescamus nec vino infirmum animū cōmitta-
 mus: nec forme: nec adulacioni: nec illis rebus blandē
 trahentibus. **Q**uod **P**anecius de amore querēti respō-
 dit: hoc ego de omnibus dico: quantum possumus nos
 a lubrico recedamus. In sicco quoq; paz fortit⁹ stamus
Occurres hoc loco mihi illa publica contra **S**toicos vo-
 ce. **N**imis magna promittis: nimis dura precipis: nos
 homunciones sumus: non nobis negare non possumus
 dolebimus: sed paz concupiscemus: sed temperate. **I**ra
 scemur: sed placabimur. **S**cis quare non possum⁹ ista:
 quia nos posse non credimus: immo me hercule aliud
 est in re vicia nostra quia amamus defendim⁹ & ma-
 lumus excusare illa quam excutere. **S**atis natura ho-
 mini dedit roboris si illo vtamur si vires nostras colli-
 gamus ac totas pro nobis non contra nos concitemus
Nolle in causa est: non posse pretenditur. **V**ale.

Seneca inuehit contra quendam ipsū inpingētem
 in quasdam questiunculas habentes parum utilitatis
 & multum curiositatis. **C. C. xvii.**

Ultum mihi negotii concinnabis & dū nescis
 in magnam me litem ac molestiam impinges
 qui mihi tales questiunculas imponis in qui-
 bus ego nec dissentire a nostris salua gracia: nec cōsen-
 tire salua consciencia possum. **Q**ueris an vez sit quod
Stoicis placet sapiēciam bonum esse: primum exponā
 quod **S**toicis videatur tuuc sentēciam dicere audebo
 placet nostris quod bonum est corpus esse quia quod
 bonum est facit: quicquid facit corpus: quod bonum ē
 prodest: faciat aut aliquid oportet & vt profit: si facit cō-
 pus est. **S**apiēciam bonū esse dicūt: sequit⁹ vt necesse

fit illam corporalem dicere. **A**t sapere non putat eiusdem condicionis esse. Incorporale est & accidens alteri idest sapientie. Itaque nec facit quicquam nec prodest. **Q**uid ergo inquit non dicimus bonum est sapere. **S**apere dicimus referentes ad id ex quo pendet & idest ad ipsam sapientiam. **A**dversus hos quid ab aliis respondeatur: audi antequam ego incipiam secedere & in alia parte considerare. **I**sto modo inquit: nec beate vivere bonum est: velint: nolint respondendum est beatam spem bonum esse & beate vivere bonum non esse: etiam nunc nostris illud quod opponitur vultus sapere: ergo expetenda res est sapere. **S**i expetenda res est: bonum est. **T**oquentur nostri verba torquere & unam syllabam expetendo interponere quam sermo noster miseri non sunt. **E**go illam si pateris adiungam. **E**xpetendum est inquit quod bonum est: expetibile quod nobis contingit cum bonum secuti sumus: non petitur tanquam bonum sed petito bono accedit. **E**go non idem sentio & nostros iudico in hoc descendere quia iam primo vinculo tenentur: & mutare illis formulam non licet: multum dare solemus presumptioni omnium hominum & apud nos veritatis argumentum aliquod omnibus videri tanquam deos esse. **I**nter alia hoc colligimus quod omnibus insita de his opinio est: nec ulla gens usquam est adeo extra leges moresque projecta ut non aliquos deos credat cum de animarum eternitate differimus non leue momentum apud nos habet consensus hominum aut timorem inferos aut celestium ethera: ut hac publica persuasione: neminem inuenies qui non putet & sapientiam & bonum sapere. **N**on faciam quod victi solent ut proaoceant ad populum nostris incipiamus armis infligere: quod accidit alicui utrum extra id cui acciderit est: an in eo cui accidit. **S**i in eo est cui accidit tam corpus est quam illud cui accidit: nihil enim accidere sine tactu potest: quod agit corpus est. **S**i extra est postea quam ac-

ciderat recessit: quod recessit motum habet: quod mo-
 tum habet corpus est. **S**peras me nunc dicturum non
 esse aliud cursu: aliud currere: nec aliud calore: aliud
 calere: nec aliud lucem: aliud lucere. **C**oncedo ista alia
 esse: sed non sortis alterius. **S**i valitudo indifferens est
 bene valere indifferens est. **S**i forma indifferens est &
 formosum esse. **S**i iusticia bonum est & iustum esse. **S**i
 turpitudine malum est & turpe esse malum est. **S**i lippi-
 tudo malum est lippire quoque malum est: hic ut scias
 neutrum esse sine altero potest. **Q**ui sapit sapiens est:
 qui sapiens est sapit: adeo non potest dubitari an qua-
 le illud sit tale hoc sit ut quibusdam utrumque vnum vi-
 deatur atque idem. **S**ed illud libenter quesierim: cum om-
 nia aut mala sint: aut bona: aut indifferencia: sapere
 in quo numero sit: bonum negant esse: malum utique non
 est. **S**equitur medium sit: id autem medium atque indi-
 fferens vocamus quod tam malo quam bono continge-
 re potest tanquam pecunia forma nobilitas: hoc ut sa-
 piat contingere nisi bono non potest: ergo indifferens
 non est. **A**t qui ne malum quidem est quod continge-
 re malo non potest: ergo bonum est: quod nisi bonus non
 habet bonum est. **S**apere non nisi bonus habet: ergo bo-
 num est: accidens est inquit sapientie: hoc ergo quod vocas
 sapere: utrum facit sapientem an patitur. **S**ive facit
 illud siue paciatur utroque modo corpus est. **N**am & quod
 fit & quod facit corpus est: **S**i corpus est bonum est: vnum
 illi deerat quo minus bonum esset quod incorporale erat:
 paripateticis placet nihil interesse inter sapientiam & sa-
 pere cum in utroque eorum & alterum sit. **N**unquid
 enim quemquam existimas sapere nisi qui sapientiam ha-
 bet. **N**unquid quemquam qui sapit & non putas habere
 sapientiam dialectici veteres ista distinguunt: ab il-
 lis diuisio usque ad **S**toicos venit qualis sit hec dicam: ali-
 ud est ager: aliud agrum habere. **Q**uidni cum habere
 agrum ad habentem: non ad agere pertineat. **S**ic aliud

est sapiencia: aliud sapere: puto concedes duo esse hec
id quod habetur: & eum qui habet & habetur sapiencia:
habet & qui sapit. **S**apiencia est mens perfecta ad sum-
mum optimumque perducta ars enim vite est. **S**apere
quidem non possum dicere mentem perfectam sed id
quod contingit perfectam mentem habenti. Ita alter-
um est mens bona: alterum quasi habere mentem bo-
nam. **S**unt inquit nature corporum tanquam hic homo
est: hic equus has deinde sequuntur motus animorum enun-
ciatiui corporum. **H**i habent proprium quoddam & a
corporibus seductum tanquam video **C**athonem am-
bulantem: hoc sensus ostendit: animus credidit. **C**orpus
est quod video. **C**ui & oculos intendi & animum. **D**e
inde dico **C**atho ambulat: non corpus est quidem quod
nunc loquor: sed enunciatum quiddam de corpore: quod
alii affatum: alii enunciatum: alii edictum vocant. **S**ic
cum dicimus sapienciam: corporale quoddam intelli-
mus. **C**um dicimus sapit de corpore loquimur: pluri-
mum autem interest utrum illum dicas an de illo pute-
mus in presencia ista duo esse. **N**ondum enim quid mi-
hi videatur pronuncio: quid prohibet quo minus aliud
quid esse: sed nihilominus bonum: dicebas paulo ante
aliud esse agrum: aliud habere agrum. **Q**uidni In alia
enim natura qui habet: in alia quod habetur. **I**lla tria est
hic homo est aut in hoc de quo agitur: eiusdem nature
sunt utraque: & qui habet sapienciam & ipsa: preterea
illic aliud est quod habetur: alius qui habet: hic in eo-
dem est: & quod habetur & qui habet. **I**ure possidet
ager. **S**apiencia natura. **I**lle ab alienari potest: & alteri
tradi: hec non discedit a domino: non est itaque quod com-
pares inter se dissimilia. **C**eperam dicere posse ista duo
esse & tamen utraque bona. **E**t tanquam sapiencia & sa-
piens duo sunt & utrumque bonum esse concedis. **Q**uo
modo nihil obstat quominus sapiencia bonum sit & ha-
bere sapienciam: sic nihil obstat quominus & sapiencia

bonum sit & habere sapienciam: id est sapere. Ego vo-
lo in hoc sapiens esse vt sapiam. Quid ergo non est id
bonū sine q̄ nec id bonū nō ē: vos certe dicitis sapiēciā
si sine vsu deū accipiendā nō esse. Quid ē vsus sapiēcie
sapē: hoc ī illa p̄ciosissimū q̄ detracto supuacua fit. Si
tōmēta mala sūt torq̄ri malū ē: adeoquid vt illa n̄ sint
mala si quod seq̄t deſxeris. Sapiēcia habit⁹ p̄fecte mē-
tis ē. Sapē vs⁹ p̄fecte mētis. Quomō potest vsus eius
bonū nō eē q̄ sine vsu bonū nō ē. Introgo te ā sapiēcia ex-
petēda sit: fateris. Introgo ā vs⁹ sapiēcie expetēd⁹ sit:
fateris: negas enī te illā exceptur⁹ si vti ea phibearis
qd expetēdū ē: bonū ē. Sapē sapiēcie vs⁹ ē: qmō eloquē-
cie loq̄ qmō oculoꝝ vidē. Ergo sapē sapiēcie vsus ē: v-
sus aut sapiēcie expetēd⁹ ē sapē ego expetēdū ē: si ex-
petēdū ē bonū ē. Olī ipse me dāno q̄ illos imitor dū ac-
cuso & vēba apte rei ipēdo. Cū enī dubiū potest esse
qa si est⁹ malū ē & estuare malū sit. Si algō malum ē
malū sit algere: si vita bonū ē & viuē bonū sit. Oīa ista
circa sapiēciā n̄ ī ipsa sūt: at nobis ī ipsa amōradū eciā
si qd euagari libet: āpli⁹ hē illa spaciososq̄ secessus. de
deoz natura q̄ram⁹: de sidez Clemētis: de his tā vari-
is stellaz discursib⁹ ā ad illaz mot⁹ nostra moueāt: an
corpib⁹ omniū animisq̄ illuc ipet⁹ veniat: ā & hec fō-
tuita q̄ dicūt cēta lege cōstricta: nihilq̄ ī hoc mūdo re-
pētīnū aut exps ordis voluteēt. Ista iā a formacōe no-
stroꝝ recesserūt: s; lauāt animū & ad ipsaz q̄s tētāt re-
z magitudinē attollūt: hec vero de q̄b paulo āte dice-
bā minuūt & depmūt: nec vtputatis exacuūt: s; exte-
nuāt. Obsecro vos tā necessariā curā maiorib⁹ meliori-
busq̄ debitā ī re nescio ā falsa cōte īutili terim⁹. Quid
mibi pfutur⁹ ē scire ā aliud sit sapiēcia ali⁹ sapē. Quid
mibi pfutur⁹ ē scire id bonū eē temē me gerā. Subito
huiusmodi voti aliena tibi sapiēcia: mibi sapē cōtingat
pares erim⁹: poci⁹ id age vt mibi viā mōstres qua ad
ista pueniā: dic qd vitare debeā: qd appetē: qbus aīm

labantē studiis firmē: quēadmodū q̄ me ex transuerſo
feriūt agūtq; pcul a me repellā: quō par eſſe tot ma
lis poſſim. **Q**uomō iſtas calamitates remouea q̄ ad me
irruerūt quomō illas ad q̄s ego irrupi: doce quō fe
rā erūpnā ſine gemitu meo: felicitatē ſine alieno: quō
v'timū ac neceſſariū nō expectē ſz ipſe me cū viſū erit
pfugiā nihil mihi videt̄ pei9 q̄ optare mortē. Nam ſi
vis viuere qd optas mori: ſi vero nō vis qd deos rogas
qd tibi naſcēti dederūt. **N**ā vt qnq; moriaris etiā i vi
to poſitū ē: vt cū voles i tua manu ē: altez tibi neceſſe
ē: altez licet. **T**urpiſſimū his dieb; principiū diſerti
me bercule viri legi. Itaq; iqt q̄ pmū moriar homo de
mēs optas rē tuā. **I**ta q̄ pmū moriar: fortalle iter has
voces ſenex factus es: alioquī quid i mora es: nemo te
tenet. **E**uade qua viſum eſt. **E**lige quamlibet rerum
nature partem quam tibi prebere exitum iubeas: hec
nempe ſunt & elemēta quib; hic mundus administra
tur aqua terra ſpiritus: omnia tam cauſe viuendi ſunt
quam vie mōtis. Ita quam primum moriar. **I**ſtud qd
non vis: quem illi diem ponis: cicius fieri quam optas
poſteſt. Imbecille mentis iſta ſunt verba & hac deſtina
tione miſericordiam captantis non vult mori qui op
tat: deos vitam & ſalutem roga ſi mori placuit: hic
mortis eſt fructus optare: deſnere. **H**ec mi **L**ucilli
tractemus: his formemus animum hec eſt ſapiencia
hoc eſt ſapere non diſputatiunculis inanibus subtili
tatem vaniſſimam agitare. **T**ot queſtiones tibi for
tuna poſuit: nondum ſoluisti iam cauillaris: quam
ſtultum eſt cum ſignum pugne acceperis ventilare:
remoue iſta luxurie arma decretoriis opus eſt. **D**ic
qua ratione nulla animum triſticia: nulla formido p
turbat: qua ratione hoc ſecretarum cupiditatum pō
dus effundam: agitur aliquid ſapiencia bonum eſt: ſa
pere non eſt bonum. **S**ic fit negemus ſapere vt hoc
totum ſtudium derideatur tanq; opatum ſupvacuis

Quid si scires eciam illum queri an bonū sit an fuit sa-
 piēcia **Q**uid enim dubium oro te an nec messēm futu-
 ram iam sentiant horrea nec futuram adolescenciā pu-
 ericia viribus aut vllō robore intelligat **E**gro interim
 nihil ventura sanitas prodest: non magis q̄ currentem
 luctantemq̄ post multos secutuꝝ sensus ocium reficit
Quis nescit hoc ipso non esse bonum id quod futurum
 est quia futurum est **N**am quod bonum est vtiq̄ pro-
 deest nisi presēcia prodesse non possunt. **S**i nō prodest
 bonum non est **S**i prodest iam est: futurus sum sapiēs
 hoc bonum erit cum fuero Interim non ē prius aliquid
 quod esse debet deinde quale ē oro te: quomodo quod
 adhuc nihil est iam bonum ē: quomodo autem tibi ma-
 gis vis probari non esse aliquid q̄m si dixero futurum
 est. **N**ondum enim venisse apparet q̄ venit ver secutu-
 rum est. **S**cio nunc yemē esse estas secutura ē: **S**cio ef-
 tatem non esse maximum argumentum habeo nondū
 presentis futurum esse. **S**apieuciam spero sed interī
 non sapiencia. **S**i illud bonum haberem iam hoc carerē
 malo: futurum est vt sapiencia ex hoc licet nondum sa-
 pere me. **S**apere me intelligas non possum simul &
 in illo bono & in hoc malo esse: duo ista non coeunt nec
 apud eundem sunt vna bonum & malum. **T**ranscurra-
 mus solertissimas nugas & ad illa quē nobis aliquam
 opem sūt latura properemus: nemo qui obstetricem
 perturienti filie sollicitus accessit edictum & ludorum
 ordinem perlegit: nemo qui ad incendium domus sue
 currit tabulam lateūcularum prospicit vt sciat quomo-
 do alligat⁹ exeat calculus: at me hercule omīa tibi vn-
 dique nunciantur & incendium domus & periculum
 liberorum & obsidio patrie bonorū direpcio: adice isto
 naufragia motusq̄ terrarum & quicquid aliud timeri
 potest Inter ista district⁹ rebus nihil aliud q̄m animū
 oblectantibus vacas. **Q**uid inter sapienciā & sapere int̄
 sit inquiris nodos neccis & soluis tanta mole impendē

te capiti tuo nō tam benignum ac liberale tps natura nobis dedit vt āqd nobis ex illo vacet pdere. Et vide q̄ mltā eciā diligentissimis pereant: ali^d valitudo sua tuiq; abstulit: aliud suorū: aliud necessaria negocia ali^d publica occuparunt: vitam nobiscum diuidit somn⁹ & hoc tempore tam angusto & rapido & nos auferente quod iuuat maiorem partem mittere in vanum: adice nunc q̄ asuescit animus delectare se potius q̄ sanare & philosophiam oblectamētum facere. Cū remediū sit inter sapientiam & sapere quid intersit nescio. Scio mea non interesse. Sciam ista an nesciam dic mihi cum qd inter sapienciam & sapere didicero sapienciā. Cur ego potius inter vocabula sapiencie me detines q̄ inter opa fac me forciozem fac securiozem: fac fortune parē fac superiozem: possum autem superior esse si fecero v^l di xero omne quod disco. vale.

Reprehendit Lucillum: eo q̄ super epistolis suis nō rescribit quasi rescribendi materiam non haberet.

.Cxxviii.

Exigis a me frequenciores epistolis rationes conferamus soluendo non eris: Conuenerat quidem vt tua p̄ora essent: tu scriberes ego rescriberem sed non difficilis bene crediti. Scio itaque in antecessum dabo: nec faciam quod Cicero vir disertissimus facere atticum iubet vt eciā si rem nullā habeat quod in buccam venerit scribat: nunq̄ potest deesse quod scribam vt omnia illa que Ciceronis implēt epistolas transeā. Quis candidatus laboret: quis alienis q̄s suis viribz pugnet quis consulat fiducia Cesaris. Quis pompey quis arte petat q̄ dur⁹ sit veneratō. Cecilius a quo minoris centissimis propinqui mūmū mouere non possunt. Sua facius est mala q̄ aliena tractare se excutere & videre q̄ multarum rerum candidatus sic & nō suffragari: hoc est mi lucilli egregium: hoc securum ac libez nihil petere & tota fortūe: comicia trā

lire q̄ putas esse iocūdū t̄bubō vocatis cū candidati in
tēplis suis pendent & alius mīmos p̄nunciet alius p se
questrem agat: alius eoz̄ manus osculis cōterat: quibō
designatē cōtingendā manū negatur⁹ est: omēs attoniti
vocē p̄conis expectant: stare ociosū & spectare illas nū
dinas nec emētē qd̄q̄ nec vendentem q̄nto hic maiōe
gaudio fruitur qui nō pretoria aut cōsularia comicia se
cur⁹ intuet⁹: **S**ed magna illa ī quibō alii honores āniuē
sarios petūt: alii belloz̄ euēt⁹ prosperos t̄būphosq̄: alii
diuicias: alii mat̄moīa ac liberos: alii salutē suā suoz̄q̄
Quāti animi res ē solū nihil petere nulli supplicare &
dicē: nihil mihi tecū fōtūa nō facio mei tibi copiā **S**cio
apud te **C**athones repelli vaticanos fieri nihil rogo h⁹
ē priuatā facere fortunā: licet ēgo hec inuicē scribere
& hāc ītegrā sp̄ egere materiā cūspiciētibō tot milia
hominū īq̄eta: qui vt aliquid pestiferi consequantur p
mala nitunt⁹ in malū petūtq̄: mox fugienda aut infasti
enda: **C**ui enī assecuto satis fuit qd̄ optātī nimiū vide
batur nō ē vt existimant hoīes auida felicitas sed pusil
la Itaq̄ neminē faciat **T**u ista credas excelsa q̄a lōge ab
illis iaces **S**i vero qui ad illa puenit humilia sūt men
cior nisi adhuc querit ascēdere **I**llud qd̄ tu sūmum pu
tas gradus est **O**mēs autē male habet ignorācia veri tā
q̄ ad bona ferunt⁹ decepti rumoribus: deinde mala esse
aut īania ā maiora q̄ sperauerūt adepti ac multa passi
vidēt maiorq̄ pās miratur ex intuallo fallencia & vul
go bona pro magnis sūt hoc ne nobis q̄ eueniat quera
m⁹ qd̄ sit bonū varia eius int̄pretacō fuit alius illud ali
ter expressit. **Q**uidam ita diffiniūt bonū ē quod inui
tat anīos quod ad se vocat: huic statim opponit⁹: qd̄ si
īuitat quidē s̄ ī p̄niciē. **S**cis q̄m m̄lta mala blanda sint
& verisīle int̄ se differūt Itaq̄ qd̄ bonū ē vero iūgitur
nō ē enī bonū nisi vez⁹ est: at qd̄ īuitat ad se & allicere
facit verisīle est subripit sollicitat at̄bit. **Q**uidam ita
finierunt: bonum est quod appeticionem sui mouet v̄l

quod impetum animi tendentis ad se mouet: & huic i-
dem opponit: multa enī impetū animi mouent que pe-
tant petenciū malos meliores illi qui ita finierūt: bo-
num est quod ad se impetum animi secundū naturā mo-
uet & ita demū petendū ē cum ceperit esse expetendū
iā & honestū est: hoc enī est perfecte petendum locus
ipse me admouet vt quid intersit inter bonum honestū
q̄ dicam: aliquid inter se mixtū habet & inseparabile nec
potest bonū esse nisi cui aliqd honestū inest & honestū
vtiq; bonum est. **Q**uid ergo inter hec duo interest ho-
nestum & perfectum bonum quo beata vita cōpletur
cuius contactu alia q̄ bona sūt: qđ dico tale ē. **S**unt q̄-
dam neq; bona neq; mala tanq; militia legacio iurisdic-
tio hec cum honeste administrata sūt bona esse incipi-
unt & ex dubio in bonum transeunt: bonum societate
honesti fit: honestum p̄ se bonum est: bonū ex honesto
fluit honestum ex se: quod bonum est malum esse potu-
it: quod honestum est nisi bonum esse non potuit. Hoc
quoque finitionem reddiderunt Bonum est qđ secun-
dum naturam est attēde quid dicam: quod bonum est
secundū naturā ē. **N**ō p̄tinus quod secundū naturā ē eci-
am bonum est: multa nature consensciunt sed tam pusil-
la sunt vt non cōueniat illis boni nomen: leuia enim sūt
contemnenda: nullum est mīmū contemnendum bonū
Nam qm̄ diu exiguum est: bonum non est. **C**um esse
cepit non est exiguum: vnde agnoscitur bonum si per-
fecte secundum naturam est. hec eius proprietas ē: fa-
teris & alia secundum naturam quidem esse sed bona
non esse. **Q**uomodo ergo illud bonum est cum hec non
sūt: **Q**uomodo ad aliam proprietatem perueit cū vtri-
q; precipuum illud comune sit secundum naturam esse
ipsam scilicet magnitudinem: nec hoc nouum est que-
dam crescendo mutari ifans fuit factus est pubes: alia
eius pprietas fit Ille enī irrationalis est: hic racionalis

Quedam incrementum nō tantū in maius exeūt sed in aliud: non fit inquit aliud quod maius sit vtrum legem an dolum impleas viño nihil refert. Invtroque proprietates vini est. Exiguum mellis pondus & magnum sapore n̄ difert diuersa ponis exēpla. In istis enim qualitas eadē est q̄uis augeant: mouēt quedā āplificata in suo genere & i sua p̄petate pdurāt: quedā post milia incrementa vltia demū vertit adiectio & nouā illis allāq̄ q̄ vnq̄ fuerūt cōdicōz imp̄mit: vnq̄ lapis facit fornacē ille qui latera iclinata cuneauit & intuentu suo iunxit sūma adiectio: quā plurimū facit v̄l exigua quia non auget s̄ implet: quedā p̄cessu porē exuūt formā & i nouā trāseūt vbi anim⁹ aliquid diu ptulit & i magnitudinem ei⁹ sequēdo laxatus est. Infinitū cepit vocari qđ lōge aliud factū est q̄ fuit cū magnū vidē. Sed tū eodē mō aliquid difficulter secari cogitauim⁹ nouis sine crescente hac difficultate insecabile iuentū ē. Sic ab eo qđ vix & egre mouebat p̄cessim⁹ ad imobile. Eadē rōne aliquid secūdū naturā fuit hoc i aliā p̄petatē magnitudo sua transtulit & bonū fecit. Vale.

Seneca ostendit q̄ nihil interest vtrum nō desideres an habeas & q̄ habere multa nō facit diuitem sed nulla concupiscere **C. Cxix.**

Quociens aliquid iueni nō expecto donec dicā in cōe ipse mihi: dico quid sit qđ iuenerim queris sinū laxa merum lucrū ē docebo quomō fieri diues celerrime possis qđ vale cupis audire: nec in merito ad maxias diuicias cōpendiarie ducā opus erit tñ tibi creditori ut negociari possis es alienū facias opz s̄ nolo p̄tercessorē mutueris n̄o: p̄senete nomē tuum iactent paratū tibi creditorem dabo. Cathomanū illū a te mutuū sumes quantulūcūq̄ ē satis erit. Si qđ de erit id a nobis pecierimus: nihil enim mi Lucilli interest vtrū non desideres an habeas Sūma rei in vtroq̄ eadem est nō torqueberis: nec illud p̄cipio ut aliquid na

ture neges. **C**ōtumax est nō pōt vinci: suū pōseit. **S**ed
& quicquid naturā excedit: scias p̄cariū esse nō neces-
sarium. **E**surio edēdū est vtq; hic panis plebius sit an
siligineus ad naturā nihil p̄tinet illa ventrem non de-
lectari vult s̄ impleri. Scio vtq; hoc a qua sit ex lacu
proximo excepero: an ea quā multa niue t̄biseroue fri-
gore refrigeret̄ alieno ad naturā nihil p̄tinet. **I**lla hoc
vnū. Iubet sitim extinguī vtq; sit aureū poculū an. **C**ri-
stillinū ā mirreū an tibuatin⁹ calix an man⁹ concaua ni-
hil refert: finem oīm rerū specta & supuacua dimittes
famē appellet ad p̄ximū queq; porrigat manus. En ip-
sa mihi cōmendauit qđ cūq; apprehēdero: nihil esuries.
Quid sit ergo qđ me delectauerit queris: videt̄ mihi
egregie dictum. **S**apiens diuiciarū naturalium ē questō
acerrimus. **I**nani inquis lance muneris quid ē istud in-
ane: paraueram ego fistos circūspiciebam in qđ me ma-
re negociatur⁹ immitterem qđ publicū agitarē: quas ar-
cesserē merces decipe ē istud docē paupertatē cū diuici-
as p̄miseris. Ita tu paupē iudicas cui nihil deē. **S**uo in-
quis & paciēcie sue beneficio nō fortune. Ideo ergo il-
lū nō iudicas diuitē quia diuicie ei⁹ desinē nō possunt
vtrū mai⁹ habere multum an satis. **Q**ui multum habz
plus cupit qđ ē argumētū illū nōdum satis habē. **Q**ui
satis habet cōsecut⁹ est qđ nūq; diuiciis cōtigat: finem
an has ideo nō putas eē diuicias quia p̄pt illa nemo p̄-
scriptus est quia p̄pter illas nulli venenū filius nulla i-
pegit vxor quia in bello tute sūt quia īpace quia ociose
nec habē illas piculosū est: nec operosū disponē an paz
habz qui tātū nō aliget nō esurit nō sitit: plus iupiter
nō habz nūq; paz ē qđ satis ē & nūq; multū ē qđ satis
nō est: post dariū & indos pauper ē alexander macedo
querit qđ suū faciat scrutat̄ maria ignota iocceanū cla-
ses mittit nouas & ipa ut ita dicam mūdi claustra per-
rūpit. **Q**uod nature satis ē homini paz ē. Inuentus est
qui cōcupisceret aliquid p̄ oīa tātā est cecitas mēciū

& tanta inuiciorum suorum unicuique cum processerit obliuio. Ille
 modo ignobilis anguli non sine controuersa dominus tanto sine
 terrarum prorsum rediturus orbe tristis est neminem pecunia di-
 uitie fecit imo nulli non maiorem sui cupidinem incussit ul-
 ingessit. **Q**ueris que sit huius rei causa plus incipit ha-
 bere posse quam plures habet ad summam quam uoles mihi ex his quo-
 rum nomina cum cresco luciniorum numerant in medium licet pertra-
 has afferat censum & quicquid uoles habet & quicquid
 sperat simul computat. Iste mihi crede pauper est si nihil potest
 esse: at hic qui se ad quod exigit natura composuit non tantum
 ex se sensus est paupertatis sed extra metum. **S**ed ut scias
 quam difficile sit res suas ad naturale modum coartare: hic ip-
 se quem circa naturam dicimus quem tu uocas pauperem habet
 aliquid ex superuacuis at: excecatur populum & in se conuertit
 opes. **S**i numeri multi ex aliquo domo effertur si multi au-
 ri tectorum eius illi nitur. **S**i familia aut corporibus electa
 aut spiritualibus culta est omnium istorum felicitas in publicum
 spectat Ille quem non & populo & fortune subducitur beatus
 introrsum est. **N**am quod ad illos pertinet apud quos falso
 diuiciarum nomen inuasit occupata paupertas. **S**cilicet diuicias ha-
 bet quod habere dicimur febrem cum illa nos habeat. **C**on-
 trario dicitur solemus febres illum tenent. **E**odem modo dicendum
 est diuicie illum tenent. **N**ihil ego monuissimum te maius
 quam hoc quod nemo monet satis ut omnia naturalibus deside-
 riis mediariis quibus aut grati satis fiat aut pro tantum mi-
 stere uicia desideris noli. **Q**ueris qualem mensam quam argenteo
 quoniam paribus ministeriis & leuibus afferat cibis: ni-
 hil preter cibum natura desiderat: inuicem tibi cum fauces urit
 sitis aurea queris pocula. **N**on esuriens fastidis omnia
 propter pauonem rubrum: ambiciosa non est fames contenta de
 sinere est quo desinat non nimis curat. **I**nfelicitis luxurie
 ista tormenta sunt. **Q**ueris quemadmodum post saturita-
 tem quam esuriat quemadmodum non impleat ventrem sed far-
 ciat quemadmodum sit in prima porcione fedata reuocatur
Egregie oracius negat ad sitim pertinere quo poculo

aqua q̄ eligati manu mīstret̄. Nāsi ptinē ad te iudicas
q̄ enit̄ puer & q̄ plucidū tibi poculū p̄origit nō sitis
inter reliq̄ hoc nob̄ p̄stitit nā p̄cipuū q̄ necessitati fa-
stidiū excusit Recipiūt supuacua dilectū v̄l delicatam
hoc paz̄ decens. Illud paz̄ laudatū: oculos hoc meos le-
dit: hoc actū est ab illo mūdi cōditore q̄ nob̄ iura viuēdi
descripsit ut salui essem̄ non ut delicati: ad salutē oīa
pata sūt & ī prōptu deliciis oīa misere ac solicite cōpa-
rant̄ vtamur ergo hoc nature bñficio int̄ magno mune-
rādo & cogitem̄ nullo noīe uelī illā meruisse de no-
bis quam quicquid quo ex necessitate de sideratur sine
fastidio sumitur. Vale.

Inquirit p̄mo quōdo ad nos puenerit boni honesti no-
ticia & de differēcia int̄ honestū & vtile .Cxx.

Epistola tua p̄ plures q̄stīuculas vagata ē s̄ in
vna cōstitit & hanc expediri desiderat quō ad
nos boni honestiq̄ noticia puenerit: hec duo a-
pud alios diuēsa sūt: apud nos tātū diuisa. Quid sit hoc
dicā bonū putat esse aliquid qđ vtile ē. Itaq̄ hoc & di-
uiciis & eq̄ & vino & calcō nomē īponūt tāta sit apud
illos vilitas boni & adeo ī sordida vsq̄ descēd̄ honestū
putāt cui ratio recti officii cōstat tāq̄ pie curatā patris
senectutē adiutā amici paupertatē fortē expeditionem
prudētē modera tāq̄ sentēciā s̄ ista duo qđ facim̄ s̄
ex vno: nihil ē bonū nisi qđ honestū ē vtiq̄ bonū supua-
cū iudico adicē. Quid inter ista discrimis sit cū sepe
dixerim hoc vnū dicā nihil nobis videri q̄ quis & male
vti pōt vides aut̄ diuiciis nobilitate virib̄ q̄ mlti ma-
le vtāt: nūc ergo ad id reuertor de quo desideras dici
quō ad nos p̄ma boni honestiq̄ noticia peruenerit: hoc
nos natura docē nō potuit: semīa nob̄ sciēcie dedit sci-
enciā nō dedit. Quidē aut̄ nos ī noticiā incidisse quod
ē ī cōdibile virtutis alicuī spēm casu occurrisse nob̄ vi-
det̄ obseruacio collegisse & rez sepe factarū int̄ se col-
lacio per analogiam nostri intellectus & honestum &

bonum iudicāt hoc verbū cū latini gramatici ciuitate
 donauerint ego danādū nō puto in ciuitatē suā redi-
 gendū vtor ergo illo nō tātū tanq̃ recepto s̃ tanq̃ ṽlita-
 to. **Q**ue sit hec analogia dicā noueram⁹ corporis sanitatē
 ex hac cogitam⁹ esse aliquit & animi: noueram⁹ vires
 corporis ex hiis colligim⁹ esse & animi robur aliqua be-
 nigna facta aliq̃ humana aliqua forcia nos obstupe fece-
 rūt hec cepim⁹ tāq̃ p̃fecta mirari suberāt illis multa
 vicia q̃ species alicui⁹ cōspicui fa cti fulgorq̃ celabat
 hec dissimulaui⁹: natura iubet augē laudāda: nemo
 nō gloriā vltra vez̃ tuiit. **E**x hiis spēm ingentis boni
 traxim⁹: fabricius pirri regis aux̃ repulit: maiusq̃ reg-
 no iudicauit regias opes posse cōtēpnē. Idem medico
 pirri p̃mitēte venenū se regi datur⁹ monuit pirrū caue-
 ret insidias: eiusdē animi fuit auro nō vinci: veneno nō
 vinci: admirati sum⁹ ingētē vtz̃ quē nō regis nō cōtra
 regē p̃missa flexissent boni exēpli tenacē qđ difficilimū
 est ī bello innocētē qui aliquid esse credēt etiā in hos-
 tes nefas qui ī sūma paup̃tate q̃ sibi dec⁹ fecerat non
 aliter refugit diuicias q̃ venenū: viue inquit beneficio
 meo pirre. **E**t gaude qđ ad huc dolebas fabriciū nō pos-
 se corrūpi. **O**raci⁹ cochles sol⁹ īpleuit pontis angustias
 adem̃t ergo adimiq̃ sibi tergo reditū ut iter hosti auf-
 fere⁹ iussit & iā diu hostibus p̃mentibus resistit donec
 reuulsa ingētī ruma tigna sonuerūt: postq̃ respexit ut
 extra periculū esse patrum periculo suo sensit: veni at si
 quis vult inquit sic eūtem sequi dediq̃ in p̃ceps & nō
 mī⁹ sollicit⁹ ī illo rapido alueo flumīis ut amāt q̃ ut sal-
 uu⁹ exiret. **R**epēte armoz̃ victriciū d̃core tā tut⁹ p̃dit
 q̃ si sponte venisset: h̃c & hui⁹modi facta imaginē nob̃
 ostendē virtutis: adiciā qđ mīz̃ fortasse videat̃ mala ī
 terdum speciem honeste obtulere: & optimū excōtra-
 rio nituit. **S**unt enim ut scis virtutib⁹ vicia cōfinia &
 p̃ditis quoq̃ ac turpib⁹ recti similitudo est. **S**ic mētē
 prodigus liberalē cum plurimū intersit vtz̃ quis dare

sciat an seruare nescit. Multi inq̃ sūt **L**ucilli qui nō do-
nant sed proiciūt nō voco liberalem pecuīe sue iratum
imitatur negligēcia facilitatē : temeritas fortitudinē
hec nos similitudo coegit attendē & distīguere specie
quidem vicina : re autē plurimū inter se diferēciā dū
obseruam⁹ eos quos insignes egregiū op⁹ fecerat. **C**e-
pim⁹ ānotare quis rē aliq̃ generoso aīo fecisset & ma-
gno īpetu. **S**3 semel hunc vidim⁹ in bello fōtem in foro
timidū aīose paupertatē ferētē humiliter īfamīā fac-
tū ladauim⁹ cōtempnim⁹ virū alium vidimus aduersus
amicos benignū aduersus īimicos tēpatū & publica ac
priuata sancte ac religiose admīstratē nō deē & ī hīs
q̃ tollerāda erant paciēcia : in hīs q̃ agenda prudēciā
vidim⁹ tribuendū esset plena manu dantē vbi laboran-
dum per tinacem & obnoxium & lasitudinem corporis
animo subleuantem p̃terea idem erat semp & in omni
actu par sibi. Iam non consilio bonus sed more eo pduc-
⁹ ut nō tātū recte facē posset sed nisi recte facē nō pos-
set Intellexim⁹ ī illo p̃fectā eē virtutē in p̃tes diuisimus
oportebat cupiditates ī frenare met⁹ cōprimi faciēda
p̃videri reddēda distribui. **C**ōprehēdim⁹ tēpācia fō-
titudinē prudēciā iusticiā : & suū cuiq̃ dedim⁹ officiū
Ex q̃ ego virtutē intellexim⁹ ostēd⁹ illā nob̃ ordo ei⁹
& decor & constācia & omni inter se accionū cōcordie
& magnitudo sup̃ omnia offerēs sese : hīc intellecta est
btā vita sc̃do d̃fluēris cursu ābitrii sui tot⁹. **Q**uō ergo
hoc ip̃m nob̃ apparuit dicā : nūq̃ vir ille p̃fect⁹ adept⁹
virtutē fōtune maledixit nūq̃ accedēcia t̃stis exccpit
ciuē viūēli & militē creēds labōēs vel⁹ īpatos subiit q̃
quid īciderat n̄ tāq̃ malū aspernat⁹ ē & ī se casū dela-
tū f̄ q̃si delegatū sibi hoc q̃lecūq̃ ē īquit meū ē aspez-
ē dūz ī ip̃o hē⁹ operā nccio itaq̃ magn⁹ apparuit q̃ nū-
q̃ malis ī genu⁹ : nūq̃ d̃facto suo q̃st⁹ ē fec⁹ m̃ltis ītel-
lectū sui & nō alit̃ q̃ ī tenebris lumē efulsit ad aduē-
titq̃ ī se oīm aīos cū eēt placid⁹ & leuis humis diui.

C

niscq̃ i bo pit equus habeat perfectū aīm & ad sumā sui
 adduct⁹ sup̃ q̃ nihil ē n̄ mēs dei ex q̃ ps & in hoc pect⁹
 mortle deflux⁹ qd̃ nūq̃ magis diuinū ē q̃ vbi mortlita
 tē suā cogitat & scit i hoc natū hoīez ut defungēt vbi
 te gūē eē hospite videas: maximū nūq̃ mi lucilli argu
 mētū ē aīmi ab alcōre sede venētis si h̄ i quib⁹ vēsāt
 huīlia iudicat & angusta se exire nō metu⁹. Scit enī q̃
 exitur⁹ sit q̃ vnde venerit meminit nō vidē⁹ q̃ multa
 nos icōmoda exagitāt q̃ male nob̄ ouēiat hoc cōp⁹ nūc
 de vētre nūc d̄ capite: nūc d̄ pectoē ac faucib⁹ q̃rimur
 nūc de rēto nūc distillacō: aliqñ sup̃ ē sanguis aliqñ d̄ ē
 hīc atq̃ illinc tēptam⁹: cū expellim⁹: h̄ euenire solēt i
 aliēo habitātib⁹ at nos cōp⁹ tā putee sōtiti n̄lomin⁹ al
 terna pponi⁹ & i q̃ntū pot̄ etas hūana ptēdi tātū spe
 occupam⁹: nulli otēti pecūia n̄la potēcia: n̄la hac re fi
 eri ipudēci⁹ qd̃ stulci⁹ pot̄ nihil satis ē morituris imo
 moriētib⁹ q̃tdie p̄pri⁹ enī ab vltio stam⁹ & illc vnde
 nob̄ cadēdū ē hora nos omīs ipellit: vide iq̃nta cecitate
 mēs n̄ra sit hoc qd̃ futur⁹ dico cū maxie fit & ps eius
 magna iā fca ē. Nā qd̃ vixim⁹ tēp⁹ eo loco erat q̃ erat
 anteq̃ vixim⁹. Eram⁹ aut̄ q̃ vltimū timem⁹ diē cū tā
 tūdē i mōtē siguli p̄ferāt: nō ille g̃d⁹ lassitudīez facit i
 q̃ deficiim⁹ s̄ ille p̄fiteē: ad mōtē dies extrem⁹ puenit
 accedit omīs: cāpit nos illa nō cōripit. Ideo mag⁹ anī⁹
 ostius sibi melioris nature dat quidē operā ut i hac sta
 cōe q̃ posūt⁹ ē honeste se atq̃ idustre gerat. Cetez nihil
 hoz⁹ q̃ circa se sūt suū iudicat s̄ ut cōmodatis vtiē pēg
 nus p̄perās. Cum alique ei⁹ viderem⁹ ostācie quid ni
 subiret nos spēs n̄ v̄sitate idolis vtiq̃ si hāc ut dixi ma
 gnitudīez verā eē ostēdebat q̃litas veritatis ver⁹ tenō
 pmanet falsa nō durāt. Quidā alteri⁹ vacciniū alterius
 cathonis sūt & mō paz̄ illis seueris ē. Curius paz̄ pau
 per fabricius paz̄ frugi & otētus fictilib⁹ tubero: mō
 liciniū diuiciis: apiciū cenis: meceuatē delicis p̄uocāt
 maximū iudiciū ē m̄le mētis fluctuacō & int̄ simulcōez

virtutū amorēq; viciōz; assidua iactacō. Is habebat sepe
ducentos seruos mō rges atq; tetrachas oīa magna lo-
quēs mō sit mihi mēsa tpes & concha salis pura toga q̄
defēdē frig⁹ q̄uis cōssa qat decies cētena dedisset huic
pāco paucis otēto quīq; dieb; nihil erat ī loculis omīs
sti tales sūt qdē q̄le hūc d̄scrib^t. **O**racius flacius nūq;
eūdē ne silez qdē sibi adeo īdiuēsū aberat : mltos dixi
ppe ē ut oēs sint nēo nō q̄tidie & cōsiliū mutat & votū
mō vxorē vult brē mō amicā mō rgnāe vult mō id ag^t
ne qs sit officiosū seruus mō dilatat se vsq; inuidiā mō
subsid^t & cōbit īfra huilitatē vē iacēciū nūc pecūia spā
git nūc ipit. **S**ic maxie coāguīt aīm⁹ īprudēs alios p
d^t atq; alios & q̄ turp⁹ nihil iudico īpar sibi ē rē putā
vnū homiez agē pter sapiēciā nēo vnū ag^t. **C**eteri mlti
rifōmes sim⁹ mō frugi videbim^r & gues mō pdigi &
vani mittam^r. **S**ubide psonā & cōtrariā ei magis sūm⁹
q̄ exuim⁹ : hoc ēgo a te exige ut q̄lē īstitueris pstaē te
talē usq; ad exitū seues .effici ut possis laudari si min⁹
ut agnosci de aliquo quem heri vidisti merit odici pot
hic quis est tanta mutacio est. **V**ale.

Aliud ad hominem alendum ptinet aliud ad excēcē
dū aliud advestiendū aliud ad docēdū **C**xxi

Litigabis ego video cū tibi hodiernā questiuūcu-
lā ī qua satis diu hesim⁹ exposuero . Interī enī
exclamabis hoc qd̄ clamē soles : s̄ exclamandū
tibi pmū alios opponā cū quib⁹ litiges possidonium &
archidemū hī iudiciū accipiēt deīde dicā nō quicquid
morale ē mores bonos fac^t aliud ad hoiez alēdū ptinet
aliud ad excercēdū ali^d ad vestiēdū ali^d ad docēdū ali
ud ad delectādū oīa tñ ad hoiez ptinēt ecīā si nō omia
meliozem faciunt mores alii aliter attingunt quidem
illos corrigunt & ordinnt quidē naturā eoz; & origiez
scrutāt : tū q̄re hoiez natura pduxerit q̄re ptulerit aīa
lib; ceteris lōge me iudicas mores rliquisse falsum est
Quō enī scies q̄ habendi sint nisi qd̄ hōi optimū iuene

ris nisi naturā ei⁹ inspexeris: tūc demū ītelliges qđ fa-
 ciēdū tibi qđ vitādū cū didiceris qđ nature tue debe-
 as. **E**go īquis volo discē qmō mī⁹ timeā. **S**upsticionē
 mibi excute doce leue eē vanūq; hoc qđ felicitas dicit̃
 vnā illis sillabā faciliē accedē dīderio tuo satis faciā &
 virtutes exbōtabor & vicia ouerberabo licz aliq; nimi-
 um imoderatūq; ī hac pte me iudic⁹ nō de listā psequi
 nequiciā & affectus efferacimos ībiberi & voluptates
 ituras ī dolorē opescē & votis obstrepē. **Q**uid ni cum
 maxia maloz optauerim⁹ et ex g̃tulacōe natū sit qcqđ
 aloquim⁹. Interī pmitte mibi ea q paulo īmociora vidē-
 tur excutē. **Q**uerebam⁹ an eēt oībz aīalibz cōstitutionis
 sue sens⁹ eē aut ex eo sens⁹ maxime apparz q mēbra ap-
 te & expedite mouēt nō alit̃ q in hoc erudita nulli non
 parciū suaz; agilitas est artifex īstrumēta sua tractat
 exfacili. **R**ector nauis scit gubernaculū flecti pictō co-
 loēs quos ad īddenda similitudinē multos variōsq; āte
 se posuit celerrime denotat: & inter cerā opus q facile
 vultu ac manu cōmeat. **S**ic animalium omnem vsum
 sui mobilem mirari solem⁹. **S**aciat pitos q in omnem
 significacionem rez; & affectum parata illorum est ma-
 nus: & verborum velocitatem gestus assequit̃ qđ illis
 ars pstat hīs natura. **N**emo egre molit actus suos ne-
 mo in vsu suo hesit ad hoc edita protinus faciant cum
 hac sciencia prodeunt instituta nascuntur. **I**deo inquit
 ptes suas aīalia apte mouēt quasi alit̃ mouerint dolo-
 rē sensura sūt. Ita ut vos dicitis cogunt̃ metusque illa ī-
 rectum nō volūtas mouet qđ est falsū. **T**arda enī sunt
 que necessitate impellūt: agilitas spōte mot⁹ est ade-
 autē nō adigit illa ad hoc doloris timor ut innaturalē
 motum eciam doloē pbibente nitant̃ sic infans qui sta-
 re meditāt̃ & ferre assuesc̃ se simul ut temptare vires
 suas cep̃ cadit cū fletu tociēs īsurgit doñ se p dolorē
 ad id qđ nata posc̃ exercũ aīalia qđā tergi duri oris ī-
 uēsa tā diu se tōquēt ac pedes exerūt & obliq̃nt donec

ad locū reponant: nullum tormentū sentit supinata tes-
tud: inq̄ta est tamē desiderio naturalis stat⁹ nec āte
desinit nisi quater se q̄ impedit cōsistat: ergo omnib⁹
cōstitutōis sue sensus ē & inde mēbrorum tam expe-
dita tractatio nec vllū magis iudiciū habemus cū hac
illa ad viuēdū venire noticia q̄ q̄ nullū animal ad v sū
sue rude est. **C**onstitutio inq̄t est vt vos dicitis princi-
pale animi q̄damodo se habens erga corpus hoc tā per-
plexū & subtile: & nobis quoq; vix enarrabile quomō
infans intelligit omnia aīalia dialectica nasci. **O**portet
vt istā finicionē magne parti hoīm cogitatorū obscurā
intelligat: vēr erat qđ opponis si ego ab animalibus
cōstitutionis finicionē intelligi dicerē: non ipsam con-
stitutionē: facilius natura intelligit q̄ enarrat. Itaq; i-
fans ille qđ sit cōstitutio nō nouit. **C**onstitutionē suā
nouit. **E**t qđ sit animal nescit anīal eē se sentit: p̄terea
ipsam cōstitutionē crasse itelligit & sūmatim & obscu-
re. **N**os q̄ animū habere nos scimus. **Q**uid sit animus
vbi sit: qual sit aut vnde nescimus. **Q**ualis ad nos per-
uenerit animi nostri sensus quis naturā ei⁹ ignorem⁹
ac sedē: tal ad omnia aīalia cōstitutionis sue sensus est.
Necessē est. n. id sentiāt per qđ alia q̄ sentiunt. **N**e-
cessē ē sensū habeāt cui parēt a quo regunt. **N**emo nō
ex nobis itelligit esse aliqd quod ipetus suos moueat.
quid sit illud ignorat & conatū sibi eē scit quid sit aut
vnde sit nescit. **S**ic infantib⁹ q̄q; aīalib⁹q; principalis
ptis sue sensus ē: nō satis dulcib⁹ nec exp̄ssus: dicitis i-
quit ōne animal primū cōstitutōi sue cōciliari: hoīs aut
constitutionē racionālē eē: & ideo cōciliari hominē sibi
non tanq̄ aīali sed tanq̄ racionali. **E**a. n. pte sibi car⁹
est homo quia homo ē. **Q**uomō ergo ifans cōciliari con-
stitutōi racionali potest cū racionalis nō sit: vnicuiq; e-
tati sua cōstitutio ē: alia ifanti: alia puero: alia seni: om-
nes. n. cōstitutioni conciliant in qua sūt. **I**nfans sine den-
tib⁹ ē: huic cōstitutōi sue conciliat. **R**enati sūt dentes

huic constitutioni conciliat. **N**am & illa herba quae in segete frugum vetura est aliam constitutionem habet tenera & vix emines sulco aliam cum qualuit & molli quidem culmo sed quod ferat onus suum constitit aliam cum flavescit & ad aream spectat & spica eius induruit In quacunque constitutione venit eam tuetur in eam componit: alia est etas infantis pueri adolescentis & senis. **E**go tamen idem sum qui & infans fui & puer & adolescens. **S**ic quis alia atque alia cuique constitutio sit. **C**onciliatio constitutionis eadem est. **N**on enim puer mihi aut iuvenem aut senem sed me natura commendat: ergo infans & constitutioni suae conciliatur que tunc infanti est non que futura iuveni est. **N**ec enim si aliquid illi maius in quod transeat restat. **N**am hoc quoque in quo nascitur secundum naturam est primum sibi conciliatur ipsum animal: debet enim aliquid esse ad quod alia referantur: voluptatem peto **C**ui mihi: ergo mei curam ago: dolorem refugio pro quo: pro me: ergo mei curam ago. **S**i omnia propter mei curam facio ante omnia est mei cura: hec animalibus inest cunctis nec inseritur sed in nascitur producit fetus suos natura non abicit. **E**t quia tutela certissima ex proximo est sibi quisque commissus est Itaque ut in prioribus epistolis dixi: tenera quoque animalia ex materno utero vel quomodo effusa quod sit infestum ipsis protinus norunt & mortifera deunt: umbram quoque transuolantium reformidant obnoxia aures raptis viuētibus: nullum animal ad vitam prodit sine metu mortis. **Q**uemadmodum inquit editum animal intellectum habere aut salutaris aut mortifere rei potest primum querere an intelligat si quae admodum intelligat. **E**ssē autem illis intellectum ex eo apparet quod nihil amplius quam intellexerint facient. **Q**uid est quare paucem quare anserem gallina non fugiat tanto minorem cum ne notum quidem sibi accipitrem quare pulli felē timeant canē non timeant apparet illis non deesse nocituri scienciam non expimento collectam. **N**am ante quam possint experiri cauent. **D**einde ne hoc casu

existimes fieri nec metuunt alia quam debent. Nec unquam obliuiscuntur huius tutelae & diligencie. **E**qualis est illis a perniciosus fuga: preterea non sunt timidiora viuendo. **E**x quo quidem apparet non usu illa in hoc puenire sed naturali amore salutis sue. **E**t tardum & varium quod usus docet. **Q**uidquid natura tradit & equale omnibus est & statim. **S**i tamen exigis dicam quomodo omne animal perniciose intelligere conatur. **S**entit se carne consistere. Ita quod cum sentit quod sit quo secari caro quod vni quo obteri possit. **Q**ue sunt animalia armata ad nocendum horum specie trahit inimicam & hostilem inter se ista coniuncta sunt. **S**i mul. n. conciliat salutem suam: quod que iuuat illa petit de se. **R**ara formidat naturales a contrariis sine ulla cogitatione quod hoc dicit. **S**ine consilio fit quodquid natura precipit. **N**on vides quanta sit subtilitas apibus ad figenda domicilia quanta diuidui laboris obsequii concordia. **N**on vides quam nulli mortalium imitabilis illa aranee textura quanti operis sit fila disponere: alia in rectum inmissa firmamenti loco: alia in orbem currencia ex densa rara quam minora animalia in quorum precium illa tendunt velut retibus implicata teneantur. **N**ascitur ars ista non discitur. Itaque nullum est animal altero doctius: videbis araneorum pares telas: par in fauis agulorum omnium foramen incertum est & in equabile quidquid ars tradidit. **E**x equo venit quod natura distribuit: hec nihil magis quam tutelam sui & eius pericula tradidit. **I**deoque etiam simul incipiunt & discere & viuere. **N**ec est mirum cum eo nasci illa sine quod frustra nascerentur primum hoc instrumentum illis natura contulit ad permanendum in conciliatione & caritate sui non poterant salua esse nisi vellat. **N**emo hoc per se profuturum erat: sed sine hoc nulla res profuisset: sed in nulla deprehendis vilitatem sui. **N**egligentiam quoque quidem: tacitis quoque & brutis quod uis in cetera torpeat ad viuendum solertia est: videbis quod alijs inutilia sunt sibi ipsa non deesse. **V**ale.

Inuehit cōtra illos qui de die dormiūt & de nocte vigi-
lant quibus ait . **Cxxii.**

Detremtēū iam dies senſit reſiliuit aliquātulū
Ita vt liberale ad ſpaciū ſit . Si quis cū ipſo ut
ita dicam die ſurgat officiōſior meliorq; Si qs
illū exſpectat & lucem p̄mam exuit . Turpis qui alto
ſole ſemisonpn9 iacet cui9 vigilia medio die incipit &
adhuc multis hoc ante lucanū ē . Sunt qui officia lucis
noctiſq; puerterit : nec ante deducant oculos beſterna
graues crapula q̄ apparare nox cepit qualis : illorum
edicio dicitur quos natura ut ait virgilius ſedibus no-
ctris ſubditos econtraria poſuit : noſq; vbi p̄mus equis
oriēs aſpexit vel aſiluit anhelis illis ſera rubēs accēdit
lumina veſper . Talis hor9 contraria omnibus nō regio
ſed vita eſt . Sunt quidem in eadem vrbe antipodes q
ut marcus Cato ait nec orientem vnquam nec ſolem
viderunt nec occidentem : hos tu exiſtimas ſcire quem
admodū viuēdū ſit qui neſciūt ſolis ortum & hii mor-
tem timent inquā ſe viui condiderūt : tam infaſti ho-
mines q̄ nocturne aues ſūt licet in vino vnguētq; te-
nebras ſuas exigant licet epulis & quidem in multa p-
ricula diſcoctis totum puerſe vigilie temp9 educāt : nō
conuiuant ſed buſta ſibi faciūt mortuis certe interdū
parētant : at me hercule agēti dies lōgus ē Extēdam9
vitam h9 officiū & argumētum actus ē . Circūſcribaē
nox & aliquid ex illa in diem trāſſeraē aues q̄ cōuiuiis
cōparant ut inmote facile pingueſcunt in obſcuro con-
tineē . Ita ſine vlla exertacōe iacentibus tumor pigeū
corp9 inuadit et ſuperba mēbra iners ſagina ſucreſcit
at iſtoz corpora qui ſe tenebris dicauerūt ſeda viſunt
quippe non ſpecioſior illis quā morbo pallētibus color
eſt : languidi & euādī albet & in viuis caro morticina
eſt : hoc tñ minimū in illis maloz dixerim quanto plus
tenebraz in animo eſt ille inſe ſtupet : ille caligans inui-
det cecis . Quis vnquā oculos tenebraz cauſa habuit .

Interrogas ergo quomodo hoc animo prauitas fiat ad
uersandi diē & totam vitam inmortem transferēdi oīa
vicia cōt naturā pungāt oīa debitū ordinem deserunt
hoc ē luxurie ppositum gaudē puerus nec tantū disce
dere a recto sed q̄ longissime abire. **D**einde eciam ecō
trario stare. **N**ō videt tibi contra naturam viuē. Ieiuni
bibūt qui vinum recipiunt in ambis venis & ad cibum
ebrii transeūt atq; frequens hoc adolenciū vicium est
qui vires excolūt in ipso pene balnei limine intē nudos
bibunt imo potent & sudorem quē mouerunt pocioib;
crebris ac feruētibus subinde dstringant : post prādi
um aut cenam bibere vulgare ē : hoc patresfamilie ru
stici faciūt & vere voluptatis ignari. **M**ez illud delec
tat quod nō innatat cibo qđ libere penetrat ad nervos
Illa ebrietas iuuatq; inuacuū venit : nō vident tibi con
tra naturā viuere qui cōmutant cū feminis vestē : non
viuūt contra naturā qui spectāt ut puericia splendeat
tempe alieno. **Q**uid fieri crudelius vel miserius potest
nūq; vir erit & si diu virū pati possit & cū illū cōtume
lia sex9 eripuissē debuerat : nō etas quidē eripiet : nō vi
uūt cōtra naturam qui hieme cōcupiscūt rosam : somē
toq; aquaz calenciū & caloz apta immitacōe brumali
um florem vernum expmant non viuūt contra naturā
qui pomeria in summis turribus serūt quoz silue intec
tis domoz ac festigiis mutant Inde ortis radicib; quo
improbe cacumine egissent non viuūt contra naturam
q; fundamēta termaz in mari iaciunt ut delicate natrū
ipsi sibi vidēē nisi calencia stagna fluctu ac tēpestate fe
riant. **C**ū instituerint omnia contra nature consuetu
dinem velle nouissime in totum ab illa disuescūt : lucet
sompni temp9 est quies est nūc exerceamur nūc geste
mur : nūc prandiam9. Iam lux pprius accedit cene. **N**ō
oportet id facere quod populus. Res sordida est trita
aut vulgari via viuere dies publicus relinquat pprius
nobis ac peculiare mane fiat. Isti vō mihi defunctorū

loco sūt quantulū enī a funē absūt & quidē acerbo qui
ad faces & cereos viuūt: hanc vitam agere eodē tēpe
multos memim⁹. Inter quos & atiliū buctā stertoriū
cui post patrimoniū ingens consūptum. **T**iberius pau-
ptatem confitenti. **S**ero inquit experrect⁹ es. **R**ecita-
bat mōtanus illius carmen tollerabilis poete amicia ti-
berii noctis & frigore: ortus & occasus: libentissime
inferebat. Itaq; cū indignaret⁹ quidam illū toto die re-
citasse & negaret accedendū ad recitacōes eius natam-
narius ait nunq; possum⁹ liberalis agere paratus sum
illū audire ab ortu occā sū hos vers⁹ recitasset. Incipit
ardentes pheb⁹ pducere flāmas. **S**pargere rubicūda
dies iam tristis irūdo: arguitis reditura cibos immitte-
nidis. Incipit & molli parciē & ore mīstrat: varusq; .f.
Re. m. vincinii comes cenaz bonaz affectator quas in-
prboitate lingue merebat exclamauit. Incipit bucca
dōmre: deinde cū subinde recitassat iam sua pastores
stabulis armenta locarūt. iam dare sompnis nox pigra
silēcia terris īcipit. Idē varus īquit quid dicis iam nox
est ibo & buccam salutabo: nihil erat nocuis hac ei⁹ vi-
ta in contrarium circūacta quoniam ut dixi multi eodē
tempe egerunt. **C**ausa autem est ita viuendi quibusdā
non quia aliquid existimēt noctem ipsam habere iocun-
dius sed quia nihil iuuat oblitum. **E**t grauis male con-
sciēcie lux est: & omnia cōcupiscentis aut continentis
pro ut magno aut paruo empta sūt fastidio est lumen
gratuitum pretereā luxuriosi vitam suam esse īsermo-
nibus dum viuūt volūt nam si tacetur perdere se pu-
tant operam. Itaq; aliquociens faciunt quod excitet fa-
mam. multi bona cōmedunt multi amicas habent ut in-
ter istos nomen inuenias opus est non tantum luxurio-
sam rem sed notabilem facere. in tam occupata ciuita-
te fabulas vulgaris noticia non inuenit pedonem albi-
nonanū narrantem audieramus erat autem fabulator
ellegantissimus habitasse se supra dom⁹. **S**purii papirii

qui erat ex hac turba luci fugax: audio inquit circum-
audeo inquit circa horam terciam noctis flagelo: sonum
quero quid faciat: dicitur racoes accipere: audio circa
horam sextam noctis clamorem concitatum quero quid
sit dicitur vocem exercere. **Q**uero circo horam octauam
noctis quid quid sibi ille sonus rotarum vellet gestari: di-
cit circa lucem discurrent pueri vocant celarii coci tumultu-
uant. **Q**uero quid sit dicit mulsu & methalicam popo-
scisse ab alueo exisse. **E**xcedeabat inquit eius die cene
minime: vale enim frugaliter vivebat nihil consumebat
nisi noctem. **I**taque credo dicentibus illum quibusdam auarum
& sordidum vos inquit illum & lichinobium dicetis: non
debes admirari si tantas inuenis viciarum proprietates: va-
ria sunt innumerabiles habet facies reprehendi eorum ge-
nera non possent. **S**implex recti cura est: multiplex praui:
& quantum vis nouas declinationes capit. **I**dem moribus
euenit: naturam sequentium faciles sunt soluti sunt exig-
uas differentias habent: his distorti plurimum cum omnibus in-
ter se dissident. **C**asa tam precipua vestre mihi huius mor-
vita communis fastidium quomodo cultu se a ceteris disti-
guunt: quomodo elegancia cenarum mundicius vehiculorum
sic volunt seperare etiam temporum dispositiones nolunt
solita spectare quibus peccandi premium infamia est hanc
petunt omnes isti qui ut ita dicam non viuunt. **I**deo Lucilli
tenenda nobis via est quam natura prescripsit nec ab il-
la declinandum. **I**llam sequentibus omnia facilia & ex-
pedita sunt. **C**ontra illam intentibus non alia vita est quam
contra aquam renugantis. **V**ale.

Multipliciter fragilitatem commendet **C. Cxxiii.**

In itinere confectus incomodo magis quam lon-
go. **I**n albanum meum multa nocte perueni: nihil
habeo parati nisi me. **I**taque in lectum lassitudine
pono hanc pistores moram boni consulo: mecum enim
de hoc ipso loquor: quam nihil sit graue quod leuiter ex-
cipias: quod indignandum nihil nisi quod ipse indignando

astruas non habet panem meus pistor: sed habet villicus
 sed habet attrienfis sed habet colonus malum panem in
 quis expecta bonis fiet etiam illum teneat tibi et filigi
 neum fames reddet. **I**deo non ante edendum quam illa
 imperat. **E**xpectabo ergo nec ante edam quam ut bonum
 panem habere cepero aut malum fastidire desiero: neces
 sarium est paruo assuescere multe difficultates locorum
 multe temporis etiam locupletibus & instructis a diebus
 obtantem prohibet & occurrent. **Q**uicquid habere vult
 nemo potest. **I**llud potest nolle quod non habet. **R**ebus
 oblatis hilaris uti: magna pars libertatis est bene mo
 ratus venter & contumelie paciens. **E**stimari non potest
 quantam voluptatem capiam ex eo quod lassitudo mea sibi
 assuescit non vineas non balneum non vllum aliud re
 medium quam tempus quero. **N**am quod labor contraxerit qui
 extollerit: hec qualiscunque cena attali iocundior erit ali
 quid enim expmetum animi super si subito hoc enim est
 simplicius & verius: nam ubi se parauit & induxit sibi
 paciencia: non eque apparet quantum habeat vere firmitatis
Illa sunt certissima argumenta que ex tempore dedit: si non
 tantum equus modestia sed placitus aspexit. **S**i non ex
 canduit non litigauit. **S**i quod dari debent ipse sibi non de
 ferendo suppleat & cogitauit aliquid consuetudine sua
 sibi nihil deesse. **M**ulta quam superuacua essent non in
 telleximus nisi cum deesse ceperunt utebamus enim illis
 non quia debemus sed quia habebamus. **Q**uorum multa autem
 parabamus quia alii parauerunt quia apud plerisque sunt
Inter causas malorum nostrorum est quod viuimus ad explenda
 desideria: nec ratione comprimimur sed consuetudine abdu
 cimus: quod si pauci facerent nollemus imitari. **C**um plu
 res facere ceperunt quasi honestius sit quia frequenter
 sequimur: & rectum apud nos locum tenet error ubi
 publicus factus est. **O**mnis iam sic pegrinat ut illos nu
 midas percurrat equitatus ut agmen cursorum antecedit
Turpe est enim nullos esse qui occurrentes a via deiciant

& qui honestū hominem venire magno puluere ostendunt. **O**mnis iā mulos habent qui cristallina & mucina & celata magnoz artificii manu portent. **T**urpe est videri eas te habere sarcinas totas q̄ toto cōcuti possint oīm pedagogia oblita facie vebūt ne sol ne frigus tenerā cutē ledat turpe est neminē eē incōmuta tu puerorū cui⁹ sona facies medicamētū desideret hoz⁹ oīm sermo vitād⁹ est: hii sūt qui vicia tradūt & alio aliūde insūt pessim⁹ gen⁹ hoz⁹ hoīm videbat q̄ vēba gestaret. **S**ūt quidē qui vicia gestāt sermo hoz⁹ multū nocet: eciam si nō statim pficit semina ī aīo blinquit sequit nos eciam cū ab illis discessim⁹ resurrectuz⁹ p⁹ea malū quēadmodū qui audierūt simphonā ferūt secū in aurib⁹ modulacōz. **I**lla ad dulcedinē tātūq; cogitacōes īped⁹ nec ad seria patiē incēdi. **S**ic & adulatoz praua laudanciū sermo diuici⁹ herz q̄ audit: nec facile ē aīo dulcē sonū excutē psequit & durat & ex itēuallo recuerit. **M**eo cludente sūt aures malis vocib⁹ & quidē p̄mis nā cū īiciū fecerūt admissēq; sūt plus audent. **I**nde ad hec pueniē verba ut virtus p̄bia & iusticia verboz ī aīuū c̄pitus est vna felicitas ē bene vite facere edere bibē libē frui patimōio. hoc ē viuē hoc ē se mortalem eē meminisse fluūt esse dies irrepabilis vita decuerit dubitam⁹ qd̄ iuuat sapere & etati voluptates decēpere īterim dum pot̄ ingerere frugalitate eo ut mortē p̄currē & quicquid illiablatura est iā sibi interire. **N**ō amicā habes n̄ puez qui amici moueat iuidiā: quotidie sobri⁹ prodis. **S**ic honestā ephī heredē patri appbatur⁹. **N**on ē istud viuere sed aliene vite interesse: quanta demēcia ē heredis sui res p̄curare & sibi negare oīa: ut tibi ex amico ī imicū magna faciat hereditas plus enim gaudebit tua morte qui plus accepit. **I**stos tristos & supciliosos aliene vite censores sue hostes publicos pedagogos assis ne feceris: ne dubitaueris bonā vitā q̄ op̄ionem bonā malle: hec voces nō alitē fugiēde sūt q̄ ille quas vlixes nisi

alligatus p̄ter vehi noluit. Idem possunt abducūt a pa-
 tria a parētibz ab amicis ab virtutibz in turpē vitā mi-
 feri nisi turpibz illudunt. **Q**uāto faci⁹ ē rectū sequi li-
 mitē & eo semp ducē vt ea sint tibi iocūda que honesta
 qđ assequi poterim⁹ si fecerim⁹ duo eē genera rez q
 nos aut inuitēt aut fugent. Inuitāt ut diuicie volupta-
 tes forma ambicō aut cetera blanda & arridēcia fugat
 mōs labor dolo ignominia met⁹ astrictior: debē⁹ itaq
 exerceri ne hec timeam⁹ ne illa cupiamus. In cōtrariū
 pugnem⁹ & inuitantibz recedam⁹ aduēsus petēcia cō-
 citemur: nō vides quoniā diuēsus sit descendēciū habi-
 tō & ascēdenciū q p pronū eūtes supmāt corpa qui inā-
 duū icubūt. **M**ā si descendas pond⁹ suū ipriorē pātem
 dare si ascendas retro abducē. **C**ū vicio **L**ucilli cōsenti-
 re ē. In voluptates descendit. In asperas & duras sub-
 eūdū est hic impellam⁹ corpa. illic refrenem⁹ hoc nūc
 me existimas dicē: eos tātū pnciosos eē auribz nostris
 qui voluptatē laudāt qui dolores metus p se formida-
 res incuciūt. Illos quoq nobis nocē estio q nos sub spē
 stoice secte hortāt ad vicia hoc enī iactāt solū sapientē
 & datū esse amatorem sol⁹ apte ad hanc artē eque cū
 bibendi & cōuiuendi sapiens ē peritissim⁹. **Q**ueramus
 ad q̄ vsq etatem iuuenes amādi sint: hec grece consu-
 tudini data sint nos ad illa pen⁹ aures dirigam⁹. **N**leo
 est casu bonus discenda virtus ē voluptas humilis res
 pusilla est & in nullo habenda p̄cio cōis cum muris aīa
 libus ad quam ima & cōtemptissima ad volant. **G**loria
 vanum & volubile: aurazq mobilius paupertas v̄eo nulli
 malum est nisi ipūgnāti. **M**ors malum non est: quid q
 ris sola ius equū generis humani supsticio error in fa-
 nus est amandas timet q̄s tollit violat. **Q**uid enī itst e
 vtrum deus negas an infames: discenda imo ediscen-
 da sūt: nō debes excusaciones vicio philosophie sugge-
 re: nullam habet spem salutis eger quem ad intempan-
 ciam medicus hortatur. **V**ale.

Multipliciter inquit vtrum bonum comprehendatur sensu vel intellectu. **C. Cxxiiii.**

Possim tibi multa veterum precepta referre in refugis tenuis que piget cognoscere curas. Non refugis atem: nec vlla te subtilitas abi. Nō est eloquencie tuue tam multa sectari: sicut illud probo q̄ omnia ad aliquem profectum redigis: & tunc tātum offenderis vbi summa subtilitate nihil agitur quod ne nunc quidem fieri laborabo. Queritur vtrum sensu comprehendatur an intellectum bonum: huic iūctum est in multis animalibus & infantibus non esse. Quicumq; voluptatem in summo ponunt sensibile iudicant bonum. Nos contra intelligibile qui illud animo damus. de bono sensus iudicarent nullam voluptatem reiceremus: nulla enim non inuitat nulla non delectat. Et econtrario nullum dolorē volentes subiremus: nullus enim non offendit sensum: preterea non essent digni reprehensione quibus minimū voluptas placet: quibusq; summus est doloris timor. **E**que improbam⁹ gula ac libidini addictos & contēpnim⁹ illos qui nihil virilis ausuri sunt doloris metu. Quid autem peccant si sensibus idest iudicib⁹ boni ac mali parent hīs enim tradidistis appeticionis & fuge arbitrium. Sed fidelicet ratio istius rei preposita illi quem admodum debeat vita quemadmodum de virtute de honesto sic & inde bono maloq; constitui pertinet nam apud istos vilissime parti datur de meliore sentēciā ut de bono pronūci et. Sed obtusa res & ebes tam in homine quam ī aliis animalibus tardior. Quod si quis vellet non oculis sed tactu minuta discernere subtilior ad hoc acies nulla quam oculorum & intencior deberet bonum malū q̄ dinoscere: vides in quanta ignorancia veritatis versetur & quam humi sublimia ac diuina proiecerit apud quem de summo bono maloq; iudicat tactus. Quemadmodum inquit omnis sciencia atque ars aliquid debet

habere manifestum sensumque comprehensum ex quo
 oriatur & crescat sic beata vita fundamentum & ini-
 cium a manifestis ducit & eo quod sub sensum cadat.
 Nam vos a manifestis beatam vitam initium sui cape-
 re dicitis: dicimus beata esse que secundum naturam
 sunt. Quid secundum naturam sit palam & protinus
 nato non dico bonum sed initium boni. Tu summum
 bonum voluptatem infancie donas ut inde incipiat nas-
 cens quo cum consummatus homo peruenit: cacumen
 radice loco ponis. Si Quis diceret illum in materno
 utero iacentem sexus quoque incerti tenerum & im-
 perfectum & informem iam aliquo bono esse a parte vi-
 dentur errare: at qui quantum interest inter eum qui
 cumque maxime vitam ac cepit & illum qui materno
 rum viscerum latens imis alias vermis est uterque quan-
 tum ad intellectum boni ac mali eque maturus est: &
 non magis infans ad hoc boni capax est quam arbor aut
 mutum aliquod animalis. Quare autem bonum in ho-
 mine animalique muto non est. Quia nec ratio ob hoc
 infanti quoque non & Nam est huic de est. Tunc ad
 bonum perueniet cum ad rationem peruenierit. Est ali-
 quod irrationabile animalis: est aliquod non dum raci-
 onale: est rationale sed imperfectum. In nullo horum
 bonum. Ratio illud affert. Quid ergo inter ista que re-
 tuli distat. In eo quod irrationabile est nunquam erit
 bonum. In eo quod nondum rationale est tunc esse bo-
 num non potest. In imperfecto de presenti potest bonum
 esse sed non est. Ita dico Lucilli bonum non in quolibet
 corpore non in qualibet etate inuenitur & tantum ab
 est ab infancia quantum a principio ultimum quantum
 ab initio perfectum: ergo nec intenero modo coalescen-
 te corpusculo est. Quod in non sit magis quam si semen
 hoc si dicas aliquod aboris ac sati locum nouimus hoc
 non est in prima fronde que emissum est cum maxime so-
 lum rumpit. Est aliquod bonum tritici hoc nondum

est in herba latente nec cū folliculo se exerit spica mol-
lis; sed cum frumentum estas & debita maturitas cox-
it. **Q**uemadmodum omnis natura bonum sua nisi con-
summata non profert. Ita hominis bonum non est in ho-
mine nisi cum illa ratio perfecta est. **Q**uod autem hoc
bonum dicam. liber animus & erectus alia subiciens si
bi se nulli hoc bonum adeo non recipit infanciam ut pue-
ricia non speret adolenscencia improbe speret: bñ agi-
tur cum senectute si ad illud longo studio intentoque
perueniat vbi hoc bonum & intelligibile est: dixisti in-
quit aliquod bonum esse arboris aliquod herbe: potest
ergo aliquod esse & infantis verum bonum nec in arbo-
ribus nec in mutis animalib⁹ hoc quod illis bonum est
precario animalis predicatione bonum dicitur. **Q**uod
est in quis hoc quod secundum naturam cui⁹que ē: bo-
num quidem cadere inmutum animalis nullo potest se-
licioris meliorisque nature est: nisi vbi rationi locus ē
bonum non est. **Q**uatuor hee nature sunt arboris ani-
malis hominis dei hec duo que rationalia sunt eādē
naturam habent. Illa diuersa sunt: q̄ alterum in mortale
alterum mortale est. **E**x hiis ergo vnius boni natura p-
ficit dei scilicet: alterius cura hominis cetera tamen in
sua natura perfecta a quib⁹ ab est ratio hoc enim demū
perfectum est quod secundum vniuersam naturam est
perfectum: vniuersa autem natura rationalis est. **C**e-
tera possent in suo genere esse perfectal. In quo non po-
test beata vita esse nec id potest quo beata vita efficiē
beata autem vita hominis alias bonis efficitur. In mu-
to animali non est quo beata vita efficitur. In mutō ani-
mali bonum est: mutum animalis sensu comprehendit
p̄sencia: preteritorum reminiscitur cū id incident sen-
sus admonerentur alias renouarentur tāquam remi-
niscitur: reminiscitur vie cum ad initium eius ad motū
est. In stabulo quidem nulla via est quamuis sepe calca-
uerit: memoria est. **T**ercium vero tempus: futurum

ad muta non ptinet. **Q**uomodo ergo potest eorum vide
ri perfecta natura quibus vsus perfecti temporis non
est. **T**empus enim tribus partibus constat preterito p
sente & futuro animalibus tantum quod breuissimum
est intra cursum datum presens preteriti rara memo
ria : nec vnquam reuocatur nisi presencium occurfu nō
potest ergo perfecte nature bonum imperfecta esse na
tura : aut si natura habiti hoc habet quod habent & sa
ta . nec illud nego ad ea que videntur secundum na
turam magnos esse mutis aīalibus impetus & conci
tatus sed in ordinatos & turbidos : nunquam autem
aut inordinatum est bonum aut turbidum. **Q**uid ergo
inquis multa animalia perturbato & indisposite mouē
tur dicerem illa perturbate & in disposite moueri si na
turam illorum ordinem caperet nunc mouentur secun
dum naturam suam : perturbatum enim id est quod es
se aliquando & non perturbatum potest . **S**ollicitum est
quod potest esse securum . **N**ulli vicium est nisi cui vir
tus potest esse . **M**utis animalibus talis ex natura sua
motus est . **S**ed ne te diu teneam erit aliquando bonū
in muto animali erit aliqua virtus erit aliquid perfec
tum : sed nec bonum absolute nec virtus nec perfec
hec enim rationabilibus contingunt quibus datum est
scire quare quatenus quēadmodum . Ita bonum in nul
lo est in quo ratio nō est . **Q**uo nūc ptineat ista disputa
cio queris & quid animo tuo profutura sit : dico & ex
ercet illum & acuit & vtrique aliquid acturum occupa
cione honesta tenet prodest autem etiam quo moratur
ad praua properantem . Sed illud dico nullo modo pro
desse possuit magis quam si tibi bonum tuum ostendo
si te a mutis animalibus separo si cū deo pono . **Q**uod
nunquam vires corporis alis & exerce pecudibus istas
maiores feris que natura concessit . **Q**uid ex colis for
mam cum omnia sic feceris a mutis animalibus decore
vinceris . **Q**uid capillum ingenti diligencia comis : cū

illum vel effuderis more parthorum vel gernianorum
vinxeris vel ut sitbe solent sparseris : in quolibet equo
densior iactabitur. Iuba horrebit in leonum ceruice for
mosior. Cum te ad velocitatem paraueris par lepu
sculo non eris : vis tu relictis in quibus vicite necesse e
dum in aliena niteris alias intueris ad bonum reuerti
tuum : quod e hoc : animus . s. emendat⁹ ac purus emu
lator dei super humana se ex tollens nihil extra sui po
nens rationalis animalis . Quod ergo inte alias vite bo
num est : perfecta ratio hanc tu ad suum finem hac tu
euoca in quantum potest plurimum crescere. Tunc bo
num te esse iudica cum tibi ex te gaudium omne nasce
tur cum de hiis que homines eripiunt optant custodi
unt nihil in ueneris non dico quod malis scilicet quod
velis breuem formulam tibi dono qua te mecius qua
perfectum esse iam scias . Tunc habebis tuum bonu
cum intelliges infelicissimos esse felices . Vale.

Lucii Annei Seneca Cordubensis epistole ad Lucilliū
finiunt foeliciter. Incipiūt epistole pauli & Seneca.

Ieronim⁹ de Seneca in libro de viris illustribus.

Lucius Anneus Seneca Cordubensis soto
nis stoici discipulus & patruus lucani poete
continentissime vite fuit quem non ponerem
i cathalogo sanctorum nisi me epistole ille prouocarent
que leguntur a plurimis pauli ad Senecam : aut Sene
ce ad paulum. In quibus cum esset neronis magister &
illius temporis potētissim⁹ optare se dicit eius esse loci
apud suos cuius sit paulus apud cristianos huiusmodi ante
quā petr⁹ & paul⁹ mātirio cōonarēt a nerone itfect⁹ ē

Epistola Seneca ad paulum

Qredo tibi paule nunciatum fore q̄ heri de te
cum Lucilio nostro de apocriphis & aliis rebo
sermonem habuerimus . Erant enim quidem
disciplinarum tuarum comites mecum . Nam in ortis

Salustianus secesseram? quo loco occasione nostri alio
tēdentes hii de q̄bo dixi visi a nobis adiuncti sūt. Certi
q̄ tui presencia optauimus & hoc scias volo libello tuo
de plurimis aliquibus literis alias aliquas literas quas
ad aliquam ciuitatem seu caput prouincie direxisti mi
ra exhortacione vitam moralem continentes vsq̄ refec
ti sumus : quos sensus non puto ex te dictos sed per te
Certe aliquando ex te & p̄te. Tanta enim maiestas ea
rum & rerum tantaq̄ generositate clarent alias callēs
ut vix suffecturas putem etates hominum quibus insti
tui perficuiq̄ possint : bñ te valere fratē cupio. Vale.

Pauli ad Senecam epistola

Literas tuas hilaris heri accepi ad quas rescri
bere statim potui si presenciam. Inuenis quē
ad te eram missurus habuisse. Scis enim
quando & per quem & quo tempore & cui quid dare
committiq̄ quid debeat. Rogo ergo ne putes neglec
tum dum persone qualitatem respicio sed quod literas
meas bene a vobis acceptas alicui scribis felicem me ar
bitror tanti viri iudicio. Nec enim hoc diceret censor
Sophista magister tanti p̄cipis & omnium nisi quia
vere dicis : opto te diu bene valere.

Senece ad paulum.

Quedam volumina ordinaui & diuisionibus suis
statum eis dedi : ea quoq̄ Cesari legere sum de
stinatus & si mō sors prospera annuerit ut no
uas aures afferat eris forsan & tu presens Sin al's red
dam tibi diem ut hoc opus inuicem inspiciamus : & si
possim nō prius ederem ei hanc scripturam nisi pri⁹ te
cū cōferā alias cōferē. Si non impune hoc fieri potuissz
ut scires nō te preterirem. Vale paule carissime.

Pauli ad Senecam

Quocienscumq̄ literas tuas audio presenciā tuā
cōgito nec aliud estimo quam omni tempore te
nobiscum esse. Cum primum. Itaq̄ vene cepis

inuicem nos & de proximo videbimur bene te vale opto

Senece ad paulum

Nimium angimur tuo secessu quod est quo res te remotum alias remoratum faciunt. Si indignatio deum quod a rito & secta veri recesseris & aliorum conuersus sis alias auerteris erit postulandi locum ratione factum non leuitate hoc existimetur

Pauli ad Senecam

De hiis que mihi scripsistis non licet arundine & atramento eloqui quarum res altera notat & designat aliquid : altera euidentem ostendit cum sciam inter vos esse hoc est quantus apud vos & in vobis qui me intelligunt honor omnibus habendus est tanto magis quanto indignandi occasionem captant quibus si pacenciam demus omnimodo eos quaqua parte vincimus si non hi sunt qui penitenciam sui gerant

Senece ad paulum

Profiteor bene me acceptum alias instructum lectione litterarum tuarum quas Galathis Corinthiis Achaia misisti : & inuicem viuemus ut etiam cum honore diuino eas audirem alias exigerem. Spiritus enim sancto in te & super exultos sublimiores satis venerabiles sensus exprimit vellem itaque cum res eximias proferas ut maiestatis earum sermonis cultus non desit : & ne quid tibi frater surripiam aut consciencie mee debeam confiteor augustum sensibus tuis permotum : cui per lecto virtutis in te exordio ista vox fuit mirari eum posse ut qui non legitime imbutus sit taliter sentiat. Cui ego respondi solere deos ore in nocentium effari haur eorum qui priuaricari doctrina sua quidem possunt & dato ei exemplo vatis hominis rusticoli : cui viri duo apparuissent in agro reatino qui postea castor & pollux sunt nominati satis instructus videtur vale.

Pauli ad Senecam

Licet non ignorem Cesarem nostrum se futurum

nostrarum rerum admirandum : alias admiratorem .
si quando deficiet admirator esse : alias amatorem esse
permittes te non ledi admoneri : puto enim te grauer
fecisse q̄ ei in noticiam perferre voluisti q̄ ritui & di
scipline eius sit contrarium . Cum ille enim gencium
colat quid tibi visum ut scire eum velles non video ni
si nimio amoē meo facere te hoc existimo . Rogo de fu
turo ne id facias alias agas . Cauendum est enim ne dū
me diligis offensam dñe facias : cuiusquidem offensa
neq̄ oberit si perseuerauerit neq̄ si non sit proderit . Si
est regna nō indignabit̄ . Si mulier ē offendit̄ bñ vale

Senece ad paulum

Scio te nō tam cui causa cōmotū litteris quas
ad te educione epistolarum tuarum cesari feci
quam natura rerum que ita mentes hominū
ab omnibus artibus & moribus rectis reuocant ut non
hodie amirerq̄ppe : ut is p̄ mltis documētis hoc iā no
tissimum habeam . Igitur noue agamus & si quid faci
le in preteritū factū est veniā irrogabis . Misi tibi librū
de verboꝝ copia . vale paulē carissime

Pauli ad Senecam

Quocienscumq̄ tibi scribo & nomen meum tibi
supercribo grauem secte mee incongruentē
rem facio debeo enim ut sepe professus sū cū
omnibus omnia esse & id obseruare in tuam personam
quod lex . Romana honori senatus concessit perfecta
epistola vltimum locum elegi : ne cum aporia & de de
core cupiam illud efficē quod mei arbitrii fuerit vale
deuotissime magister

Data . v . calendis lulii . nerone quarta
& messala consulibus . S . p . Sal .

Hve paulē mi carissime : putas ne me haud con
tristari & non luctuosum esse q̄ de innocencia
vestra sub inde suplicium sumat̄ dē hinc q̄ tā
duros tamq̄ obnoxios vos reatu omnis populus iudic̄

putas a vobis effici qđ in vrbe contrarium sit: sed fera
mus equo animo & vtemur foro qđ fors concessit do-
nec iuncta felicitas finem malis imponat. Tulit & pri-
scoꝝ etas macedonē philippi filiū et pꝛ dariū & dionisi-
ū Nostra quoq; Caiū Cesarē quibꝫ qꝫquid libuit licuit
Incendiū vrbs Romana manifeste sepe vnde pariat
ostat. Sed si effari humilitas humana potuisset qđ cau-
se sit & impune in his tenebris loqui liceret iam oīs oīa
viderent cristiani & iudei quasi machinatores incēdiū
supplicio affecti fieri soleat. Grassator iste quisquis ē
cui voluptas carnicina est medicina & mendaciū ve-
lamētū tempi suo destinatꝫ est. Et ut optimꝫ quisq;
vnum pꝫ multis natum est caput. Ita & hic devotus pꝫ
oībꝫ igni cremabit. Centū trīgēta due domus insule
quatuor sex diebꝫ arserē septimus pausam dedit. bene
te valere frater opto.

Data. v. calendas aprilis frigili & basso consulibꝫ p.
S. Saꝫ.

HVe mi paule carissime. Si mihi noīq; meo vir
tantus & dilectꝫ oībꝫ modis nō dico fueris iūc-
tus scꝫ necessarie mixtꝫ apte alias bene actum
erit de Seneca tuo Cum sis igitꝫ vertex ecclēsie & altissi-
morū oīm mōciū cacumen: nō ergo vis leter si ita sim
tibi pꝫximꝫ ut sis cui deputer: haud itaq; te indignū
pꝫma facie epistolaz noīandū cēseas ne temptare me qꝫ
ludē videaris. Quippe cū scias te ciuem esse Romanū
nā qui meus tuus apud te locus qui tuus velim ut me-
us vale mi paule carissime.

Data. x. calēdas aprilis Apromano & Capitano cō-
sulibꝫ. S. p. Saꝫ.

OPaule alegorice & enigmatice a te eo vsqꝫq;
qꝫ opa collidūt: & ideo rez tāta vis & mune-
ris tibi tributa nō ornamēto verborꝫ sꝫ cultu qđ
dam decoranda ē nec verare qđ sepiꝫ dixisse teneo ali-
as retineo mltos qui affectāt sensꝫ cōrūpe & emollire

reꝝ virtutes euiscerare. Certā mibi velut concedas ve
lim latinitati morem gerere honestis vocibꝫ speciē ad
hibere ut generosi muneris ꝛcessio digne a te possit ex
pediri

Data ꝑdie nōs Iulii Lutorio &
Sabino cōsulibꝫ. p. S. Sal.

Perpendēt ea sūt reuelata que paucis diuini
tas ꝛcessit. Certꝫ igitꝫ ego in agro iā fertili se
fortissimū sero nō quidē materiā que corrūpi
videtꝫ sed verbū stabile de deriuamētū boni crescentis
& manētis in eternū qđ prudēcia tua affecuta indefici
ens fore debet et hnicꝫ israhelitaꝫqꝫ obseruacōe cen
sere vitandas: nouū te autorem feceris tibi ihesu ꝑco
nis ostendēdo rethoricis irreprehēsilē sophistā vꝫ sop
hiam que ꝑpe modū adeptꝫ regi imperiali cuiꝫqꝫ do
mesticis atꝫ fidis amicis insinuatibꝫ quibus aspera &
incarpabilis erit persuasio cum plerūꝫ eorum minime
flectantꝫ insinuacionibus tuis quibus vitale commodū
sermo dei instillatus nouū hominē sine corruptale per
petuam animam parcat ad deum istinc properantem
Vale Seneca carissime nobis

Epitaphium Senece.

Cura labor meritum sumpti pro munere honores.

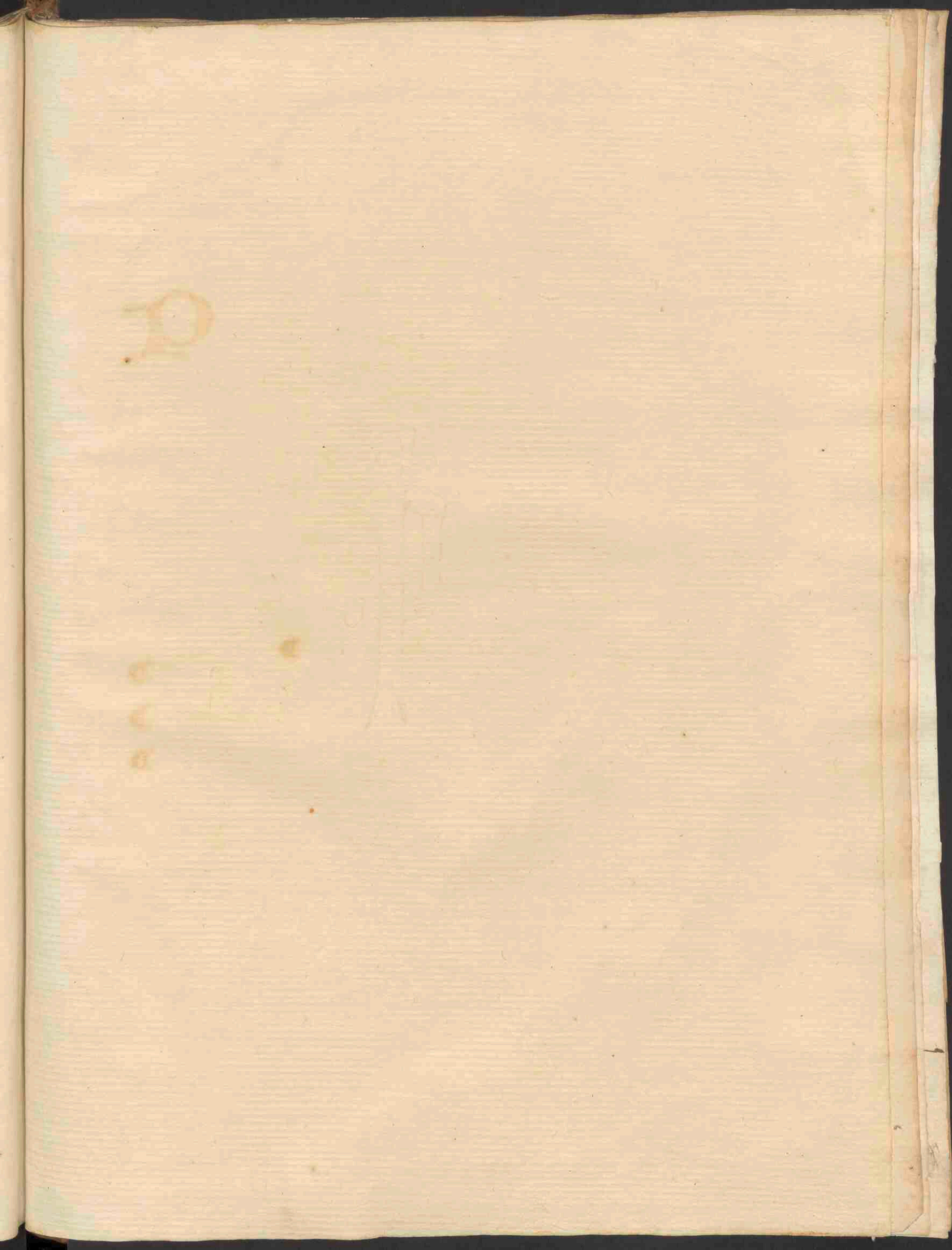
Post hac sollicitate animas.

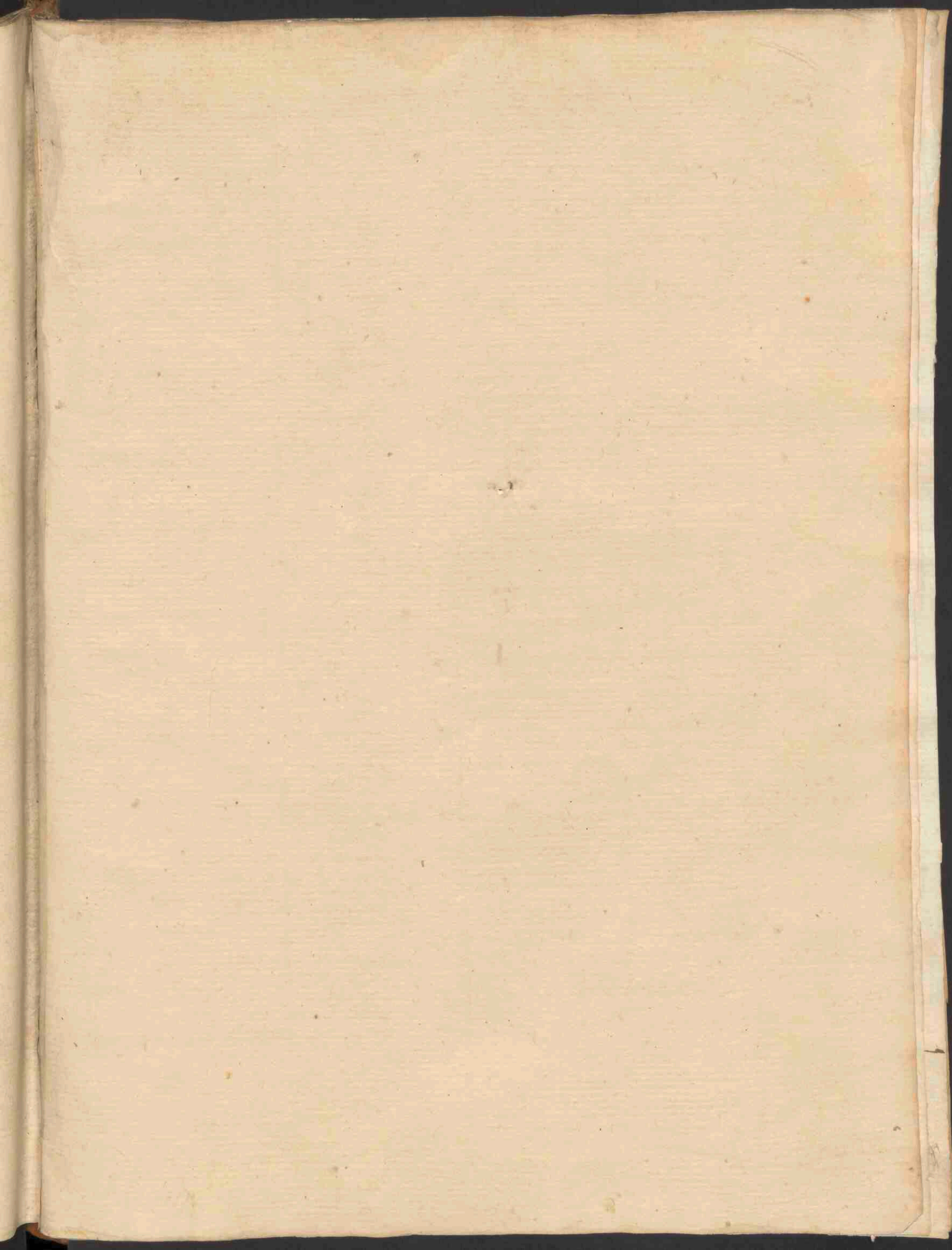
Me procul a vobis deus euocat: & licet actis.

Rebus terenis hospita terra vale.

Corpus auara tamen solemnibus accipe saxi.

Nancꝫ animam celo reddamus ossa tibi.

Prima Ita fac mihi lualli. Et de
colligenda ac sistenda fuga ipis
et qd paup n e au qntuluaz sup e fat e .4.
Et hys qm scribis. Et de mutoe looz
et mltipliaui vo tu lue viada. et qd honora
bil res e leta paupias .11.
Epistolas ad me pferas. Et de mo
diligedi et coledi aia. et qd ta mau e oib
de q null sic l spiget ee l spqetie .14.
Pseuea ut cepisti. De gtepneda morte q
stati aia et q migne diae st fnaiz gpo paup
Et pmaat De vitada .15.
numa vite distitoe et malo spei et timo
ris. et bono exelais doctne .16.
Intelligo mi qd honesta muoz bonoz
soetas su vtilis et iouida. .17.
Et vitad De fugie. tu be qsoao .18.
Qu me iqs vifcat bnfiaui ipbat fugali
tate qmdat. et qd phie siur va libtas e .19.
An meito. Et l sapiens seipo qet n egrat. 8.
Qui se spiat Et e qntuato eple pce .8.
Hic e no De solitudine viada i prudentib
et de similitate oradi deu. .9.
Hic e aia De iuuabil veadie qitate .10.
Quoaz me vto De qmdatoe et bono senec
tutis. et qd nate nlla e nitas. .11.
Hic e aia De vilitate exatatio
nis. et qd adula. Et de remedys q mala fortuta
Et qd stultia et qd vuit iapit .12.
Hic e aia De no seruati. coepi. et qd
ter viada sit noatua po Et qd maxie fuit
q no eaz diuiaz. .13.
Hic e aia De no saginado et ipm
gnado coepe. et de ipi exatatoe et modeati
oe voas. et qd stulta vita ipta su .16.
Hic e aia De ad bona vita veiens in
phie robore solidet. Et quo q ad natura vuit
nuq paup e. q ad opione nuq diues .17.
Hic e aia De oia ista. Quo ad phiaz tedea pau
Hic e aia De m f huc .18.
luxuria festus agat. dies. et de paupiate vl
tro pceda. et qd modica una gignit ifama. .19.
Hic e aia De secessu i ouu. et de pplexitate
qathenau seu apidite vitada. Et de te hnda
Hic e aia De vales. De qordia .20.
doctne. ai vi Et de iequte mte auieda. Et de
bnfiao paupias. Et qd magn e q i diuiz
paup e. et senior q caret. .21.
Hic e aia De tedete ad phiaz ipedit mun
dane felaitis exatatio. et qd solu igenu stu
diosu faat aliq hylare .23.
Hic e aia De occupationes q silio rlinquede st no
papatat fugiede. Et de va qrela occupato

2. qd peiores moriut. q nasant. .22.
Hic e aia De solido et ianu gaudio et ma
Hic e aia De pmediu. Me mte pti. 24.
one pualoz futioz. et de n timda morte i q
tn no isulte ai. Et iudnad .26.
Hic e aia De ad duos. De cozigedis vias .29.
Hic e aia De no accusado defz ne. Et qut boi vni
meitu moes examat. Et qd eggie sit distere
more. Et de bono senectutis. .29.
Hic e aia De me mones. De voluptatu noatito
et vltu gaudio. ad qd p exm adiutoiu n ve
Hic e aia De n loas ai mutatoe .30.
tollit. Et haa. et de no puotado dileme et
q muu sit saluts pti ggnitio .31.
Hic e aia De mcellino. De liz no os monedi st
tn qda ead qdretes. l illudetes docti sunt
et qd sapiens malit i place qd populo .32.
Hic e aia De passu audiu. De nichil hz de spe mte
qua senectus dual ad morte. et qd moes timda
no sit vias ob causas. .33.
Hic e aia De agnosto lualli. De assentatioe seu ad
ulatoe vitada. et de gteptu laboris. et qd
lenaa vtiis et ai. .34.
Hic e aia De Inquo a te. Comedat secessu a turba.
et amon hz vite auasi pauvedu ee .36.
Hic e aia De desideras. Quo oia phie vba pondus
hnt et q tupe sit sp exgnitio sapie .36.
Hic e aia De vito et exalto. Quo mgtz delat p pper
tus distapuli. et mag ps bois e velle fieri bo
Hic e aia De Cu te valde vogo. De dra aiane et aoris.
et ai ostana. .37.
Hic e aia De iuu honore. De ingere felaitas hor
riditate. et qd pti ai mediu sit gteptus mortis .38.
Hic e aia De maximu. De duplia magnitu te
et quo ad vera lib te phia pduct. .39.
Hic e aia De vito exignis De vilitate familiaritatis
breuis. et idaborati ser mois .40.
Hic e aia De dra ordiari oreis et beuuar
et qd sit ppe gnosi ai ad extelisa atai. et q
ten sup fluitas noceat
Hic e aia De sicpt. De pzonuata toez ee mode
rada. et exeplo maxie pteoms iulz ee tazi
Hic e aia De faas re optiaz. Quo vi .41.
moquos bonoz muoz deus hitat. et qd n
e ex sola rois bonitate laudabil .42.
Hic e aia De la tibi. De vito cooz q de potens male ef
timant. et de imedio q dapna boz fortutoz .43.
Hic e aia De Quo h. De quo opatiois mod fere oia
mag faat et muna. et qd pua qrit absion
di a publico sensu. .44.
Hic e aia De itez m. De va nobilitate. et errore be
ata vna optatu .45.
Hic e aia De libroz ista iopia. De mo eligedi co

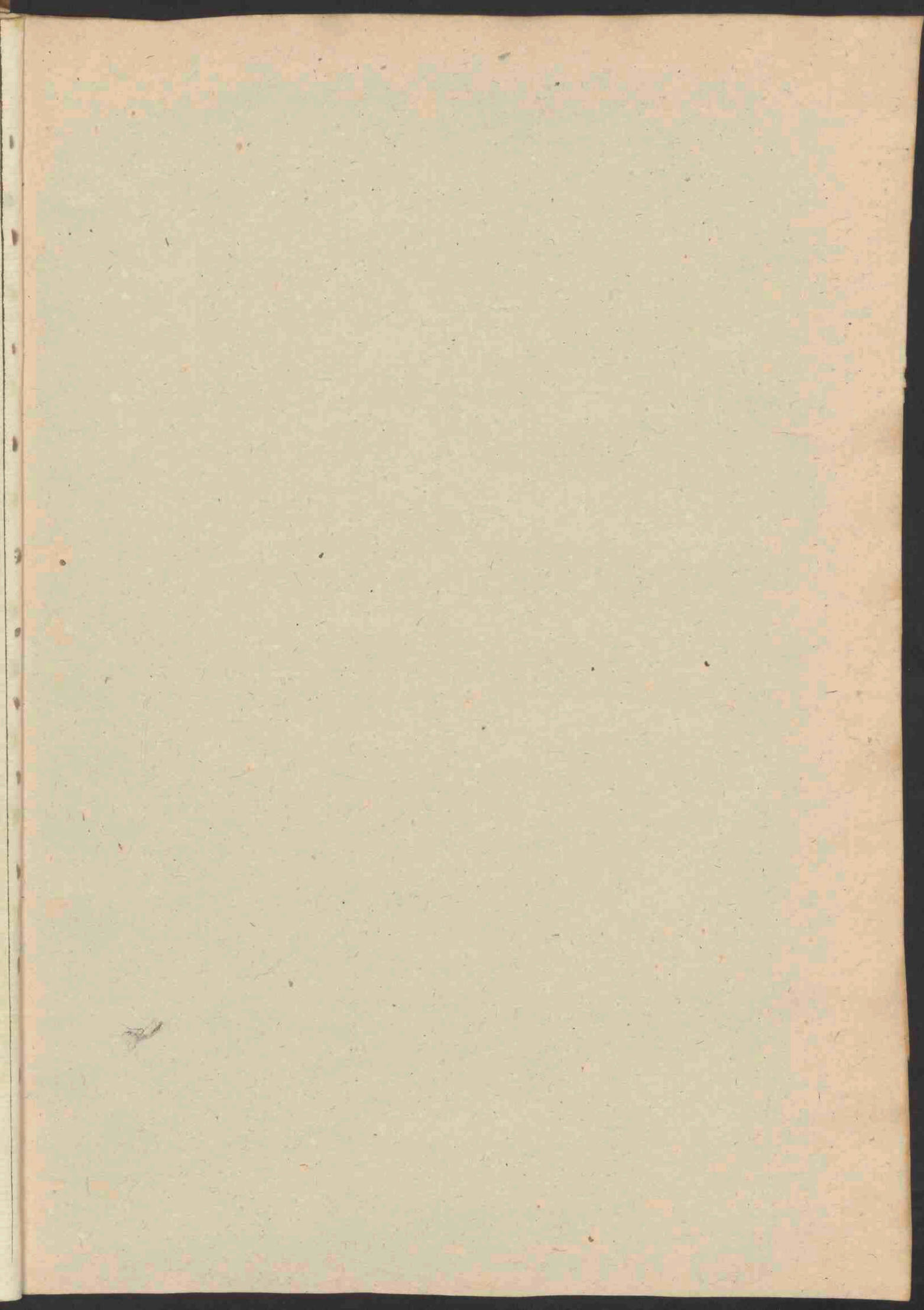
metarios de acuitate ingenij nō in vrbis
 in rebus extendenda et q̄s sit v̄b̄is .
 21.
 22. Libri tui. Laudat volumis iussu dul
 redime. vbi docz q̄ dicta. fūl ē elige. mā. 26.
 23. Libent ex hys. De familiaritate hnda ai
 ferus. et ipos diligēdos ēē. 26.
 24. Id eplaz. Longiore mora opz. i soluti
 oē q̄ ppositōe q̄stōis. et q̄ aīna oīa gicat 28.
 25. ayustillaba ē. p̄t̄ eos q̄ in tāta t̄p̄ ege
 tate. p̄uclibz sophismatibz idulget. 29.
 26. Et q̄dē. De velocitate t̄p̄is nō i q̄stōibz
 p̄uclibz expēdēda s̄ exhortōe v̄b̄is idmē. 29.
 27. De falsa exultatōe p̄t̄atū. Et q̄lter
 possit p̄utās et v̄ndiā corngi. q̄ v̄t̄s s̄
 q̄ hō nālia i n̄ap̄ eplaz tua. 40.
 28. Quo quis. Amenas i giones m̄tadas
 ēē. v̄rb̄is et exemplis docz. 42.
 29. Q̄ ē h̄. De t̄bus hōz ḡribz ad phiaz
 et quis i hac v̄ sit eligēd̄ adiutor. 43.
 30. Q̄ nō p̄t̄. De nauigatōe sua et suis in
 gmodis. et iōndatōe phie et q̄ m̄a m̄a
 celam et defendi. 44.
 31. Longū in conuatiū. De morbo suspirij
 et anhelitus. et q̄ sapiēs ex̄t de v̄ n̄ eiat. 46.
 32. Egestatōe. De villa vane. et eī dispōe
 et de ignauo m̄ao m̄tado. et q̄ solus sapi
 ē n̄lla re soluat̄ s̄at i v̄n̄e. 46.
 33. pena. p̄t̄ tumultuosā balneoz luxu
 riā. et q̄ oīa m̄a ai i aptolēuora s̄. 47.
 34. Cū a bays. De cupia neopolitana. et
 q̄ nō t̄oz s̄ horroz cadit i sapiētē. et q̄ aīa
 hōis corpis angustis tenei nō p̄t̄. 49.
 35. Cūta v̄boz. De multiplici d̄fione r̄u
 vbi exēplo platonis oī t̄ q̄lū p̄mōia ad
 senectutē p̄duat. 60.
 36. Nullus ē. Q̄ v̄ba phie nec aīa dēnt
 ēē n̄ aīda. et de t̄bz ḡribz i phia sapiēt. 63.
 37. magna. De v̄o et iāu gaudio. 64.
 38. bertu ēē. Cōnuatiō eplē p̄cedēs. Quo sa
 p̄iēte oī i p̄uilo h̄ v̄te. sp̄oz ēē v̄m̄ m̄ut. 64.
 39. Quero. Q̄ a p̄ntibz filijs sup̄fluitas
 ambiaosa op̄rat. De ḡm̄ia. 67.
 40. Definam. Et q̄o sapiēs sp̄dz h̄c aīu
 patū ad mortem. 67.
 41. axem. De similit̄ et affectā occupatōe
 et q̄ breuissia ad d̄ias p̄diaz ḡtēpt m̄a ē. 67.
 42. moles to v̄o. Et solatō de aīu de fūto. 68.
 43. fusti. De efficiāq̄ smonis v̄o m̄i et
 de augēda d̄ctina p̄oz. et eoz v̄ncatōe. 69.
 44. hestu. De nūo causaz m̄uī s̄ vaīas
 m̄ias et q̄ h̄uā ad. s̄ h̄ nō h̄. s̄ d̄ituna.
 p̄spectare d̄z. 70.

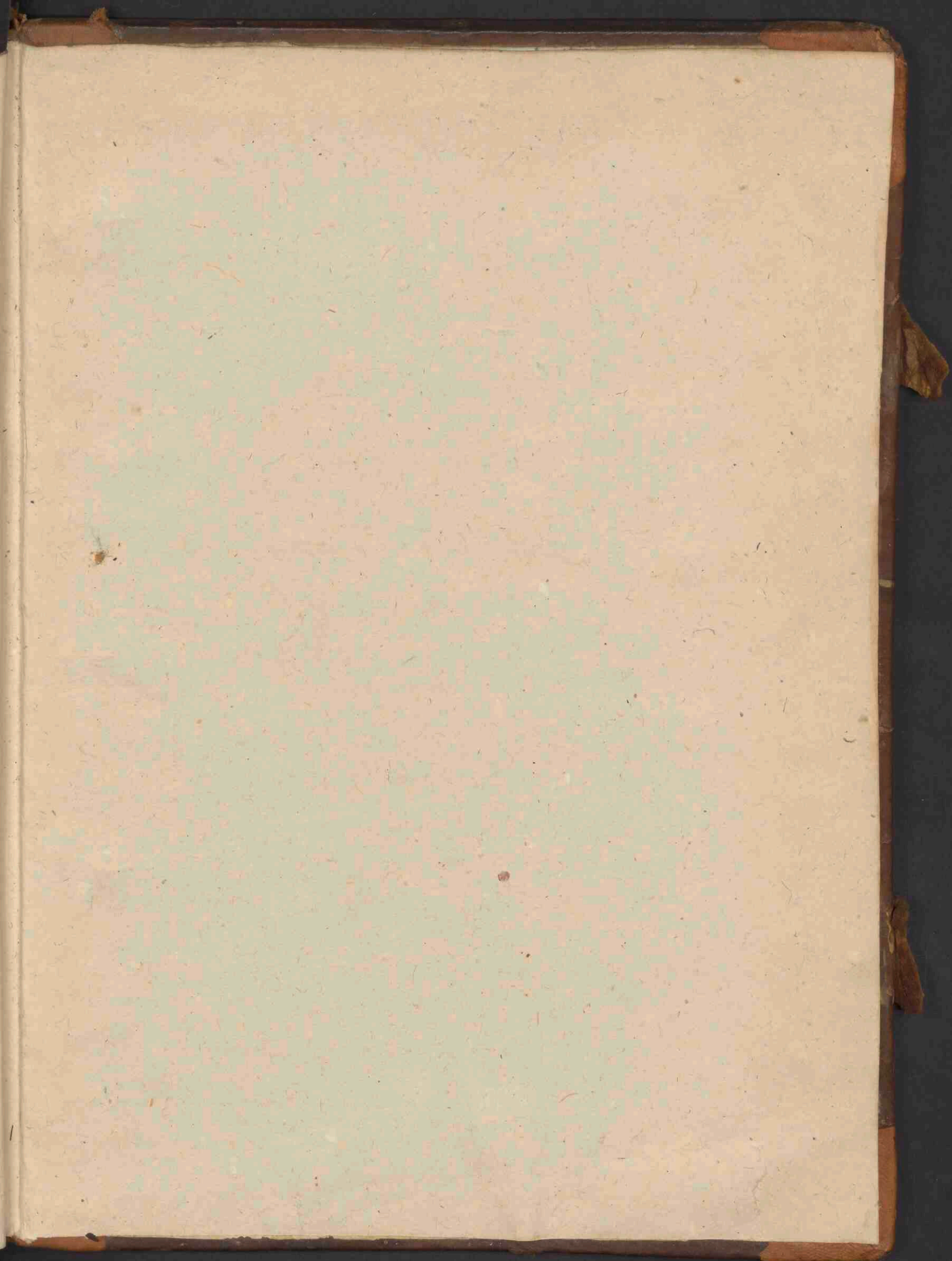
67. clannū. p̄t̄at eos q̄ tres q̄dus v̄oz
 fauū. dicens t̄m v̄m̄ bonū absolutū ēē
 s̄ v̄tutē impacē augm̄t̄ deatē. ex qua
 bona s̄ paria. 72.
 68. vt a ḡibz. Quo oē bonū ē optabile. 78.
 69. Cōsilio tuo. Quo sit cōlēd̄ oīu et q̄ i cōt̄
 70. mutae. De v̄lōioz. 79.
 71. mutatōe m̄tada. et r̄d̄m̄da breuē t̄p̄is. 80.
 72. Si p̄logū. Quo imatūe m̄ois stulta q̄
 rela sit. et q̄n s̄era p̄otap̄ada sit et q̄n d̄f
 73. De silio ex summa vite. 74.
 74. captado. Quo m̄ois honesta aīes sit et
 de aī fortitudīe. 82.
 75. Quis. Q̄ excludit occupatōibz ḡanu
 ato studio phandū sit et q̄ solus sapien
 tis sit p̄petuū ḡaudū. 86.
 76. Errare in. Q̄ nulli debent ēē ḡuozes
 p̄n̄apibz q̄ phie studēs. et de excellētissia
 boni v̄ri potēa. 87.
 77. De iāu metu. ex q̄bus caus̄ oriat. et
 quibz p̄uget. r̄medys et q̄ ea q̄ v̄l ḡus
 probat non s̄. i n̄ap̄ eplā tua. 89.
 78. Inm̄uāas. Q̄ et i senectute distend
 ē. et q̄ p̄pū et v̄erū hōis bonū ē iō t̄m̄l d̄f. 93.
 79. Dubito. Exēplis et r̄atōibz docz de m̄oz
 te non c̄tandū. 94.
 80. heraite. Q̄ m̄lū ad valitudīz aīo
 z p̄n̄a. et mollis exatō p̄sint. De t̄bus
 ingmodis infamitatis et de t̄bz r̄medys
 eoz. 97.
 81. Expecto. De s̄illa et caubdi et ethna. E
 quale in oībz ēē q̄d beatū fac. 100.
 82. Hodieno. De exēdo in phia ingenio.
 Et q̄ v̄a libtas exatō m̄ois metu atq̄
 et eā paup̄tas. 102.
 83. Quereis. Q̄ p̄t̄ ingtitudīe nō est
 a benefia cessandū. De compēsatiōe v̄u
 re et b̄nfia q̄ nō sat r̄ferre ḡuā n̄ sapiēs. 103.
 84. Desuā. De m̄ortē quete v̄lōio q̄d v̄ndi
 at disputatiōe de m̄orte. q̄lūz sp̄e h̄eant
 mali nō t̄m̄ ē malū n̄ bonū. 106.
 85. Singulos. De statu senectutis et de
 fugali ḡustatōe sua. et de ebrietate. p̄m̄
 alioz. d̄m̄ suā ponēs s̄uāz. 109.
 86. Yneca. De alēnitare lectioris et stili
 et quo alioz dicta p̄ t̄m̄fōtione m̄a face
 debem. 112.
 87. p̄repā. De affibz aī quos s̄ paipati
 cōd̄iat sapiētē t̄pare possē nō m̄tāe et de
 beate vite p̄fōne. 113.
 88. In p̄o. Exēplo ḡuonius nōt̄ balne
 oz luxuā subiaens de s̄atōibz et iāfio

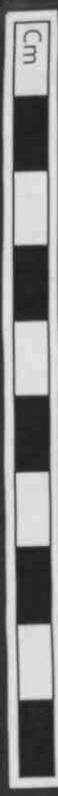
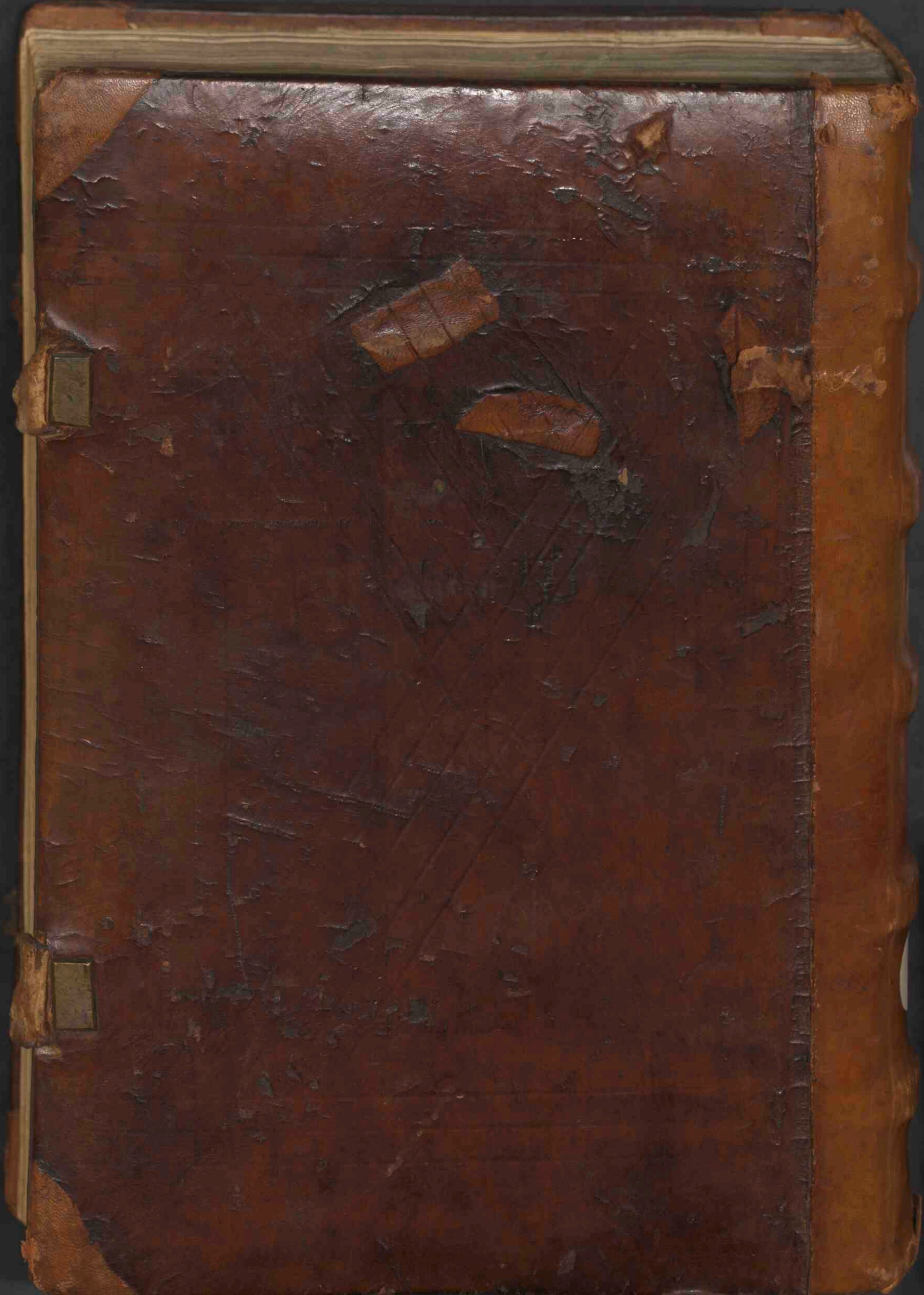
nubus qdā delatibilia senescenti. .11A.
 84A. fraus agno. Exemplo cathonis ad
 frugalitatem hortat. anectens. qd paupate
 lupos dispuuoz de fortuitis. .119.
 85. De libealib. De q singul libealib
 ambus qd ad vte n poudt htm pat. .12.
 86. De vte vte. De vte dñs et dñ inter
 sapias et phiaz. et pub phie. Et iuitos
 publice arguedos. de auaiua luxuria et
 90. Quis dubitare. De phia. .12A.
 qd nō sit res bñficiaia. et de aureo pmo
 olo. et hoc luxurioso qd passidoniū dispū. .130.
 91. Libealia. Quō ad oē qd eueire pē firmā
 dus ē ai. et qd oia mortui opa mortitate
 92. Puto. Disputo qd dāpnā. .131.
 illos. qd dñt solā vutē nō facē bz sme
 exteioribus qmodis. .13A.
 93. In eplā. De beuoz vī nō auadu
 et qd aplūmū vte spaciū ē vī ad sapi
 enā vūere. .121.
 94. Ea pte. Itz pē phie pteptua sup
 fluat. et aduocatioē qd malū popularis
 opinionis. et de vūte auri et argēti. .122.
 95. Pens. Itz ē pēdū qd impetrare nō
 lucens. de dñ inter deacta et ptecepta.
 et qd ad qsumādū sapias neut valz. .129.
 96. Tam. Assēdū ēē fatordēctis. .116.
 97. Erns. Vīa ēē hoīz nō tpm. et qd p
 ua qfuetudo letā i vcaidā idulū emibus
 98. Sup. cōdēis. Qualitē adit. .116.
 fortune diuina qponō ē ai. .118.
 99. Eplā. Cōsolatō aid et qd luctū nō vo
 luptate hīoē sanandus ē. .119.
 100. Fabia. Itz phi oō magis oē ēē sm.
 et plana qd qpoita l solū et oētu plē. .162.
 101. De his dies. De mopiato fato. vbi nō
 eo qd lōgore vūa supliuo l tpm dñe pasūt
 102. Quo molest. Caulla. .163.
 totā disputatiōē pōit de claitate p mor
 te. deni phie de na eadē dispū. .164.
 103. Ista. De pūtie insidiariē qd sunt
 et hoī. De hoīs offiio. Et quō phia vte dū
 104. Immonitaneū. .163.
 Qualitē fereffio nō oia l pegnato nō p
 sit in emdatō ai. .163.
 105. Que obseruāda. Quatuor ēē qd hoīz
 instigunt. Et quō singuloz vte ē. qmo
 dū. et qd mag pē fēu hē ē n. ūquū facē.
 106. Tandē. Quāffus ai. .1A2.
 sint corpa captiose disputat qd captione
 euestigio dāpnat. .1A3.
 107. Vbi illa. Que parēda. Itz ābulant p

huius vite vīa et qd medīo breuissā fiat
 et leuora giuora. .1A3.
 108. Id de quo. De moderanda cupiditate
 discendi. et quā sit pfectus sapientē adue
 et qd macti impetu iuuenes qd senes aue
 dū ad phiam. .1A3.
 109. An sapiēs. qdultus argumtus oñdit
 sapiētē sapientē prodesse. .1A8.
 110. Ex monitaneū. Itz optandos deos in
 festos fici malis. et de aboz abstīnā. et
 supfluitate vitanda. .180.
 111. Si voret. De iōmdatiōē phie nē. et
 qdemptu bphismatū. .182.
 112. Cupio ne. Exemplo vūis doz aīz nec
 induai mays n. et emollui. .182.
 113. Desideras. Tangit opimōē antiqz
 qui ponebant iusticiā fortitudiē ceteras
 ēē aīalia. et ipugit p auctoi tē. .183.
 114. Quae qbusda. Queris qbus ipib. p
 uenit corrupti qbus oō. et quedā i vīa
 idūis ingenioz facta sit. .184.
 115. Sumus angū. Quisqz vūis oōz
 solūa et polita fato quoz aim eī pusill
 occupatū. .189.
 116. Itz snas. Disputat qd sit melius hē
 affectus volupis a nullis hē et qdudē p
 117. Quia. Inuehit qd quedā. .190.
 ipm impingente. in quasda questuadas
 hūtes paz vūitis et mltū auositas. .190.
 118. Exis u me. Prephēdit luallū eo qd sup
epistol. Itz n rlarbit qd i rlarbit di mate
nā nō hēt. .193.
 119. Quoas aliq. Quidit qd nichil mēst v
tz nō desideres. an hēas. et qd hē multa n
 fiat dūitē. Nulla gnapitē. .192.
 120. Eplā tua. Inquirat quō pmo puenit
ad nos boī honesti notūa. et de dñ int ho
 nestū et vāle. .196.
 121. Itz agab. Aliud ad hoīz alendū pēz
ad ad exēdū. a. ad vestied a. ad docēd. .198.
 122. Decmetū. Inuehit qd illos qd de die doz
muū et de nocte vigilat. .200.
 123. In uūe. qldū fragilitē gmidat. .202.
 124. posū ē. qulaphat inqit vteū bonū
qprehendat. l intellat. .202.

Epistole Seneca et pauli īapuit. .206

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

